

VOORUIT

Verkiezingsprogramma 2024

HET IS VOORUIT. OF HET IS ACHTERUIT. KIES MAAR.

Wat er vandaag in de wereld gebeurt, heeft een grote impact op ons land, op onze samenleving, op ons leven. Oorlogen en crisissen die onze winkelkar duurder maken, facturen doen stijgen en onze zorg aanvallen, en ook hier ons klimaat om zeep helpen. Extremisme dat ervoor zorgt dat je niet kunt zijn wie je wil zijn, of niet kunt graag zien wie je graag wil zien, of dat ervoor zorgt dat je je niet meer veilig voelt. Verregaande technologie en digitalisering die jobs bedreigen en de allerrijksten alleen nóg rijker maken, terwijl vele mensen in ons land elke dag vroeg opstaan, het beste van zichzelf geven en teveel belastingen betalen omdat een kleine groep dat te weinig doet.

En dan is dé hamvraag: hoe pakken we dat aan? Is dat kiezen voor zij die het luidste roepen en problemen nóg groter maken of voor zij die oplossingen zoeken?

Is dat kiezen voor zij die crisissen of conflicten hier bij ons nog meer oppoken, mensen tegen elkaar opzetten en onze vrijheid beknotten, of voor zij die beschermen en hun verantwoordelijkheid nemen? Is dat kiezen voor zij die niets willen veranderen en weigeren wat scheef is recht te trekken, of voor zij die de stilstand doorbreken?

Met Vooruit weigeren we de stilstand en de achteruitgang.

En nee, dat betekent niet dat we de hemel op aarde beloven na 9 juni 2024.

Maar wel een glasheldere deal voor de toekomst: om de welvaart en koopkracht van mensen niet alleen te beschermen maar ook te vergroten, om onze gezondheidszorg nog beter te maken, om elk kind en elke jongere opnieuw te geven wat ze verdienen: de allerbeste kansen in het leven.

2024 wordt een keerpunt. Ons land heeft nu mensen nodig die een stap vooruit durven te zetten, ook als het moeilijk wordt. Durven te kiezen. Durven samen te werken.

Durven aan te pakken. Durven op te lossen. Met Vooruit zijn we klaar om onze verantwoordelijkheid te nemen. In dit verkiezingsprogramma - verdeeld over 7 delen - maken we soms moeilijke, maar altijd heldere keuzes.

Op zondag 9 juni is de keuze dan ook even glashelder als dit verkiezingsprogramma. Het is Vooruit met Brussel, Vlaanderen en dit land. Of het is achteruit. Kies maar.

Melissa Depraetere
Voorzitter Vooruit

01

VOORUIT MET ONZE WELVAART EN KOOPKRACHT	8
1.1. EEN GLOBAAL PLAN VOOR DE TOEKOMST	8
1.2. GOED EN LONEND WERK, VOOR IEDEREEN	27
1.3. EEN VOLWAARDIG PENSIOEN VOOR IEDEREEN	44
1.4. WONEN IS BASIS	50
1.5. BETAALBARE FACTUREN	56
1.6. STRIJD TEGEN ARMOEDE	69
1.7. EERLIJKE VERDELING VAN DE WELVAART	73

02

VOORUIT MET ONZE GEZONDHEID	92
2.1. VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN	97
2.2. ALS ZORG NODIG IS, MOET ZE ER OOK ZIJN	107
2.3. ZORG MOET VOOR IEDEREEN BETAALBAAR ZIJN	114
2.4. ZORG MOET VOOR IEDEREEN VAN TOPKWALITEIT ZIJN	119

03

VOORUIT MET ONZE KINDEREN EN JONGEREN	125
3.1. DE BESTE ZORG BIJ DE GEBOORTE	126
3.2. HOOGSTAANDE EN BETAALBARE KINDEROPVANG VOOR ELK KIND	127
3.3. HET BESTE ONDERWIJS VOOR IEDEREEN	129
3.4. INVESTEREN IN ONZE SCHOLEN EN LEERKRACHTEN	130
3.5. BETER HOGER ONDERWIJS VOOR IEDEREEN	140
3.6. KINDERGELD VOOR EERLIJKE KANSEN	142
3.7. OPNIEUW INVESTEREN IN JEUGDWERK	143
3.8. ELK KIND EEN VEILIGE THUIS	146

04

VOORUIT MET ONS KLIMAAT, MAAR DAN WEL VOOR EN MET IEDEREEN	154
4.1. BETAALBARE ENERGIE VOOR EEN BETER KLIMAAT	156
4.2. MOBILITEIT: WEG VAN STILSTAND, VERVUILING EN ONVEILIGHEID	167
4.3. EEN GEZONDE LEEFOMGEVING	177
4.4. ONZE LANDBOUW HERVORMEN	188
4.5. EEN BETER LEVEN VOOR DIEREN	191

05

VOORUIT MET ONZE VEILIGHEID	194
5.1. ELK MISDRIJF ZIJN STRAF	195
5.2. MISDRIJVEN VOORKOMEN IS DUBBELE WINST	199
5.3. VEILIGHEID MAKEN WE SAMEN	201
5.4. VEILIGHEIDSDIENSTEN DIE SAMENWERKEN	202
5.5. STERKE POLITIE	204
5.6. MODERNE JUSTITIE	208
5.7. PERFORMANTE INLICHTINGENDIENSTEN	211
5.8. FOCUS OP MISDRIJVEN DIE ONZE SAMENLEVING ONTWRICHTEN	212

06

VOORUIT MET ONS SAMEN LEVEN	220
6.1. EEN SAMENLEVING WAAR IEDEREEN ZICHZELF KAN ZIJN	221
6.2. EEN SAMENLEVING WAAR IEDEREEN AAN KAN DEELNEMEN	235
6.3. HET GELOOF IN ONZE DEMOCRATIE HERSTELLEN	248

07

VOORUIT MET ONZE INTERNATIONALE SOLIDARITEIT	256
7.1. EEN BUITENLANDS BELEID MET BEIDE VOETEN OP DE GROND	257
7.2. EUROPESE UNIE: EERST VERDIEPEN, DAN VERBREDEN	267
7.3. INTERNATIONALE SOLIDARITEIT IS GEZOND VERSTAND	269
7.4. EERLIJKE EN GECONTROLEERDE MIGRATIE ALS WIN-WIN	273
7.5. DEFENSIE: VOORBEREIDEN OP ALLE MODERNE BEDREIGINGEN	284

01

VOORUIT MET ONZE WELVAART EN KOOPKRACHT

1.1. EEN GLOBAAL PLAN VOOR DE TOEKOMST	8
1.1.1. Een gezonde begroting	8
1.1.2. Investeren in een betere toekomst	10
1.1.3. Van ongezonde marktmacht naar gezonde concurrentie	13
1.1.4. Productiviteitsgroei door innovatie, digitalisering en Artificial Intelligence (AI)	16
1.1.5. Een modern industriebeleid	20
1.1.6. Een financiële sector ten dienste van de reële economie en de planeet	22
1.1.7. Ondernemen voor het algemeen belang	24
1.1.8. Een overheid met meer bestuurskracht	25
1.2. GOED EN LONEND WERK, VOOR IEDEREEN	27
1.2.1. Werken moet meer lonen	29
1.2.2. Werkbaar werk voor de mensen	30
1.2.3. Levenslang leren	35
1.2.4. Actief mensen naar een job begeleiden	38
1.2.5. Jobs en vacatures op elkaar afstemmen	40
1.2.6. Het recht op een goede job, voor iedereen	42
1.3. EEN VOLWAARDIG PENSIOEN VOOR IEDEREEN	44
1.3.1. Twee basisvragen: wanneer en hoeveel?	45
1.3.2. Meer solidariteit en transparantie	48
1.4. WONEN IS BASIS	50
1.4.1. Een betaalbare woning voor iedereen	51
1.4.2. Een goede woning voor iedereen	54
1.4.3. Een zekere woning voor iedereen	55
1.5. BETAALBARE FACTUREN	56
1.5.1. We beschermen de consument tegen machtige bedrijven	58
1.5.2. We voeren de strijd tegen de schuldindustrie op	67
1.6. STRIJD TEGEN ARMOEDE	69
1.7. EERLIJKE VERDELING VAN DE WELVAART	73
1.7.1. Een sterke sociale zekerheid	73
1.7.2. Eerlijke belastingen	75
1.7.3. Fraude effectief bestrijden	82

VOORUIT MET ONZE WELVAART EN KOOPKRACHT

1.1. EEN GLOBAAL PLAN VOOR DE TOEKOMST

1.1.1. Een gezonde begroting

Vooruit staat voor een sterke welvaartsstaat. Een welvaartsstaat die de koopkracht en gezondheid van de mensen beschermt, de ongelijkheid terugdringt en gelijke kansen garandeert. Om die welvaartsstaat op lange termijn te behouden en te vervolmaken, is een gezonde begroting noodzakelijk. Voor Vooruit is de begroting geen doel op zich, wel een middel om onze welvaart en ons welzijn te kunnen verzekeren. Alleen met een gezonde begroting kunnen we blijven garanderen dat de welvaartsstaat de dingen kan doen die wij belangrijk vinden: mensen beschermen, mensen verzorgen, mensen eerlijk belonen voor hun werk, en kinderen en jongeren voorzien van het beste onderwijs.

Vandaag is de begroting niet gezond en dat dreigt onze welvaartsstaat te ondergraven. De rentelasten nemen toe van 8 miljard in 2022 tot 16 miljard in 2028. In dezelfde periode stijgt de de kost van de vergrijzing met bijna 6 miljard. Als we niets doen, komt zo de financiering van de welvaartsstaat onder druk. De oplossing is niet om de welvaartsstaat kapot te besparen, de overheid te verzwakken en gezinnen te verarmen. Integendeel, op lange termijn zet dat net meer druk op de begroting. Je moet de begroting geleidelijk gezond maken terwijl je gelijktijdig blijft investeren in de toekomst. Niet investeren in de toekomst, kost uiteindelijk veel meer.

We kunnen de begroting alleen gezond maken, als we de dieperliggende problemen van onze economie en overheid aanpakken - als we zorgen voor meer en betere economische groei en een sterkere overheid. Daar is ook een écht kerntakendebat voor nodig. Kook-apps ontwikkelen, premies voor elektrische wagens of autoraces sponsoren behoren daar niet toe. Voor ons zijn die kerntaken de koopkracht en gezondheid van de mensen beschermen, iedereen eerlijke kansen garanderen, mensen die pech hebben een vangnet geven en hun veiligheid waarborgen. Die kerntaken moet de overheid altijd vervullen.

Om dat doel te bereiken hebben we een globaal plan nodig. Een gedurfd plan dat verder kijkt dan de begroting van volgend jaar en dat ons land klaarmaakt voor de toekomst. Een globaal plan voor de toekomst dat een antwoord biedt op de grootste sociaal-economische uitdagingen van ons land.

Het globaal plan dat Vooruit voorstelt, is gericht op meer en betere economische groei. Groei die de grenzen van onze planeet en ons milieu respecteert.

Hoe willen we zorgen voor zo'n soort groei?

Door hervormingen die de productiviteit en competitiviteit van onze economie versterken. Door hervormingen die ervoor zorgen dat meer mensen aan het werk zijn en dat ook willen blijven. Door meer productieve investeringen te doen én strenger naar de eigen uitgaven te kijken. Door meer bestuurskracht te ontwikkelen voor een sterkere en efficiëntere overheid.

Maar evengoed zorgt het globaal plan van Vooruit voor een eerlijke verdeling van de gecreëerde welvaart. Een verdeling die ervoor zorgt dat de koopkracht van gezinnen erop vooruit gaat en de ongelijkheid afneemt. Hogere lonen, betere sociale bescherming en minder ongelijkheid. En een eerlijke bijdrage van burgers met grote vermogens en van multinationals met hoge winsten. Dat is waar ons globaal plan op mikt.

Resoluties:

1. Vooruit wil de welvaartsstaat versterken. Daar hebben we een gezonde begroting voor nodig. Daarmee kunnen we vandaag en morgen uw koopkracht en gezondheid beschermen én de ongelijkheid terugdringen. Daarom willen we tegen het einde van de volgende legislatuur de lopende uitgaven en inkomsten in evenwicht brengen en zo de overheidsschuld stabiliseren tegen 2030. Daarna begint de afbouw.
2. Om de begroting gezond te maken is een globaal plan voor de toekomst nodig. Daarmee streven we in de eerste plaats naar meer en betere groei. Dat doen we door meer mensen aan het werk in werkbare jobs, door iedereen eerlijk te laten bijdragen, door een hogere productiviteit en meer investeringen in onderwijs, onderzoek en innovatie. De overheid moet ook streng naar haar eigen uitgaven kijken, zoals naar de forse en groeiende bedrijfssubsidies. Enkel waar die voor meer welvaart zorgen, zijn die te verantwoorden.
3. Vooruit pleit voor een kerntakenpact waarin de essentiële taken van de overheid vastgelegd worden op basis van duidelijke maatschappelijke criteria zoals de bescherming van ieders koopkracht, veiligheid en gezondheid, de versterking van onze basisinfrastructuur, maar ook de zorg voor onze kinderen, ouderen en onze planeet. De kernvraag is daarbij nooit of een taak tot minder of meer overheid leidt, maar of het voorzien of financieren van een taak door de overheid tot meer of minder collectieve welvaart leidt.

1.1.2. Investeren in een betere toekomst

Een begroting die op lange termijn gezond is, is een begroting die investeert in een betere toekomst. Nu besparen op toekomstgerichte zaken, zoals onderwijs of propere energie, is de volgende generaties opzadelen met enorme kosten.

België, Vlaanderen en Brussel hebben te weinig geïnvesteerd in de toekomst. Kijk bijvoorbeeld naar onze scholen, wegen en stations: ze zijn vaak onderkomen en van slechte kwaliteit. Nochtans is de sociale en economische infrastructuur het hart van onze welvaartsstaat. Als we toelaten dat onze infrastructuur verkommert, ondergraven we onze welvaart. Op korte termijn is er dan wel bespaard, maar op lange termijn zorgt die onderinvestering voor nog veel grotere gaten in de begroting. Om onze welvaartsstaat voor de toekomst te versterken, zijn investeringen noodzakelijk.

Het investeringsoffensief dat Vooruit wil doen, begint bij onze kinderen en jongeren. De eerste levensjaren zijn de belangrijkste. Telkens wanneer 1 euro wordt geïnvesteerd in kinderopvang en basisonderwijs levert dat op termijn een rendement van 7 euro op. De sociale voordelen - in de vorm van een hogere economische groei, minder armoede, minder criminaliteit en meer gezonde levensjaren - zijn indrukwekkend.

Bovendien willen we onze energievoorziening en onze mobiliteit klimaatneutraal maken. We willen van België een industriële koploper maken in koolstofvrije energievoorziening. Daarom investeren we massaal in zonne- en windenergie en in de energie-infrastructuur van de toekomst. We renoveren alle woningen en gebouwen (isolatie, zonnepanelen, warmtepompen...) om ze klimaatneutraal te maken. We zetten in op verschillende vormen van koolstofvrije energieproductie en technologische ontwikkelingen zoals het opvangen en hergebruiken van koolstof.

De komende tien jaar zullen dus in het teken staan van een enorme renovatie-inspanning en van collectieve investeringen in duurzame energie en transport. Die zijn nodig om ons voor te bereiden op een klimaatneutrale toekomst. Maar zij zullen ons tegelijk helpen om beter te wonen, beter te leven, onze koopkracht te versterken en de ongelijkheid terug te dringen. Hoe doen we dat? Door elk jaar 180.000 woningen te isoleren en te voorzien van zonnepanelen. Daarbij zetten we in op een collectieve aanpak: we prefinancieren de renovatie en betalen haar terug uit de energiebesparing.

Ook in sterk en betrouwbaar openbaar vervoer wil Vooruit massaal investeren. Waarom? Omdat de files op onze wegen ons jaarlijks 4 miljard euro kosten aan verloren werkuren en milieu- en gezondheidskosten. De impact op onze welvaart en ons welzijn is dus enorm. Als we meer mensen uit de auto willen krijgen dan moet iedereen er weer op kunnen rekenen dat hun bus of trein hen stipt ter bestemming brengt.

4. Vooruit maakt een einde aan decennia van onderinvestering in scholen, openbaar vervoer en energie. Daarom verhogen we het niveau van de (publieke) investeringen met 1% BBP. We investeren eerst en vooral in de toekomst van onze kenniseconomie: in kinderopvang, kleuter- en basisonderwijs. Ons onderwijs moet opnieuw het beste van Europa worden! Daarnaast moeten we in de komende jaren ons vervoer en onze energieproductie proper maken. Tegelijk moeten we onze (mobiliteits)infrastructuur klaarmaken voor de toekomst en onze huizen wijk per wijk renoveren.
5. We stellen een meerjarenplan overheidsinvesteringen 2025-2030 op. De noodzakelijke investeringsinspanning zal gezamenlijk geleverd worden door publieke en private partners. Publieke spelers zoals FPIM en PMV kunnen investeringen van private partners faciliteren. Een groot deel van het kapitaal zal worden geleverd door grote institutionele spelers zoals pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen en investeringsfondsen die genoeg nemen met lagere, stabiele rendementen. In samenwerking met de publieke en private partners gaan we aan tafel om een financieringsplan tot 2030 op te stellen, onder leiding van de overheid. We ruimen de juridische en administratieve obstakels uit de weg en creëren de nodige instrumenten. Ook gezinnen hebben de kans te investeren via een volkslening. Daarbij zorgen we ervoor dat de kosten voor de overheid, belastingbetaler of gebruiker niet groter worden door het betrekken van privaat kapitaal en dat de Belgische overheden zeggenschap behouden over de investeringen.
6. De Europese begrotingsregels staan momenteel grote investeringen van de lidstaten in de weg en leggen een hypotheek op de sociale bescherming. Vooruit wil de regels zo hervormen dat ze investeringen in de toekomst stimuleren zonder tot sociale afbraak te leiden. De regels moeten daarom op een nieuwe manier rekening houden met sociale en duurzame investeringen.
7. De Europese begrotingsregels moeten rekening houden met de Europese Pijler voor Sociale rechten en de doelen die daarin vastgelegd werden rond armoedevermindering, het creëren van kwalitatieve jobs en goed opgeleide werkenden. De begrotingsregels moeten de realisatie van duurzame en sociale doelen faciliteren en niet hinderen. Een terugkeer naar de strikte begrotingsdogma's is uit den boze; sociale investeringen zijn cruciaal voor onze welvaartsstaat en de begrotingsregels moeten dit reflecteren.
8. Vooruit wil dat het SURE-mechanisme, opgericht om lidstaten te ondersteunen die plots geconfronteerd worden met een enorme toename van de werkloosheid, een permanent karakter krijgt. Zo organiseren we solidariteit tussen lidstaten, verzekeren we dat lidstaten een plotse stijging in werkloosheidsuitkeringen kunnen dragen en beschermen we het inkomen van gezinnen in crisistijden.

-
9. Investeringsplannen zijn onmogelijk als het vergunningsproces telkens in de soep draait. De nodige inspraak van burgers mag er niet toe leiden dat de uitrol van hernieuwbare energie onmogelijk wordt. We brengen de maximale duurtijd voor de toekenning van een vergunning voor duurzame industriële projecten terug naar maximaal 18 maanden. Dat is in lijn met de voorstellen van de Europese Commissie. Voor projecten van strategisch belang voor de energietransitie wordt dit 12 maanden.
  10. De Raad voor Vergunningsbetwistingen moet beroepen tegen bestemmingsplannen en vergunningen nodig voor duurzame infrastructuur, binnen maximaal zes maanden afhandelen.
  11. Vooruit wil private investeerders maximale rechtszekerheid en een zo eenvoudig mogelijk vergunningsproces bieden, zonder te raken aan een correcte beoordeling van de investering en de inspraakrechten van burgers. Maar de procedure moet sneller. Een rechtszeker vergunningenkader is daarbij cruciaal. De capaciteit van de diensten die essentieel zijn voor het vergunningsproces wordt opgedreven.
  12. De ECB moet de welvaart van de Europese burgers beschermen, niet de winsten van de grootbanken. Vooruit pleit voor een dubbel mandaat voor de ECB, waarbij groei en tewerkstelling evengoed belangrijk worden als prijsstabiliteit. Het monetair beleid dient steeds het beleid van de lidstaten te ondersteunen, zolang deze ondersteuning niet in conflict komt met de prijsstabiliteit. De ECB dient als centrale bank voor de lidstaten te opereren, en dus als lender of last resort. De sociale en ecologische effecten van het monetair beleid moeten centrale criteria worden bij de afweging van haar beleid, zoals het bepalen van de verschillende beleidsrentes en nieuwe programma's van kwantitatieve verruiming en verstrakking. Lagere rentes voor duurzame investeringsprojecten worden mogelijk.
  13. Via het Europees semester houdt Europa toezicht op het sociaaleconomisch beleid van de lidstaten. Vooruit wil dat Europa niet enkel rekening houdt met begrotingscijfers, maar met het welzijn en de maatschappelijke noden van haar burgers. Daarom willen we een volledige integratie van het kader voor sociale convergentie in het Europees semester.

1.1.3. Van ongezonde marktmacht naar gezonde concurrentie

Om onze sociale markteconomie duurzaam te laten groeien, heb je een sterk concurrentiebeleid en een efficiënte concurrentiewaakhond nodig. Zo waken we erover dat er geen monopolies ontstaan of prijsafspraken gemaakt worden in het nadeel van de consument. Tegelijk moet de overheid instaan voor de controle op oneerlijke marktpraktijken en voor doeltreffende consumentenbescherming. Sterke vakbonden zorgen er dan weer voor dat scherpe concurrentie tussen bedrijven niet ten koste gaat van de rechten van werknemers en zich vertaalt in meer collectieve welvaart. In een goed draaiende sociale markteconomie worden investeringen geleid naar de plaats waar zij het productiefste zijn. Alleen zo kunnen bedrijven internationaal competitief zijn op basis van kwaliteit en innovatie. En alleen zo functioneert een markt in het belang van iedereen.

Maar vandaag worden verschillende sectoren in onze economie gekenmerkt door spelers met een te grote 'marktmacht'. Die stelt ondernemingen in staat om zich op de markt te bewegen aan voorwaarden die vooral gericht zijn op gigantische winstmarges voor zichzelf. De klant is dus niet altijd koning. Integendeel zelfs. De oorzaken voor deze marktmacht zijn divers, maar uiteindelijk komt het haast altijd neer op een fundamenteel gebrek aan concurrentie. Dat kan komen door de manier waarop de markten georganiseerd zijn (te weinig spelers zoals bij telecom, een monopolie zoals bij notarissen, etc.), of doordat het de consument vaak moeilijk gemaakt wordt om prijzen en producten te vergelijken of over te stappen naar een concurrent.

Een effectief concurrentiebeleid strijdt daarom met alle middelen tegen dat soort marktmacht. En tegelijk tegen oneerlijke concurrentie door belastingontduiking, schijnzelfstandigheid of onmenselijke arbeidsomstandigheden. Bedrijven die wél alle sociale rechten van hun werknemers respecteren, worden anders immers uit de markt geduwd.

Voor Vooruit is de maat op dit gebied vol. Systemen die alleen maar grotere winstmarges bieden aan ondernemingen, zonder dat daariets tegenoverstaat, pakken wij aan. We breken de marktmacht van deze grote ondernemingen. Dat is goed voor de koopkracht van de mensen, goed voor onze ondernemingen en KMO's en goed voor onze collectieve welvaart.

-
14. Vooruit wil dat ondernemingen beter draaien, dat werknemers hogere lonen krijgen en dat consumenten beter af zijn. Daarom moet de markt beter functioneren. We breken de buitensporige marktmacht van een kleine krans grote ondernemingen. Tegelijk versterken we de rechten van de consumenten in de financiële sector, de cijfer- en de juridische beroepen, de energie- en telecomsector. Belangrijke maatregelen zijn het verbod om nevenkosten aan te rekenen voor banken en verzekeringen, het verbod van commissies tussen verzekeringsondernemingen en makelaars, het verder verlagen van de té hoge kosten die notarissen en gerechtsdeurwaarders aanrekenen en het volledig transparant maken de energiefactuur. Daarnaast versterken we het toezicht op de naleving van de regels die de consument beschermen. We blijven de netneutraliteit verdedigen en pakken de dominante positie van digitale platformen aan.
  15. We verplichten dienstverleners in sectoren zoals energie, telecom en het bank- en verzekeringswezen systematisch om hun klanten het voordeligste contract aan te bieden. Op die manier maken we overal komaf met ‘slapende contracten’.
  16. We realiseren meer transparantie op de dienstenmarkt zodat consumenten beter kunnen vergelijken tussen verschillende aanbieders, en dit onder meer aan de hand van een standaardisering van contracten, het optimaliseren van vergelijkingstools en gerichte acties om de consument te informeren. We zorgen voor systemen waarmee er met enkele klikken snel, makkelijk en kosteloos kan worden overgestapt naar andere dienstverleners. We blijven ook steeds de mogelijkheid voorzien om fysiek of telefonisch vragen te stellen zodat iedereen zich kan informeren. We bouwen het energieloket ook verder uit zodat burgers bijstand kunnen krijgen bij het uitzoeken van de goedkoopste leverancier en het veranderen van leverancier. Zodat er meer gezonde concurrentie op de markt kan heersen.
  17. Teveel marktmacht zorgt ervoor dat ondernemingen abnormaal hoge prijzen kunnen aanrekenen. Oneerlijke concurrentie zorgt ervoor dat ondernemingen niet concurreren op basis van innovatie en productiviteit, maar via fiscale en sociale dumping. In beide gevallen gaat het niet om welvaartsgroei, maar om welvaart die wordt afgeroomd van werknemers, consumenten en andere bedrijven die het spel wel eerlijk spelen. We versterken de sociale, fiscale en economische inspecties, alsook de Belgische Mededingingsautoriteit om de eerlijke concurrentie tussen ondernemingen te garanderen.
  18. De Belgische Mededingingsautoriteit krijgt de bevoegdheid om in te grijpen in markten waar te weinig concurrentie heerst. We verscherpen de sancties die de BMA kan opleggen.

-
19. Vooruit steunt het verbod op misbruik van economische afhankelijkheid. Bij de bestrijding moeten meer energie en middelen worden besteed aan de digitale sector, waar er vaak sprake is van machtsconcentratie en oneerlijke praktijken door ‘gatekeepers’ (voornamelijk grote techbedrijven).
  20. Het Prijzenobservatorium moet een actievere rol op zich nemen om de positie van de consument te versterken. Het Prijzenobservatorium moet actief kunnen ingrijpen, ook door middel van tijdelijke prijscontroles, indien de prijsevolutie in een sector wordt veroorzaakt door de excessieve marges van bepaalde grote producenten, leveranciers of retailers.
  21. We maken wurgcontracten tussen bedrijven onmogelijk. Onevenwichtige contracten komen vaak voor tussen bedrijven waar een machtsonevenwicht heerst, zoals tussen franchisenemers en een dominante multinational; tussen brouwerijen en horecazaken of tussen de grote distributieketens en kleine landbouwbedrijven. We zorgen voor een wettelijk kader dat de vrijheid en de economische belangen van afnemers en franchisenemers beschermt.
  22. Het bestrijden van oneerlijke concurrentie vereist het bestrijden van schijnzelfstandigheid en sociale fraude in alle sectoren. Die strijd is niet alleen relevant voor sectoren met fysieke arbeid zoals de bouw en het transport, maar komt overal voor, ook bij architecten en advocaten. Alle werknemers hebben recht op sociale bescherming, een goede CAO én de index.
  23. We willen ons belastingsysteem niet alleen eerlijker, maar ook efficiënter en eenvoudiger maken om onze economie beter te laten draaien. Vandaag is de belasting van vermogensinkomsten een lappendeken aan fiscale regimes. Dat vertekent investerings- en beleggingsbeslissingen en heeft een negatieve impact op de productiviteit van onze economie. We streven daarom naar een level-playing field voor ondernemingen en een neutrale investerings- en beleggingsfiscaliteit.
  24. We maken het automatisch verlengen van dienstverleningscontracten in de tech-industrie onmogelijk door het verplicht maken van een jaarlijkse herbevestiging door de klant van elke overeenkomst die tot vernieuwde en momenteel automatische betaling leidt.

1.1.4. Productiviteitsgroei door innovatie, digitalisering en Artificial Intelligence (AI)

Op lange termijn is productiviteit voor een economie bijna alles wat er toe doet. Het meet hoeveel welvaart je kunt creëren met een beschikbare hoeveelheid mensen, grondstoffen en kapitaal. Productiviteitsgroei heeft ervoor gezorgd dat niet langer driekwart van de actieve bevolking in de landbouw moet werken om iedereen van voldoende voedsel te voorzien. Productiviteitsgroei zorgt ervoor dat zaken als goede huizen, een auto en goede zorg betaalbaar worden voor gewone mensen.

Onze regio behoort nog steeds tot de productiefste ter wereld (productiviteit per capita), maar de trend is negatief. En dat is zorgwekkend voor de lange termijn. Vlaanderen is nochtans de Europese regio met de hoogste uitgaven voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie in Europa met 3,6% van het BBP. Daar mogen we best trots op zijn. We hebben dan ook een van de grootste chemische en biotechnologische clusters in de EU. Maar we mogen niet op onze lauweren rusten. De publieke uitgaven aan onderzoek, ontwikkeling en innovatie in Vlaanderen zijn te weinig effectief. KMO's krijgen te weinig innovatiesteun en subsidies voor onderzoek en ontwikkeling leiden onvoldoende tot nieuwe of betere producten en diensten. Andere landen bereiken meer met minder middelen. Vooruit wil de steun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie radicaal hervormen, zodat ze een sterkere hefboom wordt voor de groei van onze welvaart.

Administratie en paperassen mogen bedrijven en zelfstandigen niet langer verhinderen zich te focussen op hun werk. Ondernemers en zelfstandigen verliezen in ons land jaarlijks meer dan 4 miljard euro door de complexiteit van de fiscale regelgeving. Daarenboven verliezen ze meer dan 6 miljard euro per jaar door het sturen van papieren en simpele digitale facturen in PDF. Door maximaal te automatiseren, vereenvoudigen en digitaliseren kunnen we ondernemingen ontlasten. Dat verhoogt de productiviteit en de welvaart.

Technologische innovatie verandert razendsnel de manier waarop onze maatschappij functioneert. Digitalisering, artificiële intelligentie en digitalisering hebben een diepe impact op onze economie en arbeidsmarkt. Het potentieel is immens. Het gebruik van AI kan enorme voordelen bieden op de werkvloer. Het kan een instrument zijn voor meer welvaart en welzijn. Bedrijven die AI gebruiken, creëren méér jobs, niet minder.

Maar er is een schaduwzijde: digitalisering en artificiële intelligentie dragen vandaag bij tot een toenemende ongelijkheid tussen werkenden en een afname van het loonaandeel in de gecreëerde rijkdom. Dat komt doordat de baten van de nieuwe digitale economie worden geconcentreerd in de handen van enkele multinationals die digitale platforms beheren. Die multinationals bezitten de marktplaatsen van de 21ste eeuw en hebben een enorme marktmacht ten opzichte van andere ondernemingen, werknemers en consumenten.

Bovendien wordt AI vaak op een destructieve manier ingezet. Er is een grote focus op automatisering ten koste van de creatie van nieuwe taken voor werknemers. Bovendien is de verkoop van AI-monitoringssoftware sinds COVID geëxplodeerd. Een doorgedreven controledrang overschaduwde de positieve kanten van AI. Door deze nieuwe technieken van geautomatiseerd management wordt het volledige doen en laten van werknemers tot in het kleinste detail beïnvloed. De technologische revolutie leidt dus tot fundamentele vragen over welvaartsverdeling en de organisatie van werk. Dat is niet nieuw, maar altijd zo geweest. Technologische evoluties hebben nooit automatisch geleid tot eerlijk gedeelde welvaartsgroei. Pas na decennia van sociale en politieke actie werd de productiviteitsgroei van de industriële revolutie vertaald in hogere lonen, menselijke arbeidsomstandigheden en betere publieke diensten. Vandaag zal dat niet anders zijn.

Automatisering van productie leidt tot een dalend loonaandeel. Behalve als er nieuwe hoogproductieve taken voor werknemers worden gecreëerd én de ontstane welvaart eerlijk wordt verdeeld. Productiviteitsgroei gaat alleen samen met breed gedeelde welvaart en meer kwaliteitsvolle jobs, als de creatie van hoogproductieve arbeidsintensieve taken sneller gaat dan de automatisering in bestaande jobs en sectoren. Er zijn sterke aanwijzingen dat dit vandaag niet het geval is. Er worden inefficiënte investeringen in automatisering uitgevoerd, mede door een scheefgetrokken fiscaliteit die arbeid duurder maakt dan kapitaalinvesteringen. Op die manier worden investeringen uitgevoerd die de productiviteitsgroei niet verhogen. Waarom? Omdat productieve arbeid wordt vervangen door weinig productieve automatisering - om fiscale redenen.

Vooruit wil daarom de financiële en fiscale hefboomen van de overheid inzetten om investeringen te richten op innovatie die gericht is op de uitdagingen van morgen, die bouwt op de economische troeven van Vlaanderen en België en die de creatie van kwaliteitsvolle jobs stimuleert. We moeten duurzame technologieën en innovatie mobiliseren die oplossingen bieden voor maatschappelijke vraagstukken en die tot krachtige, arbeidsintensieve productiviteitsgroei leiden.

Resoluties:

25. Zowel op federaal als Vlaams niveau komt er een minister bevoegd voor digitalisering en administratieve vereenvoudiging. Hiertoe worden geen nieuwe posten gecreëerd. De bevoegdheid wordt toegevoegd aan de ministers die verantwoordelijk zijn voor bestuurszaken. De ministers zijn verantwoordelijk voor de uitwerking van een interfederale aanpak. Daartoe dienen ze voluit samen te werken. Alle transacties tussen overheid, burgers en ondernemingen moeten ook standaard digitaal kunnen verlopen. Er dient één digitale brievenbus voor elke onderneming en burger bij de overheid te komen. Het only once - principe moet tegen 2030 op alle overheidsniveaus gelden: als één keer info van een burger of bedrijf werd gevraagd, moet dat voldoen. Alle overheden moeten gegevens, als die al eens werden gevraagd, systematisch hergebruiken.
26. Vooruit maakt komaf met nutteloze administratie voor onze ondernemingen. We voeren een verregaande vereenvoudiging door en automatiseren de fiscale verplichtingen voor ondernemingen. We streven daarbij naar een vooringevulde aangifte voor KMO's. De verantwoordelijkheid van de belastingberekening leggen we dus zoveel mogelijk bij de administratie.
27. De verlichting van nutteloze administratie en planlast bij ondernemingen wordt ondersteund door de invoering van de geautomatiseerde witte kassa in zoveel mogelijk sectoren.
28. De federale en regionale regeringen moeten vandaag beginnen met de voorbereiding van de uitrol van 6G in 2030. Nodig voor de voorbereiding zijn de stroomlijning van de normen, en een a priori verdeling van de opbrengsten tussen de verschillende overheden.
29. Artificiële intelligentie biedt grote kansen om onze welvaart en welzijn te verbeteren, maar er zijn risico's. Daarom moet er een dwingend ethisch en juridisch kader komen voor de omgang met AI. AI moet ingezet worden met respect voor de menselijke waardigheid, autonomie, diversiteit en privacy. Op Belgisch en Europees niveau is Vooruit voorstander van het niet afdwingen van patenten die gericht zijn op het indringend monitoren van werknemers. Daarnaast moet er ten opzichte van werknemers transparantie gelden en moeten ze inspraak krijgen over het gebruik van artificiële intelligentie op het werk. De 'eigenaar'/'organisator' van de gebruikte artificiële intelligentie is als rechtspersoon verantwoordelijk voor de sociale gevolgen.

-
- 30.** In navolging van het Vlaamse beleidsplan AI en het Vlaamse AI onderzoeksprogramma versterken we de samenwerking tussen overheden, universiteiten en bedrijven. We richten een Vlaams AI-onderzoekscentrum op, naar het voorbeeld van de VS en Frankrijk. Dit instituut kan fungeren als een kenniscentrum, maar ook als een incubator voor start-ups en scale-ups. Daarbij zetten we sterker in op productieve inzet van AI door bedrijven. Een inzet van AI die een positieve impact heeft op de innovatiecapaciteit van bedrijven en op groei van tewerkstelling.
- 31.** Het belastingstelsel geeft verregaande stimulansen aan bedrijven om te investeren in automatisering (investeringsaftrek en belastingkredieten) in plaats van de creatie van nieuwe taken voor werknemers, die sterk bijdragen aan productiviteitsgroei. Vooruit voert een fiscale hervorming door die zorgt voor een vereenvoudigde en neutrale investeringsfiscaliteit, die investeren in werknemers en de ontwikkeling van nieuwe taken niet langer fiscaal minder interessant maakt dan kapitaalinvesteringen. Zo tonen we waardering voor ons belangrijkste kapitaal, zijnde onze werknemers.
- 32.** Ondernemingen werken beter als werknemers kunnen meedenken over de toekomst van hun bedrijf. Sociale dialoog is goed voor de productiviteit. Belangrijke investeringen komen daarom best tot stand na sociale dialoog. Er moet bovendien volledige transparantie gelden voor werknemers over de inzet van bedrijfssubsidies.
- 33.** De forse ondersteuning voor onderzoek en ontwikkeling stimuleert de productiviteitsgroei en onze collectieve welvaart. Maar het kan veel beter. De steun gaat vandaag voornamelijk naar enkele grote multinationals en we weten amper of ze echt voor onderzoek worden ingezet. De impact is onduidelijk. We zorgen daarom voor een efficiëntere inzet van middelen. Hoe? Door de middelen te concentreren in sectoren met veel toekomstpotentieel en toegevoegde waarde in combinatie met een shift naar directe subsidies en een verschuiving ervan richting KMO's. Zo stimuleren we echt innovatie in Vlaanderen.
- 34.** Daarbij zorgen we ook voor maximale rechtszekerheid voor ondernemingen. De toepassing van fiscale voordelen en andere ondersteuningsmaatregelen moet correct, eenduidig en doelgericht zijn.
- 35.** De publieke investeringen in onderzoek en ontwikkeling in Vlaanderen zijn te laag. De doelstelling van 1% wordt niet gehaald. Vooruit wil die achterstand inhalen.

1.1.5. Een modern industriebeleid

Vooruit vindt dat iedereen mee moeten kunnen genieten van stijgende nationale rijkdom. Ondernemingen maken gebruik van een omvangrijke publieke infrastructuur, een uitgebreid stelsel aan fiscale voordelen, leningen, waarborgen en participaties van de publieke investeringsmaatschappijen. Zij mogen ook iets teruggeven aan de samenleving.

We zitten midden in een geopolitieke storm. De imperialistische oorlog die Rusland in februari 2022 begon, heeft een energiecrisis ontketend. Tijdens die energiecrisis groeide het besef dat we voor onze bevoorradingszekerheid minder afhankelijk moeten zijn van dictators en autoritaire regimes. En zelfs van grootmachten zoals de Verenigde Staten die er niet voor terugschrikken om onze bedrijven hier weg te lokken met groene subsidies.

Dat geldt niet alleen voor energie, maar ook voor ontginning en verwerking van de zeldzame grondstoffen die onmisbaar zijn voor de klimaattransitie en de digitalisering van de economie. De Verenigde Staten hebben het voorbeeld gegeven door massaal te investeren in duurzame energie en mobiliteit. Ook wij moeten ons lot in eigen handen nemen. Europa, België en Vlaanderen hebben een missiegedreven industriebeleid nodig: Vooruit wil dat de economische hefboomen van de overheid ten volle worden gebruikt om onze strategische autonomie te vergroten. Maar we moeten ook buiten onze grenzen durven kijken en onze verantwoordelijkheden opnemen. Zo wil Vooruit bedrijven via wetten over zorgplicht verplichten om de internationaal erkende mensenrechten, arbeidsrechten en milieunormen in de volledige waardeketen te respecteren.

36. Het fundament van een industriebeleid in Vlaanderen en België is een beleid dat de basics garandeert: een betrouwbare mobiliteits- infrastructuur, altijd beschikbare, betaalbare duurzame energie, maar ook een solide onderzoeks- en opleidings-systeem, zowel op de schoolbanken als tijdens de loopbaan. Daarnaast moet het fiscaal kader investeringen aanmoedigen. Verandering moet worden begeleid door maximale rechtszekerheid. Die basis is onmisbaar voor elk industriebeleid.
37. Vooruit vindt dat de investeringen van onze publieke investeringsmaatschappijen (PMV en FPIM) moeten worden gefocust op hoogproductieve sectoren en sectoren die ons helpen om de klimaatuitdaging aan te gaan. Denk aan de sector van circulair materiaalgebruik, industriële elektrificatie, de uitrol van hernieuwbare energie en de versterking van de digitalisering. Om dat resultaat te bereiken, worden heldere doelstellingen opgesteld.

- 38.** De publieke investeringsmaatschappijen staan onder democratische controle. Daarom moeten zij zich verantwoorden over de economische, sociale en ecologische criteria die zij gebruiken om hun investeringsbeslissingen te onderbouwen. Ze moeten regelmatig en transparant rapporteren. Geen jaarrapporten met jaren vertraging en zonder cruciale info, zoals nu het geval is. De rapportage dient ook laagdrempelig toegankelijk worden gemaakt voor het brede publiek.
- 39.** Bij het nieuwe innovatiebeleid wordt maximaal gebruik gemaakt van participaties door de investeringsmaatschappijen, zodat de gemeenschap kan meegenieten van toekomstige winsten.
- 40.** In de context van onze directe onderzoekssubsidies zetten we sterker in op “moonshots”, waarbij universiteiten, onderzoeksinstituten en de industrie zich gezamenlijk focussen op het ontwikkelen van doorbraaktechnologieën met betrekking tot circulaire economie en koolstofneutraliteit. Nieuwe technologieën geraken vaak niet over de ‘dodenvallei’ tussen de ontwikkelingsfase en de marktintroductie. In de beginfase creëren we maximaal een markt voor innovatieve producten en diensten (‘market pull’). Dit doen we door als overheid uitsluitend innovatief en duurzaam aan te besteden.
- 41.** Vooruit ontwikkelt een helder en afdwingbaar industriebeleid, in lijn met de Green Deal en het Europees plan voor duurzame industrie. De innovatie en ontwikkeling van technologieën waarmee we onze economie verduurzamen, moet bij ons plaatsvinden. We moeten zelf zonnepanelen, warmtepompen en batterijen kunnen produceren en de volledige waardeketens beheersen. Tegenover subsidies, fiscale voordelen en investeringen zetten we duidelijke klimaatdoelstellingen en strategische voorwaarden. Herkomstbepalingen - die bepalen dat grondstoffen en onderdelen uit de Unie moeten worden ingekocht - zijn daarbij geen taboe.
- 42.** Het versoepelen van de staatssteunregels (die ervoor zorgen dat kleine lidstaten zoals België in de Europese Unie niet worden afgetroefd door grote) zullen wij niet aanvaarden zonder bijkomende Europese investeringsmiddelen voor strategische Europese projecten waarvan ook ons land kan meegenieten. Het versoepelen van de staatssteunregels mag er niet voor zorgen dat kleine lidstaten zoals België in de Europese Unie worden afgetroefd door grote lidstaten met een grotere portefeuille. Een versoepeling moet daarom gepaard gaan met bijkomende Europese investeringsmiddelen voor sociale en duurzame investeringen.
- 43.** Vooruit wil dat de EU minder afhankelijk wordt van derde landen als het gaat om energiezekerheid, toeleveringsketens, kritieke grondstoffen, technologie, medicijnen en voedsel. Tegelijkertijd willen we dat de EU haar kritieke infrastructuur, zoals haar havens, beschermt en assertiever is als het gaat om cyberveiligheid, buitenlandse inmenging, oneerlijke concurrentie door staatsbedrijven en technologische lekken naar derde landen.

-
- 44.** Vooruit erkent de het belang van fundamenteel onderzoek, de cruciale rol van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek hierin en wil dat deze versterkt wordt. We investeren in onze kennisinstellingen en strategische onderzoekscentra en stimuleren structurele samenwerking tussen universiteiten, onderzoeksinstellingen en bedrijven. Zo zorgen we voor de strategische verankering van de bedrijven die het sterkst bijdragen aan de productiviteitsgroei en toegevoegde waarde van onze economie. Alle bedrijven, groot en klein, moeten eenvoudig deel kunnen nemen aan zulke ecosystemen van samenwerking. De deelname van KMO's is essentieel voor de verspreiding van innovatie en nieuwe technologieën. Daarom maken we komaf met de onnodige administratieve formaliteiten.
- 45.** Bij het stimuleren van zulke samenwerkingsverbanden dienen we de academische vrijheid en onafhankelijkheid nauwgezet te bewaken. Toegepast onderzoek met het oog op commerciële ontwikkeling mag nooit basisonderzoek verdringen of beïnvloeden.
- 46.** We maken werk van een wettelijk verankerde zorg- en herstelplicht voor bedrijven, inclusief de financiële sector. Dit houdt in dat ondernemingen moeten voorzien in mechanismen waarmee ze voortdurend elke schending van de mensenrechten, van arbeidsrechten en van milieunormen in hun volledige waardeketen kunnen opsporen, voorkomen, stoppen en verhelpen. Die verplichting geldt ook voor hun dochterondernemingen.

1.1.6. Een financiële sector ten dienste van de reële economie en de planeet

Door hebzucht en overmoed heeft de financiële sector 15 jaar geleden voor een enorme crisis gezorgd. Dat heeft de belastingbetaler bijna 15 miljard gekost, evenveel als we dit jaar aan alle scholen en universiteiten in Vlaanderen uitgeven. Sindsdien werd de financiële sector gedwongen om hogere kapitaalbuffers aan te houden. Nieuwe regulering door Europa en de Nationale Bank zorgde voor een meer solide financiële sector, waarbij het een stuk minder waarschijnlijk is geworden dat de belastingbetaler moet bijspringen.

We zien echter een enorme marktmacht in de financiële sector. Driekwart van het spaargeld zit bij de vier grootbanken en er is erg weinig mobiliteit en dus effectieve concurrentie tussen de banken. Sinds midden 2022 steeg de rente die de banken krijgen voor het geld dat ze bij de ECB parkeren naar 4%. De banken geven maar een fractie van de rente door aan de spaarder. Dat kan alleen gebeuren in een markt waar te weinig concurrentie heerst. En waar het zakenmodel van meer risicovolle banken, die minder in de reële economie investeren, bevoordeeld wordt. Er is nog werk voor de boeg om de financiële sector stabiel en duurzamer te maken. En meer gericht op de reële economie.

Ook Belfius, een bank die nochtans 100% eigendom is van de overheid, speelde geen voortrekkersrol. Belfius werd voor een prijs van 4 miljard euro genationaliseerd nadat Dexia over de kop ging. Sindsdien is er geen ernstig debat meer gevoerd over waar we met de bank naartoe willen. Vooruit wil van Belfius een echte publieke bank maken, met een onafhankelijk beheer, maar met duidelijke maatschappelijke en economische doelstellingen.

47. Vooruit wil van Belfius een publieke en ethische spaar- en investeringsbank maken, met een duidelijk omschreven mandaat. Daarbij wordt een maatschappelijke missie nagestreefd in het kader van een gezond financieel rendement. Denk bij die maatschappelijke missie aan zaken zoals het financieren van infrastructuur voor de klimaattransitie, een gelijke toegang voor alle cliënten ongeacht hun vermogen en inkomen en een fair rendement voor de kleine spaarder. Belfius desinvesteert volledig uit fossiele brandstoffen. De strategische doelstellingen van Belfius worden democratisch bepaald. Belfius wordt onafhankelijk geleid, maar staat onder democratische controle. De leiding moet verantwoording afleggen aan zijn aandeelhouder: de burger.
48. Vooruit pleit op Europees niveau voor een strikte scheiding tussen retailbanken en zakenbanken. We pleiten op Belgisch en Europees niveau voor regulering en een fiscaal kader dat de marktmacht van de grootbanken en grote verzekeraars aanpakt. En zo ruimte schept voor kleinere, innovatieve spelers die zich richten op investeringen die de reële economie ten goede komen.
49. Vooruit ondersteunt de totstandkoming van een digitale euro, waarmee alle burgers de beschikking krijgen over centrale bankgeld. Daarmee kunnen burgers sparen en betalen aan de overheid, bedrijven en elkaar. Die digitale euro moet inclusief zijn en beschikbaar zijn voor niet-digitale klanten, in de vorm van een kaart. Zo wordt de afhankelijkheid van commerciële banken en de aanbieders van betalingsdiensten kleiner. De digitale euro moet een monetair beleidsinstrument worden in de gereedschapskist van de Europese Centrale Bank.
50. We ontmoedigen speculatie met een Europese financiële transactietaks, maar ook door sterker op te treden tegen reclame voor speculatieve beleggingen zoals crypto-activa.
51. De belastingen en bijdragen betaald door de financiële sector moeten sterker worden gelinkt aan hun bijdrage aan de duurzame ontwikkeling van onze samenleving, naast hun draagkracht en risicogevoeligheid.

1.1.7. Ondernemen voor het algemeen belang

Vooruit kiest resoluut voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit betekent dat ondernemers een beleid voeren dat bewust rekening houdt met economische, sociale, ecologische en culturele doelstellingen.

Coöperaties zijn een belangrijk instrument om een duurzame economie uit te bouwen. Via coöperaties kan de samenleving opnieuw grip krijgen op de economie en maatschappij. Ze volgen andere principes, waaronder het democratisch beheer, de autonomie en onafhankelijkheid van de onderneming, de prioritaire toewijzing van winst aan de ontwikkeling van de onderneming en haar sociale doelstellingen, rekening houdend met de belangen van de samenleving. Door deze principes toe te passen, stellen coöperaties hun werknemers en gebruikers in staat om hun eigen lot in handen te nemen. Ze slagen er echter ook in om hun gebruikers mee te laten genieten van het financiële rendement van nieuwe investeringen, zoals het ontwikkelen van nieuwe soorten hernieuwbare energie. Coöperaties verdienen daarom een dynamisch en evolutief wettelijk kader dat hun rol vastlegt en hun maatschappelijke meerwaarde valideert.

Overheidsbedrijven werden in het leven geroepen om openbare diensten te leveren. Ze bestaan omdat openbare diensten niet compatibel zijn met het streven naar winst-maximalisatie eigen aan de private sector. Bij overheidsbedrijven is het daarom van groot belang bewust om te gaan met de economische, sociale en ecologische impact van hun beleid. Daarom pleit Vooruit voor meer participatie van belanghebbenden en gebruikersorganisaties, met stemrecht in de Raad van Bestuur van deze bedrijven.

52. Vooruit wil het wettelijk kader voor coöperatieve vennootschappen meer in lijn brengen met de eigenheid van coöperatieven. We faciliteren coöperatieve projecten met meerdere stakeholders, waaronder publiek-private samenwerkingen, door de creatie van een erkenning als ‘onderneming van collectief belang’.
53. Financiële instrumenten van de federale en Vlaamse overheid, waaronder risicokapitaal en waarborgprogramma's, moeten worden opengesteld voor startende en groeiende coöperatieve vennootschappen. Dankzij specifieke financieringsinstrumenten maken we de verdere ontwikkeling van coöperatieve niches mogelijk. We schenken bijzonder aandacht aan de ontplooiingskansen van onder andere coöperatieve initiatieven in de hernieuwbare energie, collectieve mobiliteit, ouderenzorg, welzijn, kinderopvang en wonen.
54. Vooruit wil bij het gunnen van overheidsopdrachten bredere participatieve, sociale en milieucriteria opnemen, waardoor coöperatieve bedrijfsmodellen meer kansen krijgen en er tegelijk meer duurzaamheid wordt bereikt.

55. Vooruit wil een hertekening van de samenstelling van de raden van bestuur van de overheidsbedrijven zoals de NMBS, De Lijn, MIVB en BPost. Om het maatschappelijk verantwoord ondernemen bij overheidsbedrijven aan te scherpen pleiten we voor meer participatie van belanghebbenden, gebruikersorganisaties en personeel met stemrecht in de Raad van Bestuur van deze bedrijven.

1.1.8. Een overheid met meer bestuurskracht

Vooruit gelooft in een sterke overheid. We zijn weliswaar een welvaartsstaat die de inkomens en welvaart van haar inwoners goed beschermt, maar op een aantal vlakken schieten we tekort. We slagen er bijvoorbeeld niet in om doelgericht mensen te ondersteunen. Of om een langetermijnvisie op de economie en de welvaartsstaat te ontwikkelen. Dat ligt in eerste instantie aan een gebrekkige bestuurscultuur. Zo wordt zelden de fundamentele vraag gesteld welke instrumenten de politiek nodig heeft om betere beslissingen op lange termijn te nemen. Of de vraag welke mechanismen daaraan in de weg staan. Vooruit vindt dat die vragen de hoogste prioriteit hebben als we het over politieke vernieuwing hebben. Het doel is duidelijk: we moeten meer bestuurskracht ontwikkelen.

Er zijn verschillende problemen die tot slecht beleid leiden. (1) Zo is het met de voorbereiding en evaluatie van het beleid in ons land pover gesteld: we laten teveel over aan ministeriële kabinetten, terwijl het vaak de administraties zijn die de expertise hebben om de impact en opportuniteit van het beleid in te schatten. En achteraf wordt amper geëvalueerd of het beleid ook zijn doelen bereikt heeft. Het beleid is dus intuïtief en ad hoc. (2) Hetzelfde geldt voor het geld uit de begroting: we weten vaak niet welke doelstellingen met welke uitgaven worden nagestreefd of bereikt. Denk maar aan de enorme bedragen die worden gespendeerd aan bedrijfssubsidies zonder duidelijke en coherente doelstellingen. (3) Bovendien werd de capaciteit van de overheidsdiensten het voorbije decennium jaar na jaar verder uitgekleed. Als er dan een crisis kwam, moesten overheden massaal beroep doen op dure consultants. Voor Vooruit is het duidelijk: overheden moeten opnieuw investeren in expertise en interne kennisopbouw. Een zwakke overheid is duurder dan een sterke overheid. (4) Tot slot mist de overheid de instrumenten om fijnmazig te beslissen wie welke ondersteuning krijgt. Daardoor worden natuurlijk middelen verspild.

Het weinig doelgerichte beleid heeft er ook mee te maken dat overheden weigeren om fatsoenlijk samen te werken, zelfs als het gaat om bevoegdheden waarvan de verdeling redelijk helder is. Hoe we de structuren van ons land ook hervormen, samenwerken moeten we.

Staatsstructuren zijn voor Vooruit nooit een doel op zich, maar een middel om de welvaart en het welzijn van de mensen te verhogen. Die moeten een stuk eenvoudiger en helderder. We hanteren daarbij helderheid, samenwerking en daadkrachtig bestuur als leidende principes.

56. We kiezen voor een sterke overheid. Daarom investeren we middelen zo veel mogelijk in een sterke administratie, in plaats van in dure consultants. Daardoor houden we de knowhow binnen de overheid. De besparingen die we realiseren door de digitalisering en automatisering van onder meer de fiscaliteit, worden geïnvesteerd in de uitbouw van de capaciteit van de publieke dienstverlening.
57. We bepalen de kerntaken van de overheid en definiëren niet te privatiseren sectoren. We versterken de juridische kracht van de overheid door het oprichten van een sterke juridische dienst die de rechten van de overheid en burgers verdedigt.
58. We zetten extra in op kennisdeling binnen de verschillende overheden door de adviezen van de juridische dienst centraal beschikbaar te maken in een databank en deze uit te breiden met nota's en adviezen die opgemaakt worden. Op deze databank komt een robuuste en performante zoekmachine.
59. Audits van de overheidsuitgaven, zgn. spending reviews, moeten systematisch worden uitgevoerd op alle overheidsniveaus. We besteden daarbij meer aandacht aan de uitvoering van de begroting en zorgen voor maximale transparantie over hoe overheidsmiddelen aangewend zijn. Om ervoor te zorgen dat die middelen doelgericht aangewend worden, zetten we maximaal in op systematische evidence-based beleidsvoorbereiding en beleidsevaluatie. Enkel permanente evaluatie van de doeltreffendheid van maatregelen kan zorgen voor een gefundeerd beleid.
60. De beleids- en begrotingscyclus wordt rigoureuzer. De begrotingsbesprekingen beginnen jaarlijks voor de zomer. Op alle niveaus voeren we een prestatiebegroting in, zodat uitgaven in de begroting gekoppeld worden aan hun doelstellingen.
61. We voeren een welzijnsbegroting in. Evoluties in de gezondheid en het welbevinden van de samenleving horen immers gelijk met de begroting aan bod te komen. Ook armoede-indicatoren worden in dit proces meegenomen.
62. We maken van het Planbureau de centrale, interfederale instelling die de beleidsvoorbereiding en -evaluatie coördineert. Het Planbureau krijgt een welbepaald initiatiefrecht. 20% van het budget van de ministeriële kabinetten wordt ingezet om de capaciteit van het Planbureau te versterken.

-
- 63.** Het Planbureau komt onder het gezag van de volledige regering. Het Planbureau krijgt een nieuw mandaat, waarbij het een centrale rol krijgt bij de voorbereiding van begrotingsconclaven en bij de regeringsvorming. Ook de parlementen kunnen voorstellen laten doorrekenen.
- 64.** We ontwikkelen een geïntegreerd inkomens- en vermogenskadaster door de beschikbare databanken aan elkaar te koppelen en uit te breiden. Zo komen we tot een meer doelgerichte en meer rechtvaardige sociale bescherming, bijdrageheffing en een automatische toekenning van sociale voordelen. Het is bovendien een bijzonder effectief instrument tegen sociale en fiscale fraude.
- 65.** Vooruit wil dat de staatsstructuur ervoor zorgt dat de maatschappelijke uitdagingen effectief worden aangepakt: ons leidend principe is meer bestuurskracht als hefboom om de welvaart en het welzijn van de mensen te vergroten. Om daartoe te komen, is het duidelijk dat het met minder ministers, minder parlementairen en minder partijfinanciering kan.
- 66.** Vlaanderen en het federale niveau moeten samenwerken, hoe de bevoegdheden ook zijn verdeeld. We moeten weg van het sabotage-federalisme. Overheden maken bindende afspraken over de verdeling van inspanningen en houden zich eraan. Zo is het steeds duidelijk waarin elk niveau zal investeren en voorkomen we jarenlang gepalaver.

1.2. GOED EN LONEND WERK, VOOR IEDEREEN

“Wat doe je voor werk?” Het is vaak de eerste vraag die we stellen aan iemand die we net leren kennen. Daar is niets vreemd aan, want werk speelt een belangrijke rol in ons leven. Het grootste deel van onze wakkere tijd besteden we aan werken. Werk geeft ons niet alleen het inkomen waarvan we leven, maar ook eigenwaarde, verbondenheid met andere mensen en met de hele samenleving. Voor de meeste mensen is werk een onmisbare basis voor een goed en gelukkig leven.

Werk is niet alleen belangrijk voor onszelf maar ook voor een goed draaiend land. Zonder ons dagelijkse werk draait alles in de soep. De economie zou instorten en onze welvaartsstaat zou gewoon niet bestaan. Ons werk bouwt de economie en de welvaartsstaat op. Wie werkt, doet zijn deel voor de gemeenschap en is solidair met zijn medemensen. We verwachten daarom dat iedereen die kan werken ook werkt - en zo bijdraagt tot de welvaartsstaat. Het is de verantwoordelijkheid van de overheid om daar de randvoorwaarden voor te scheppen. Deze Vlaamse regering heeft precies het omgekeerde gedaan door nieuwe drempels op te werpen voor werk. Het heeft de kinderopvang (die werken mogelijk maakt voor jonge ouders) mismeeusterd en het openbaar vervoer uitgekleeed.

Wie werkt, mag natuurlijk iets terug verwachten voor die inspanningen. Je deel doen, betekent ook je deel krijgen. Wat is dat dan: het deel dat je krijgt? Eerst en vooral een eerlijke beloning. Voor Vooruit moet een voltijds loon altijd voldoende zijn om deftig van te kunnen leven. Dat betekent voor Vooruit een loon dat via indexering automatisch aangepast wordt aan stijgende levenskosten. Bovendien moet werken altijd duidelijk méér lonen dan niet werken. Verder heb je recht op een sterke sociale bescherming, bijvoorbeeld in de vorm van deftige pensioenen.

Voor Vooruit hebben werkende mensen niet alleen recht op een eerlijke beloning maar ook op werkbaar en goed werk. In een welvarend land als het onze moeten gewoon alle jobs van goede kwaliteit zijn. Anders kunnen we onmogelijk van mensen verwachten dat ze meer dan veertig jaar aan de slag blijven. Daarom strijdt Vooruit tegen elke vorm van uitbuiting: tegen illegale tewerkstelling, tegen sociale dumping en tegen het uitpersen van de vele koeriers en chauffeurs die ons pakjes en eten brengen. We strijden ook voor mensen die verder van de arbeidsmarkt staan - bijvoorbeeld mensen met een arbeids-handicap. Ook zij hebben recht op een kwaliteitsvolle job die aangepast is aan hun situatie. Iedereen heeft recht op goed werk.

Wie werkt, moet voor Vooruit alle kansen krijgen om on the job te blijven bijleren en zich verder te ontwikkelen. In Vlaanderen (een regio zonder gas, olie of diamanten in de grond) is kennis veruit de belangrijkste grondstof. En dus ook de belangrijkste bron van welvaart. In een wereld die snel verandert, moeten we allemaal continu bijleren. Digitalisering en technologische vernieuwing creëren wel nieuwe jobs, maar zorgen ook dat de inhoud van jobs niet lang gelijk blijft. Vooruit wil dat er veel meer tijd en middelen gestoken worden in het levenslang leren van onze werkende mensen. Onze toekomst als succesvolle kennis-economie hangt ervan af.

Precies hetzelfde geldt natuurlijk voor ons schoolonderwijs: onze toekomstige welvaart is er bijna helemaal afhankelijk van. In een kenniseconomie is goed onderwijs, dat liefst elke jongere aan een nuttig diploma helpt, essentieel. Daarom wil Vooruit de hoge Vlaamse schooluitval van vandaag bestrijden - al die jongeren zonder diploma zijn een enorm verlies voor de welvaart. Hoe lossen we dat op? Door kinderen en jongeren beter te oriënteren op een richting die bij hen past en door jongeren via betaalde stages sneller naar een job toe te leiden.

1.2.1. Werken moet meer lonen

Mensen die elke dag gaan werken, verdienen daar een goed loon voor. Door hun werk dragen zij bij aan de welvaartsstaat. Het is dus maar logisch dat de welvaartsstaat garandeert dat werken ook echt loont. Want wie zijn deel doet, moet zijn deel krijgen. Daar staan wij met Vooruit voor.

Vandaag zijn de belastingen op werk te hoog. De reden is simpel: de belasting op inkomen uit vermogen en financiële beleggingen is nog veel te laag. Dat wil Vooruit anders. Wij willen een grote fiscale hervorming die eindelijk de belastingen op werk verlaagt. Want werk is goed voor iedereen en moet dus fiscaal aangemoedigd worden. Mensen moeten gewoon netto meer overhouden. Zo kan de koopkracht van werkende mensen er weer op vooruit.

Resoluties

67. De loonnormwet moet worden versoepeld, zodat de lonen meer kunnen stijgen dan vandaag. Op nationaal niveau worden de marges afgesproken die richtinggevend zijn voor de onderhandelingen op de onderliggende niveaus. Zo kunnen productiviteitsgroei en hogere winsten op sector- en bedrijfsniveau opnieuw worden vertaald in hogere lonen.
68. We voorzien dat alle werknemers gelijktijdig hun gegarandeerde index krijgen, ook als de werkgever of de sector hierover geen afspraken heeft gemaakt. We verbeteren de indexeringsmechanismen op zo'n manier dat er bij een koopkrachtschok, omwille van uitzonderlijk hoge inflatie, meer gaat naar de laagste lonen.
69. We zetten het ingeslagen groeipad voor de minimumlonen verder. Via de werkbonus zorgen we dat de nettolonen werkelijk stijgen. We hervormen de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid op zo'n manier dat de hoogste lonen meer bijdragen. En de laagste lonen helemaal worden vrijgesteld van deze bijdrage.
70. We verminderen de lasten op werk door een verbreding van de belastingbasis. Dat komt neer op een verschuiving van de heffingsdruk van arbeid naar vermogen en een versterking van de progressiviteit in de belastingen. Dankzij die verschuiving houden werknemers en zelfstandigen duidelijk meer netto-inkomen uit werk over. Bovendien wordt de ongelijke behandeling van inkomen uit werk en vermogen zo rechtgetrokken.

71. Werken laten lonen voor werkende mensen betekent ook dat zij sociale rechten opbouwen. We willen mensen die bijdragen een sterke sociale bescherming bieden. De coronacrisis heeft aangetoond dat wie sociale bijdragen betaalt beter beschermd is. Daarom wil Vooruit dat de alternatieve loonvormen en bijverdiensystemen worden geëvalueerd en bijgestuurd. Iedereen die werkt, heeft recht op dezelfde sterke sociale bescherming.
72. Wanneer de dienst voor arbeidsbemiddeling een sollicitatie-opdracht geeft voor een job, moet het steeds gaan om een passende job die zorgt dat de werkzoekende er financieel op vooruit gaat.

1.2.2. Werkbaar werk voor de mensen

Jobs moeten niet alleen lonen voor de mensen, ze moeten ook van goede kwaliteit zijn. We kunnen niet van mensen verwachten dat ze zo'n veertig jaar van hun leven besteden aan slechte jobs. Maar wat is een kwaliteitsvolle baan? Voor Vooruit is dat een baan die werkbaar is, vrij van uitbuiting en combineerbaar met een privéleven.

Werkbaar werk betekent vooral een haalbare werkdruk. Als de werkdruk te hoog is, vallen mensen ziek uit. Dat is niet alleen erg voor die mensen zelf, maar ook voor hun collega's. Voor hen stijgt de werkdruk, want zij moeten het gat dat geslagen is, opvullen. En zo dreigen ook zij in de gevarezone te komen. En op hun beurt uit te vallen door burn-out.

Uitval door hoge werkdruk is een groeiend probleem in ons land. Ruim één op de drie werknemers kampt met psychische vermoeidheidsproblemen door een te hoge werkdruk en stress op het werk. Daarom moeten werkgevers streven naar een haalbare werkdruk voor hun werknemers (en zelfstandige medewerkers) en naar meer welzijn op het werk. De overheid moet werkgevers daarin ten volle ondersteunen.

Werk moet ook combineerbaar zijn met een persoonlijk leven en familieleven. Om dat te bereiken willen wij werkende mensen meer controle geven over de indeling van hun tijd. Hoe? Via onder meer een tijdrekening voor verlof en meer telewerk.

Tot slot betekent kwaliteitsvol werk dat de toegenomen arbeidsflexibiliteit in twee richtingen moet werken. In het voordeel van werkgevers én werknemers. E-commerce, de platformeconomie en telewerken bieden veel kansen voor meer en betere jobs. Maar alleen als de flexibiliteit die daar gevraagd wordt zowel in het voordeel van werkgevers als van (zelfstandige) medewerkers werkt. En alleen als de sociale bescherming van mensen uit die nieuwe sectoren wordt gegarandeerd. Vooruit blijft altijd strijden tegen alle vormen van uitbuiting en sociale dumping.

1.2.2.1. Jobkwaliteit en welzijn op het werk

Resoluties:

- 73.** We vermijden dat mensen uitvallen op hun werk door sterker in te zetten op welzijn op het werk. We zorgen voor meer vertrouwenspersonen en gespecialiseerde preventieadviseurs en maken de opvolging van preventieplannen beter afdwingbaar. Zo waarborgen we dat bedrijven voldoende ambitie tonen in de strijd tegen uitval om medische redenen. Ook in kleinere bedrijven stimuleren we initiatieven en inspraak van werknemers omtrent welzijn op het werk.
- 74.** Ook om (seksueel) grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer tegen te gaan, zorgen we voor meer vertrouwenspersonen en gespecialiseerde preventieadviseurs op de vloer. We maken de opvolging van preventieplannen beter afdwingbaar, om te waarborgen dat bedrijven voldoende ambitie tonen om elke werkvloer veilig te maken. Waar dat nuttig is, maken we ook gebruik van praktijktesten.
- 75.** We bundelen alle bestaande publieke initiatieven en projecten die de werkdruk willen verminderen in één Expertisecentrum per regio. Dat centrum beheert de middelen bedoeld voor werkdrukverlaging en deelt haar kennis over werkbaar werk met alle organisaties die daar voordeel bij hebben.
- 76.** Werkgevers en werknemers kunnen op bedrijfs- of sectorniveau ondersteuning vragen om de werkdruk te verminderen. Zij kunnen ook steun vragen om de werkplek minder belastend te maken voor het lichaam. Daarbij gaat bijzondere aandacht naar initiatieven om jobs toegankelijker te maken voor mensen met een arbeidsbeperking.
- 77.** Winsten door nieuwe technologieën moeten terugvloeien naar de werknemers via een hoger loon, betere arbeidsomstandigheden of meer vrije tijd. Allemaal zaken waar de sociale partners over moeten kunnen overleggen. Artificiële intelligentie heeft een enorm potentieel om jobs werkbaar te maken, welvaart te versterken of werknemers meer tijd te geven, maar er zijn ook valkuilen. Denk maar aan continue monitoring van medewerkers en werkdrukverhoging. Technologie moet werknemers ondersteunen in hun job. En niet hun autonomie afpakken. We creëren een wettelijk kader voor het gebruik van artificiële intelligentie op de werkvloer, zodat dit het welzijn van werkende mensen verhoogt.

78. Zowel op nationaal als Europees niveau zetten we in op een efficiënter en duurzamer e-commerce model. We stappen af van het hardnekkige idee dat een supersnelle thuislevering voor elke consument prioritair is. We moedigen kopers, verkopers en leveranciers aan om te kiezen voor sociaal en ecologisch verantwoorde methodes. We garanderen goede arbeidsvoorwaarden en sociale en syndicale rechten in de hele e-commerce keten en we bestrijden schijnzelfstandigheid.
79. Wanneer knelpuntvacatures moeilijk ingevuld geraken wegens specifieke arbeidsomstandigheden, zoals een hoge fysieke of psychische belasting, moet de dienst voor arbeidsbemiddeling samen met de werkgever bekijken of de job anders kan worden vormgegeven om deze beter te matchen met de bestaande pool van werkzoekenden. Hiervoor kunnen ook adviezen gevraagd worden aan het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk of bij structurele knelpunten aan de sectororganisaties. We kijken ook of de taalvoorwaarden van vacatures kunnen worden versoepeld en voorzien indien nodig taal coaching op de werkvloer, om mensen sneller te integreren.
80. Bedrijven moeten het welzijn en de gezondheid van hun werknemers ernstig nemen. Daarom worden ondernemingen meer geresponsabiliseerd. Tegelijk ondersteunen we bedrijven financieel wanneer ze inspanningen leveren om te voorkomen dat hun personeel ziek wordt.

1.2.2.2. *Werk en privé in evenwicht*

Resoluties:

81. Voor veel ouders is het moeilijk om alle balletjes in de lucht te blijven houden. Om hen te ondersteunen, versterken we het ouderschapsverlof. We geven ouders meer ouderschapsverlof en zorgen voor een betere vergoeding van dat verlof, met bijzondere aandacht voor ouders met een laag inkomen. We zorgen voor meer flexibiliteit zodat ouders het ouderschapsverlof kunnen opnemen wanneer het hen het beste past. We zorgen dat ook ouders die nog geen jaar bij een werkgever werken, recht hebben op ouderschapsverlof.
82. We belonen ouders die het ouderschapsverlof verdelen over beide ouders door ze meer ouderschapsverlof te geven. Zo moedigen we vaders en meelouders aan om dit recht ook op te nemen en verhogen we de kansengelijkheid op de arbeidsmarkt. Alleenstaande ouders hebben automatisch recht op het extra ouderschapsverlof. Ouderschapsverlof moet voor iedereen een evidentie worden.

-
- 83.** Om werknemers meer controle te geven over hun tijd, voorzien we een tijdrekening die het kluwen van bestaande verlofstelsels vervangt. Bij de start van hun loopbaan krijgen werkende mensen een basis tijdscrediet. Wie werkt, bouwt meer rechten op en kan kiezen wanneer die rechten worden opgenomen. Specifieke situaties, zoals zorgnoden voor een ziek familielid, geven extra rechten. Met de tijdrekening mag niemand zijn recht op verlof erop achteruit gaan.
- 84.** We sporen de sociale partners aan om afspraken te maken over de invoering van glijdende uurroosters, arbeidstijdregistratie, arbeidsduurvermindering, het recht op deconnectie na de uren en het gebruik van telewerk. Een werknemer die telewerkt, moet een eerlijke compensatie krijgen voor de bijkomende kosten. We versterken ook het sociaal overleg in de onderneming met betrekking tot het gebruik van data en algoritmes op de werkvloer.

1.2.2.3. Sociale bescherming voor iedereen die werkt

Resoluties:

- 85.** We voorzien in een gelijke opbouw van rechten op sociale bescherming voor mensen die interimarbeid doen. Flexijobs en studentenwerk kan maar een beperkt aandeel van het totaal aantal gewerkte uren binnen een onderneming omvatten. Dit aandeel wordt bepaald per sector.
- 86.** We beperken het gebruik van niet-aanwervingsclausules in de uitzendsector. Als werkgevers iemand voltijds willen aanwerven, moet dit altijd kunnen. Het verdienmodel van de uitzendsector moet meer gebaseerd zijn op doorstroom naar een vast contract. We beschermen werknemers tegen langdurige onzekerheid door de periode van interimarbeid mee te laten tellen in de periode dat werkgevers een contract van bepaalde duur mogen aanbieden.
- 87.** Misbruik van opeenvolgende dagcontracten wordt aangepakt. Bij voldoende gepresteerde dagen bij dezelfde werkgever (60 dagen in 13 weken) wordt de arbeidsovereenkomst automatisch een overeenkomst van onbepaalde duur. Binnen openbare diensten wordt er op toegezien dat interimarbeid opnieuw meer uitzondering dan regel wordt.
- 88.** Nuluren- of work-on-demand contracten zijn contracten waarbij een werkgever geen vaste uren garandeert maar een werknemer gewoon oproept wanneer nodig. Dat soort contracten zijn desastreus voor de financiële zekerheid van een werknemer en maken het onmogelijk om werk en privé te combineren. We strijden om nulurencontracten te verbieden in heel de Europese Unie.

-
- 89.** Mensen die via deelplatformen werken, zoals fietskoeriers, zijn in de feiten vaak werknemers en verdienen betere werkomstandigheden en een echte sociale bescherming. We voorzien de mogelijkheid om de erkenning van het platform in te trekken wanneer misbruiken worden vastgesteld.
  - 90.** Veel freelancers zijn economisch afhankelijk van één of meerdere opdrachtgevers. We maken het mogelijk dat zij zich verenigen en dat zij via collectieve onderhandelingen bindende afspraken maken over eerlijke vergoedingen en goede werkomstandigheden. Vooruit blijft strijden tegen schijnzelfstandigheid.
  - 91.** Een sterkere sociale bescherming voor uitzendkrachten, flexijobs, studentenwerk, deelplatformwerkers en freelancers vergt een evaluatie en modernisering van het arbeidsrecht en sociaalzekerheidsrecht om het positief aan te passen aan de veranderingen van onze diensteneconomie.
  - 92.** Franchisemodellen worden dikwijls gebruikt om sociale afbraak te organiseren door bedrijven kunstmatig op te splitsen. Delhaize deed precies dat. Die strategie gaat ten koste van het sociaal overleg en leidt in sommige gevallen tot slechtere loon- en arbeidsvoorwaarden voor de werknemers. Om deze race to the bottom tegen te houden, zorgen we dat bedrijven zich niet kunstmatig mogen opsplitsen en dat het aantal werknemers per bedrijf correct geteld worden. We ondersteunen ook de sociale partners bij een harmonisatie van de arbeidsvoorwaarden in de retailsector.
  - 93.** We geven jongeren alle kansen om te starten en te floreren op de arbeidsmarkt. We creëren één statuut voor stages binnen opleidingen om de kwaliteit van deze stages te garanderen en te verzekeren dat de kosten van stagiairs gecompenseerd worden. We verbieden onbetaalde stages buiten een opleiding. Misbruik van stagecontracten wordt aangepakt door meer en nauwere samenwerking tussen sociale inspecteurs.
  - 94.** Alle fondsen en subsidies aan lidstaten en bedrijven moeten onderworpen worden aan het naleven van EU-arbeidsnormen.

1.2.3. Levenslang leren

Kennis is onze belangrijkste economische grondstof - en onze kennis veroudert sneller dan ooit. De voortrazende technologische vooruitgang zorgt ervoor dat banen en beroepen voortdurend nieuwe vaardigheden van ons eisen. Daarom vindt Vooruit het essentieel dat mensen die werken zich in ons land steeds kunnen bijscholen of omscholen. Dat is geen luxe maar een must. Wie relevant wil blijven op de arbeidsmarkt, moet levenslang leren. Daarom ondersteunen wij de continue bijscholing van werkende mensen en een snelle omscholing van werklozen.

Tegelijk zetten we in op een betere aansluiting van onderwijs op arbeidsmarkt. Ook in het onderwijs moeten we rekening houden met de snelle veranderingen in de wereld van werk. De kennis en vaardigheden die jongeren leren op school, moeten voldoende overeenstemmen met de kennis en vaardigheden die nodig zijn op de arbeidsmarkt.

1.2.3.1. *Recht op opleiding*

Resoluties:

95. Omdat geen talent verloren mag gaan door de transitie naar een digitale en duurzame economie maken we werk van een algemene competentiestrategie voor de 21ste eeuw. We analyseren het aanbod en de vraag naar competenties voor heel Vlaanderen en vertalen die analyse op sectorniveau. We zorgen ook voor een uniform systeem van beroepskwalificaties zodat heroriënteren en bijscholen eenvoudiger wordt.
96. In een kenniseconomie moeten werknemers hun recht op opleiding ten volle kunnen waarmaken. Daarom vereenvoudigen we de regels en creëren we één individuele leerrekening voor elk werknemer. Die vervangt de veelheid aan bestaande initiatieven waarmee werknemers vandaag verlof en financiële steun kunnen opbouwen voor opleiding (opleidingsverlof, opleidingskrediet, loopbaancheques, tijds krediet met motief opleiding, individueel opleidingsrecht). Bij de individuele leerrekening gaat niemand erop achteruit ten opzichte van de huidige situatie.
97. Om mensen wegwijs te maken in het bestaande aanbod van beroepen en om een opleiding op maat te vinden die leidt tot een beroep, bouwen we de bestaande leerwinkels verder uit. Die leerwinkels bieden leerloopbaanbegeleiding aan volwassenen. Samen met de sociale partners benaderen we werknemers en bedrijven proactief om na te denken over een toekomstgericht loopbaanbeleid.

-
- 98. We zetten regionale netwerken levenslang leren op met een opleidingsaanbod afgestemd op de regionale competentienoden. Om het levenslang leren aanbod van het hoger onderwijs, de syntra en andere gesubsidieerde opleidingsactoren verder uit te bouwen en de innovatieve kracht van onze opleidingsactoren te versterken, ontwikkelen we in en rond centrumsteden innovatie- en opleidingshubs. Deze ‘hubs’ bieden opleidingen van een gericht aantal domeinen, steeds gekoppeld aan onderzoeks- en bedrijfsfaciliteiten en vanuit een duidelijke regionale focus.
  - 99. Het aanbod van de centra voor basisgeletterdheid maken we opnieuw volledig gratis zodat iedereen toegang heeft tot basislessen Nederlands, wiskunde en digitale vaardigheden.
  - 100. We verhogen het aantal opleidingen voor werknemers door de financiële overheidssteun te koppelen aan streefcijfers per sector. We zorgen er ook voor dat opleidingen bijdragen aan de omslag naar een digitale en duurzame economie.
  - 101. We zetten in op on-the-job training en bijscholing. Via herscholing behouden we het talent van mensen uit verdwijnende industrieën en bieden we hen werkzekerheid en toekomstperspectief.

1.2.3.2. Herscholing werkzoekenden richting knelpuntberoepen

Resoluties:

- 102. Na 4 maanden werkloosheid verwachten we dat de arbeidsbemiddelingsdienst een aanbod doet dat gericht is op heroriëntering via opleiding en/of werkplekleren. Die heroriëntering gebeurt met een duidelijk en realistisch ‘jobdoelwit’.
- 103. We voorzien een premie voor werkzoekenden die een opleiding voor een knelpuntberoep afronden. Zo werken we de acute tekorten in essentiële sectoren weg en verhogen we de tewerkstellingsgraad in de hele samenleving.
- 104. We bieden bedrijven de mogelijkheid om een partner te worden in ‘collectieve beroepsopleidingen’. Wanneer een bedrijf veel knelpuntvacatures heeft, kan de arbeidsbemiddelingsdienst mensen systematisch naar zo’n collectieve beroepsopleidingen toeleiden. Daar leren die mensen dan de specifieke job die het bedrijf nodig heeft, waarna zij de kans krijgen om door te groeien in het bedrijf.

-
- 105.** We maken individuele beroepsopleidingen aantrekkelijker voor werkzoekenden. Zo stimuleren we dat bedrijven werkzoekenden een opleiding geven op de werkvloer. Zo'n opleiding kan er bovendien toe leiden dat de werkzoekende al meteen een arbeidscontract krijgt wanneer de opleiding is afgerond. We hervormen de individuele beroepsopleiding om misbruik maximaal te voorkomen.
- 106.** Voor werkzoekenden met weinig kennis van het Nederlands (IBO-T) maken we beroepsopleidingen helemaal gratis voor de werkgever. Het stimuleren van beroepsopleidingen voor die categorie werkzoekenden is om verschillende redenen nuttig. Niet alleen leren zij op de werkvloer een job, maar bovendien krijgen zij taalcoaching om beter te kunnen communiceren met collega's. Dat versnelt natuurlijk ook hun integratie in de samenleving.

1.2.3.3. Onderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar afstemmen

Resoluties:

- 107.** Alle jongeren onder 30 jaar hebben recht op een kwalitatief aanbod van werk, een (vervolg)opleiding of een stage binnen de vier maanden nadat zij stoppen met school of werkloos worden.
- 108.** Jongeren die schoolmoe zijn, geven we de kans om een aantal dagen werkervaring op te doen. We vereenvoudigen daarvoor eerst en vooral de bestaande administratieve rompslomp. Bovendien zorgen we ervoor dat elke sector de wettelijke verplichting naleeft om voldoende stagiairs aan te stellen: minstens 1% van het personeelsbestand dat werkt binnen elke sector moet een betaalde stagiair zijn. We waarderen elders verworven competenties zodat dit leidt tot evenwaardige beroepstoegang en verloning.
- 109.** De beste manier voor personen van buitenlandse afkomst om zich te integreren, is werken. Om dat eenvoudiger te maken, versnellen we de procedures voor de erkenning van buitenlandse diploma's.
- 110.** Juist aan het begin van hun loopbaan zijn veel jongeren nog zoekend naar welke job het best bij hen past. Niemand kan loopbaanbegeleiding beter gebruiken dan zij. We maken loopbaanbegeleiding daarom opnieuw toegankelijk voor iedereen en schrappen dus de voorwaarde dat je al een aantal jaren gewerkt hebt.

1.2.4. Actief mensen naar een job begeleiden

Door te werken doen we ons deel voor de welvaartsstaat, dragen we bij aan de samenleving en zijn we solidair met onze medemensen. Alleen als iedereen die kan werken ook effectief werkt, kan de welvaartsstaat blijven bestaan. Ze staat of valt met ons dagelijkse werk.

Daarom verwachten wij van mensen dat ze gaan werken als ze kunnen werken. Wat we minimaal verlangen is werkbereidheid: dat mensen hun best doen om werk te vinden en vast te houden. We verwachten verder dat mensen bijdragen naar vermogen - niet iedereen kan evenveel doen. Sommige mensen hebben de pech dat ze gewoon niet kunnen werken. Die mensen ondersteunen we via de welvaartsstaat.

Wij vinden dat het de taak is van de overheid om mensen te motiveren om te gaan werken - vooral door werken financieel aantrekkelijk te maken. Maar het is ook de taak van de overheid om streng te controleren of mensen wel echt hun best doen om te werken. Toelaten dat mensen freeriden op het systeem ondergraaft de welvaartsstaat. En dat staan wij niet toe.

Werken is niet alleen een plicht maar evenzeer recht. Niemand mag worden uitgesloten van werk. Elk talent telt in onze welvaartsstaat. Zo mogen bijvoorbeeld mensen die ziek worden niet gewoon afgeschreven worden. Op een bepaald ogenblik ziek worden, betekent maar zelden dat je nooit opnieuw kan werken, ook al is het deeltijds. Vooruit wil dat mensen die ziek waren zo veel mogelijk weer aan de slag kunnen en daarbij goed ondersteund worden. En wij zorgen dat dat ook echt loont voor deze mensen.

1.2.4.1. We controleren werkbereidheid

Resoluties:

111. Het zoekgedrag van werkzoekenden moet ernstig worden opgevolgd. Wanneer werkzoekenden hun verplichtingen niet nakomen, spelen we kort op de bal. Het zoekgedrag van werkzoekenden moet minstens elke vier maanden worden geëvalueerd. Bij een eerste negatieve evaluatie volgt meteen een eerste verwittiging. Bij elke volgende negatieve evaluatie verzwaart de sanctie: 1 week, 2 weken of 4 weken verlies van uitkering. We voeren dus een systeem van gradueel verzwarende sancties in.
112. Werkzoekenden die zonder geldige reden niet opdagen of manifest weigeren om in te gaan op herhaaldelijke formele uitnodigingen voor een gesprek, worden meteen uitgeschreven als werkzoekende en verliezen hun werkloosheidsuitkering.

- 113. We maken de regelgeving uniformer. Iedereen die kan werken en een uitkering krijgt, moet opnieuw actief op zoek naar een job. Alleen wie een opleiding of stage volgt, is automatisch vrijgesteld. Als een werkzoekende om medische, mentale, psychische, psychiatrische en/of sociale redenen niet kan werken, kan een bemiddelaar tijdelijk een vrijstelling geven voor actief zoekgedrag.
- 114. Wie werk zoekt mag er niet alleen voor staan. De VDAB moet beter dan vandaag kwetsbare werklozen actief helpen bij het zoeken naar een job, het leggen van een match met een werkgever en bij het solliciteren.

1.2.4.2. Iedereen draagt bij naar vermogen

Resoluties:

- 115. Met de verdere ontwikkeling van een federale terug-naar-werk barometer volgen we systematischer de effecten van het beleid op om de instroom in de arbeidsongeschiktheid te verminderen en de uitstroom te versterken. Hiervoor ondersteunen we werkgevers om de werkomgeving meer aan te passen aan de noden van arbeidsongeschikten.
- 116. We ondersteunen initiatieven die met doelgerichte coaching van directe leidinggevendenden bedrijven helpen bij het uitbouwen van een beter re-integratiebeleid. Ook bij KMO's. Weten dat een werkgever je niet in de steek zal laten als je ziek wordt, is belangrijk voor veel werknemers.
- 117. In ons terug-naar-werk beleid stimuleren we bedrijven om mensen die ziek uitvallen opnieuw aan te werven met een "werkhervattingspremie". Tegelijkertijd eisen we dat werkgevers die werknemers ontslaan wegens medische overmacht een bijdrage storten in een Terug Naar Werk fonds (het TNW-fonds). Met de middelen van dat fonds ondersteunen we mensen die werden ontslagen om snel een nieuwe job te vinden.
- 118. We vermijden dat mensen volledig uitvallen als zij nog deeltijds kunnen en willen werken. Vandaag zijn de regels zo dat iemand eerst volledig ziek moet uitvallen voor een 'deeltijdse hertewerkstelling' mogelijk is. Dat moet anders. Daarom voeren wij een "arbeidsparticipatietoeslag" in. Die compenseert het inkomensverlies van mensen die door gezondheidsproblemen voor een stuk gas terug moeten nemen. We willen voorkomen dat mensen volledig ziek uitvallen.

119. Wanneer wordt vastgesteld dat mensen een ernstige of chronische ziekte hebben, vragen ze zich vaak af wat er met hun job zal gebeuren. Ook artsen hebben dan een doorverwijsfunctie naar de dienst voor arbeidsbemiddeling die een sterke dienstverlening moet uitbouwen voor deze mensen.
120. Werk schenkt mensen eigenwaarde en verbondenheid met andere mensen - ook als hun werk niet voltijds is. Mensen moeten kunnen bijdragen naar vermogen. Daarom ondersteunen we deeltijdse activering financieel.
121. Wie meer wil werken, moet daar ook de kans toe krijgen. Als deeltijds werkenden systematisch maar zeer onregelmatig overuren presteren, moeten deze mensen een contract van meer uren krijgen. Extra werkuren moeten eerst naar mensen gaan die onvrijwillig deeltijds werken.

1.2.5. Jobs en vacatures op elkaar afstemmen

Onze arbeidsmarkt slaagt er niet in om de vraag naar werk en het aanbod van werk goed op elkaar af te stemmen. Aan de ene kant staan er in Vlaanderen duizenden vacatures open die maar niet ingevuld raken. En aan de andere kant zijn er duizenden werkzoekenden die maar geen geschikte baan vinden. De mismatch is dus groot.

Het is de taak van een sterke welvaartsstaat om die wanverhouding recht te trekken en te zorgen voor een betere afstemming van vraag en aanbod. Hoe? Door actief te bemiddelen tussen degenen die werk aanbieden en degenen die werk zoeken: door te zorgen dat zij elkaar beter vinden. De overheidsinstanties die daarvoor moeten zorgen zijn de VDAB in Vlaanderen, FOREM in Wallonië en Actiris in Brussel.

De VDAB investeerde de voorbije jaren veel in digitale tools die de kloof tussen vraag en aanbod van werk kunnen overbruggen. Maar deze tools helpen vooral mensen die op eigen houtje langs digitale weg een nieuwe job kunnen vinden. Mensen die verder van de arbeidsmarkt staan en iets minder autonoom zijn, hebben weinig aan zulke digitale tools. Zij hebben nood aan intensieve persoonlijke opvolging. Aan begeleiding op maat en aan één-op-één gesprekken.

De VDAB en actiris zijn niet verantwoordelijk voor kinderopvang en openbaar vervoer, maar hebben als arbeidsmarktregisseurs wel de verantwoordelijkheid om duidelijk te signaleren wanneer een gebrekkig openbaar vervoer of een tekort aan kinderopvang zorgt dat werkzoekenden geen opleiding kunnen volgen of niet snel aan de slag kunnen.

Voor Vooruit is de taak van de VDAB en Actiris tweeledig: zij moeten een goede dienstverlening bieden aan werkzoekenden én aan werkgevers. Werkzoekenden moeten zij via concrete en toetsbare stappen naar een duurzame job begeleiden. Tegelijk moeten zij werkgevers helpen om banen zo aan te passen dat zij haalbaar zijn voor werkzoekenden.

Resoluties:

122. De arbeidsbemiddelingsdienst ondersteunt werkzoekenden om binnen de twee weken een geanonimiseerd CV op te stellen. Als vacatures lang openstaan, biedt de arbeidsbemiddelingsdienst ondersteuning aan bedrijven bij het zoeken naar geschikte kandidaten in hun geanonimiseerde CV-databank. Werkzoekenden worden automatisch toegeleid naar de jobtool van de arbeidsbemiddelingsdienst.
123. De diensten voor arbeidsbemiddeling moeten een echte matchmaker worden door minstens 1 begeleidingsgesprek te voorzien per maand en door middel van job-hunting minstens twee gepaste sollicitatie-opdracht aan te bieden per maand. Daarbij hebben werkzoekenden ook recht op feedback over hun sollicitatie. We verwachten dat werkzoekenden minimaal 2 keer per maand solliciteren en naar feedbackgesprekken met hun begeleider komen.
124. Mensen met een arbeidsbeperking krijgen te weinig kansen. De arbeidsbemiddelingsdiensten moeten stimuleren dat vacatureteksten van bedrijven zo opgesteld worden dat zij aangeven hoe werkplekaanpassingen jobs toegankelijk maken voor personen met een arbeidsbeperking.
125. De arbeidsbemiddelingsdienst moet iedereen die daar nood aan heeft een opleiding of stage kunnen aanbieden. Vanaf 4 maanden werkloosheid verwachten we dat de werkzoekende bereid is zich te heroriënteren en in te gaan op een aanbod van de arbeidsbemiddelingsdienst.
126. We trekken de definitie van een gepaste job gelijk voor alle werkzoekenden. Ook wie 50 jaar of ouder is, heeft nog potentieel op onze arbeidsmarkt. Traject-begeleiding moet wel altijd maatwerk zijn.
127. Bedrijven zijn vaak op zoek naar witte raven - naar de perfecte match voor hun vacature. In een krappe arbeidsmarkt zijn die erg zeldzaam. Arbeidsbemiddelingsdiensten moeten bedrijven helpen bij het invullen van knelpuntvacatures. Wanneer vacatures lang open blijven staan, geeft de arbeidsbemiddelingsdienst feedback over de eisen die werkgevers stellen in hun vacaturetekst en voert ze een werkbaarheidstoets uit op basis van de werkbaarheidsmonitor. Overdreven taalvereisten mogen de toeleiding naar knelpuntberoepen niet verhinderen.
128. Arbeidsbemiddelingsdiensten moeten nauwgezet in- en uitstroom op de arbeidsmarkt monitoren, onafhankelijk van het sociaal statuut om effectiever en gericht te kunnen activeren. Om dat mogelijk te maken, zorgen we voor een betere data-uitwisseling.

- 129.** De samenwerking tussen de verschillende de verschillende arbeidsbemiddelingsdiensten moet beter. Vlaamse vacatures moeten bijvoorbeeld meer bekend raken bij Brusselse en Waalse werkzoekenden. Synerjob (de vzw die verantwoordelijk is voor de samenwerking tussen gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling) moet de uitwisseling van vacatures en de interregionale mobiliteit systematisch monitoren en rapporteren. We willen ook een kader uitwerken voor de uitwisseling van personeel tussen de gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling om (knelpunt)vacatures beter bekend te maken in andere regio's.
- 130.** Werkzoekenden die geen uitkering krijgen, maar zich wel inschrijven bij arbeidsbemiddeling, moeten een sterk aanbod krijgen. Met een financiële aanmoediging en door het ondersteunen van projecten, zorgen we dat niet-beroepsactieven zonder uitkering zich ook inschrijven bij VDAB. Zo krijgen ze ook de kans om een opleiding of werkplekleren te volgen; een jaarlijks opvolgingsgesprek te krijgen en te kunnen instromen in de reguliere of sociale arbeidsmarkt.

1.2.6. Het recht op een goede job, voor iedereen

Helaas creëert de arbeidsmarkt niet automatisch een passende baan voor iedereen. Alleen een sterke overheid kan garanderen dat het recht op een goede job met een eerlijk loon voor iedereen gewaarborgd is. Dat is een hele opdracht, maar het kan.

Maar het kan alleen als we onze middelen gericht en efficiënt inzetten. Dat is nu lang niet altijd het geval. Zo voorziet ons land - meer dan andere landen - in loonsubsidies voor bedrijven. Die subsidies zorgen nauwelijks voor bijkomende jobs, en al helemaal niet voor de mensen die deze het meeste nodig hebben. Dat is een schoolvoorbeeld van inefficiënt gebruik van overheidsmiddelen. Dit moet anders. Jobcreatie moet op een efficiënte en effectieve manier worden ondersteund.

Om dat doel te bereiken, zorgden we tijdens deze legislatuur met federale middelen voor de uitbreiding van de Vlaamse sociale economie. Zo schiepen we meer degelijke jobs. We beperkten ook de ineffektieve doelgroepkortingen voor de eerste aanwerving en zorgden dat die middelen effectiever ingezet worden op plekken waar ze echt nodig zijn.

Om echt iedereen de kans te geven op een goede job, hervormen we het systeem van de dienstencheques en zorgen we voor meer plaatsen in de sociale economie. Bovendien introduceren we de basisbaan.

Resoluties:

131. De social-profit sector biedt vaak een grote maatschappelijke meerwaarde. Toch is een werknemer in de social-profit vaak duurder dan een werknemer die hetzelfde werk doet in de profit sector. Waarom? Omdat de profitsector meer steun krijgt voor jobcreatie. Steun voor jobcreatie moet daarom voor de beide sectoren gelijk zijn.
132. We zetten middelen efficiënt in om zo veel mogelijk mensen aan het werk te krijgen. Doelgroepverminderingen en verminderingen van de loonkosten moeten zorgen voor extra tewerkstelling of meer tewerkstelling bij specifieke doelgroepen. Als blijkt dat ze die doelen niet bereiken, sturen we ze bij of schaffen we ze af.
133. Huishoudhulpverleners verdienen hogere lonen, betere arbeidsomstandigheden en meer waardering. Het systeem van dienstencheques is erg succesvol, maar staat onder druk. We schaffen de fiscale aftrek af en we hervormen het systeem om ruimte te creëren voor loonsverhogingen en betere arbeidsvoorwaarden voor de huishoudhulpverleners. We geven dienstenchequebedrijven een incentive om meer uitkeringsgerechtigde personen aan te werven.
134. We pakken de (sociale) fraude bij een aantal dienstenchequebedrijven aan door controles op te drijven. We werven hiervoor meer inspecteurs aan om de toepassing van sociale wetgeving effectiever te controleren. Bedrijven die overtredingen begaan, worden ook effectief gesanctioneerd met boetes, het terugvorderen van subsidies en het verlies van hun erkenning.
135. Teveel mensen met een arbeidsbeperking wachten eindeloos op een job in een maatwerkbedrijf omdat er geen extra plaatsen zijn. We voorzien daarom een groeipad van het aantal arbeidsplaatsen in de sociale economie. Tegen 2030 zorgen we zo voor 5000 extra arbeidsplaatsen.
136. Wie na 2 jaar actief werk zoeken nog geen passende job vond, krijgt een basisbaan aangeboden. Dit is een volwaardige job op maat van de werkzoekende met een echt contract, een volwaardig loon en intensieve, kwalitatieve en integrale begeleiding. Een basisbaan vervult lokale maatschappelijke noden (bv. ondersteuning in scholen, zorginstellingen of kinderopvang). Basisbanen mogen geen bestaande jobs vervangen. Als er geen basisbaan is voor een werkzoekende, behoudt die onverkort zijn recht op een werkloosheidsuitkering.
137. We handhaven het verzet tegen de verplichte gemeenschapsdienst.

- 138.** We willen dat iedereen die kan werken ook echt de kans krijgt om te werken. Discriminatie op de arbeidsmarkt kan absoluut niet. Daarom zorgen we ervoor dat er systematisch praktijktesten gebeuren, die zowel sensibiliserend als sanctionerend werken. Zo garanderen we dat iedereen gelijk behandeld wordt op onze arbeidsmarkt.
- 139.** Personen met een handicap hebben net als iedereen recht op werk. We kijken naar wat mensen wél kunnen en helpen hen bij het vinden van een baan op maat van hun capaciteiten. Als het medisch haalbaar is, moet ook aan personen met een handicap een traject naar werk worden aangeboden. De samenwerkingsovereenkomsten tussen VDAB/FOREM/ACTIRIS en het RIZIV voor de terug-naar-werk trajecten van langdurig zieken dienen hiervoor als voorbeeld.
- 140.** De integratietegemoetkoming (die samenhangt met de handicap) moet behouden blijven bij ontslag of ziekte. Vandaag verliest iemand die zijn job verliest ook zijn integratietegemoetkoming. Dat is verkeerd, want wie zijn baan verliest, verliest natuurlijk niet plots zijn of haar handicap. Het is dus maar logisch dat de integratietegemoetkoming bij ontslag of ziekte behouden blijft.

1.3. EEN VOLWAARDIG PENSIOEN VOOR IEDEREEN

Wanneer kan ik op pensioen? Hoeveel pensioen zal ik krijgen? Zal er nog wel geld zijn wanneer ik op pensioen ga? Dit zijn vragen waar veel mensen van wakker liggen, zeker jongeren. Voor veel jongeren ligt het pensioen ver in de toekomst. Ook voor hen willen we sterke pensioenen blijven garanderen. Vooruit biedt duidelijke antwoorden.

Vooruit zet in op sterke wettelijke pensioenen. Dat is voor ons een kerntaak van de overheid. Wij vertrekken vanuit twee basisprincipes. Ten eerste hebben we de voorbije jaren fors geïnvesteerd in een fatsoenlijk minimumpensioen. Ten tweede moet werk meer lonen, niet alleen in de jaren dat je aan het werk bent maar ook erna.

Tijdens je loopbaan investeer je in je oude dag - je bouwt rechten op met de bijdragen die je doet. Om de genderpensioenkloof weg te werken, zorgen we daarom voor een verdere emancipatie van vrouwen op onze arbeidsmarkt. Meergelijkheid op de arbeidsmarkt betekent meer gelijkheid in de pensioenen. Hiervoor is het nodig dat elk kind een plek heeft in de kinderopvang en dat de zorg veel toegankelijker is. We ondersteunen wie onvrijwillig deeltijds werkt om meer uren aan de slag te gaan. Wie meer wil werken, moet daar effectief de kans toe krijgen. De uitgaven voor de enorme vergrijzingsgolf waar we in zitten, kunnen onmogelijk binnen de pensioenen alleen gedragen worden. Daarom dichtten we de vele gaten in de financiering van de sociale zekerheid, kijken we naar eerlijke bijdragen van vermogens en blijven we het pensioenstelsel moderniseren op een transparante en solidaire manier. Zo herstellen we het vertrouwen van mensen in degelijke pensioenen en voldoende koopkracht na hun loopbaan.

- 141.** We voeren een pensioenhervorming door. Daarbij versterken we de band tussen het pensioen en de effectief gewerkte jaren. Bovendien vragen we een eerlijke bijdrage van de hoogste (aanvullende) pensioenen en laten we bijzondere pensioenregimes uitdoven wanneer deze niet meer beantwoorden aan de noden van vandaag. In plaats van de pensioenleeftijd, kijken we naar de loopbaan. Vanaf 42 loopbaan-jaren moeten mensen op pensioen kunnen indien ze voldoende jaren effectief gewerkt hebben. Zo houden we ook rekening met het feitelijk verschil in gezonde levensverwachting.

1.3.1. Twee basisvragen: wanneer en hoeveel?

1.3.1.1. Niet de leeftijd, wel de loopbaan telt

Vooruit staart zich niet blind op de pensioenleeftijden of op het type job dat iemand doet. Vandaag zien we dat wie vroeg begon met werken vaak meer jaren moet werken dan iemand die verder studeerde. Dit is niet rechtvaardig. Wat telt, is het aantal jaren dat je hebt bijgedragen. We leggen de lat voor iedereen gelijk. Iedereen verdient de kans om op pensioen te gaan na een loopbaan van 42 jaar, zeker wie fysiek zwaar werk levert.

Resoluties:

- 142.** In plaats van de pensioenleeftijd, kijken we naar de loopbaan. Vanaf 42 loopbaan-jaren moeten mensen met pensioen kunnen indien ze voldoende jaren effectief gewerkt hebben.
- 143.** In de publieke sector wordt de pensioenplicht vervangen door een pensioenrecht. Wie verder wil werken na de wettelijke pensioenleeftijd mag dat.

1.3.1.2. Basisbescherming garanderen

Vooruit zorgt voor uw pensioen. We hebben onze belofte tot een minimum-pensioen van 1.500 euro netto bij een volledige loopbaan gerealiseerd in de federale regering. In 2024 zal dat minimumpensioen 1.640 euro bedragen voor werknemers én zelfstandigen. Dat is bijna 350 euro netto meer op vier jaar tijd.

De Inkomensgarantie voor Ouderen (IGO) vormt het laatste vangnet voor ouderen. Die uitkering moet ervoor zorgen dat ouderen niet in armoede belanden. Vooruit bracht die IGO dichter bij de armoederisicodrempel. Bovenop de index en de welvaarts-enveloppe steeg deze uitkering met bijna 100 euro per maand. We gaan door op dit elan, maar maken de toekenning ervan nog gericht.

Over het algemeen blijft onze pensioenregeling te complex. Het systeem moet eenvoudiger en begrijpbaarder zijn voor iedereen. Daarom maken we werk van verdere vereenvoudigingen, ook in het minimumpensioen.

Resoluties:

- 144.** Voor de minimumpensioenen zorgen we dat onze realisatie van meer koopkracht voor ouderen gegarandeerd blijft.
- 145.** We vereenvoudigen de toegang tot het minimumpensioen: via één toegangspoort en één berekening. We zorgen er ook voor dat mensen met een gemengde loopbaan als werknemer, zelfstandige en ambtenaar op een gelijke manier toegang hebben tot het minimumpensioen.
- 146.** Het tijdstip van werken na de schoolperiode bepaalt of je tijdens het eerste loopbaanjaar rechten kunt opbouwen voor een volledig jaar. In jouw laatste loopbaanjaar bepaalt jouw verjaardag de ingangsdatum van de wettelijke pensioenleeftijd en dus of je rechten voor een volledig jaar opbouwt. Dit is onrechtvaardig en zetten we recht.
- 147.** Gepensioneerden laten we niet in armoede leven. Daarom verhogen we de Inkomensgarantie voor Ouderen (IGO) tot de armoederisicodrempel. We beperken de toekenning van de IGO tot wie het echt nodig heeft en automatiseren de procedure zo veel mogelijk. Hierbij is een vermogenskadaster cruciaal om sociale fraude tegen te gaan.

1.3.1.3 Meer bijdragen = meer pensioen

Wie werkt, verdient niet alleen hogere lonen, maar ook hogere pensioenen. Daarom voerden we de pensioenbonus opnieuw in: wie drie jaar langer doorwerkt kan tot 22.650 euro extra pensioen ontvangen. Bovendien verhoogden we het pensioenplafond met meer dan 10%. Het werk is uiteraard nog niet af.

Resoluties:

- 148.** Wie meer bijdraagt, moet ook een hoger pensioen kunnen krijgen. Daarom trekken we het berekeningsplafond van werknemers gelijk met het (hogere) plafond van zelfstandigen.

Aanvullend op de wettelijke pensioenen maken we de aanvullende pensioenen verplicht in alle sectoren. Dat garandeert een extra bescherming, bovenop het minimum voor werkenden. Om te komen tot een minimale bijdrage van 3% voor alle werknemers, moeten de verhogingen buiten de loonnorm vallen. Omdat mensen steeds langer leven, stimuleren we uitbetaling in rente in plaats van in kapitaal.

Vooruit wil iedereen op de arbeidsmarkt ondersteunen om zelf volwaardige pensioenrechten op te bouwen. Het verouderd systeem van afgeleide rechten is gebaseerd op een samenleving met één (meestal mannelijke) kostwinner en bevat verschillende onrechtvaardigheden in de berekening. Hiervoor bieden we een nieuw kader.

Afgeleide pensioenrechten worden vandaag puur op basis van een huwelijk geopend, zonder dat er eerst individuele bijdragen werden geleverd. Diezelfde rechten gelden trouwens niet voor wettelijk samenwonenden. Dat is onrechtvaardig en niet van deze tijd. Om de afgeleide rechten bij overlijden of bij echtscheiding te moderniseren voorzien we een overgangperiode omdat de pensioenen van nu gaan over de afgelopen 45 jaren. Toen deze mensen aan hun loopbaan begonnen, zag de samenleving er nog anders uit.

Wij vertrekken van twee principes. Ten eerste hebben we aandacht voor de emancipatie van vrouwen en een meer gelijke taakverdeling binnen gezinnen. Gezinnen nemen beslissingen over hoe werk-zorg te organiseren. Dit heeft ook gevolgen voor de pensioenopbouw. Als binnen een gezin werk en zorg niet gelijk worden verdeeld, moet de sociale zekerheid de risico's niet volledig op zich nemen. Ten tweede garanderen we steeds een sterke minimumbescherming.

Resoluties:

- 149.** Aanvullend op de wettelijke pensioenen maken we de aanvullende pensioenen verplicht in alle sectoren. Dat garandeert een extra bescherming, bovenop het minimum voor werkenden. Om te komen tot een minimale bijdrage van 3% voor alle werknemers, moeten de verhogingen buiten de loonnorm vallen. Omdat mensen steeds langer leven, stimuleren we uitbetaling in rente in plaats van in kapitaal.
- 150.** Als je partner sterft, beschermen we je levensstandaard op een meer rechtvaardige manier. We evolueren naar een eerlijkere berekening van het overlevingspensioen. Een overlevingspensioen kan in principe pas vanaf de pensioendatum, voordien hebben mensen recht op een overgangsuitkering. We versterken de overgangsuitkering en breiden het overlevingspensioen en de overgangsuitkering uit naar wettelijk samenwonenden.

151. Zolang het huwelijk of het samenwonen duurt, moeten de gevolgen van gezinskeuzes in principe door beide partners worden gedragen. Voor het huidige echtscheidingspensioen worden geen bijdragen betaald en het geldt enkel voor gehuwden. Dat is niet rechtvaardig. Het echtscheidingspensioen moet daarom evolueren naar een eerlijke en automatische pensioensplit (van het wettelijk én het aanvullend pensioen) wanneer koppels uit elkaar gaan.

1.3.2. Meer solidariteit en transparantie

De vergrijzingskosten kun je niet alleen binnen het pensioenstelsel opvangen. Om de kosten te kunnen dragen, zijn veel zaken nodig: meer mensen aan het werk, extra bijdragen uit de opbrengst van vermogens, een echte fiscale hervorming en het dichten van de gaten in de financiering van de sociale zekerheid.

De vergrijzingskosten zetten keuzes op scherp. Voor ons is die keuze duidelijk. Op de laagste pensioenen kan niet worden bespaard. Een fatsoenlijk en toegankelijk minimumpensioen vormt voor ons de basis. Ook tussen gepensioneerden verwachten we meer solidariteit.

Resolutie:

152. We hervormen de solidariteitsbijdragen op de pensioenen. We maken deze progressiever zodat de laagste en middelste pensioenen meer overhouden en de hoogste pensioenen een eerlijk deel bijdragen.

1.3.3.1. Meer gelijkheid in de pensioenen

Wij willen meer gelijkheid in de pensioenen. Tussen werknemers en zelfstandigen, tussen zelfstandigen onderling, maar ook tussen de aanvullende pensioenen in de 2e en 3e pijler.

De wettelijke minimumpensioenen van zelfstandigen werden verhoogd tot het niveau van werknemers. Nu is het tijd dat de zelfstandigen met een hoog inkomen ook solidair zijn en hun deel van de bijdragen doen. Zodat elke zelfstandige volwaardige pensioenrechten kan opnemen.

De aanvullende 2e pijler is niet voor iedereen beschikbaar, terwijl voor anderen dit over exuberante bedragen gaat. Het is niet aan de overheid om deze ongelijkheid te financieren. Ook in de 3e pensioenpijler zien we een grote ongelijkheid. Wie vandaag weinig inkomen heeft, kan moeilijker sparen. Toch wordt dit ook sterk ondersteund door de overheid. Vooral de banken en verzekeringen profiteren hiervan. We maken de ondersteuning vanuit de overheid democratischer en rechtvaardiger, zonder daarbij aan verworven rechten te raken.

Resoluties

153. De sociale zekerheidsbijdragen van zelfstandigen zijn begrensd én zelfstandigen met een hoger inkomen betalen een lager bijdragepercentage. We maken de bijdragen meer solidair en zorgen dat de bijkomende middelen prioritair ingezet worden om pensioenrechten te openen voor zelfstandigen in bijberoep die wel bijdragen betalen, maar geen rechten openen.
154. We verbieden de praktijk waarbij bijdragen voor individueel pensioensparen (derde pijler) worden terugbetaald door de werkgever. Dit vormt een omzeiling van de tweede pijler.
155. Een sterk wettelijk pensioen blijft de prioriteit voor de inzet van overheidsmiddelen. We werken daarom de perverse ongelijkheidseffecten weg in de 2e (het aanvullend pensioen) en 3e pijler (het individueel pensioensparen). We democratiseren de toegang tot de 2e pijler en beperken de (para)fiscale ondersteuning in deze pensioenpijlers. Voor de 3e pijler (het individueel pensioensparen) verhogen we het belastingvoordeel, maar beperken we het bedrag. Zo profiteren vooral de kleine spaarders meer.

1.3.3.3. Een performante pensioendienst

Een goed werkende pensioendienst is essentieel voor het vertrouwen van de burgers. Deze diensten moeten over voldoende middelen beschikken om de pensioenen correct te kunnen berekenen en uitbetalen, maar ook om mensen te informeren en bij te staan in het beslissingsproces. Het gratis nummer 1765 moet vlot toegankelijk zijn.

Resoluties:

156. Als meer mensen op pensioen gaan, moet ook geïnvesteerd worden in personeel om mensen bij te staan. De overheid moet garanderen dat de pensioendienst vlot toegankelijk is op een gratis lijn 1765. Om mensen te informeren bij belangrijke beslissingen, wordt Mypension verder uitgebouwd, waarbij informatie van de eerste en tweede pijler wordt geïntegreerd.
157. Mensen hebben geen boodschap aan welke overheid voor wat bevoegd is op het moment dat hun partner overlijdt. Er komt één centraal aanspreekpunt voor partners van overledenen dat ondersteuning biedt bij praktische zaken.
158. Om meer gelijkheid in de pensioenen te realiseren, moeten alle pensioenen door één centrale administratie worden opgevolgd onder de verantwoordelijkheid van één minister van pensioenen. Nu bestaan er nog teveel aparte instellingen. Dit kan eenvoudiger, efficiënter en goedkoper. Door betere samenwerking moeten beleidsmakers ook sneller beschikken over betrouwbare en eenduidige data.

1.4. WONEN IS BASIS

Vooruit wil dat elk huishouden toegang heeft tot een betaalbare woning. Daarom moet het aanbod van woningen groeien en moet dat aanbod eerlijker verdeeld worden.

In de eerste plaats doen we dat door een Vlaams ruimtelijk plan te maken dat aan iedereen die wil bouwen heel duidelijk maakt waar dit wel kan en waar niet. De Vlaamse overheid moet de regie in handen nemen zodat er een einde komt aan lokale bouwstops en twijfels over vergunningen. We gaan bovendien het nieuwe koopaanbod slimmer verdelen door de aankoop van buitenverblijven af te remmen en de aankoop van enige, eigen woningen aan te moedigen. Het reeds bestaande koopaanbod maken we beter betaalbaar door publieke woningen en bouwgronden in erfpacht te geven en populaire woonbuurten te beschermen tegen opkopers.

Daarnaast versnellen we de sociale woningbouw (om te komen tot een nieuw en betaalbaar huuraanbod) en door leegstand om te vormen tot betaalbare huur. Binnen het bestaand huuraanbod verbieden we de indexering van de huurprijs van slechte huurwoningen en toppen we buitensporige huurprijzen af.

Tot slot willen we meer energiezuinige woningen. Hoe energiezuiniger de woning, hoe beter voor de portemonnee. Om het aantal renovaties op te drijven, kiezen we voor de collectieve aanpak. We helpen onze eigenaars om te renoveren, zonder koopkrachtverlies. Eigenaars die een woning verhuren, krijgen daarenboven de mogelijkheid hun onderhoudskosten en energiezuinige investeringen af te trekken van hun belastingen.

1.4.1. Een betaalbare woning voor iedereen

- 159. We schrappen de registratierechten bij aankoop van de enige, eigen woning op de eerste schijf van 250.000 euro. Het deel van de aankoop prijs dat boven dit vrijgestelde bedrag ligt, wordt progressief belast. Zo maken we de aankoop van de enige en eigen woning goedkoper.
- 160. De registratiebelasting voor buitenverblijven en huurwoningen zonder conformiteitsattest stijgt van 12% naar 21%. Zo remmen we de aankoop van woningen door tweede verblijvers en huisjesmelkers af. De tarieven voor conforme huurwoningen (12%) en huurwoningen bestemd voor sociale verhuur (7%) blijven behouden.
- 161. Wie een gewoon huis koopt, betaalt daarop registratierechten, terwijl grote villa's en gronden zich vaak in vennootschappen bevinden. Die worden overgedragen via een verkoop van aandelen die niet onderworpen is aan de registratiebelasting. We nemen maatregelen om vastgoedaandelentransacties fiscaal gelijk te behandelen met een verkoop van een onroerend goed.
- 162. Door duidelijk af te bakenen waar er wel nog gebouwd mag worden en waar niet, maken we een eind aan de ruimtelijke besluiteloosheid en breiden we het woonaanbod sterk uit. Een duidelijk Vlaams ruimtelijk plan in combinatie met een verhoogde inzet op modulair wonen vergroot het woonaanbod in de komende jaren.
- 163. Bepaalde buurten in onze grote steden zijn onbetaalbaar. We geven lokale besturen de mogelijkheid om het opkopen van woningen door beleggers tegen te gaan in buurten waar er schaarste is aan betaalbare woningen. Deze opkoopbescherming houdt in dat de koper ofwel zelf in de woning moet wonen ofwel de woning moet verhuren aan een verlaagde huurprijs.
- 164. Publieke gebouwen en publieke gronden met een woonbestemming worden niet langer verkocht aan private actoren, maar in erfpacht gegeven. Ook herbestemming van publieke gronden en panden naar een woonfunctie, in het kader van een verkoop aan private actoren, wordt enkel nog mogelijk via erfpacht. Erfpacht maakt het voor kandidaat-kopers mogelijk om een woning te verwerven zonder voor de grond te betalen. Die blijft dan in eigendom van de overheid. Door de grondprijs uit de aankoop prijs te halen, wordt de aankoop van een woning tot 35% goedkoper.

- 165.** Voor mensen met een bescheiden inkomen zijn slecht geïsoleerde woningen vaak de enige die zij kunnen betalen. Om deze kopers te ondersteunen, zetten we binnen de Vlaamse woonlening extra in op renovatie. Dit doen we met een aantrekkelijke rentevoet die niet stijgt bij een langere looptijd. En door een snellere behandeling van de aanvragen. We zorgen er ook voor dat elke burger een duidelijk overzicht krijgt van de diverse steunmaatregelen inzake renovatie. Vandaag biedt de overheid haar steun zeer versnipperd aan, waardoor deze vaak niet wordt opgenomen ondanks de hoge nood.
- 166.** Door de hoge vraag naar huurwoningen swingen de huurprijzen vaak de pan uit. Met de invoering van een 'huurprijsrem' worden verhuurders bij nieuwe contracten verplicht om hooguit de richthuurprijs volgens de Huurschatter te volgen, mits een beperkte marge. Door buitensporige huurprijzen af te toppen, zetten we een rem op de stijgende huurprijzen.
- 167.** Hoe hoger de huurwaarborg, des te hoger de drempel om te huren. We brengen de huurwaarborg terug van 3 maanden naar 2 maanden huur. Zo maken we huren toegankelijker.
- 168.** Als de verhuurder zijn energieverblindende woning niet wil renoveren, blijft de huurder achter met een hoge energiefactuur. We verbieden opnieuw om huurprijzen te indexeren van woningen met een EPC-label E of F en woningen zonder EPC-attest. Op termijn voegen we daar ook woningen met EPC-label D aan toe, in lijn met de energiedoelstellingen.
- 169.** Door de werkelijke huurinkomsten te belasten, geven we verhuurders de mogelijkheid om de investeringen die ze doen in hun huurwoning af te trekken van de belastingen. Zo geven we een belangrijke incentive om te investeren in het onderhoud van de huurwoning. Om ook grote investeringen in kwaliteitsverbetering te stimuleren, voorzien we tijdelijk een verhoogde fiscale aftrek voor investeringen die een huurpand energiezuiniger maken. Zo stimuleren we verhuurders om hun woningen duurzaam te renoveren en gaan we tegelijk zwartwerk tegen. Om van de aftrek te kunnen genieten, mag de huurprijs de eerste 4 jaar na renovatie slechts beperkt stijgen, zodat het uitgespaarde energievoordeel voor de huurder niet volledig ongedaan wordt gemaakt. Dit doen we voor huizen op alle huurmarkten, ook studentenkamers.

- 170.** Om private huurders met een laag inkomen te ondersteunen, bouwen we meer sociale huurwoningen. Om de wachtende private huurders niet in de kou te laten staan, voorzien we een huurpremie voor alle huurders die 2 jaar op de wachtlijst staan voor een sociale woning (in plaats van na 4 jaar zoals vandaag het geval is). Hoe meer er gebouwd wordt, hoe minder budget er nodig is voor de huurpremie en omgekeerd. Daarom worden beide budgetten aan elkaar gekoppeld. We pakken tegelijk de hoge non-take-up van huurpremie en huursubsidie aan en herbekijken de maximale huurprijzen om in aanmerking te komen voor deze tegemoetkomingen.
- 171.** We voorzien een noodprogramma dat leidt tot 115.000 extra sociale huurwoningen tegen 2050. Om deze doelstelling te bereiken, wordt een forse investering voorzien. Bovendien wordt een centrale pool van architecten, ingenieurs, ruimtelijke planners en projectbegeleiders aangelegd waar woonmaatschappijen vrij beroep op kunnen doen voor ondersteuning van hun bouwplannen. Naast de bouw en renovatie, verzekeren we dat woonmaatschappijen voldoende kunnen investeren in het onderhoud van hun sociale woningen en een goede begeleiding kunnen bieden aan de sociale huurders. Verder zorgen we er ook voor dat woonmaatschappijen zich opnieuw op hun kerntaken kunnen concentreren, namelijk goed en betaalbaar wonen realiseren voor wie woonbehoeftig is.
- 172.** We verplichten private ontwikkelaars om een minimum aandeel van 25% betaalbare huurwoningen te voorzien in nieuwe projecten van een zekere omvang.
- 173.** We vormen slechte, energieverlindende koopwoningen om tot energiezuinige en betaalbare huurwoningen. Hoe? Door slecht geïsoleerde particuliere woningen (EPC E of F), die op de markt komen, actief op te kopen, te renoveren en betaalbaar te verhuren. Daarnaast wordt de voorrang voor woonmaatschappijen om leegstaande, ongeschikte en onbewoonbare woningen aan te kopen, opnieuw ingevoerd en meer actief toegepast.
- 174.** Het sociaal beheersrecht laat gemeenten toe om leegstaande woningen tijdelijk in beheer te nemen, te renoveren en betaalbaar te verhuren. De eigenaar krijgt zijn gerenoveerde woning terug in beheer, eens de kosten voor de renovatie, via de huurinkomsten, zijn terugbetaald. Voor veel gemeenten is het sociaal beheersrecht door een gebrek aan middelen en renovatie-expertise te complex. We voorzien Vlaamse middelen om dit systeem en de uitvoering van het sociaal beheersrecht in handen te geven van de woonmaatschappijen.
- 175.** Gemeenten die hun doelstelling voor kwaliteitsvolle sociale woningbouw niet halen worden opgevolgd en zo nodig gesanctioneerd. Gemeenten die het goed doen, worden beloond.

- 176. We maken een einde aan de willekeur inzake lokale binding. Bij de toewijzing van sociale woningen worden over heel Vlaanderen dezelfde criteria inzake lokale woonbinding gehanteerd.
- 177. Projectontwikkelaars bouwen alsmaar meer dure luxekoten die onbetaalbaar zijn voor de meeste studenten. Daarom verplichten we deze ontwikkelaars om een aandeel betaalbare basiskoten te voorzien in elk nieuw project. Daarnaast zorgen we als overheid voor meer betaalbare studentenkotens.
- 178. De bestaande wooncoöperatieprojecten in Vlaanderen worden geëvalueerd en verder uitgebouwd door eventuele knelpunten weg te werken.

1.4.2. Een goede woning voor iedereen

- 179. We maken Vlaamse woningen collectief energiezuinig door Fluvius de renovatie (isolatie van daken, ramen, muren en vloeren, installatie van zonnepanelen en warmtepompen) te laten organiseren en prefinancieren. De terugbetaling door de eindgebruiker gebeurt geleidelijk via de meter. We renoveren vanaf 2024 15 jaar lang jaarlijks 180.000 woningen. Zodat in 2040 alle Vlaamse woningen energiezuinig zijn.
- 180. Elke huurder heeft recht op een kwaliteitsvolle woning. Daarom zorgen we voor een gefaseerde invoering van een verplicht conformiteitsattest voor alle private huurwoningen. Om meer kwaliteitscontroles te kunnen uitvoeren, verhogen we het aantal woningcontroleurs zodat beter en sneller kan worden opgetreden tegen krotverhuur.
- 181. Wanneer een huurwoning onbewoonbaar of ongeschikt wordt verklaard en deze woning al van bij de start van slechte kwaliteit was, moeten de betaalde huurgelden aan de huurder worden terugbetaald mits aftrek van een bezettingsvergoeding. Deze bezettingsvergoeding wordt vandaag bepaald op basis van de marktwaaarde van de woning. Dit passen we aan, zodat de bezettingsvergoeding meer rekening houdt met de ernst van de kwaliteitsgebreken.
- 182. Binnen de sociale woonsector werken woonmaatschappijen samen om zo veel mogelijk sociale woningen te voorzien van zonnepanelen. Helaas is niet elk dak geschikt om zonnepanelen op te leggen. Daarom richten we een sociale energiegemeenschap op. We verkopen het stroomoverschot van de bestaande zonnepanelen aan een energieleverancier, die in ruil deze energie aan een verlaagde prijs aanbiedt aan de sociale huurders die niet over zonnepanelen beschikken. Zo kan elke sociale huurder profiteren van de geproduceerde zonne-energie.

-
- 183.** Op gronden van woonmaatschappijen waar niet op korte termijn op gebouwd kan worden, worden tijdelijk zonnepanelenparken geïnstalleerd. De energie die via deze zonnepanelenparken wordt geproduceerd, wordt ingezet in het kader van de eerder genoemde sociale energiegemeenschap. Naast zonnepanelen, kunnen woonmaatschappijen er ook nog steeds voor kiezen om mobiele- of containerwoningen op deze gronden te plaatsen.
- 184.** Sociale woningen moeten in orde zijn. We verhogen het aantal jaarlijkse renovaties van sociale woningen.
- 185.** De nood aan aangepaste of vlot aanpasbare woningen voor mensen met zorgnoden zal de komende decennia gevoelig toenemen. We herbekijken daarom de Vlaamse aanpassingspremie zodat ouderen met zwaardere zorgnoden en een beperkt inkomen ingrijpende aanpassingen kunnen uitvoeren.

1.4.3. Een zekere woning voor iedereen

- 186.** Elke kandidaat-huurder die voldoende inkomen heeft en de gepaste gezinsgrootte, moet een eerlijke kans krijgen om een huurwoning te bezichtigen. Daarom voeren we praktijktesten in die het mogelijk maken om de discriminerende verhuurder individueel te sensibiliseren en bij herhaaldelijke overtredingen te bestraffen. Daarnaast maken we werk van een instrument dat de huurder beoordeelt op basis van objectieve parameters.
- 187.** Het Fonds ter bestrijding van uithuiszettingen (FBU), dat afbetalingsplannen voor huurachterstanden financiert, is weinig succesvol. We maken het systeem bekender, voorzien meer mogelijkheden voor huurders en verhuurders om huurachterstand te melden, en ondersteunen het OCMW beter om haar taak hierin te vervullen.
- 188.** Er moet een einde worden gemaakt aan de tijdelijke contracten in de sociale huur. De dreiging om uit huis gezet te worden bij een stijgend inkomen, is enorm demotiverend voor sociale huurders die een baan zoeken of meer uren willen gaan werken. Wie hard werkt en meer gaat verdienen, betaalt meer huur en zo hoort het ook. Dit zorgt niet alleen voor meer motivatie bij de huurder om aan de slag te gaan, maar ook voor een goede sociale mix in de wijken en meer huurinkomsten voor woonmaatschappijen die daardoor meer kunnen inzetten op begeleiding en onderhoud.
- 189.** In het kader van de vermogenstoets in de sociale huur mogen banken geen kosten aanrekenen voor de bewijsmiddelen die kandidaat-huurders verplicht dienen aan te vragen.

1.5. BETAALBARE FACTUREN

Iedereen heeft recht op goede en veilige producten, kwaliteitsvolle diensten en eerlijke prijzen. Precies daarvoor bestaat de consumentenwetgeving: om de rechten van de consument te beschermen. Dat stimuleert het vertrouwen in de markt, bevordert eerlijke handelspraktijken en draagt bij aan een gezonde economie.

Toch is het bestaan van deze regels nog geen garantie op bescherming. Het aantal klachten neemt elk jaar toe. Over ondoorzichtige of oneerlijke contracten. Over onbetaalbare facturen. Of over onbereikbare klantendiensten.

Consumenten weten nog te weinig wat hun rechten zijn of kunnen die onvoldoende afdwingen. De markt is niet transparant genoeg. Daar wil Vooruit verandering in brengen.

Consumentenbescherming die te kort schiet treft elke burger, maar het zijn kwetsbare mensen die er het vaakst de dupe van zijn. Denk maar aan ouderen die door gewiekste deur-aan-deur verkopers of callcentermedewerkers opgezadeld worden met dure contracten die ze helemaal niet nodig hebben. Of minder digitaal vaardige consumenten - zij worden het vaakst in de val gelokt door fraudeurs en oplichters. Zij krijgen vaak ook niet het meest voordelige voorstel van hun bank, verzekering of energieleverancier.

De overheid moet er voor zorgen dat consumenten steeds het meest voordelige aanbod van hun leverancier krijgen en dat ze eenvoudig, met enkele klikken, aanbiedingen van verschillende leveranciers kunnen vergelijken. Daarnaast moet de overheid zorgen voor regels rond eerlijke en eenvoudige contracten, betaalbare facturen en laagdrempelige, snelle en effectieve manieren om consumentengeschillen op te lossen. Ondernemingen die consumenten oneerlijk behandelen of de regels aan hun laars lappen, moeten doelmatig gestraft worden.

Vooruit wil de positie van elke consument versterken. Want voor ons is het duidelijk: er is pas sprake van een goed werkende markt als alle consumenten beter beschermd worden.

Resoluties:

190. We verplichten dienstverleners in sectoren zoals energie, telecom en het bank- en verzekeringswezen systematisch om hun klanten het voordeligste contract aan te bieden. Op die manier maken we overal komaf met ‘slapende contracten’.

-
- 191.** We zorgen ervoor dat bij prijsvergelijkers in de energie- en telecomsector de verbruiksgegevens van de consument automatisch worden ingevuld op basis van het verbruik van het afgelopen jaar. Dienstverleners informeren hun klanten jaarlijks dat ze via die prijsvergelijker het beste aanbod vinden op basis van hun verbruik. Op die manier vindt de consument makkelijker het voor hem voordeligste tarief terug.
- 192.** Vrijblijvende akkoorden met de sectoren leverden niet het gewenste resultaat op. Dus werken we voortaan met verplichtingen in de wet in plaats van met akkoorden die afhangen van de goodwill van de banken of energiebedrijven. We koppelen de verplichtingen aan duidelijke strafbepalingen. Op die manier worden de regels afdwingbaar voor de hele sector en worden alle consumenten beter beschermd.
- 193.** Om de doeltreffendheid van de Belgische consumentenbescherming te verhogen, verlopen uitwisselingen tussen de overheid en de consument zoveel mogelijk via één herkenbaar centraal contactpunt.
- 194.** We organiseren verder in alle sectoren structureel overleg tussen ombudsdiensten, regulatoren en inspectiediensten, o.a. met het oog op een betere detectie, opvolging en sanctionering van oneerlijke handelspraktijken en fraude.
- 195.** Op Europees niveau leggen we duidelijke en doeltreffende informatieverplichtingen op aan alle aanbieders van producten en diensten. Gedaan dus met het verstoppertje van essentiële informatie in een zee van technische clausules.
- 196.** We leggen de deur-aan-deur verkoop verder aan banden, vooral in sectoren waar er veel problemen zijn, zoals de energiesector. We stappen, net zoals in andere lidstaten, ook over van een ‘bel-mij-niet-meer lijst’ naar een ‘bel-mij-wel lijst’. Zo worden consumenten alleen gecontacteerd met commerciële aanbiedingen als ze daar vooraf mee ingestemd hebben.
- 197.** We maken het automatisch verlengen van dienstverleningscontracten in de tech-industrie onmogelijk door het verplicht maken van een jaarlijkse herbevestiging door de klant van elke overeenkomst die tot vernieuwde en momenteel automatische betaling leidt.
- 198.** Er bestaan teveel verschillende verjaringstermijnen en de meeste daarvan zijn te lang. We voeren daarom voor alle consumentenschulden een algemene verjaringstermijn van 2 jaar in. Dit zorgt voor duidelijkheid en zekerheid, maar ook voor een snellere aanpak van betalingsachterstand.

-
- 199.** We verduidelijken en uniformiseren de regels voor klantendiensten, in het bijzonder in de sectoren van telecom, energie en verzekeringen. Vooral op het vlak van toegankelijkheid, beschikbaarheid, reactietijd en kwaliteit. De consument moet ook vrij kunnen kiezen via welk communicatiemiddel hij zich tot een klantendienst richt.
- 200.** We creëren efficiënte en laagdrempelige oplossingen voor consumentenproblemen, zodat de consument geen kostelijke gerechtelijke procedures moet ondernemen om te krijgen waar hij of zij recht op heeft. We verbieden contractuele bedingen die erop gericht zijn zo'n oplossing te ontmoedigen of uit te sluiten.
- 201.** Regulators en inspectiediensten krijgen de mogelijkheid om waarschuwingen uit te sturen wanneer er grootschalige oneerlijke of bedrieglijke praktijken worden vastgesteld. Op deze manier worden zo veel mogelijk (potentiële) gedupeerden bereikt.
- 202.** We verhogen de boetes die kunnen worden opgelegd bij oneerlijke of bedrieglijke praktijken zodat deze voldoende afschrikwekkend zijn. Regulators zoals de FSMA, het BIPT etc. geven we de mogelijkheid om overtreders in bepaalde gevallen ook te verplichten tot compensaties aan de consument.

1.5.1. We beschermen de consument tegen machtige bedrijven

Vooruit wil de positie van de consument versterken, vooral in de sectoren waar grote bedrijven 'marktmacht' genieten. We veranderen de spelregels zodat de markten concurrentiëler worden en we de consument beter kunnen beschermen.

1.5.1.1. De energiesector

Ondanks de beschermingsmaatregelen die er zijn gekomen na de vrijmaking van de elektriciteits- en aardgasmarkt, wordt de energieconsument nog met heel wat problemen geconfronteerd. De energiecrisis maakte dit op een pijnlijke manier duidelijk: samen met de energieprijzen schoot ook het aantal klachten over energieleveranciers de lucht in. Onze energiemarkt is veel te complex en afspraken worden niet nageleefd. Dat moet anders.

Resoluties:

- 203.** We maken komaf met de wildgroei aan tariefformules. Klanten met een variabel contract moeten bovendien geholpen worden om zeer makkelijk de prijsevolutie te kunnen volgen.
- 204.** Vandaag omzeilen leveranciers het verbod op verbrekingsvergoedingen met ‘kortingen’ die je volgens de kleine lettertjes niet krijgt toegekend bij vroegtijdig vertrek. Een korting moet altijd, minstens pro rata, worden toegekend. De duur van het contract mag geen voorwaarde zijn. Zo kunnen prijsvergelijkers die aanbiedingen ook beter meenemen.
- 205.** Leveranciers moeten voor de eerste pagina van de factuur een uniform factuurmodel gebruiken. Zo stellen we de consument opnieuw in staat om te controleren en te vergelijken.
- 206.** Leveranciers worden verplicht om bij de eindafrekening een link naar een officiële prijsvergelijker (CREG scan, V-test) bij te voegen waarbij de verbruiksgegevens van de klant reeds automatisch ingevuld zijn op basis van het verbruik van afgelopen jaar, zodat de consument heel eenvoudig het voor hem voordeligste contract terugvindt.
- 207.** We verplichten energieleveranciers om aan consumenten die een variabel energiecontract hebben, een voorstel tot neerwaartse aanpassing van de voorschotten te doen als er een substantiële daling is van toepasselijke energieprijzen.
- 208.** We voeren een backbillingtermijn van één jaar in. Dat betekent dat het energieleveranciers verboden wordt om 1 jaar na de meteropname (of de rechtzetting ervan) nog facturen op te stellen in het nadeel van de consument. Behalve bij overmacht of fraude van de consument.
- 209.** Wanneer de leverancier duidelijk in de fout gaat, draaien we de bewijslast om. In die gevallen voorzien we passende wettelijke forfaitaire schadevergoedingen. Zo is het niet aan de consument om het geleden nadeel te ramen of te bewijzen.

1.5.1.2. De telecomsector

Door het gebrek aan serieuze concurrentie op de Belgische telecommarkt, betalen consumenten hogere prijzen voor internet en mobiel dataverbruik dan consumenten in het buitenland. Belgische consumenten zijn ook niet snel geneigd om van operator te veranderen. Waarom? Omdat ze moeilijk prijzen kunnen vergelijken en de markt complex en weinig transparant is. Hierdoor betalen mensen bij ons veel teveel voor hun telecom. Dit moet beter.

Vooruit wil meer spelers toelaten tot de telecommarkt, en zo de consumenten meer macht geven. We maken bovendien snel en betaalbaar internet voor iedereen toegankelijk.

Resoluties:

- 210.** We faciliteren de intrede van nieuwe spelers tot de vaste telecommarkt (internet, digitale televisie, etc.). Het BIPT maakt daartoe de toegang tot en het gebruik van de bestaande vaste netwerken (DSL, Kabel en Glasvezel) aantrekkelijker. We verzoeken het BIPT om de groothandelstarieven te verlagen waardoor nieuwe spelers een competitief aanbod kunnen lanceren. Dit moet leiden tot goedkoper internet zoals in de rest van Europa.
- 211.** We verplichten operatoren om hun klanten tijdig en doeltreffend te informeren over op voorhand bekende internet-, televisie- of telefoniestoringen en de verwachte duur ervan, zodat de klant daar rekening mee kan houden. Ze bieden ook compensaties in verhouding tot het door de klant geleden nadeel, waaronder bijvoorbeeld verplaatsingskosten of het niet gebruik kunnen maken van andere gerelateerde diensten (bvb. streaming).
- 212.** We strijden op Europees niveau voor verplichte automatische overdracht naar een voordeliger tariefplan - voor zover de klant daar geen bezwaar tegen maakt. Als een operator een voordeliger tariefplan aanbiedt via een secundair merk, en dit ook voordeliger zou zijn voor de klant, moet de operator dit melden aan de klant.
- 213.** We werken de laatste extra kosten weg die nog aangerekend worden om te bellen of sms'en vanuit België naar een andere EU-lidstaat (het zogenaamde intra-EU mobiel verkeer).

1.5.1.3. De banksector

Het Belgische bankenlandschap wordt gedomineerd door enkele grootbanken. Terwijl hun winsten jaarlijks stijgen, stijgen voor de klanten de kosten van bankdiensten. Bovendien krijgen klanten amper voordelige rentes op hun spaarrekeningen. Alleen grote vermogens krijgen nog voordelige spaarrentes op termijnrekeningen. De manier waarop banken rentes toekennen, is dus ondoorzichtig en onrechtvaardig. Op de koop toe worden fysieke bankdiensten duurder gemaakt en bankautomaten stelselmatig afgebouwd.

Resoluties:

- 214.** We breiden de bankoverstapdienst uit naar spaarrekeningen, zodat consumenten ook voor spaarrekeningen kosteloos en vlot van de ene naar de andere bank kunnen overstappen, en dit met behoud van hun rekeningnummer.
- 215.** We zorgen ervoor dat kredietgevers vanaf dag één de consument niet meer kunnen benadelen door de rentevoet voor een woonkrediet te verhogen als de consument beslist om voor gebundelde nevendiensten - zoals een schuldsaldo- of brandverzekering - beroep te doen op een andere dienstverlener. Daarnaast verbieden we ook het koppelen van een woonkrediet aan een verplichte zichtrekening bij de kredietgever.
- 216.** We zorgen voor een verbod op nevenkosten bij het afsluiten van een woonkrediet, zoals dossierkosten. Zo kan er bij het aangaan van een krediet slechts op basis van één prijs worden geconcurrereerd: de rente.
- 217.** Banken maken enorme winsten met het geld dat mensen op de spaarboekjes zetten en moeten daarvoor in ruil deftige spaarrentes geven. De minimale spaarrente moet worden verhoogd, desnoods bij wet.
- 218.** We zorgen ervoor dat banken de keuze voor het voordeligste spaarproduct automatisch als standaard voorzien, tenzij de klant dit weigert.
- 219.** Voorwaarden die verbonden worden aan de spaar- en beleggingsproducten die een bank aanbiedt, moeten volledig transparant en publiek worden geadverteerd. We beperken onverantwoorde kosten verbonden aan spaar- en beleggingsproducten en vereenvoudigen de berekening van de rente. Zo schaffen we het verschil tussen basisrente en getrouwheidspremie af en beperken we de arbitraire kost voor het overdragen van aandelen naar een andere effectenrekening.

- 220.** We verbieden het verplicht koppelen van een voordelige spaarrekening met een zichtrekening bij dezelfde bank. Banken lokken klanten met een voordelig spaarproduct, maar romen de bijkomende rente af via een dure, verplichte zichtrekening.
- 221.** In elke deelgemeente moet er minstens 1 bankautomaat zijn waar men ten allen tijde kosteloos cash afhalen kan doen. Deze automaten moeten voor iedereen toegankelijk zijn en geïnstalleerd worden op veilige plaatsen.
- 222.** We zorgen voor een wettelijke verankering van de universele bankdienst, zodat die voor banken niet langer vrijblijvend is. Klanten die niet digitaal bankieren blijven daardoor toegang behouden tot de traditionele offline bankverrichtingen zonder dat de kosten de pan uit swingen. Ook zien we strenger toe op de wettelijke regels in het kader van het verkrijgen van een zichtrekening. Een bankrekening is immers essentieel om loon te kunnen ontvangen of een huurcontract af te sluiten.
- 223.** We ijveren voor een eerlijkere en duidelijker aansprakelijkheidsregeling in geval van phishing en andere vormen van online bankfraude. Hoe? Door zowel op Europees als nationaal niveau te zorgen voor een verstrenging van de aansprakelijkheid van banken. We zorgen ook voor een verduidelijking van de notie ‘grove nalatigheid’. Hierbij wordt rekening gehouden met de alsmaar toenemende professionalisering van oplichters. Je laten misleiden door professionals is geen grove nalatigheid. We zijn allemaal kwetsbaar voor online bankfraude.
- 224.** We zorgen ervoor dat de banken voortaan gebonden zijn door de adviezen van de Ombudsman in financiële geschillen (“Ombudsfin”) inzake de vergoedingsregeling bij online bankfraude.
- 225.** Banken die geen sluitend beschermingsmechanisme tegen frauduleuze transacties hebben geïmplementeerd, moeten instaan voor de door de consument geleden schade.

1.5.1.4. De verzekeringssector

Verzekeringen zijn te duur in België. Vaak zijn consumenten ook dubbel verzekerd voor bepaalde risico's en - soms zonder het zelf te beseffen - niet of onderverzekerd voor andere. En als ze dan iets ernstig meemaken, worden ze niet altijd even goed of snel geholpen. Het aantal klachten over onbereikbare verzekeraars en lange behandelingstermijnen is de voorbije jaren enorm toegenomen. De consument, die de verzekeraar vaak jarenlang premies betaalt, verdient meer kwaliteit, eerlijkheid en transparantie.

Resoluties:

- 226.** De FSMA moet een overstapdienst voor verzekeringen ontwikkelen om de consument te helpen bij de overstap van de ene naar de andere verzekeraar. Dit naar het voorbeeld van de bestaande overstapdiensten in de bank- en de telecomsector.
- 227.** Voor de belangrijkste verzekeringen, zoals de brandverzekering, wordt er een standaardcontract met minimale wettelijke contractvoorwaarden voorzien. Dit in een toegankelijke taal, met een eenvoudige structuur en met als uitgangspunt dat alles wat niet expliciet uitgesloten is, gedekt is. Zo is de consument beter beschermd en kunnen prijzen eenvoudiger vergeleken worden.
- 228.** We stellen paal en perk aan de praktijk waarbij verzekeraars zichzelf het recht voorbehouden om de overeenkomst al na één of enkele schadegevallen stop te zetten.
- 229.** Verzekeringen die aangeboden worden bij de aankoop van een gsm, een fiets, een reis, enz. vallen in de meeste gevallen niet onder dezelfde regels en hetzelfde toezicht als gewone verzekeringen. Wij schaffen dit uitzonderingsregime voor nevenverzekeringen af en beschermen zo elke verzekerde.
- 230.** We voeren maximale kosten voor de 3e pijler pensioensparen in. We beperken zowel de instapkosten als de beheerskosten voor zo'n private pensioenverzekering tot maximaal 1%.
- 231.** Er moet een eind komen aan de tariefdiscriminatie bij autoverzekeringen op basis van leeftijd. We verbieden verzekeraars om oudere bestuurders louter op basis van hun leeftijd een verzekering te ontzeggen. Ook jonge bestuurders moeten de mogelijkheid hebben om aan betaalbare premies rijervaring op te doen.
- 232.** We voeren wettelijke maximale termijnen in die verzekeraars moeten respecteren bij het behandelen van dossiers en sancties wanneer deze termijnen niet worden gerespecteerd.
- 233.** 'Surcommissies' sporen makelaars aan om zoveel mogelijk klanten te concentreren bij één of een klein aantal verzekeraars. We verbieden deze surcommissies tussen verzekeringsondernemingen en makelaars, omdat ze niet het belang van de verzekerde dienen.

- 234.** We breiden het ‘recht om vergeten te worden’ uit naar hospitalisatieverzekeringen en zorgen ervoor dat consumenten hun verzekeraar alleen moeten inlichten over aandoeningen waar deze rekening mee mag houden. Ook de lijst van chronische ziekten waarvoor het recht om vergeten te worden geldt, wordt uitgebreid. We pakken ook de medische vragenlijsten bij schuldsaldoverzekeringen aan en zorgen er onder meer voor dat bepaalde factoren, zoals een laag BMI, niet meer tot een duurdere verzekering kunnen leiden.
- 235.** In overleg met de sector zorgen we ervoor dat er vandaag en in de toekomst voldoende dekking wordt gegarandeerd voor toekomstige klimaatrisico’s. Verzekeraars moeten in ieder geval hun huidige wettelijke verplichtingen voor de dekking van natuurrampen nakomen.

1.5.1.5. De bouw- en vastgoedsector

De Vlaming heeft een baksteen in de maag. Huizen kopen, bouwen of verbouwen is iets waar veel mensen mee bezig zijn of van dromen. De prijzen van woningen en gronden zijn de voorbije jaren enorm gestegen. Zeker tijdens corona nam de vraag naar woningen met een tuin toe. Deze rush op vastgoed leidt helaas vaak tot prijzen die ver boven het oorspronkelijke budget en/of de objectieve waarde van de woning ligt. Dit kan kopers in problemen brengen.

Ook het aantal klachten over bouwfirma’s loopt op: over problemen met de kwaliteit van de werken, de oneerlijke of te hoge prijzen, de timing of - in het ergste geval - faillissementen. Wie koopt, bouwt of verbouwt, moet voor Vooruit beter beschermd worden.

Resoluties:

- 236.** Mensen die een woonkrediet aangaan beschermen we beter. We nemen in de koopovereenkomst automatisch een opschortende voorwaarde op tot het verkrijgen van het noodzakelijke krediet. Zonder die voorwaarde is de overeenkomst niet geldig.
- 237.** We voeren een prijsplafond in voor commissies bij vastgoedmakelaars tot 2% en verplichten hen om hun tarieven op hun website te vermelden, met inbegrip van een rekenmodule voor de vergelijking van prijzen.

- 238.** We gaan misleiding van kopers over de bewoonbare of benutbare ruimte van de woning die ze aankopen, tegen. We bakenen het begrip ‘bewoonbare oppervlakte’ af door een uniforme meetcode die verplicht wordt gebruikt door vastgoedmakelaars, bouwpromotoren en notarissen in elke communicatie ten aanzien van kandidaat-kopers.
- 239.** We voeren opnieuw basisvoorwaarden in (bijvoorbeeld rond vakkennis) om te kunnen starten als bouwonderneming in Vlaanderen. Alleen zo kunnen we zowel de consument als de sector opnieuw beter beschermen tegen roekeloze en malafide bouwondernemingen.
- 240.** We breiden het toepassingsgebied van de wet Breyne uit naar casco- en grote renovatieprojecten zodat ook deze consumenten gepaste bescherming krijgen, onder meer tegen te hoge voorschotten en insolventie van de aannemer. Daarnaast werken we de bestaande achterpoortjes uit de wet weg, creëren we meer duidelijkheid over de totaalprijs en versterken we de handhaving.
- 241.** We zorgen voor een volwaardige Ombudsdienst voor de bouwsector.

1.5.1.6. De luchtvaartsector

Stel je voor: de reis waar je zo lang naar uitgekeken hebt valt in het water door afgeschafte of overboekte vluchten. Of door het faillissement van de luchtvaartmaatschappij of je reisagentschap. In het slechtste geval strand je in het buitenland zonder enige oplossing om gerepatrieerd te worden. Dat brengt veel kosten en stress met zich mee.

En als je al recht hebt op een vergoeding, moet je vaak lang aandringen en maandenlang wachten. Of word je van het kastje naar de muur gestuurd. Vooruit wil luchtvaartbedrijven en reisagentschappen strikter aan hun verantwoordelijkheid houden en reizigers beter beschermen.

Resoluties:

- 242.** We voeren op Europees niveau een verplichte insolventiebescherming in de luchtvaartsector in.
- 243.** We zorgen op Europees niveau voor een automatische terugbetaling van een geannuleerde vlucht of van de verschuldigde compensatie bij langdurig vertraagde vluchten of instapweigering.

- 244.** We verduidelijken de regels rond aansprakelijkheid, informatie, bijstand en de klachtenbehandelingsprocedures. Dit doen we onder meer door modelformulieren in te voeren die elke luchtvaartmaatschappij dient te gebruiken.

1.5.1.7. Vrije beroepen

Vrije beroepen zoals architectuur, advocatuur en notariaat zijn overmatig beschermd door een wettelijk monopolie. De manier waarop deze beroepen georganiseerd zijn, dient niet het belang van de consument. Integendeel.

Vooruit ziet geen enkele reden om deze wettelijke monopolies, die nog stammen uit de tijd van Napoleon, in stand te houden. We creëren meer concurrentie in deze sectoren en breken de bestaande marktmacht.

Resoluties:

- 245.** We maken de dienstverlening van notarissen goedkoper voor de consument, zonder daarbij in te boeten aan consumentenbescherming. Dit doen we door de openbare taken van een notaris over te hevelen naar gespecialiseerde ambtenaren, aan vaste tarieven. Daarnaast stellen we de commerciële adviserende taken van de notaris ook open voor juristen die daartoe een speciale opleiding genoten hebben. Zo kan de vrije markt spelen in het voordeel van de consument.
- 246.** In afwachting van zo'n hervorming op lange termijn, zorgen we voor een verdere verruiming van de toegang tot het notariële beroep door het afschaffen van de quota voor kandidaat-notarissen en notariaten. We verlagen de tarieven verder, waar ook maar mogelijk. We koppelen de erelonen voor vastgoedtransacties aan de gezondheidsindex in plaats van aan de vastgoedprijzen.
- 247.** We maken een strenger en eengemaakt tuchtstatuut voor notarissen, advocaten en gerechtsdeurwaarders dat ook effectief wordt afgedwongen. Die strengere tuchtregels beschermen de consument.
- 248.** We zorgen ervoor dat stagiairs in vrije beroepen zoals advocatuur, architectuur, dokters, apothekers en deurwaarders beter beschermd en beter verloned worden. Stagiairs verdienen een vaste arbeidsovereenkomst, met een fatsoenlijk statuut en deftige arbeidsvoorwaarden. We bestrijden schijnzelfstandigheid bij vrije beroepen.
- 249.** We hervormen de Ordes en maken ze diverser, inclusiever en representatiever. We verplichten meer transparantie omtrent de bijdragen, de werking en de uitgaven.

1.5.2. We voeren de strijd tegen de schuldingindustrie op

Een factuur of schuld moet betaald worden, maar de inning en de afhandeling ervan moet menselijk en correct gebeuren. Bepaalde professionele invorderaars hebben een verdienmodel gecreëerd op de rug van mensen met schulden. Een échte schuldingindustrie. Die zorgt ervoor dat de oorspronkelijke schuld exponentieel toeneemt en mensen met schulden nog meer in de problemen komen. De kans dat de oorspronkelijke schuld terugbetaald wordt, wordt daardoor alleen maar kleiner.

Vooruit wil mensen met schulden beter beschermen. Dat komt niet alleen die mensen ten goede, maar ook de ondernemingen bij wie zij schulden hebben.

Resoluties:

- 250.** We zetten meer in op de preventie en vroegdetectie van overmatige schuldenlast zodat mensen kunnen geholpen worden vooraleer hun schuldenlast onbeheersbaar wordt. Dit doen we door de doelgroep beter te informeren over de verschillende niveaus van schuldhulpverlening en door systemen van vroegsignalering door bepaalde schuldeisers (zoals nutsbedrijven en ziekenhuizen) t.a.v. lokale besturen op te zetten. Op deze manier komen mensen met problematische schulden tijdiger in beeld en kunnen zij actief hulp aangeboden krijgen.
- 251.** Om de consument beter te beschermen bij de minnelijke invordering van schulden, nemen we opnieuw een duidelijke lijst met ‘verboden gedragingen’ van invorderaars op in de wet. Advocaten en gerechtsdeurwaarders die minnelijk invorderen moeten zich voortaan, net zoals incassobureaus, eerst inschrijven bij de FOD Economie. Op die manier kunnen ze bij wanpraktijken doeltreffender gesanctioneerd worden via schorsing of intrekking. De aanmaning die volgt op de gratis eerste herinnering moet per aangetekende brief gebeuren zodat deze zeker de schuldenaar bereikt, maar mag niet leiden tot een meerkost die de reële kost van een aangetekende zending overschrijdt.
- 252.** We stimuleren minnelijke oplossingen door een gerechtelijke procedure pas toe te laten nadat de schuldeiser aangetoond heeft dat hij redelijke inspanningen heeft verricht om met de consument tot een regeling te komen. We geven schuldhulpverleners ook meer slagkracht, bijvoorbeeld door het mogelijk te maken om, met toestemming van de schuldenaar, naar de rechtbank te stappen tegen de weigering van een redelijk afbetalingsplan.

- 253.** We verlagen de kosten die gepaard gaan met de gerechtelijke invordering van schulden. Voor de inning van consumentenschulden verplichten we het gebruik van het verzoekschrift in plaats van een dure dagvaarding. We verlagen en moderniseren de tarieven van de gerechtsdeurwaarders. We maken hun kosten ook transparanter en beperken het aantal handelingen dat per dossier kan worden gesteld, zodat zowel schuldenaars als schuldhelpverleners meer grip krijgen op de schuldaflossing. We centraliseren de uitvoering bij één gerechtsdeurwaarder.
- 254.** We geven de vrederechter meer instrumenten om schuldenaars te beschermen tegen wanpraktijken door de invoering van een wettelijke checklist bij elke gerechtelijke invordering. Die moet de vrederechter gebruiken ongeacht of de schuldenaar zich verweert of niet. Om deze controle mogelijk te maken, verplichten we ondernemingen om de nodige bewijsstukken over te maken aan de vrederechter. We maken de vrederechter van de woonplaats van de schuldenaar bevoegd. We maken het mogelijk voor de schuldenaar om zich te laten bijstaan of vertegenwoordigen door een schuldhelpverlener.
- 255.** We vermijden zinloze invorderingsmaatregelen tegen insolvabele personen. Eens er beslag is, kan er geen nieuw beslag gelegd worden. We verbieden openbare verkopen die niet rendabel zijn.
- 256.** We passen de regels voor de toerekening van betalingen aan door te bepalen dat elke gedeeltelijke betaling eerst in mindering wordt gebracht op de hoofdsom, dan op de interesten en ten slotte op de kosten. Op die manier maken we komaf met schulden die nooit eindigen.
- 257.** We hervormen de collectieve schuldenregeling. Het leefgeld wordt berekend op maat van de concrete leef- en gezinssituatie van elke individuele schuldenaar, zodat elk gezinslid een menswaardig bestaan heeft. Daarnaast omkaderen we de rol en de taken van de schuldbemiddelaar beter, onder meer door in een verplichte opleiding te voorzien. Tevens verlagen we de kost van de procedure en brengen we de maximale looptijd van een collectieve schuldenregeling op 5 jaar.
- 258.** We verbieden de toepassing van het ‘no cure, no pay’ principe. Hierdoor kunnen incassobureaus en gerechtsdeurwaarders hun invorderingsdiensten niet langer gratis of tegen verminderde prijzen aan schuldeisers aanbieden. We maken op deze manier komaf met praktijken waarbij invorderaars hun opbrengsten proberen op te drijven op kap van de schuldenaars.
- 259.** Ook overheden moeten schulden invorderen op een menselijke en respectvolle manier. De overheid als schuldeiser geeft het goede voorbeeld door actief afbetalingsplannen op maat van de burger voor te stellen. En door bij de gunning van overheidsopdrachten voor het invorderen van schulden ook rekening te houden met kwaliteitsvereisten inzake ethische schuldinvordering. De invorderingen worden zoveel als mogelijk gecentraliseerd.

1.6. STRIJD TEGEN ARMOEDE

De regeringen in ons land hebben de voorbije jaren het hoofd moeten bieden aan crisissen: eerst corona, dan de energiecrisis. Tijdens die crisissen werd de automatische indexatie van de lonen verzekerd, de btw op energie verlaagd en het sociaal tarief voor energie uitgebreid. De OCMW's en de sociale diensten werden ook nog eens versterkt. De impact van de beide crisissen op de koopkracht van de gezinnen werd op die manier goed opgevangen. Maar om mensen structureel uit armoede te halen, is meer nodig. Om dat te bereiken, moeten we van het crisisbeleid overgaan op structureel armoedebeleid. Een beleid dat de armoede in ons land definitief de kop indrukt.

Om armoede structureel te verminderen, is een gelijke startpositie cruciaal. We moeten voorkomen dat armoede van generatie op generatie wordt doorgegeven. Daarom moet elk kind een gelijke basis aan kansen krijgen vanaf de geboorte. Om die gelijke basis te voorzien, zorgen we voor betaalbare kinderopvang, gezonde maaltijden op school en een lagere schoolfactuur. Na de schoolbanken, zorgen we voor een intensievere en meer persoonlijke begeleiding naar werk en een basisbaan voor wie geen werk vindt. We zorgen ook voor een betere verloning door het minimumloon verder op te trekken. En voor wie op zoek is naar werk, voorzien we in de tussentijd een menswaardig inkomen. Een inkomen dat het mogelijk maakt om alle basisuitgaven te doen. Een inkomen dat voldoende mentale ruimte geeft om toekomstplannen te maken, opleidingen te volgen en een baan te zoeken.

Als we dit niet doen, creëren we een voedingsbodem voor schulden, stress, verslaving, gezondheidsproblemen, criminaliteit en dakloosheid. Deze kosten een samenleving veel meer dan ondersteuning en begeleiding naar werk. In onze kenniseconomie kunnen we het ons niet veroorloven om mensen achter te laten en talenten te verkwisten.

Resoluties:

- 260.** Dat kinderen in armoede opgroeien is voor Vooruit onaanvaardbaar. Om elk kind van bij de start alle kansen te bieden op een goed leven, zorgen wij voor meer plaatsen in de kinderopvang, die betaalbaar, flexibel en voldoende kwalitatief zijn. We geven meer kindergeld aan wie het meer nodig heeft, en voorzien ook gratis gezonde schoolmaaltijden, om te beginnen voor alle kinderen in het basisonderwijs. We voeren ook een maximumfactuur in voor het secundair onderwijs.
- 261.** Wie werkt, is beter beschermd tegen armoede dan wie niet werkt. We zorgen ervoor, onder andere via een fiscale hervorming, dat werken meer loont dan vandaag het geval is. We zetten ook het ingeslagen groeipad voor de minimumlonen verder. Wie na 2 jaar actief werk zoeken nog geen passende job vond, krijgt een basisbaan aangeboden.

- 262.** Om menswaardig te leven, is een betaalbare en kwaliteitsvolle woning cruciaal. We voorzien een noodprogramma dat leidt tot 115.000 extra sociale woningen tegen 2050. Om privaat huren betaalbaarder te maken, voeren we een ‘huurprijsrem’ in, verbieden we huurprijsindexatie bij slechte woningen en brengen we de huurwaarborg opnieuw van 3 naar 2 maanden huur. We stimuleren renovaties via een collectief renovatieplan en voorzien ook een fiscale aftrek voor verhuurders die hun huurwoning energiezuiniger maken.
- 263.** We zorgen voor een betaalbare energiefactuur door de consument beter te beschermen, goedkope hernieuwbare energie beschikbaar te maken en het ‘alles of niets sociaal tarief’ te vervangen door een progressief sociaal tarief dat alle mensen bereikt die het nodig hebben, ook bewoners van een gebouw met een collectief verwarmingssysteem.
- 263 bis.** De structuur van de waterfactuur benadeelt alleenstaanden. We rekenen kosten voortaan zo veel mogelijk door op basis van verbruik in plaats van als forfait. Op die manier houden we de waterfactuur betaalbaar, maar blijven we zuinig verbruik stimuleren.
- 263 ter.** Iedereen heeft water nodig. We voorzien voor elke alleenstaande en gezin een basispakket gratis water.
- 264.** We herbekijken de huidige toekenning van leefloon die gebaseerd is op vaste categorieën. Vaste leeflooncategorieën zorgen namelijk niet altijd voor een menswaardig inkomen. Vandaag merken we bijvoorbeeld dat er geen rekening gehouden wordt met het aantal kinderen in een gezin noch met de hoogte van de huur. Hoe gericht we bedragen kunnen toekennen, hoe beter we gezinnen kunnen begeleiden.
- 265.** We voorzien structurele financiering om aanvullende financiële steun toe te kennen op basis van het REMI-systeem. Het REMI-systeem berekent op maat van elk gezin het maandelijks inkomen dat nodig is om alle strikt noodzakelijke uitgaven te doen. Dat bedrag noemen we het menswaardig inkomen. Als het totale gezinsinkomen onder dat menswaardig inkomen ligt, geven we aanvullende financiële steun. Zo voorzien we voor iedereen een menswaardig inkomen. We behouden hierbij een afstand tot het minimumloon, zodat werken blijft lonen. Door in elk OCMW op uniforme wijze met REMI te werken, zorgen we ook voor een meer gelijkwaardige behandeling van mensen in armoede.
- 266.** Voor veel mensen in armoede, is de stap naar het OCMW groot. Zij hebben recht op ondersteuning, maar weten het niet of durven het niet te vragen. We wachten niet tot deze mensen een aanvraag indienen, maar benaderen hen proactief. Dit doen we door potentiële hulpbehoevenden uit de beschikbare data in de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ) te halen, hen aan te spreken en hun noden te analyseren. Door deze proactieve identificatie kunnen we meer mensen leiden naar de sociale voordelen waar ze recht op hebben en zodoende de hoge non-take-up van sociale rechten aanpakken.

- 267.** Onze OCMW's vinden vandaag te weinig maatschappelijk werkers om intensieve begeleiding mogelijk te maken. We maken de job daarom aantrekkelijker door de administratieve last te verminderen en de maximale caseload per maatschappelijk werker te berekenen. We trekken bovendien extra mensen aan door, naast bachelors sociaal werk, ook andere sociale bachelors en graduatens maatschappelijk werk toe te laten. Zij krijgen een bijkomende opleiding om de opdracht als OCMW-maatschappelijk werker kwalitatief en duurzaam te kunnen invullen.
- 268.** Uit onderzoek blijkt dat de uitkomst van de middelentoets voor de toekenning van leefloon bij 40% van de aanvragen correct voorspeld kan worden door een computeralgoritme. Door dit algoritme verder te testen en te verfijnen tot een performante tool, kan de werklast voor maatschappelijk werkers sterk worden verminderd en de focus sneller gaan naar rechtenuitputting, zelfredzaamheid, activering en het verder onderzoeken van de leefomstandigheden van de cliënt. Het gebruik van algoritmen is hierbij slechts een middel. Toekenning van leefloon of steunmaatregelen blijft een menselijk beslissingsproces.
- 269.** In de strijd tegen het hoge niet-gebruik van sociale rechten, stemmen we de toekenningsvoorwaarden beter op elkaar af. Door voorwaarden gelijk te schakelen, opent het recht op het ene voordeeltarief ook meteen het recht op het andere, waardoor we meer sociale tarieven automatisch kunnen toekennen en de non-take-up kunnen verminderen. Tegelijk zorgen we voor een meer getrapt systeem, waardoor een beperkte stijging van het inkomen niet meteen zorgt voor een volledig verlies aan ondersteuning.
- 270.** Mensen met schulden moeten geholpen worden. Bij elke vorm van schuldhulpverlening moet hetzelfde instrument gebruikt worden: de MELISA-tool. Dit instrument werkt op basis van referentiebudgetten en berekent op maat hoeveel een huishouden nodig heeft om menswaardig te leven. Het overige inkomen gaat naar schuldafbouw. Dit instrument laat ook toe om snel onnodige uitgaven op te sporen. Door de MELISA-tool te gebruiken, geef je elke schuldenaar een menswaardig leefgeld.
- 271.** De uitbetaling van alimentatiegeld is in ons land onvoldoende gewaarborgd. Daarom verbeteren we de werking van de Dienst voor Alimentatievorderingen (DAVO) zodat de aanvraag vlotter verloopt, voorschotten sneller worden toegekend en meer achterstallig onderhoudsgeld wordt ingevorderd. Hiertoe voeren we de aanbevelingen van het Rekenhof uit. Vervolgens moet er werk gemaakt worden van de automatische toekenning ervan.
- 272.** We verplichten supermarkten hun overschotten te schenken aan voedselverdelinitiatieven die zich richten naar mensen die dit het meest nodig hebben. Daarnaast stimuleren we het systeem van de sociale kruideniers.

- 273.** De toename aan digitale dienstverlening gaat helaas gepaard met een afbouw van de fysieke dienstverlening. Wie geen toegang heeft tot internet of weinig internetvaardig is, raakt achterop. Die digitale ongelijkheid zorgt ervoor dat een deel van de bevolking afgesloten raakt van informatie, sociale netwerken, hulpverlening en arbeidskansen. Daarom moet er steeds fysieke hulp- en dienstverlening zijn naast de digitale en telefonische werkwijzen. De fysieke bereikbaarheid van overheidsdiensten en andere essentiële diensten als mutualiteiten, uitbetalingsinstellingen of banken moet worden gegarandeerd. En dit zonder extra kosten voor de gebruikers.
- 274.** Dak- en thuislozen hebben nood aan een stabiele woonsituatie: eerst een dak, dan de rest. Een eigen woning haalt hen uit de dagelijkse overlevingsmodus en biedt de mentale rust om vooruit te kijken. Vanuit die woonstabiliteit kan een intensieve begeleiding richting fysiek en mentaal herstel, sociale re-integratie en werk worden opgestart. Deze formule staat bekend als 'Housing First' en is enorm succesvol gebleken. Housing First heeft in België een zeer hoog succespercentage: 90% blijft gehuisvest na 2 jaar. Vandaag worden er vanop verschillende niveaus ad hoc middelen voorzien voor enerzijds woningen en anderzijds begeleiding. Die financiering verloopt ongecoördineerd en wordt niet structureel voorzien. Daarom pleiten we voor een ambitieus plan inzake de uitbouw van Housing First met structurele financiering.
- 275.** De nachtopvang is niet het hele jaar door beschikbaar en bezorgt veel dak- en thuislozen een onveilig gevoel. In afwachting van een voldoende groot aanbod aan Housing First-woningen, maken we daarom de omslag van winteropvang naar permanente nachtopvang en van grote slaapzalen naar individuele kamers. Deze opvanginitiatieven zijn zo veel als mogelijk aangepast aan de doelgroepen. Hiertoe wordt een bovenlokale coördinatie en financiering voorzien.
- 276.** We voorzien een structurele financiering voor periodieke tellingen van dak- en thuislozen, volgens eenzelfde methodiek. Zo kan de problematiek beter worden gemonitord en kunnen de beleidsmiddelen doelgerichter en effectiever worden ingezet.

1.7. EERLIJKE VERDELING VAN DE WELVAART

1.7.1. Een sterke sociale zekerheid

Een sterke sociale bescherming vormt de basis van onze collectieve sociaal-economische vooruitgang. We zijn trots op de welvaartsstaat die we hebben uitgebouwd. Tijdens corona hebben we ervaren hoe belangrijk een sterke sociale bescherming is. De sociale zekerheid beschermt de koopkracht van mensen. En die koopkracht beschermt op zijn beurt de afzetmarkt van bedrijven. Daarom zullen we de sociale zekerheid altijd blijven verdedigen en de financiering ervan verzekeren. De welvaartsstaat met een sterke sociale bescherming is van ons allemaal. Iedereen draagt bij en iedereen geniet ervan.

Resolutie:

- 277.** Om een sterke sociale zekerheid uit te bouwen, moeten meer mensen aan het werk. Werken moet meer lonen. Het is pas als werken meer loont dat meer mensen gaan werken en daardoor de uitkeringen bij ontslag, ziekte of andere vormen van pech, ook echte inkomenszekerheid kunnen garanderen.

1.7.1.1. Gewaarborgde financiering van onze sociale zekerheid

De welvaartsstaat beschermt mensen tegen sociale risico's en inkomensverlies. Iedereen wordt oud en zal ooit een pensioen nodig hebben. Iedereen wordt soms ziek en moet naar de dokter of het ziekenhuis. De financiering van de sociale zekerheid raakt de essentie van solidariteit binnen onze samenleving. De financiering van de sociale zekerheid garanderen, is één van de belangrijkste kerntaken van de overheid.

Resoluties:

- 278.** We garanderen de financiering van de sociale zekerheid door de evenwichtsdotatie te verankeren en de alternatieve financiering te verhogen. We versterken de financieringsbronnen van de sociale bescherming door een vastgelegd percentage van de inkomsten uit de vennootschapsbelasting (met een gegarandeerd jaarlijks minimum van 2 miljard euro) toe te wijzen aan de sociale zekerheid.
- 279.** Verminderingen in sociale bijdragen moeten steeds gepaard gaan met meer tewerkstelling. De uitzonderingen waarbij bedrijven minder bijdragen betalen en/of loonsubsidies ontvangen zijn in tijden van arbeidsmarktkrapte niet altijd effectieve tewerkstellingsmaatregelen. We houden alle uitzonderingsregimes daarom opnieuw tegen het licht met de doelstelling om een meer algemene lastenverlaging te realiseren. Zo verminderen we ook de administratieve rompslomp voor bedrijven.
- 280.** Een te grote nadruk op alternatieve vormen van loon zet de financiering van de sociale zekerheid en dus de sociale bescherming van werknemers onder druk. Daarom zorgen we voor een hervorming en verstrenging van deze alternatieve loonvormen. Loon moet in geld worden uitbetaald en niet in salarismogelijkheden, aandelenopties en allerlei andere voordelen.
- 281.** We zetten het ingeslagen groeipad voor de minimumlonen verder. Via de werkbonus zorgen we dat de nettolonen werkelijk stijgen. We hervormen de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid op zo'n manier dat de hoogste lonen meer bijdragen. En de laagste lonen helemaal worden vrijgesteld van deze bijdrage.

1.7.1.2. Volwaardige Europese bescherming voor werkende mensen

Er werden al veel stappen gezet om de Europese Pijler van Sociale Rechten te concretiseren (vb.: 'work-life balance', transparante en voorspelbare arbeidsomstandigheden, minimumlonen en loontransparantie, toegang tot sociale bescherming, kindgarantie, de oprichting van een Europese Arbeidsautoriteit). Vooruit wil voluit gaan voor de verdere versterking van een Sociale Europese Unie. Europa moet alle nationale welvaartsstaten ondersteunen zodat voor alle EU-burgers een sterke sociale bescherming bestaat bij externe schokken die de gehele unie treffen.

Alleen op die manier is er sprake van een volwaardige sociale bescherming voor alle werkenden in de Europese Unie. We gaan daarbij ook de strijd aan om mensen effectief en zo veel mogelijk automatisch hun rechten te laten opnemen. Hiervoor zijn heldere regels en een vlotte data-uitwisseling noodzakelijk.

Resoluties:

- 282.** België speelt een voortrekkersrol bij de verdere versterking van een Sociale Europese Unie. Voor Vooruit is het een prioriteit om te zorgen dat alle mensen in de EU, onder welk statuut dan ook, toegang hebben tot een sterke sociale bescherming. Voor Vooruit moeten ook de minimuminkomens in elke Europese lidstaat volstaan om alle minimaal noodzakelijke uitgaven te doen om menswaardig te kunnen leven. Er moet extra Europese financiering komen voor de bouw van betaalbare woningen en extra investeringen in zorg, onderwijs en gezondheid voor kinderen in armoede, door een versterking van de Europese kindgarantie.
- 283.** We zetten in op de effectieve toekenning van sociale rechten, ook voor mobiele EU-burgers, door eenvoudige procedures, verbeterde gegevensuitwisseling en digitalisering.

1.7.2. Eerlijke belastingen

Vooruit staat voor een sterke welvaartsstaat en wil die duurzaam financieren met de nodige inkomsten. Die financiering moet vooral door de sterkste schouders gebeuren. Daarhoort een sterke mate van herverdeling tussen arm en rijk bij. We willen dat de vermogens- en inkomensongelijkheid na belastingen veel kleiner is dan ervoor en we willen dat werken meer loont dan leven van financiële inkomsten. Bovendien willen we dat een groot deel van het nationaal inkomen gaat naar investeringen in het collectief belang.

We moeten ons ervan bewust zijn dat onze fiscaliteit bepaald gedrag aanmoedigt en ander gedrag ontmoedigt. Vandaag is ons belastingstelsel een complex kluwen van aftrekken en vrijstellingen, die allemaal op een bepaalde manier ons gedrag sturen. Zonder dat we die effecten evalueren. We weten dus niet of die sturing wel werkt.

De complexiteit van het systeem is op zichzelf ook nog eens een bron van allerlei mogelijkheden tot ontwijking en zelfs fraude. Daarom willen we een eenvoudige fiscaliteit die het gelijkheidsbeginsel respecteert. Zo staan voor ons inkomsten uit werk en vermogen gelijk aan elkaar en moeten zij dus gelijk belast worden. Een euro is een euro.

Die fiscale principes willen we op elk bestuursniveau in dit land doortrekken. Daarom pleiten we voor een grondige hervorming van de personenbelasting en van de erfbelasting. Ook op Europees niveau strijden we voor een grotere, faire bijdrage van de topvermogens en multinationals. Een rechtvaardige en progressieve belasting is alleen mogelijk als landen samenwerken en zich niet uit elkaar laten spelen door kortzichtige belastingconcurrentie.

De hervormingen die we voorstellen, maken het belastingstelsel rechtvaardiger, neutraler en eenvoudiger. Die vereenvoudiging levert op zichzelf al welvaart op. Minder complexiteit en meer automatisering betekent dat ondernemers en werknemers makkelijker hun fiscale verplichtingen kunnen voldoen - zonder hoge administratieve kosten. Een sterke welvaartsstaat neemt de administratieve lasten zo veel mogelijk op zich.

Als we werknemers in ons nieuwe systeem gewoon in euro's uitbetalen (in plaats van in salarismogels, aandelenopties, warrants), kunnen zij opnieuw zelf kiezen waar ze hun geld aan willen uitgeven. In plaats van het te moeten uitgeven aan de zaken die fiscaal interessant zijn voor de werkgever.

Een rechtvaardige fiscale hervorming die stoelt op de principes "een euro is een euro" en "de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten", "werken en ondernemen moet meer lonen" en "belastingen moeten eenvoudig zijn met zo laag mogelijke administratieve kosten" is niet alleen mogelijk; zo'n hervorming is zelfs noodzakelijk als we onze welvaartsstaat op lange termijn gezond willen houden.

1.7.2.1. Een fiscale hervorming die werken écht laat lonen

Vandaag leunt ons belastingstelsel teveel op mensen die werken en te weinig op inkomsten uit vermogen. Dat verschil in heffingsdruk is sterk scheefgetrokken en onhoudbaar. Het ontmoedigt werken en vergroot de ongelijkheid. Bovendien is ons systeem veel te complex. Dat zet de deur open voor allerlei ontwijkingsgedrag, zoals het gebruik van managementvennootschappen en het betalen van loon in zowat alles, behalve euro's.

Daarom wil Vooruit een grondige hervorming van ons belastingstelsel die stoelt op het eenvoudige principe dat een euro een euro is. Of die euro nu uit werk of vermogen komt. Die hervorming moet de koopkracht verhogen voor wie werkt en tegelijkertijd de progressiviteit van ons belastingstelsel versterken.

We verlagen dus de personenbelasting voor wie werkt en belasten alle inkomsten op dezelfde manier. We voegen vermogensinkomsten samen met inkomsten uit arbeid tot een globaal belastbaar inkomen. Door alle vermogensinkomsten op dezelfde manier te belasten, realiseren we een neutrale investerings- en beleggingsfiscaliteit. Hierdoor wordt vermogen ingezet waar dat het meest productief is, in plaats van op de plek waar de belastingen het laagst zijn. Een stevige verlaging van de belasting op werk laat ook toe om een forse vereenvoudiging van het aantal belastingcodes door te voeren.

Door een gelijkschakeling van inkomsten uit werk en vermogen, en door belastingontwijking via vennootschappen en allerlei alternatieve verloningen aan te pakken, kunnen we de belastingen op werken doen dalen, zonder te raken aan de gezondheid van onze welvaartsstaat.

Resoluties:

- 284.** We zorgen ervoor dat werken meer loont. We realiseren een grote fiscale hervorming die in de eerste plaats de heffingsdruk verschuift van arbeid naar vermogen. Mensen houden zo netto meer over. Die verlaging verzwaart de begroting niet en wordt gefinancierd door een verbreding van de belastbare basis en door een grondige vereenvoudiging van het belastingstelsel. Het leidende principe daarbij is: een euro is een euro.
- 285.** De verlaging van de personenbelasting op arbeid moet in de eerste plaats gericht zijn op de lage- en middeninkomens. We bereiken dat doel voornamelijk door de belastingvrije som op te trekken. Op die manier houden alle werknemers en zelfstandigen netto meer over, en niet alleen wie in de hogere belastingschijven valt.
- 286.** De promotieval voor lagere inkomens wordt gedempt, onder andere door de federale werkbonus trager uit te faseren.
- 287.** De verlaging van de personenbelasting op arbeid moet er op termijn toe leiden dat lonen in euro's betaald worden en niet in allerlei alternatieve verloningsvormen zoals salarismogels, cheques of aandelenopties.
- 288.** Persoonlijke inkomsten uit vermogen, inclusief meerwaarden, worden samengevoegd met inkomsten uit arbeid voor de berekening van het belastbaar inkomen. Dankzij de globalisering van alle inkomsten en de invoering van een gelijke heffingsdruk op vermogen kunnen we de progressiviteit in het belastingstelsel versterken.
- 289.** Huurinkomsten belasten we voortaan op basis van de netto reële huurinkomsten, met vermindering van reële kosten en een tijdelijk verhoogde aftrek voor energiebesparende maatregelen.
- 290.** Inkomsten uit vermogen worden waar mogelijk via derde partijen, zoals de banken, gerapporteerd aan de administratie. Deze derdenrapportering zorgt ervoor dat de belastingaangifte voor vermogensinkomsten al zo veel mogelijk vooraf ingevuld wordt voor de burger.
- 291.** We trekken het principe “een euro is een euro” verder door, met behulp van maatregelen rond fiscaal geïnspireerde vervennootschappelijking. Inkomsten uit arbeid moeten in de personenbelasting belast worden en mogen niet kunstmatig omgezet worden naar vennootschapsinkomsten om lager belast te worden. We scherpen de voorwaarden rond de minimumbezoldiging aan, en maken het niet langer mogelijk om allerlei persoonlijke uitgaven als beroepskost af te wentelen op de vennootschap door een beperking op forfaitaire of verminderde voordelen van alle aard.

-
- 292.** De personenbelasting wordt neutraal gemaakt ten aanzien van diverse gezinsvormen. We nemen ook alle administratieve en andere drempels weg rond bepaalde gezinsvormen (zoals alleenstaanden, co-ouders en nieuw samengestelde gezinnen) opdat de rechten van kinderen maximaal gegarandeerd zijn.
- 293.** Om rekening te houden met het verlies aan draagkracht van een alleenstaande, wordt voor werkelijk alleenwonenden een toeslag op de belastingvrije som toegekend.
- 294.** We vereenvoudigen de belastingaangifte. We evalueren grondig het aantal aftrekposten en belastingcodes, en schrappen waar nodig of brengen gelijkaardige voordelen samen in een korf. Belastingvoordelen die gaan over besteding van inkomen, zoals in de kinderopvang, vervangen we door directe prijsverlagingen aan de bron. Dit verlaagt ook de niet opname (non-take-up) van bepaalde voordelen.
- 295.** Uw belastingbrief indienen moet een kwestie van minuten worden en niet van uren. Dankzij een grondige vereenvoudiging, het laten aanleveren van gegevens door derden en verregaande automatisering zorgen we ervoor dat de belastingbrief zowel werknemers, zelfstandigen en KMO's correct vooraf ingevuld is. We leggen de verantwoordelijkheid voor de belastingberekening zo veel mogelijk bij de administratie. Dit verlaagt de administratieve last voor zowel werknemers als ondernemers. Het is daarbij de taak van de administratie om automatisch de meest gunstige behandeling toe te kennen.

1.7.2.2. Een erfbelasting die ongelijkheid wél tegengaat

Wij geloven in een samenleving die iedereen de mogelijkheid geeft een goed en gelukkig leven te leiden, waar je wiegje ook stond. Een rechtvaardige erfbelasting verkleint de invloed van de plek van dat wiegje. Helaas is de erfbelasting vandaag erg onrechtvaardig: hoeveel je betaalt hangt vooral af van je spitsvondigheid en je vermogen om dure adviseurs te kunnen betalen. Wie zijn vermogen organiseert via vermogensconstructies of slim van gunstregimes gebruik maakt, betaalt veel lagere tarieven dan wie zich dat niet kan veroorloven. Of betaalt in veel gevallen zelfs helemaal niets.

Onze erfbelasting zou er precies omgekeerd moeten uitzien om rechtvaardig te zijn. Daarom wil Vooruit een radicaal andere aanpak in de erf- en schenkelasting. Een systeem waarbij we vertrekken van de ontvanger en niet van de gever. Hoe zou dat eruit zien? Iedereen (elke ontvanger) mag tijdens zijn leven tot 250.000 euro erven of als schenking krijgen, zonder daar een euro belastingen op te betalen. Ieder van ons heeft met andere woorden recht op een belastingvrije som van 250.000 euro in de vorm van erfenissen of schenkingen. Zo kunnen ouders hun kinderen of geliefden een duwtje in de rug geven. Niets is menselijker dan dat. Maar alles wat boven die belastingvrije som van 250.000 uitstijgt, belasten we progressief. Zonder achterpoortjes of gunstvoorwaarden. De verschillen in tarieven tussen vastgoed en roerend vermogen en tussen erven en schenken, schaffen we af. Ook van wie je een erfenis of schenking ontvangt, laten we fiscaal geen enkele verschil meer maken. Een euro is een euro.

Dat is een eenvoudige en rechtvaardige hervorming die ervoor zorgt dat mensen met een groot vermogen de erf- en schenkelasting niet langer kunnen ontwijken. Terwijl mensen die hard werken om hun kinderen iets te geven net veel minder zullen betalen dan vandaag.

Resoluties:

- 296.** We behandelen erfenissen en schenkingen op dezelfde manier en integreren beide tot één belasting, met een belastingvrije som van 250.000 euro. Alleen wie in de loop van het leven meer ontvangt betaalt belasting, aan progressieve tarieven. Met de inkomsten moet de overheid prioritair investeren in de kansen van alle kinderen en jongeren.
- 297.** De berekening van die belasting gebeurt steeds vanuit het oogpunt van de persoon die de erfenis of schenking ontvangt. Het onderscheid in belasting naargelang van wat en van wie je erft, is onrechtvaardig en doeken we op. De verschillen in behandeling tussen roerende en onroerende goederen worden eveneens afgeschaft.

- 298.** We sluiten achterpoortjes en schaffen gunstregelingen af zodat ook de grote vermogens hun deel doen.
- 299.** Voor onroerende goederen en aandelen van familiebedrijven zorgen we voor een regeling voor gespreide betaling om liquiditeitsproblemen te vermijden. Zo wordt niemand gedwongen het ouderlijk huis te verkopen of het familiebedrijf te liquideren om de erfbelasting te kunnen betalen.
- 300.** In de aanloop- en overgangperiode naar deze hervorming, nemen we op korte termijn al meerdere maatregelen om de erf- en schenkbelasting rechtvaardiger te maken. Dit omvat onder andere de afschaffing van het bestaande gunstregime voor de overdracht van bedrijfsaandelen en het optrekken van de verdachte periode voor schenkingen van niet-geregistreerde roerende goederen van 3 naar 10 jaar. We belasten geregistreerde schenkingen progressief in plaats van aan een vlaktaks van 3%.

1.7.2.3. Een rechtvaardige bijdrage van multinationals en grote vermogens

We willen met Vooruit de ongelijkheid terugdringen, en het fundamentele principe herstellen dat iedereen in ons land gelijke kansen krijgt op een goed en gelukkig leven. We kunnen dat principe alleen waarmaken als iedereen bijdraagt naar vermogen. Daarom is een faire bijdrage vragen van de allersterkste schouders - de uitzonderlijk grote vermogens en multinationals - noodzakelijk en rechtvaardig.

Jammer genoeg is het in de praktijk net die groep die de meeste kansen krijgt om aan die eerlijke bijdrage te ontsnappen. Nochtans zijn het diezelfde grote bedrijven die het sterkste de vruchten van onze welvaartsstaat plukken (goed opgeleide werknemers, sterke gezondheidszorg, een rechtszeker kader, wegen...) Daarom zijn bijkomende maatregelen om een faire bijdrage te verzekeren nodig.

De weg naar zo'n faire bijdrage verloopt via verregaande Europese en internationale samenwerking. Zo vermijden we dat multinationals en grote vermogens landen tegen elkaar kunnen proberen uit te spelen.

Resoluties:

- 301.** We hervormen de effectentaks tot een jaarlijkse bijdrage op het gehele financiële vermogen dat hoger is dan 1 miljoen euro en verdubbelen het tarief. Zo verzekeren we een faire bijdrage van de hoogste financiële vermogens.
- 302.** Op Europees niveau voeren we een financiële transactietaks (FTT) in als extra bijdrage van de financiële sector, evenals een Europese minimumbelasting op zeer grote vermogens zoals vooropgesteld door het EU Tax Observatory.
- 303.** We ontwikkelen een geïntegreerd inkomens- en vermogenskadaster door de beschikbare databanken aan elkaar te koppelen en uit te breiden. Zo komen we tot een meer doelgerichte en meer rechtvaardige sociale bescherming, bijdrageheffing en een automatische toekenning van sociale voordelen. Het is bovendien een bijzonder effectief instrument tegen sociale en fiscale fraude.
- 304.** We beschermen de Belgische belastingbasis tegen belastingplanning en -shopping door multinationals. Hoe? Door bestaande en toekomstige Europese anti-ontwijkingsrichtlijnen rigoureus en zonder uitzonderingen om te zetten in Belgisch recht.
- 305.** Belgische gunstregimes, zoals de karaattaks, worden afgeschaft.
- 306.** Het internationale belastingstelsel is niet meer aangepast aan digitale businessmodellen. Ondernemingen, zoals internetbedrijven, die niet fysiek in ons land gevestigd zijn maar hier wel een belangrijke omzet genereren, moeten bijdragen aan onze welvaartsstaat. We pleiten voor een snelle internationale oplossing voor de belasting van de digitale economie, en indien die er niet komt voor een Belgische digitax volgens het principe: belastingen worden betaald waar winsten gemaakt worden.
- 307.** Voor de verrekening van in het buitenland belaste inkomsten van multinationals stappen we over van het huidige systeem van belastingaftrek naar een belastingkrediet. De verschuldigde belasting in België wordt dan verminderd met de reeds betaalde belasting in het buitenland, en niet meer volledig vrijgesteld zoals vandaag het geval is. Zo zorgen we dat multinationals in België dezelfde tarieven betalen als lokale bedrijven.
- 308.** We voeren een structurele overwinstbelasting in op buitensporige winsten. Deze neemt de vorm aan van een progressieve vennootschapsbelasting, waarbij winsten boven een normaal marktrendement aan een hoger tarief onderworpen worden.

- 309.** Om te vermijden dat aandeelhouders van een vennootschap die activiteiten uitoefent in België een zetelverplaatsing naar het buitenland kunnen aanwenden om roerende voorheffing in België te ontwijken, wordt een zetelverplaatsing gelijkgesteld met een vereffening. Die geeft aanleiding tot een belastbaar dividend dat onderworpen is aan roerende voorheffing.
- 310.** Europa moet slagkrachtiger worden in de strijd tegen agressieve belastingontwijking. Door de unanimiteitsregel kan één lidstaat-belastingparadijs vandaag alle vooruitgang tegenhouden in de Raad. Maatregelen over belastingen dienen voortaan met gekwalificeerde meerderheid gestemd te kunnen worden in Europa.
- 311.** Binnen de Europese Unie kiezen we voor een vergaande fiscale harmonisatie van de vennootschapsbelasting. Dit vermindert administratieve lasten voor bedrijven en verhindert schadelijke belastingconcurrentie tussen lidstaten. Belastingparadijzen hebben geen plaats binnen de EU. We pleiten ervoor om voor grote multinationals de belastingbasis te verdelen tussen lidstaten met een formule die werkelijke economische activiteit weerspiegelt.
- 312.** We pleiten voor de verhoging van het effectieve tarief van de internationale minimumbelasting naar 25%. Met een nominaal tarief van 25% in de vennootschapsbelasting zou België aan relatieve concurrentiekracht winnen, aangezien de minimumbelasting het verschil kleiner maakt tussen de belasting die ondernemingen in België betalen en de lagere belastingdruk die deze bedrijven mogelijk in andere landen ervaren. Daarnaast dringen we oneerlijke concurrentie die het gevolg is van agressieve belastingontwijking terug door de algemene antimisbruikbepaling te verscherpen en excessieve belastingaftrekken en -vrijstellingen aan banden te leggen.

1.7.3. Fraude effectief bestrijden

Elk zijn deel is niets teveel. Een solidaire welvaartsstaat kan niet zonder een doortastende aanpak van fiscale en sociale fraude. Fraude schaadt iedereen die wel zijn eerlijk deel doet. Want wie hard werkt en eerlijk bijdraagt, betaalt teveel als gevolg van de fiscale fraude van anderen. En wie eerlijk onderneemt, dreigt weggeconcentreerd te worden door wie sociaal fraudeert.

Fraude zorgt er op die manier voor dat onze welvaart erop achteruit gaat, terwijl fraudeurs zich verrijken. Daarom strijden wij tegen grote bedrijven en grote vermogens die belastingen ontduiken of ontwijken, tegen illegale tewerkstelling, tegen sociale dumping, tegen het uitpersen van de vele koeriers en chauffeurs die onze pakjes en eten brengen.

Vooruit strijdt tegen elke vorm van fraude.

Fraudebestrijding wordt te vaak gezien als een zaak van controle, maar het is meer dan dat. Een totaalaanpak gericht op het voorkomen van frauduleus gedrag is minstens even belangrijk. Fraude aanpakken betekent dus ook de mogelijkheden tot misbruik kleiner maken om zo spontane gedragsverandering af te dwingen. De potentiële inkomsten en voordelen van zo'n grootschalige preventieve 'verwitting' van de economie, zijn vele malen groter dan die van een repressief fiscaal en sociaal fraudebeleid.

Daarom zet Vooruit in de eerste plaats in op transparantie over inkomsten, automatische rapportering, ketenaansprakelijkheid en het beperken van het aantal onderaannemers. Het preventieve effect daarvan is een krachtig wapen van fraudebeleid. Dankzij een inkomens- en vermogenskadaster kunnen we ook mensen sneller opsporen die een werkloosheids- of ziekte-uitkering trekken en toch in het zwart bijklussen.

Verder vereenvoudigen we het fiscale stelsel. Eenvoud is voor Vooruit één van de absolute basisprincipes van de komende belastinghervorming. Want complexiteit is een broeihaard voor fraude-opportunities.

Een preventief anti-fraudebeleid moet natuurlijk altijd samengaan met een doortastend controlebeleid. De focus moet daarbij liggen op de grote vermogens en multinationals. Om sociale dumping harder aan te pakken, verhogen we de straffen en zorgen we ervoor dat die ook effectief uitgevoerd worden. Er moet bovendien geïnvesteerd worden in capaciteit om complexe fraudezaken aan te pakken: zonder sterke experts en hoogstaande informatica maken we geen schijn van kans tegen steenrijke fraudeurs. Dat soort investeringen in controlecapaciteit betalen zichzelf dubbel en dwars terug.

Wie werkt en eerlijk zijn belastingen betaalt, moet er vanuit kunnen gaan dat grote vermogens en multinationals dat ook doen. Solidariteit betekent dat iedereen die zijn deel krijgt ook zijn deel doet. De indruk dat wie geld genoeg heeft, steeds de dans ontspringt, tast het draagvlak voor solidariteit aan. Een sterke welvaartsstaat staat dat nooit toe. Bovendien moeten mensen die werken er altijd op kunnen rekenen dat zij correct betaald worden en de werkgever alle sociale bijdragen betaalt. Ook dat soort uitbuiting en sociale fraude is iets waar Vooruit volop tegen strijdt.

1.7.3.1. Fiscale fraude

Resoluties:

- 313.** We voeren een rechtstreekse derde-partijrapportering voor inkomen uit vermogen in. Die derde-partijrapportering gebeurt door Belgische financiële instellingen. Zo'n systeem bestaat vandaag al voor gegevens over buitenlandse rekeningen. Op die manier is er een gelijk niveau van transparantie voor inkomen uit vermogen en uit werk.
- 314.** Er wordt een wettelijk kader gecreëerd voor datamining op informatie over bankrekeningen in het centraal aanspreekpunt van rekeningen en financiële contracten (CAP), waardoor de administratie die kan onderzoeken op patronen die wijzen op fraude. Dit verhoogt de naleving van de fiscale wetgeving door belastingplichtigen en maakt de strijd tegen uitkeringsfraude efficiënter.
- 315.** We voeren een algemene aangifteplicht in voor cryptowallets aan het CAP en op de belastingaangifte, analoog met een buitenlandse rekening. Aanbieders van crypto-gerelateerde diensten, zoals beurzen, krijgen dezelfde derde-partijrapporteringsverplichtingen opgelegd als traditionele financiële dienstenaanbieders. Internationaal breiden we de automatische gegevensuitwisseling van financiële gegevens uit met informatie over crypto-valuta.
- 316.** Aanbieders van boekhoudkundige softwarepakketten worden verplicht om in hun programma's elke lijn die gewijzigd of verwijderd wordt te loggen en bij te houden. Die minimumvereiste vergemakkelijkt de fiscale controle. De uittreksels uit die programma's die aan de administratie worden bezorgd moeten voortaan ook verplicht in een gangbaar analyseerbaar formaat aangeleverd worden.
- 317.** Het bankgeheim heffen we volledig op. We geven de fiscus daardoor bredere mogelijkheden om een bankonderzoek te doen in het kader van een fiscaal onderzoek.
- 318.** Als de administratie via gegevensuitwisseling uit het buitenland gegevens ontvangt over een niet-aangegeven bankrekening of niet-aangegeven inkomsten, dan kan die vandaag alleen inlichtingen opvragen en eventueel taxeren voor inkomsten uit het jaar waarop de informatie betrekking heeft. We geven de administratie het recht om in die situatie informatie te vragen over alle jaren waarvoor er nog een bijkomende belastingheffing mogelijk is. We verlengen ook de termijn waarin de administratie de buitenlandse data mag gebruiken.

- 319.** Om btw-fraude tegen te gaan voeren we “real-time invoice reporting” in voor zowel consumenten- als bedrijfstransacties. Hierbij zullen kassa’s en betaal- en facturatie-systemen in verbinding staan met de administratie en onmiddellijk en geautomatiseerd btw-gegevens doorsturen. Dit betekent een zeer significante vermindering van administratieve btw-verplichtingen voor ondernemingen en zal de mogelijkheid tot btw-fraude gevoelig laten dalen als gevolg van de optimalisering van de dataminning en de kennis van de controlediensten.
- 320.** We zorgen voor een wettelijke basis voor informatiedoorstroming tussen de verschillende beleidsniveaus. Vandaag hebben de gewesten bij de toepassing van de erfbelasting bijvoorbeeld geen toegang tot informatie over vermogen uit de Kaaimantaks. Vlaanderen en Brussel moeten voor de correcte inning van hun belastingen ook beroep kunnen doen op de verschillende gegevensbronnen over inkomsten en vermogen.
- 321.** We vereenvoudigen ons belastingsysteem sterk in een grote fiscale hervorming. Een van de doelstellingen van zo’n fiscale vereenvoudiging is om het belastingstelsel beduidend minder fraudegevoelig te maken.
- 322.** Binnen bepaalde beroepsgroepen (fiscaal raadgevers, boekhouders en accountants, bedrijfsrevisoren, vermogensbeheerders ...) faciliteren sommige beoefenaars belastingontwijking of -ontduiking. Die beroepsgroepen hebben al een Europese meldingsplicht voor grensoverschrijdende financiële constructies die dienen voor agressieve fiscale ontwijking of fiscale ontduiking. We breiden die meldingsplicht in België uit naar niet-grensoverschrijdende constructies en btw-constructies en verhogen de administratieve en strafrechtelijke sancties. We voeren ook een mede-aansprakelijkheid voor de ontdoken belasting in.
- 323.** Naar analogie met de bepalingen in de ‘criminal finances act 2017’ van het VK, worden in het wetboek van vennootschappen sanctiemaatregelen ingevoerd voor vennootschappen die onvoldoende maatregelen hebben genomen om het faciliteren van fiscale fraude door verbonden personen te vermijden.
- 324.** We maken het gebruik van postbusvennootschappen om fiscale voordelen te bekomen onmogelijk via een strenge wettelijke definitie.
- 325.** Om witwassen bij onder andere drugsmisdrijven en faillissementenfraude tegen te gaan, nemen we maatregelen tegen zogeheten shelf companies. Slapende vennootschappen die administratief geschrapt zijn in het KBO, worden automatisch juridisch ontbonden. Op die manier kan het overgrote deel van die shelf companies “onschadelijk” gemaakt worden voor eventueel frauduleus misbruik.

- 326.** Minder cash en meer elektronisch betalen leiden tot minder mogelijkheden om te frauderen. We verlagen de limiet voor cashbetalingen verder naar 1000 euro, nu de mogelijkheid om elektronisch te betalen bij handelaars verplicht is. Voor bepaalde sectoren, bijvoorbeeld gezondheidsverstrekkers, kan die drempel nog lager.
- 327.** Onderzoekers in de strijd tegen de grote georganiseerde fraude moeten de middelen krijgen om de grote, complexe dossiers tot een goed einde te brengen. Dat is een kwestie van een betere organisatie, maar vooral ook van meer middelen bij fiscus, politie en justitie. Die verdienen zichzelf terug. We versterken het personeelsbestand bij de controlediensten bij de BBI en de secties economisch-financiële criminaliteit bij de parketten, met een gepaste regionale spreiding.
- 328.** We versterken de werking van de multidisciplinaire onderzoeksteams (MOTEMS) bij de Federale Gerechtelijke Politie, waarin gespecialiseerde politiemensen en ambtenaren van de fiscus structureel samenwerken. We breiden het aantal BBI-ambtenaren met de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie, die bijstand geven in het kader van de MOTEMS, uit. Op termijn evolueren we naar een multidisciplinaire onderzoeksdienst, gelijkaardig aan het FIOD in Nederland.
- 329.** We richten binnen de Vlaamse belastingadministratie een task force op (Vlaamse BBI) voor de opsporing van fraude en agressieve ontwijking van grote vermogens in de erf en -schenkelasting. Binnen de federale belastingadministratie wordt een bijzondere cel opgericht voor onderzoek van dossiers rond de Kaaimantaks.
- 330.** Om de strijd tegen corruptie en subsidiefraude binnen de overheidssector aan te pakken, doen we het Hoog Comité van Toezicht herleven en brengen we het onder bij de Inspectie van Financiën. We richten ook een regionale tegenhanger op. Zo kan de fraude binnen de overheidssector beter en geïntegreerd worden aangepakt.
- 331.** De administratie moet zich behulpzaam opstellen ten opzichte van start-ups. Jonge KMO's kunnen in de eerste twee jaar van hun bestaan zelf een correctieve controle aanvragen. De administratie voert dan een controle uit, maar legt geen verdere sancties op voor fouten die te goeder trouw gemaakt zijn. Zo kunnen jonge bedrijven zich zonder verder risico in regel stellen.
- 332.** We moeten goed fiscaal gedrag sterker aanmoedigen. De FOD Financiën publiceert in haar jaarrapport een lijst van de bedrijven die een controle kregen waarbij geen enkel misbruik werd vastgesteld. Die bedrijven krijgen een "fair tax mark". Niet-gecontroleerde bedrijven mogen dit ook aanvragen, maar worden dan binnen een korte termijn gecontroleerd. Zo kunnen consumenten ervoor kiezen om bedrijven te steunen die hun zaken eerlijk regelen.

-
- 333.** Belastingfraude en andere soorten van oplichting en bedrog moeten bestraft worden zoals elk ander misdrijf. We maken van het bestrijden van financiële en sociale criminaliteit een topprioriteit in het vervolgingsbeleid.
- 334.** Dossiers van ernstige fiscale fraude moeten altijd leiden tot vervolging en een uitspraak van een rechter. We schaffen de minnelijke schikking voor ernstige fiscale fraude af en laten alleen het systeem van plea bargaining toe met erkenning van schuld, een effectieve straf en opname in het strafregister. Zo verhinderen we dat rijke mensen hun fiscaal proces afkopen en hun straf ontlopen. Straffeloosheid kan voor geen enkel type misdrijven. Klassenjustitie kan niet voor Vooruit.
- 335.** Tegenwerking bij controles mag niet lonen. We versterken de principiële meewerkverplichting van de belastingplichtige bij fiscale of sociale onderzoeken in de wet, door te verduidelijken dat controlediensten bij een visitatie niet afhankelijk zijn van de toestemming van de belastingplichtige.
- 336.** Digitale data zijn erg vluchtig en vaak goed afgeschermd. Bij fiscale en sociale controles maken we het voor de administratie mogelijk de beroepsmatige digitale gegevens te bevriezen en te kopiëren. Op die manier wordt manipulatie of vernietiging van de data vermeden tijdens een geschil over de controle. We beperken hierbij zoveel mogelijk de hinder voor de belastingplichtige.
- 337.** We geven de administratie meer slagkracht door de onderzoekstermijnen tussen de btw en directe belasting te harmoniseren naar 7 jaar en het mogelijk te maken om onderzoeksdaten te stellen in de directe belastingen zonder voorafgaande kennisgeving.
- 338.** De aanpak van fraude moet hard, maar niet onmenselijk zijn. Soms heeft de toepassing van de fiscale wet een onvoorzien en onredelijk hard gevolg, in een specifieke situatie. We voeren een hardheidsclausule in zodat er, in zeer uitzonderlijke gevallen, (deels) afgeweken kan worden van de toepassing van de fiscale wet.

1.7.3.2. Sociale fraude

Solidariteit betekent dat iedereen zijn deel doet en de regels naleeft. Als mensen en bedrijven dat niet doen, stort het systeem in elkaar. Toch was het de afgelopen jaar duidelijk dat er nog teveel bedrijven de rechten van werknemers niet respecteren, veiligheidsvoorschriften niet naleven, lonen niet correct betalen en mensen illegaal tewerkstellen. Daarom pakken we sociale fraude door bedrijven en personen hard aan. We houden bedrijven verantwoordelijk wanneer ze werknemers uitbuiten. We versterken de sociale inspectie, beperken het aantal onderaannemers en verhogen de straffen voor zware sociale fraude en voor recidivisten. We zorgen dat opgelegde straffen effectief uitgevoerd worden. Met een inkomens- en vermogenskadaster kunnen we ook mensen met een werkloosheids- of ziekteuitkering die in het zwart bijwerken sneller opsporen en sanctioneren.

Resoluties:

- 339.** Om sociale dumping bij overheidsopdrachten tegen te gaan, zorgen we dat daarin de kwaliteit zwaarder doorweegt dan de prijs. Bovendien zetten we in op scherpere controle van misbruiken door de inspectiediensten.
- 340.** We beperken het aantal niveaus van onderaanneming in de private sector naar het voorbeeld van de beperkingen die nu al gelden voor de publieke sector. Zo wordt het eenvoudiger om sociale fraude vast te stellen en aan te pakken.
- 341.** We verplichten een rapportering door onderaannemers (over o.a. het betalen van lonen, arbeidskaarten, A1-attesten, etc.) aan hun hoofdaannemers zodat de hoofdaannemers sneller sociale fraude kunnen signaleren.
- 342.** Om sociale dumping tegen te gaan en de veiligheid op de werkvloer te verhogen, voeren we, meer dan 10 jaar na de invoering van de aanwezigheidsregistratie in de bouwsector, eindelijk ook de verplichte registratie in bij het verlaten van de werkvloer in hoogrisico sectoren zoals de bouw- en schoonmaaksector.
- 343.** Mensonterende situaties door illegale tewerkstelling accepteren we niet. We stellen de opdrachtgever direct verantwoordelijk voor het niet correct betalen van lonen, voor illegale tewerkstelling en voor inbreuken op de wetgeving rond welzijn op het werk. En dat in heel de keten van onderaannemingen. Deze ketenaansprakelijkheid zorgt voor veiliger en kwaliteitsvoller werk en gaat sociale dumping tegen. Met een databank loonschulden kunnen opdrachtgevers eenvoudig nagaan met wie ze samenwerken.

- 344.** Vandaag is het te moeilijk voor de sociale inspectie om personen die onterecht als zelfstandige werken, te herkwalficeren als werknemer. Zo blijven veel personen werken in een nadelig statuut en is hun sociale bescherming ondermaats. Daarom voeren we economische afhankelijkheid in als vijfde criterium voor de kwalificatie van de arbeidsrelatie. Daarmee krijgt de sociale inspectie meer handvatten om bedrijven aan te pakken die personen als schijnzelfstandigen laten werken om loonkosten te drukken.
- 345.** Sociale dumping - mensen tewerkstellen aan minderwaardige sociale voorwaarden - ondergraaft onze sociale zekerheid. Bovendien zorgt het voor oneerlijke concurrentie met bedrijven die wél alle regels volgen. We nemen sociale dumping daarom apart op in het Sociaal Strafwetboek en bestraffen het fenomeen zwaarder. We versterken ook de sociale inspectie om zo de controle op sociale dumping te kunnen opvoeren.
- 346.** We blijven investeren in de versterking van de sociale inspectie, de politiediensten en justitie, met inbegrip van gespecialiseerde onderzoeksrechters, om alle vormen van sociale fraude te bestraffen en uit te roeien.
- 347.** De versnippering van bevoegdheden tussen de verschillende sociale inspecties is inefficiënt. We verbeteren de samenwerking tussen de inspecties op de verschillende bevoegdheidsniveaus en de samenwerking tussen de fiscale en sociale inspectie. We zorgen voor automatische gegevensuitwisseling tussen overheden om de sociale wetgeving beter te handhaven. Op lange termijn werken we toe naar een interfederale sociale inspectiedienst die bevoegd is voor alle controles van de sociale wetgeving.
- 348.** We zorgen dat illegale arbeid, sociale fraude, sociale dumping en andere soorten van oplichting en bedrog effectief bestraft worden en dat de uitgesproken straffen, zoals geldboetes en gevangenisstraffen, ook effectief uitgevoerd worden.
- 349.** Samen met de sociale partners moet er een PEC's (Plan Eerlijke Concurrentie) worden opgemaakt in sectoren die sterk door de overheid worden gesubsidieerd, zoals bijvoorbeeld de dienstenchequesector.
- 350.** Sociale fraudeurs verliezen het recht op steunmaatregelen van de overheid zoals toekomstige RSZ-kortingen en subsidies. Werkgevers die aan sociale dumping doen en niet bijdragen aan het systeem, mogen niet van dezelfde voordelen genieten als werkgevers die wel de regels volgen.

-
- 351.** We breiden het mandaat en de bevoegdheid van de European Labour Authority (ELA) uit met eigen inspectieteams en een initiatiefrecht om op het terrein controles uit te voeren. Omgekeerd kan een lidstaat de taken van haar inspectiediensten delegeren naar het ELA. We zorgen ook voor snelle en efficiënte uitwisseling van informatie tussen Europese lidstaten rond fraude en illegale tewerkstelling en zorgen dat alle documenten digitaal beschikbaar zijn. Zo kunnen ze makkelijk nagekeken worden om fraude op te sporen. Ook voor derdelanders die in de EU komen werken, moet ELA toezien dat zij niet uitgebuit worden.
- 352.** Om sociale fraude in de transportsector en “camionettisering” aan te pakken moet een tijdsregistratiesysteem geïnstalleerd worden, aangepast aan het voertuig, in alle voertuigen die gebruikt worden voor professioneel transport. Daarnaast verbieden we makelaars in de transportsector die bedrijven helpen bij het oprichten van dochterbedrijven in het buitenland om zo goedkope buitenlandse werkkrachten te werk te kunnen stellen.
- 353.** In lijn met de ketenaansprakelijkheid voeren we voor de transportsector een Europees Safe Rates-systeem in, waarbij de opdrachtgever verantwoordelijk is voor het correct betalen van lonen, het naleven van veiligheidsvoorschriften en de arbeidsomstandigheden. We verzekeren de handhaving van de verplichtingen in het Mobility Package.

02

VOORUIT MET ONZE GEZONDHEID

2.1. VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN	97
2.1.1. Vroegtijdige zorg is goede zorg	99
2.1.2. Mentale problemen voorkomen	100
2.1.3. Verslaving pakken we aan	102
2.2. ALS ZORG NODIG IS, MOET ZE ER OOK ZIJN	107
2.2.1. De beste zorg dankzij de sterkste zorgverstrekkers	107
2.2.2. Een sterker aanbod en een betere organisatie van de geestelijke gezondheidszorg	112
2.3. ZORG MOET VOOR IEDEREEN BETAALBAAR ZIJN	114
2.3.1. De tanker is gekeerd, maar het werk is niet af	114
2.3.2. Ook de Vlaamse regering moet haar deel doen	117
2.4. ZORG MOET VOOR IEDEREEN VAN TOPKWALITEIT ZIJN	119

VOORUIT MET ONZE GEZONDHEID

Gezondheid is ons allerhoogste goed, onze gezondheidszorg is van onschatbare waarde. Dat toonde de COVID-crisis meer dan ooit aan. Investeren in onze gezondheidszorg is dan ook investeren in ons allen. We moeten dat solidair doen. En we moeten dat doelmatig doen, we moeten dat doen gebaseerd op wetenschap.

Na de COVID-crisis hebben we al enkele belangrijke stappen gezet - en dat op verschillende werven tegelijk - om de nodige omwenteling te maken en de tanker van onze gezondheidszorg bij te sturen, of anders gezegd: om onze solidaire gezondheidszorg - die stoelt op zorgverleners die elke dag het beste van zichzelf geven - op een duurzame manier de toekomst in te loodsen. Om daarin te slagen, moeten we die solidariteit in onze gezondheidszorg niet alleen koesteren, maar ook versterken. Dat betekent investeren én hervormen om te zorgen voor: (1) waardering, steun, een eerlijke vergoeding én werkbaar werk voor iedereen die in de zorg werkt; (2) maximale samenwerking door hokjes af te breken en gegevens te delen; (3) een transparante, doelmatige - en dus efficiënte - inzet van de beschikbare middelen. Zeker in een context van schaarste aan mensen, zijn dat drie cruciale voorwaarden om onze ambities niet alleen waar te maken, maar ze ook te kunnen volhouden.

Daarbij is er nood aan visie én een beleid op lange termijn, gebaseerd op wetenschappelijke evidentie. Een beleid gebaseerd op gedragen prioritaire gezondheids(zorg)doelstellingen die de gezondheid van zowel de bevolking als van het individu, naaraan hogere niveau kunnen tillen. Een beleid dat inzet op duurzame veranderingen in de manier waarop we zorg organiseren. Een beleid dat ervoor zorgt dat de financiële prikkels sturen richting goede zorg en gezondheid. Een beleid dat inzet op die investeringen die het meest bijdragen aan gezondheidswinst, toegankelijkheid, kwaliteit, job-tevredenheid en efficiëntie. Daarom is de pas opgerichte Commissie voor de Gezondheidszorgdoelstellingen zo belangrijk.

We hebben onze voorstellen in dit deel opgebouwd rond vier grote ambities:

- (1) een veel sterker preventiebeleid, want voorkomen is beter dan genezen;
- (2) als zorg nodig is, dan moet ze er zijn;
- (3) zorg moet voor iedereen betaalbaar zijn;
- (4) zorg moet voor iedereen van topkwaliteit zijn.

Om deze ambities te realiseren zijn grondige hervormingen nodig. Hervormingen in de organisatie van onze zorg, hervormingen in de financiering van onze zorg. En dit zowel op het federale als op het Vlaamse niveau. We moeten daarbij ver vooruit durven denken en doen.

Geïntegreerde zorg is daarbij een sleutelwoord. Samenwerking moet het DNA van onze zorg zijn. Samenwerking tussen het federale, het Vlaamse en het lokale niveau. Samenwerking tussen zorgverleners rond en met de patiënt. Samenwerking tussen geestelijke en 'somatische' gezondheidszorg. Samenwerking tussen 'voorkomen van ziekte' en 'genezen van ziekte'. Samenwerking tussen gespecialiseerde zorg en nabije zorg. Samenwerking tussen de ambitie om mensen te genezen en mensen maximaal kansen te geven. Samenwerking tussen de verschillende talenten in de zorg. Samenwerking tussen en met de patiënt, zijn omgeving en zijn zorgverleners. Alleen door samenwerking kunnen we de nodige switch maken van 'cure' naar 'care', van ziekenzorg naar gezondheidszorg voor iedereen, dus: volksgezondheid. Met de uitwerking van het Interfederaal Plan Geïntegreerde Zorg, een initiatief van Vooruit in de federale regering dat tot een akkoord met alle deelstaten leidde op 8 november, hebben we al een belangrijke stap gezet om de brug te leggen tussen gezondheid en welzijn.

De organisatie en financiering van onze zorg zijn vandaag helaas nog onvoldoende op zo'n samenwerking, op geïntegreerde zorg afgestemd. En dat moet anders.

In de eerste lijn van de gezondheidszorg moet de samenwerking over disciplines en het integreren van zorg nog veel verder doorgedreven worden: de New Deal voor de huisartsenpraktijk is daarin maar een eerste stap. De toekomst is aan hechte, multidisciplinaire eerstelijnspraktijken en -netwerken, waarin huisartsen, verpleegkundigen, apothekers, kinesitherapeuten, klinisch psychologen... nauw samenwerken om geïntegreerde zorg aan te bieden aan groepen van 5000 tot 10.000 burgers; aan Huizen voor Zorg en Welzijn die het zorg- en welzijnsaanbod samenbrengen voor alle inwoners van een buurt of een deelgemeente. Thuisverpleging (federale bevoegdheid) en thuiszorg (Vlaamse bevoegdheid) moeten op samenhangende wijze hervormd worden, om doelmatig in te spelen op de zorgnoden in elke buurt. Vroedvrouwen, huisartsen, gynaecologen maar ook kraamzorg moeten hun expertise gezamenlijk en afgestemd inzetten om een vrouw tijdens en na haar zwangerschap zo goed mogelijk te ondersteunen. Mensen met een chronische aandoening, of het nu fysiek en/of mentaal is, moeten zich ondersteund en begeleid weten door een multidisciplinair team van zorgverleners die hun talenten samenleggen. Gespecialiseerde zorgverleners moeten ook op structurele wijze geïntegreerd worden in de eerstelijns bij te staan, door advies, ondersteuning en mee zorg te verlenen. We moeten evolueren naar een systeem dat tot doelstelling heeft de beste uitkomsten te bieden, ongeacht of de zorg maar even of permanent nodig is en daarbij moeten we redeneren vanuit mensen in plaats van structuren.

Ziekenhuizen moeten evolueren naar hoogtechnologische platforms die een schakel zijn in het zorgsysteem, met veel minder overnachtingen en meer samenwerking met de eerste lijn. Concentratie van de expertise die nodig is bij hooggespecialiseerde ingrepen en behandelingen moet topkwaliteit garanderen. Maar waar mogelijk moet nabije zorg gekoesterd worden, waarbij expertise gericht ingezet wordt. Dit zijn slechts enkele voorbeelden: de nood aan hervorming is groot.

Er zijn de voorbije jaren op verschillende niveaus netwerken gevormd om afspraken te maken over de organisatie van de zorg: bijvoorbeeld eerstelijnszones, ziekenhuisnetwerken, netwerken geestelijke gezondheidszorg, platformen palliatieve zorg, functionele samenwerkingsverbanden van huisartsenwachtposten... We werken aan een betere integratie van deze netwerken en stellen het belang van de zorgontvanger centraal. Dit betekent een sterkere inzet op de ondersteuning van het lokale zorgaanbod via de ambulante zorgverlening, de Huizen voor Gezondheid en Welzijn en de gespecialiseerde zorg.

Dit betekent dat we waar nodig de financiering van onze zorgverleners aanpassen. Vandaag vertrekken die modellen vaak vanuit een individuele prestatie van een individuele zorgverlener voor een bepaald type van zorgontvanger en wordt er geen rekening gehouden met de totale zorgnood en hoe daar vanuit de sector het best aan tegemoet kan worden gekomen. Dat moet anders. We moeten zorgverleners betalen voor de geïntegreerde zorg die ze voor de mensen doen, en dit niet gericht op een individueel probleem maar op de gezondheid en de levensdoelen van de patiënt in zijn geheel. Hierbij moet niet enkel ingezet worden op het oplossen van problemen maar op het creëren van kansen, op het luisteren naar wat de patiënt en zijn omgeving echt belangrijk vinden, op het ondersteunen van veerkracht. We moeten zorgverleners en zorgpersoneel goed betalen voor de juiste zorg op de juiste plaats voor en door de juiste persoon. We moeten ervoor zorgen dat de talenten in de zorg goed en voldoende worden ingezet en daar ook eerlijk voor vergoed worden.

Om hierin te slagen is ook, een fundamenteel andere kijk nodig op wat zorg betekent, zeg maar: een andere mentaliteit, op alle niveaus:

- Als ‘volksgezondheid’ ons doel is, dan zullen we veel sterker moeten inzetten op preventie: tabak, alcohol, ongezonde voeding, gebrek aan beweging, geluidsoverlast, slechte luchtkwaliteit buiten en binnen, eenzaamheid, verkeerd gebruik van medicatie... maken ziek. Dit gaat niet alleen over individuele verantwoordelijkheden van mensen voor hun ‘levensstijl’, maar over een collectieve verantwoordelijkheid: alle mensen moeten gezond kunnen leven, als we de gezondheidskloof willen aanpakken. Dat is de inzet van Vooruit.
- Preventie, welzijn en zorg zijn intrinsiek met elkaar verweven: het strakke onderscheid dat daarin gemaakt wordt, is uit de tijd. Zorgverstrekkers in de eerste lijn moeten stelselmatig inzetten op preventie: het voorkomen van ziekte en leed. Vermijden dat kleine problemen grote problemen worden. Het geven van gezondheidsadvies waar mensen mee aan de slag kunnen.
- Mentaal welzijn is een absolute prioriteit, waarin we tijdens deze regeerperiode enorm geïnvesteerd hebben. Deze investeringen moeten tijdens de komende jaren nog opgedreven worden, met name ook op het Vlaamse niveau. Daarbij moeten we ook de historische tweedeling tussen ‘mentale gezondheid’ en ‘lichamelijke gezondheid’ achter ons laten: mentale gezondheidsproblemen zijn gezondheidsproblemen, net zoals lichamelijke gezondheidsproblemen. Vaak hangen ze samen, en moeten ze samen bekeken worden.

- Mentale en lichamelijke gezondheidsproblemen leiden er te vaak toe dat mensen weggezet worden als ‘arbeidsongeschikt’. Mensen die getroffen zijn door ziekte toch kansen bieden om te blijven werken of opnieuw aan het werk te gaan, is niet alleen belangrijk voor hun welzijn maar vaak ook voor hun herstel. Het aantal mensen dat omwille van ziekte thuis blijft terugdringen, vormt een van de belangrijkste opdrachten van ‘volksgezondheid’ van de komende jaren. Zorgverstrekkers die mensen behandelen zullen daarin een veel grotere rol moeten spelen, samen met de multidisciplinaire teams die we nu aan zet brengen binnen de mutualiteiten, samen met preventiediensten, arbeidsbemiddelaars en opleiders, en werkgevers.
- Dit alles betekent dat de Vlaamse overheid en de federale overheid hun actie écht moeten integreren. Vooruit zal consequent pleiten voor doorgedreven samenwerking, verder bouwend op het Interfederaal Plan Geïntegreerde Zorg en op gezamenlijke gezondheidsdoelstellingen voor de lange termijn. Dat onze staatsstructuur ingewikkeld is, mag geen excuus zijn om niet samen te werken in het belang van de burger die uiteindelijk vooral de beste zorg wil en wie het een worst zal wezen welke overheid of welke dienst juist bevoegd is.

Goede samenwerking rond en met de patiënt vergt ook een efficiënte uitwisseling van informatie en op digitalisering. Zowel de procedures qua toegang en beheer van gezondheidsgegevens moeten eenvoudiger. Wanneer iemand geholpen wil worden, moet de zorgverlener snel aan alle relevante gegevens raken. Omgekeerd moet het voor burgers makkelijker worden hun gegevens te beheer en bij vragen of problemen hun weg te vinden naar de juiste zorgaanbieders in hun buurt. De burger moet echt aan het stuur zitten voor het beheer van zijn gegevens. Tot slot moeten we ook de uitkomsten van onze zorg op geanonimiseerde maar structurele wijze monitoren zodat de kwaliteit verder verbeterd kan worden.

Om deze hervormingen in goede banen te leiden en om onze zorg van topniveau te houden, investeren we solidair in zorg en gezondheid. Investeren zodat er voldoende zorg is waar ze nodig is. Investeren zodat de zorg van topkwaliteit is, en de zorgverleners kunnen werken in goede omstandigheden en met een goede verloning. Investeren zodat iedereen toegang heeft tot de zorg die hij of zij nodig heeft, en dit afgestemd op zijn of haar behoeften en mogelijkheden. We zetten daarom verder in op betaalbare zorg, door drempels tot de toegang tot nodige zorg af te bouwen en door mensen te beschermen met een maximumfactuur, zowel op federaal maar ook op Vlaams niveau. Maar we zetten ook in op een sterke administratie die dit alles mee in goede banen kan leiden. Goede zorg is immers ook doelmatige zorg. Dat betekent via responsabilisering kwaliteit garanderen en vermijden dat mensen bij charlatans terechtkomen, maar ook mee bewaken dat de significante investeringen van de samenleving in de zorg daadwerkelijk de gezondheid en het welbevinden van mensen ten goede komen.

2.1. VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN

Gezondheidsproblemen voorkomen, vermijden dat ze erger worden, er snel bij zijn is de beste investering in onze gezondheidszorg, en meteen ook de beste garantie om ze betaalbaar te houden. Elke investering daarin betaalt zich daarna terug. De inspanningen inzake gezondheidspromotie en -kennis én ziektepreventie drijven we daarom fors op.

Resoluties:

- 354.** Een gezond leven draait om véél meer dan gezondheidszorg alleen. In preventie staat het principe van 'health in all policies' voorop. Dat wil zeggen dat elke overheid gezonde mobiliteit, kwaliteitsvol wonen en toegankelijke natuur garandeert, voor iedereen.
- 355.** De investeringen in preventief gezondheidsbeleid worden verhoogd. We zetten maximaal in op preventieve maatregelen waarvan is aangetoond dat ze werken. Voorkomen is beter (en goedkoper) dan genezen.
- 356.** We zorgen ervoor dat preventie binnen elke opleiding van de gezondheidszorg-beroepen ruimer aan bod komt alsook binnen het kader van levenslang leren.
- 357.** Wie arm is heeft vandaag minder jaren in goede gezondheid te goed, deze gezondheidskloof is onaanvaardbaar. Met een focus op gezondheidsvaardigheden, gezondheidspreventie en -promotie en blijvende aandacht voor toegankelijkheid van onze zorg dichten we die kloof. We gaan actief de strijd aan met desinformatie omtrent gezondheid.
- 358.** We versterken de vaccinatieprogramma's op basis van de wetenschappelijke evidentie. We verliezen jaarlijks teveel mensen door ernstige ziekten, zoals griep en pneumokokken, waartegen nochtans doeltreffende vaccins bestaan. We investeren ook in wetenschappelijke screenings- en sensibiliseringsmethodieken die leed kunnen vermijden, zoals valpreventie. Vlaanderen moet daar nog meer ambitie tonen.

-
- 359.** Bevolkingsonderzoeken en screeningsprogramma's worden uitgebreid in functie van de wetenschappelijke evidentie. Het betreft dan preventief onderzoek naar kanker en andere ernstige aandoeningen waarbij vroegdetectie cruciaal is en vroege behandeling het verschil maakt. Nieuwe technologieën en artificiële intelligentie moeten de screeningsprogramma's efficiënter en doelgerichter maken. We onderzoeken of op Vlaams niveau ook een screeningprogramma rond dementie moet opgestart worden en investeren in het ontwikkelen van gezondheidsvaardigheden die dementie kunnen voorkomen.
- 360.** Iedereen heeft het recht om seksualiteit op een veilige manier te beleven. We blijven inzetten op een goede seksuele gezondheid zowel wat betreft het belang van voorbehoedsmiddelen en testing als het belang van toestemming bij een gezonde seksualiteitsbeleving. Vooruit wil dat middelen die hiv en andere soa's helpen te voorkomen, zoals PrEP en condooms, makkelijker en goedkoper te verkrijgen zijn. We zorgen voor voldoende sensibilisering omtrent soa's en het belang van condoomgebruik. We erkennen klinisch seksuologen en garanderen zo dat mensen op kwalitatieve hulpverlening kunnen rekenen.
- 361.** Toegang tot gezondheidszorg is voor sekswerkers niet altijd vanzelfsprekend. We versterken de medisch sociale centra zodat sekswerkers een veilige toegang hebben tot gezondheidszorg.
- 362.** Anticonceptie moet voor iedereen toegankelijk en betaalbaar zijn. We schrappen daarom de leeftijdsgrens voor de extra tegemoetkoming van anticonceptiemiddelen op voorschrift.
- 363.** In het kader van een fiscale hervorming maken we het verschil tussen gezonde en ongezonde voeding groter. We maken de keuze voor een gezonde levensstijl zo gemakkelijker. Daarnaast voorzien we gratis, gezonde schoolmaaltijden, om te beginnen voor alle kinderen in het basisonderwijs.
- 364.** We garanderen dat jong en oud in contact komt met sport en beweging, op school en daarbuiten, en bevorderen zo zowel de mentale als de fysieke fitheid. We investeren daarom ook in toegankelijke en betaalbare sportclubs en jeugdwerkororganisaties en maken verbinding met de brede school.
- 365.** We zorgen dat de binnenlucht in publieke gebouwen gezond is door de wet op de binnenluchtkwaliteit helemaal uit te voeren en massaal te investeren in ventilatiesystemen voor scholen, zorginstellingen en culturele infrastructuur. Dat is goed voor onze gezondheid. Zo vermijden we ook dat we publieke ruimtes bij een pandemie moeten sluiten en rollen daarmee het dossier rond goede binnenluchtkwaliteit uit.

2.1.1. Vroegtijdige zorg is goede zorg

Wie zorg nodig heeft, moet tijdig de nodige hulp vinden. Ook dat is preventief werken. Ernstigere gezondheidsproblemen en grotere kosten worden zo voorkomen. De toegang tot de eerstelijnszorg moet zonder enige drempel verlopen. Zeker voor jongeren en mensen met een verhoogde tegemoetkoming mag een financiële drempel tijdige zorg niet in de weg staan.

Resoluties:

- 366.** Voor jongeren tot 24 maken we een bezoek aan een geconventioneerd huisarts, tandarts en psycholoog gratis.
- 367.** Ook preventieve tandzorg en de jaarlijkse controle maken we volledig gratis.
- 368.** We versterken de eerstelijns geestelijke gezondheidszorg en vermijden voor veel patiënten de nood op intensieve en medicamenteuze behandeling voor psychische klachten.
- 369.** We stimuleren het gebruik van nieuwe technologieën en dataverzameling en -deling zoals smartwatches, gezondheidsapps en artificiële intelligentie. We ondersteunen gezondheidswerkers én burgers in het ontwikkelen van digitale gezondheidsvaardigheden. Op die manier kunnen patiënten beter worden opgevolgd, ook van op afstand. We vermijden zo ziekenhuisopnames. Hartrimstoornissen kunnen zo bijvoorbeeld sneller gesignaleerd worden aan zowel de patiënt, als de arts. De verzamelde data vallen onder de privacywetgeving en kunnen enkel gebruikt worden voor individuele medische doeleinden, voor wetenschappelijk onderzoek en ter verbetering van het gezondheidsaanbod.

2.1.2. Mentale problemen voorkomen

Wanneer je psychische problemen ervaart, heeft dat een enorme negatieve invloed op je levenskwaliteit. Daarbij komt ook dat de helft van de mentale gezondheidsproblemen al start vóór de leeftijd van 14 jaar. In liefst driekwart van de gevallen is dat voor de leeftijd van 24 jaar. Maar ook een ouder hebben met psychische problemen of een verslavingsproblematiek, kan een grote invloed hebben op het mentaal welzijn van een kind. Daarom is het voor Vooruit cruciaal dat we ook inzetten op preventie en psychologische hulp voor kinderen en jongeren.

Ook voor volwassenen is het belangrijk dat er ingezet wordt op preventie. Het voorkomen van psychische problemen of stoornissen houdt in dat we moeten inzetten op de dingen die deze problemen kunnen veroorzaken of uitlokken. We weten bijvoorbeeld dat teveel stress een belangrijke oorzaak kan zijn van psychische problemen. Vandaag krijgt de aanpak van psychische problemen dit nog te weinig aandacht door de bevoegde Vlaamse regering.

Resoluties:

- 370.** Elk kind verdient de beste start in het leven. Een zwangere mama of een mama die het na de bevalling psychisch moeilijk heeft, moet zo snel mogelijk de juiste hulp krijgen. We bieden aan alle vrouwen in verwachting een goed georganiseerd perinataal zorgpad aan, waarin aandacht is voor zowel psychosociale als medische risico's.
- 371.** We verhogen de capaciteit van de kinderteams binnen de Centra Geestelijke Gezondheidszorg. De Centra Geestelijke Gezondheidszorg moeten aanklampend werken, ook voor kinderen, jongeren en ouders in onveilige situaties, die een beperkte of geen hulpvraag hebben.
- 372.** We investeren in een schoolcultuur waarin jongeren preventief aan een goede mentale gezondheid leren werken. We besteden meer aandacht aan mentaal welzijn in de eindtermen, leerplannen en ontwikkelingsdoelen. Voor kinderen en jongeren die zorgnoden hebben, voorzien we extra omkadering.
- 373.** We leren kinderen en jongeren beter omgaan met emoties en stress. We voorzien daar klassikale activiteiten rond maar ook een aanbod binnen bestaande lessen. We voorzien naast de klassieke turnles ook ruimte voor les rond technieken om mentale rust te vinden. We zetten in op het bevorderen van mentale weerbaarheid en veerkracht van jong en oud. We zorgen hierbij ook voor een wijdverspreid groepsgericht aanbod rond thema's zoals stress, eenzaamheid, rouw, identiteit of zelfzorg.

-
- 374.** Jongeren met psychische problemen moeten altijd terecht kunnen bij laagdrempelige hulp. We investeren in voldoende mankracht en capaciteit voor chat- en telefoonlijnen en in een laagdrempelige aanwezigheid van hulpverleners dicht bij de leefwereld van jongeren.
- 375.** We geven bijzondere aandacht aan initiatieven die psychische hulp aanbieden aan jongeren in de transitieleeftijd tussen 16 en 25 jaar. Veel psychische problemen starten rond die leeftijd en het aantal aanmeldingen van deze groep stijgt jaar na jaar. Hierbij zijn studenten een belangrijke doelgroep.
- 376.** Kinderen van ouders met psychische problemen en/of een verslaving lopen een groter risico om zelf psychische problemen of een verslaving te ontwikkelen dan andere kinderen. Hoe jonger het kind is als de ouders problemen hebben, hoe groter het risico op latere problematiek bij het kind zelf. Om deze kinderen vroeger op de radar te krijgen en de juiste hulp te voorzien, zetten we in op lotgenotencontact en een aangepast begeleidingsaanbod voor deze kinderen.
- 377.** We zetten in op een preventieve aanpak van eenzaamheid bij de brede bevolking. We ondersteunen initiatieven die draagkracht en veerkracht van jong en oud versterken.
- 378.** Voor kwetsbare groepen zoals ouderen en alleenstaanden, voorzien we een laagdrempelig vrijetijdsaanbod, met ontmoetingsmogelijkheden en aandacht voor mentaal welzijn en de begeleiding daar naar toe. Hierbij hebben we bijzondere aandacht voor initiatieven die eenzaamheid verhelpen, zoals buurtwerkers en seniorenverenigingen. Er worden signaalpunten opgericht zodat burgers een signaal kunnen achterlaten wanneer ze bezorgd zijn over de eenzaamheid van een ander.
- 379.** De financiering van de seniorenverenigingen moet meer aandacht hebben voor hun welzijnsfunctie en de draagkracht van hun deelnemers.
- 380.** Werken aan gepast werk voor mensen met gezondheidsproblemen is werken aan hun gezondheid, ook wanneer het gaat om een psychische kwetsbaarheid. We vermijden dat mensen langdurig uitvallen door te investeren in meer preventie, een arbeidsparticipatietoeslag en het versterken van het informeel re-integratiebeleid binnen ondernemingen. We versterken het vertrouwen bij de burger dat een aanklappend beleid gaat over het waarderen van competenties en mogelijkheden, en niet over controle. We laten niemand los. We onderzoeken hoe nieuwe technologieën en data gedreven processen kunnen verbeterd worden.

- 381.** In Vlaanderen zijn er gemiddeld 23 suïcidepogingen per dag en we horen bij de landen met de hoogste suïdecijfers. Daarom moeten we blijvend investeren in suïcidepreventie bij de brede bevolking, maar zeker ook bij kwetsbare groepen. We voorzien opleidingen en duidelijke richtlijnen voor hulpverleners die geconfronteerd worden met suïcide. We zetten in op toegankelijke apps voor jongeren die kampen met zelfmoordgedachten, en breiden deze uit naar verschillende andere doelgroepen.

2.1.3. Verslaving pakken we aan

Het gebruik van middelen zoals alcohol en andere drugs, tabak, psychoactieve medicatie, maar ook gokken en gamen, brengen heel wat problemen met zich mee. In de eerste plaats gezondheidsproblemen, maar ook veel financiële en relationele problemen zijn het gevolg van een verslavingsproblematiek. Een sterke overheid laat mensen op een verantwoorde manier omgaan met middelen, en geeft ze ook de tools om problematisch gebruik of verslaving te voorkomen of om ervan te herstellen. Daarom streven wij naar een beleid met gezondheidswinst voor de hele bevolking, en niet enkel met de focus op schadelijk middelengebruik. We moeten daarbij extra aandachtig zijn voor het welzijn van kinderen en jongeren.

Resoluties:

- 382.** We zetten in op sensibilisering van burgers en zorgverstrekkers over de risico's van middelengebruik, verslaving en over de beschikbare behandelingsmogelijkheden. Wie worstelt met een verslaving moet sneller op de radar komen zodat de juiste hulp snel kan geboden worden.
- 383.** We ontwikkelen een opleidingsplan over middelengebruik en verslaving in de basisopleiding van relevante beroepsgroepen. We zetten in op deskundigheidsbevordering over middelengebruik en verslaving bij preventiewerkers, hulpverleners en andere professionals die aan vroeginterventie doen (bijvoorbeeld eerstelijnszorg, huisartsen, (ambulante) eerstelijnspsychologen, welzijnswerk). En faciliteren deskundigheidsbevordering bij justitiële actoren.
- 384.** Middelengebruik en verslaving gaan vaak samen met andere (mentale, financiële, relationele,...) problemen. De aanpak ervan is verspreid over verschillende beleidsdomeinen en -niveaus. We zorgen voor meer samenwerking tussen verslavingszorg en andere beschikbare hulp en zorg op alle niveaus.

-
- 385.** We zetten verdere stappen naar een rook- en nicotinevrije generatie. Kinderen worden niet meer geconfronteerd met roken en tabaksproducten: roken op publieke plaatsen waar veel kinderen en jongeren komen (bv. schoolomgevingen, het strand,...) wordt volledig verboden. We halen roken weg uit het zicht van kinderen en jongeren. De verkoop van tabaksproducten wordt ingeperkt op vlak van verkooppunten.
- 386.** We verhogen ook de accijnzen op tabak in lijn met onze buurlanden en verbieden elke aanbiedingsvorm die de aantrekkelijkheid van roken of vaperen vergroot (denk aan smaakjes). E-sigaretten kunnen een rookstophulpmiddel zijn, maar mogen nooit een opstap naar nicotinegebruik worden. We blijven aandacht hebben voor preventie in verschillende sectoren: onderwijs, werk etc. We versterken de handhaving van het verbod op verkoop aan minderjarigen.
- 387.** Rokers helpen we van hun verslaving af. We investeren in rookstopbegeleiding en ondersteunen eerstelijnszorgverstrekkers om rokers te helpen stoppen. We voorzien een rol voor tabakologen in huisartsenpraktijken en ziekenhuizen. We ontwikkelen een ambitieus programma voor de terugbetaling van rookstophulpmiddelen met een versterkte inzet van tabakologen.
- 388.** Ook wat alcoholgebruik betreft leggen we de lat hoger. Reclame is een belangrijke trigger voor problematisch gebruik. Reclame voor alcohol op het internet of via radio en televisie wordt daarom volledig verboden. We volgen de wetenschappelijke adviezen en verhogen de minimumleeftijd om alcohol te kunnen kopen van 16 naar 18 jaar. De verkoop aan minderjarigen wordt strenger gecontroleerd (verplichte leeftijdscontrole voor wie jonger lijkt dan 25 jaar zoals we reeds bij tabak invoerden). Uitgaansgelegenheden, cafés en restaurants worden verplicht om gratis kraantjeswater aan te bieden aan hun klanten.
- 389.** Alcohol heeft geen plaats in het verkeer. Verkoop in baanwinkels en -restaurants wordt verboden. We gaan voor nultolerantie in het verkeer.
- 390.** Net zoals bij tabaksproducten voegen we een gezondheidsboodschap toe aan de verpakking van alcoholische dranken. We informeren consumenten over de ingrediënten in de drank, net zoals bij andere voeding.
- 391.** Wie worstelt met een alcohol-, drugs-, game- of gokverslaving helpen we. We voorzien zorgtrajecten voor iedereen die hier nood aan heeft en geven extra aandacht aan jongvolwassenen.

- 392.** Het huidige drugsbeleid slaagt er onvoldoende in om mensen te beschermen, zowel op vlak van veiligheid als op vlak van gezondheid, onder meer omdat er onvoldoende in geïnvesteerd wordt. We hervormen het drugbeleid en focussen op het voorkomen van middelengebruik, het begeleiden van gebruikers om te stoppen en de schade van middelengebruik te beperken (harm reduction), in plaats van gebruikers vooral te criminaliseren. Daartegenover staat een harde aanpak van dealers en andere drugsgelateerde criminaliteit.
- 393.** We helpen mensen van hun drugsverslaving af en vermijden zo ook overlast voor hun omgeving. We zetten (verder) in op schadebeperkende initiatieven voor de personen met een complexe verslavingsproblematiek. We kijken daarbij naar internationale evidentie en good practices zoals druggebruiksruimtes, naloxone-programma's, drugchecking, peer support organisatie (cf. Safe 'n Sound) etc.

Gokverslaving is een gezondheidsprobleem. Het is extreem moeilijk om je leven terug op de rails te krijgen na een gokverslaving. Toch wordt gokken in ons land steeds makkelijker gemaakt. Het aanbod is, zowel online als in het straatbeeld, volledig uit zijn voegen gebarsten. Het aantal mensen met een gokproblematiek neemt daardoor alsmaar toe.

Vooruit ijvert voor een kansspelbeleid waar ruimte blijft voor speelplezier, maar waarbij risico- en probleemgroepen op een doeltreffende manier beschermd worden en criminele activiteiten aangepakt worden.

Beschermende maatregelen en een daadkrachtig handhavingsbeleid zijn fundamenteel. Deze maatregelen moeten samenkomen in duidelijke wetgeving die inspeelt op moderne fenomenen en geen ruimte meer laat voor achterpoortjes.

Een grotere bewustmaking en sterkere hulpverlening moeten kwetsbare spelers beter detecteren en helpen. We verminderen de impact van gokverslaving op de maatschappij.

Resoluties:

- 394.** Hoe groter de beschikbaarheid, de toegankelijkheid en de maatschappelijke aanvaarding van het gokken, hoe groter het risico. Het is daarom belangrijk om het enorme gokaanbod terug te schroeven. Dit willen we bereiken door het aantal kansspelvergunningen te beperken dat per klasse kan worden toegekend. Ook moet er een algemeen verbod op weddenschappen in krantenwinkels komen, alsook een verstrenging van de regels die gelden voor cafés. We zorgen voor een strenge toepassing en handhaving van het wettelijk reclameverbod, voor zowel fysieke als online reclame. Sportsponsoring door gokbedrijven moet net zoals bij professionele sportclubs ook verboden worden voor niet-professionele sportclubs.

-
- 395.** We voeren een verbod op live-betting in om kwetsbare spelers te beschermen tegen deze zeer verslavende - en ook fraudegevoelige - vorm van sportwedenschappen.
- 396.** Ieder kansspel moet verplicht een objectieve risicoscore krijgen, zodat de speler op voorhand weet wat het verslavingsrisico is van elk product.
- 397.** De constante beschikbaarheid van online spelen en het gebrek aan sociale controle, maken het voor velen moeilijk om op tijd te stoppen. Het is daarom noodzakelijk dat er dwingende online speelbeperkingen worden ingevoerd zoals verplichte speelpauzes, een verbod op 'autoplay' functies en een collectief nachtelijk sluitingsmoment om de verslavingscyclus van een 24/7 aanbod te breken. Door het invoeren van een uniek spelers-ID, wordt een inzetlimiet van 250 euro per week ingevoerd over alle websites heen. Ook verbieden we promoties en zogenaamde 'VIP-behandelingen'. Operatoren mogen geen data verzamelen over het gedrag of het vermogen van de speler buiten de gegevens die vereist zijn door de kansspel-wetgeving.
- 398.** We maken het Excluded Persons Information System (EPIS) doeltreffender, onder meer door de toepassing uit te breiden naar alle vormen van kansspelen, de minimumduur van een vrijwillige uitsluiting op te trekken naar 6 maanden en een levenslange uitsluiting mogelijk te maken. Het professioneel toegangsverbod breiden we uit tot politieke mandatarissen. Ook op Europees niveau moet er een EPIS-lijst komen. Via de unieke spelers-ID wordt de toepassing verzekerd van een algemene minimumleeftijd van 21 jaar.
- 399.** De strijd tegen illegale aanbieders moet opgevoerd worden, onder meer door te investeren in een systematische detectie en blokkering van illegale goksites. Belgische financiële instellingen moeten transacties van en naar illegale aanbieders weigeren. Inzetten of winsten uit illegaal gokken moeten worden verbeurdverklaard. Aangezien illegale websites een grensoverschrijdend fenomeen zijn, dient er ook Europees en internationaal te worden samengewerkt.
- 400.** Ook de strijd tegen criminele activiteiten via de kansspelsector moet worden opgevoerd. Zowel het witwassen van zwart geld via kansspelen als het bewaren of overboeken van misdaadgeld moet onmogelijk worden gemaakt. Iedere spelers rekening moet worden gekoppeld aan slechts één bankrekening die is onderworpen aan de Europese regels en waarvan de identiteit van de houder overeenkomt met de identiteit van de unieke spelers-ID. De spelers-rekeningen worden onderworpen aan dezelfde regels inzake witwassen als reguliere bankrekeningen. Transacties tussen spelers-rekeningen zijn verboden en boven een maximumbedrag worden tegoeden verplicht teruggestort op de gekoppelde bankrekening.

-
- 401.** We brengen het kansspelbeleid en het toezicht erop onder de bevoegdheid van de minister van Volksgezondheid en de minister van Economie. We schaffen de Kansspelcommissie af, maar installeren een adviesraad die met consensus adviezen uitbrengt en is samengesteld uit vertegenwoordigers van respectievelijk de hulpverlening, de sector en de overheid. Er zijn geen contacten tussen de regering en de goklobby buiten deze adviesraad om.
- 402.** We geven lokale besturen de mogelijkheid om fysieke kansspelinrichtingen te beperken of verbieden op hun grondgebied.
- 403.** We verhogen en harmoniseren de regionale belasting op opbrengsten van kansspelen tot een niveau dat vergelijkbaar is met dat van onze buurlanden. Daarnaast voeren we een heffing in van 5% op de inzet, met nadruk op de meest verslavende kansspelen. Een belasting op inzetten verhoogt immers de drempel om verder te spelen. Bij online kansspelen is het de locatie van de speler die bepaalt waar de belasting wordt geïnd, ongeacht waar de server gevestigd is of uitgebaat wordt.
- 404.** Om haar maatschappelijke rol te vervullen dient de Nationale Loterij te allen tijde garant te staan voor een veilige en verantwoorde spelomgeving. Het volledige productgamma moet daarom aan een onafhankelijke wetenschappelijke evaluatie inzake verslavingsrisico's worden onderworpen. De Nationale Loterij moet, waar nodig, bijkomende beschermingsmaatregelen invoeren zoals het optrekken van de minimumleeftijd naar 21 jaar, het invoeren van een EPIS-controle en verdere beperkingen op de reclame. Sportwedenschappen en de zogenaamde 'Woohoo-spelen' horen niet langer thuis in het spelaanbod.
- 405.** We lanceren bewustwordingscampagnes om het grote publiek te informeren over de risico's en kenmerken van gokverslaving, de beschikbare hulp en het belang van tijdige interventie. Ieder product of iedere communicatie rond kansspelen moet voor een aanzienlijk deel voorzien voor deze campagnes. Hiermee wordt het hulpaanbod en de weg ernaartoe bekendgemaakt aan de doelgroep en hun naasten. Ook worden gokproblemen beter bespreekbaar gemaakt en verkleinen we zo de 'treatment gap'.
- 406.** Het is van cruciaal belang om de deskundigheid te bevorderen van zowel eerstelijns zorgverstrekkers, gespecialiseerde hulpverleners als OCMW's en CAW's. Dit doen we door reeds tijdens de opleiding de nodige aandacht te besteden aan gokproblemen en de potentiële gevolgen ervan op sociaal, mentaal, fysiek en financieel vlak. Daarnaast moet er gestreefd worden naar continue training en educatie om deze professionals up-to-date te houden met de nieuwste ontwikkelingen in het veld.

- 407.** We richten een onafhankelijk onderzoeksfonds op om neutraal onderzoek over kansspelen en gokverslaving te financieren via een retributie. We verplichten de gokbedrijven om hun databanken geanonimiseerd ter beschikking te stellen voor onderzoeks- en preventiedoeleinden.

2.2. ALS ZORG NODIG IS, MOET ZE ER OOK ZIJN

2.2.1. De beste zorg dankzij de sterkste zorgverstrekkers

Dat betekent in de allereerste plaats uiteraard dat er voldoende zorgpersoneel moet zijn. De voorbije jaren zijn dankzij de uitvoering van het sociaal akkoord, het Zorgpersoneelsfonds (5.000 extra handen aan het bed) en verschillende projecten om zij-instromers vlot in te schakelen, stappen vooruit gezet om ons zorgpersoneel te steunen, veel beter te omkaderen en beter te belonen. Vooral de starterslonen in de verpleegkunde zijn intussen aanzienlijk gestegen en niet zonder reden: wil je jonge mensen verleiden tot een duurzame carrière in de zorg, moet er ook boter bij de vis van bij de start.

Steeds vaker worden mensen geconfronteerd met patiëntenstops. Ze kunnen niet terecht bij een arts omdat die geen tijd meer heeft. Het is daarom belangrijk om onze artsen nog beter te ondersteunen zodat ze zich vooral kunnen focussen op de kern van hun job: zorgen voor mensen. Tegenover die zorg moet ook een eerlijke vergoeding staan, een vergoeding die overeenstemt met het werk dat een arts verricht.

Door de taken beter te verdelen en nieuwe profielen aan te trekken in de zorg kunnen we meer patiënten helpen. Vandaag zetten we nog teveel zorgverstrekkers in voor taken waar ze overgekwalificeerd voor zijn, waardoor er minder tijd overblijft voor de taken waar ze in gespecialiseerd zijn. Denk aan basishygiëne taken die vaak door een verpleegkundige worden uitgevoerd, of een vaccin dat meestal door een arts wordt gezet. Door taken te laten uitvoeren door de mensen die er best voor geplaatst zijn, garanderen we dat de beste zorg voor iedereen beschikbaar is.

Resoluties:

- 408.** We garanderen bijkomende investeringen in zorg en gezondheidszorg met een groeinorm van 2,5% bovenop de index en volgen hier de wetenschappelijke evidentie.
- 409.** We verhogen de doelmatigheid van onze zorg en maken zo middelen vrij voor innovatie en het verbeteren van de toegankelijkheid.
- 410.** Gezondheidsverstrekkers werken samen in de zorg voor alle inwoners in een bepaald gebied en bieden samen passende zorg.

-
- 411.** De beste gezondheidszorg vergt het beste zorgpersoneel. Een eerlijke vergoeding en werkbaar werk zijn essentieel in het garanderen van sterk zorgpersoneel. We zetten de investeringen in lonen en werkomstandigheden van ons zorgpersoneel door.
- 412.** Wie zorg nodig heeft moet die ook krijgen. We trekken het aantal tandartsen dat we toelaten verder op en voorzien de middelen om ze op te leiden. We oriënteren de artsen-in-opleiding naar disciplines die kampen met tekorten of wachtlijsten. Op die manier zorgen we ervoor dat mensen niet met een tekort worden geconfronteerd.
- 413.** Door de hervorming van vergoedingssystemen zorgen we ervoor dat zorgverstrekkers een eerlijke vergoeding krijgen voor hun werk. Zowel de tijd die wordt besteed aan het contact met patiënten, met name bij raadplegingen en toezicht, als beschikbaarheid moeten daarbij sterker gewaardeerd worden. Maar ook een preventieve en pro-actieve opvolging en samenwerking moet door de vergoedingswijze gestimuleerd worden.
- 414.** Ook zorgverstrekkers die instaan voor een kwaliteitsvolle levenseindezorg moeten een eerlijke vergoeding krijgen voor hun werk. De financiële drempels voor de adviserende arts en de uitvoerende arts van een euthanasie moeten weggewerkt worden. Voor een kwaliteitsvolle dienstverlening rond het levenseinde en voorafgaande zorgplanning moeten de LEIF-punten met professionele consultants kunnen versterkt worden. Dit vergt zowel logistiek als financieel ondersteuning door de Vlaamse overheid.
- 415.** We waken over de trend waarbij artsen lucratieve ingrepen wegtrekken uit het ziekenhuis. Het verplaatsen van zorg naar villa-geneeskunde wanneer dit voor de patiënt geen meerwaarde biedt, moeten we tegengaan. In geen geval mag dit ten koste gaan van de kwaliteit en de veiligheid. Ook mag dit de toegankelijkheid niet ondergraven.
- 416.** We voorzien in Vlaamse investeringsondersteuning voor de ontwikkeling van eerstelijnspraktijken op plaatsen waar een tekort aan huisartsen is.
- 417.** We verbeteren de toegankelijkheid tot de eerstelijnsgezondheidszorg voor ‘onderbediende’ kwetsbare groepen door het outreachend inzetten van Community Health Workers. Deze Community Health Workers helpen mensen in een maatschappelijke kwetsbare situatie, die allerlei obstakels in hun toegang tot de eerstelijnsgezondheidszorg ervaren, opnieuw de weg te vinden naar ons zorgsysteem.
- 418.** We verkorten de wachttijden. Elke persoon met een handicap die vandaag wacht op een persoonsvolgend budget moet op korte termijn een passend aanbod of zorgbudget krijgen. Dat moet toelaten het antwoord op hun zorgvraag te organiseren op een manier die complementair is aan de eigen levenskeuzes.
- 419.** We streven inzake zorg voor personen met een handicap naar een inclusief zorgmodel.

- 420.** We zorgen voor een logischere verdeling van de zorgtaken. De kort opgeleide zorgverstrekkers nemen de relatief eenvoudige taken voor hun rekening, terwijl gespecialiseerde profielen zo veel mogelijk taken opnemen die alleen zij mogen uitvoeren. Op die manier zetten we het zorgpersoneel veel doelmatiger in dan vandaag, wat de volledige zorg als geheel ten goede komt:
- a.** We versterken artsen door ze maximaal tijd te geven voor de zorg van de patiënt. Dat doen we door administratieve en praktijkondersteuning in te bedden in de artspraktijk. We zetten in op de verdere uitrol van de “New deal” voor huisarts-geneeskunde.
  - b.** We versterken ook verpleegkundigen en zorgen voor meer waardering, meer autonomie en minder administratieve en basishygiëne taken. Daarvoor schakelen we andere profielen, bijvoorbeeld de gezinszorg in. Op die manier kunnen verpleegkundigen hun talenten en vaardigheden maximaal inzetten voor de zorg van de patiënt.
  - c.** We erkennen en valoriseren de rol van zorgkundigen in de zorg. We geven hen maximaal de kans om zich verder te ontplooiën en zorgen dat hun opleidingen nauw aansluiten bij de kerntaken van een zorgkundige. We leggen de focus op zorg en garanderen zo topkwaliteit.
  - d.** We vergroten de doorgroeimogelijkheden voor zorgkundigen en verpleegkundigen, zodat ze er zowel op vlak van verantwoordelijkheden als op vlak van loon op vooruit kunnen gaan.
  - e.** We schakelen mondhygiënist in in de tandartspraktijk en in brede eerstelijnspraktijken. Zij kunnen zich focussen op preventieve mondzorg. Op die manier komt meer tijd vrij voor tandartsen om zich op de complexere taken van hun job te focussen.
  - f.** Binnen de geestelijke gezondheidszorg voorzien we een kader voor ondersteunende beroepen, met een plaats voor bachelors in de toegepaste psychologie, ter ondersteuning van de eerstelijnspsycholoog.
  - g.** We gaan uit van vertrouwen in zorgverstrekkers. We zetten in een aantal gevallen in op rechtstreekse toegang tot kinesitherapie. En schakelen de apotheker in als laagdrempelige zorgverstrekker waar dat kan (bv. inzake vaccinatie en vroegdetectie). We stemmen het vergoedingssysteem hier op af. Dat vertrouwen in andere zorgverstrekkers verlaagt de druk op huisartsen.
  - h.** We voorzien in Vlaanderen een kwaliteitskader voor persoonlijk assistenten en maken het makkelijker voor deze nieuwe beroepsgroep om door te stromen naar andere delen van de zorgsector.

-
- 421.** We werven nieuwe gespecialiseerde profielen aan in de Vlaamse zorgvoorzieningen, zoals psychologen, apothekers en mondhygiënisten. Zij verbeteren de kwaliteit van de zorg en ontlasten de verpleegkundigen en artsen.
  - 422.** Zorg werkt het best wanneer gedaan door een vast team waar mensen elkaar kennen en goed kunnen samenwerken. Daarom maken we contracten van onbepaalde duur weer de norm en beperken we tijdelijke of interimcontracten tot het hoogst noodzakelijke. We zorgen voor stabielere uurroosters, een gepaste verloning, een beter evenwicht tussen werk en privé en logischere dagindelingen voor zorgverleners. Zo maken we het zorgberoep aantrekkelijker en geven we zorgverleners meer tijd voor het leukste deel van de job: de zorg zelf.
  - 423.** We versterken de ondersteuning voor mantelzorgers en harmoniseren de financiële voordelen van het statuut.
  - 424.** We versterken de betrokkenheid van mantelzorgers in zorgvoorzieningen waar hun dierbaren verblijven en maken van zorgcollectiviteiten ook hubs voor informele zorg en vrijwilligerswerk in de buurt.
  - 425.** We voorzien in Vlaanderen meer mogelijkheden tot respijtzorg en verlagen de drempel hiervoor.
  - 426.** Bij de hervorming van het ziekenhuislandschap bewaken we de nabijheid. We concentreren zorg wanneer dat moet, maar zorgen voor nabijheid wanneer het kan.
  - 427.** DG Preparedness & Response van de FOD Volksgezondheid moeten onze paraatheid en weerbaarheid voor incidenten en (natuur-)rampen versterken en zorgen dat we beter voorbereid zijn dan in het verleden.
  - 428.** We investeren in het niet-dringend liggend ziekenvervoer en andere vormen van aangepast vervoer voor personen met een zorgnood zodat zij zo lang als mogelijk in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven.
  - 429.** Het rigide groeipad voor de gezinszorg wordt verlaten. We vervangen het door een open-end financiering voor erkende zorgaanbieders, zodat iedereen die nood heeft aan gezinszorg daar ook onmiddellijk gebruik van kan maken.
  - 430.** We breiden het zorgaanbod voor personen met jongdementie uit.
  - 431.** We brengen alle Vlaamse zorgneden grondig in kaart zodat het beleid kan sturen op feiten en cijfers.

-
- 432.** We voeren een welzijnsbegroting in naar Nieuw-Zeelands model. Zo wordt de begroting afgestemd op de reële zorgnoden in de samenleving en voeren we een efficiënter beleid.
- 433.** Aan de Vlaamse welzijnsbegroting koppelen we een groeionorm die garandeert dat zorgnoden ook in de toekomst gedekt zijn. We verankeren hierbij de expertise vanuit het middenveld.
- 434.** Wij zetten ons in voor een zorg op maat van de zorgvrager. Iemand die ziek wordt, hulp en zorg nodig heeft, vindt vaak de weg niet in de vele bureaucratische en administratieve procedures. We zetten daarom versterkt in op outreachend werk, onder andere met maatschappelijk werkers.
- 435.** Mensen moeten altijd toegang hebben tot essentiële geneesmiddelen. Daarom pleiten wij voor een Europese ‘wet rond kritische geneesmiddelen’, die de geneesmiddeltekorten op structurele wijze moet aanpakken en ervoor moet zorgen dat opnieuw meer geneesmiddelen in Europa worden geproduceerd.
- 436.** Wij organiseren solidariteit tussen Europese landen in de verdeling van kritische geneesmiddelen. Om te vermijden dat de grootste en rijkste landen de bulk van de geneesmiddelen op de Europese markt opkopen om te stockeren, en andere landen daardoor tekorten ervaren, willen we dat buffervoorraden op het Europese niveau beheerd worden.
- 437.** We ondersteunen, op Europees niveau, onderzoek aan universiteiten en onderzoeksinstituten naar geneesmiddelen voor aandoeningen waar de farmaceutische industrie weinig interesse in heeft.
- 438.** We strijden voor een eerlijk en rechtvaardig prijsmodel op Europees niveau voor geneesmiddelen.

2.2.2. Een sterker aanbod en een betere organisatie van de geestelijke gezondheidszorg

Liefst een derde van de Belgen kampt met psychische problemen tijdens zijn of haar leven. Nog meer mensen krijgen ermee te maken omdat ze vriend, moeder, vader, broer, zus of geliefde zijn van een persoon die het mentaal moeilijk heeft. Als je je heen breekt ga je naar de spoed en krijg je onmiddellijk een plaaster, maar als het mentaal niet goed gaat, moet je vaak jaren wachten op hulp - als je de factuur al kan betalen. Bovendien is psychologische hulp zoeken nog altijd een taboe of denken mensen dat ze alles zelf wel kunnen oplossen. Voor Vooruit is de toegankelijkheid en betaalbaarheid van psychische hulp een prioriteit. Voor iedereen.

Vandaag worden investeringen in de geestelijke gezondheidszorg nog teveel bepaald zonder ondersteunende data, vertrekkend vanuit het bestaande aanbod. Dat zorgt voor een onevenwicht van aanbod tussen verschillende regio's en het is niet altijd afgestemd op de reële noden. Ook beperken beleidsmakers zich vandaag nog teveel door de grenzen van hun beleid en bevoegdheden. Mentaal welzijn is immers niet enkel een taak van de geestelijke gezondheidszorg, maar moet sectoroverschrijdend (bijvoorbeeld kinderopvang, vrijetijdsbesteding, onderwijs, mentale gezondheidszorg, preventieve gezondheidszorg, jeugdhulp, etc...) worden bekeken.

Resoluties:

- 439.** Wie zorg nodig heeft, moet die ook krijgen. Of dat nu voor een gebroken arm is of voor een psychisch probleem. We vermijden dat mensen die psychologische hulp nodig hebben eindelijk moeten wachten en zetten volop in op preventie.
- 440.** We organiseren de geestelijke gezondheidszorg zo dat er heel snel geschakeld kan worden naar intensievere zorg wanneer die voor de patiënt nodig is.
- 441.** We zorgen voor structurele extra investeringen in de geestelijke gezondheidszorg. We zetten de investeringsgolf in de betaalbare en laagdrempelige toegang tot een psycholoog verder.
- 442.** Om de grote onbeantwoorde noden voor kinderen en jongeren met ernstige en complexe psychische problemen op te vangen moeten we prioritair investeren in kindersipsychiatrie: in geïntegreerde dagbehandeling, intersectorale opvangplaatsen en liaisonteams die samenwerking makkelijker maken met andere sectoren in de gezondheidszorg, zoals pediatrie maar ook ruimer in de sectoren voor personen met een handicap, jeugdwerk en –hulp. Tegelijkertijd versterken we de opties om outreachend te werken in afwachting van een opname en ook nadien.

-
- 443.** We brengen de geestelijke gezondheidszorg naar de mensen toe. Mensen die hulp zoeken zouden niet steeds naar een psycholoog in een eigen praktijk moeten gaan. We zetten in op psychologische hulp in de leefwereld van mensen, zoals scholen, vrijetijdsinitiatieven, lokale dienstencentra en andere ontmoetingsplekken. En voorzien waar nodig extra inzet van mobiele crisisteams.
- 444.** We zetten nog meer in op crisiszorg voor volwassenen en kinderen. We zorgen voor een uitbreiding van de High Intensive Care-werking binnen en buiten psychiatrische ziekenhuizen (ID/HIC). We voorzien laagdrempelige zorg en huizen waar mensen met complexe psychische problemen een week of meer kunnen verblijven buiten een ziekenhuisomgeving. We breiden het ambulante en mobiele crisisaanbod verder uit met een specifieke urgentiewerking 24/24 en 7/7.
- 445.** We investeren in extra personeel en extra aanbod voor de Vlaamse Geestelijke Gezondheidscentra. Zo is er voor elke Vlaming gespecialiseerde psychische hulp in de buurt.
- 446.** 1 op de 5 kinderen en jongeren worden geconfronteerd met een eetstoornis. We zetten de uitrol van de gespecialiseerde zorgtrajecten voor kinderen en jongeren met eetstoornissen verder en breiden het ook uit voor patiënten boven de 23 jaar. Voor kinderen, jongeren en volwassenen met ernstige eetstoornissen voorzien we de erkenning en financiering van 10 referentiecentra waar zij gepaste residentiële hulp kunnen krijgen.
- 447.** We zetten in op maatregelen die het mentaal welzijn van ouderen verbeteren. We voorzien psychologische zorg binnen en buiten woonzorgcentra en zorgen ervoor dat iedereen hun identiteit in het woonzorgcentrum kan beleven.
- 448.** We voorzien cultuursensitieve zorg en cultuursensitieve slachtofferzorg binnen de reguliere hulpverlening. We voorzien daarvoor ook aandacht in de zorgopleidingen.
- 449.** We zorgen voor een eerlijke en meer correcte verdeling van middelen in de geestelijke gezondheidszorg en stemmen het aanbod af op de noden. Om nieuwe investeringen te bepalen, evolueren we naar een programmatie van investeringen gebaseerd op populatie en reële noden.
- 450.** Voorzieningen moeten zich makkelijker kunnen aanpassen aan de realiteit bij de bevolking en zichzelf reorganiseren om expertise residentieel en ambulant in te zetten. We zorgen voor een flexibele financiering van de psychiatrische afdelingen in ziekenhuizen, psychiatrische ziekenhuizen en initiatieven beschut wonen, psychiatrische verzorgingstehuizen en revalidatiecentra.

-
- 451.** We zetten in op een betere integratie van de geestelijke gezondheidszorg in de verschillende beleidsdomeinen: tussen de verschillende kabinetten en administraties die bevoegd zijn voor gezondheid, welzijn, personen met een handicap, onderwijs, jeugdhulp, werk, armoede,... We zorgen voor een verbindingsfiguur die de samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen coördineert en op elkaar afstemt.
  - 452.** We investeren in de opleiding van eerstelijnsverleners op het gebied van geestelijke gezondheid: in de basisopleiding van leerkrachten, artsen, politieagenten enz. moet informatie over geestelijke gezondheid worden opgenomen.
  - 453.** We investeren in dataverzameling op vlak van geestelijke gezondheid. Hierbij hebben we bijzondere aandacht voor kinderen en jongeren. Zorgverleners en diensten moeten ondersteund worden om op een geharmoniseerde manier gegevens te verzamelen en te delen. Dat zal de zorg voor patiënten verbeteren, maar ook ons zorgsysteem versterken en efficiënter maken.

2.3. ZORG MOET VOOR IEDEREEN BETAALBAAR ZIJN

2.3.1. De tanker is gekeerd, maar het werk is niet af

Vooruit zorgde in de afgelopen legislatuur voor een trendbreuk in de betaalbaarheid van onze gezondheidszorg. Na jaren besparingspolitiek werd onze gezondheidszorg de afgelopen jaren steeds betaalbaarder. Maar het werk is niet af. We moeten nu doorpakken. Blijven investeren en blijven hervormen. Zo houden we onze gezondheidszorg betaalbaar. Voor iedereen.

Een solidair gezondheidssysteem blijft de beste garantie om gezondheidsongelijkheid te verminderen. Supplementen en zorgverstrekkers die zich niet aan de wettelijke tarieven houden, zetten de toegankelijkheid van zorg onder druk. We moeten ervoor zorgen dat de wettelijke tarieven eerlijk en aantrekkelijk zijn voor zorgverstrekkers, zodat ze er vaker voor kiezen. Tegenover die inspanning van de overheid, staat een verantwoordelijkheid van zorgverstrekkers om hun steentje bij te dragen aan betaalbare zorg.

Extra aandacht is nodig voor wie minder financiële draagkracht heeft. Ook voor jongeren zijn extra inspanningen nodig, zodat zij zonder financiële drempels de zorg kunnen krijgen die ze nodig hebben. Multidisciplinaire eerstelijnspraktijken zoals wijkgezondheidscentra hebben in die inspanning een belangrijke rol te spelen en verdienen daarvoor dan ook extra ondersteuning.

In een solidaire samenleving draagt iedereen bij naar vermogen, zodat wie nood heeft aan zorg, die ook kan krijgen. Die solidariteit is essentieel om ons gezondheidssysteem betaalbaar te houden. Daarom is het belangrijk om de uitgaven aan de farmaceutische industrie binnen de perken te houden, maar ook om bijvoorbeeld prijsafspraken te maken over brillen, lenzen en hoorapparaten.

Resoluties:

- 454.** Onze zorg wordt gefinancierd door ons allemaal. Het garanderen van betaalbare zorg is dus een plicht van elke zorgverstrekker. Bij de hervorming van het conventie-model zorgen we dat zorgverstrekkers maximaal bijdragen aan een zorgaanbod aan de wettelijke tarieven. Zo zorgen we dat wie zorg nodig heeft die voor elke discipline binnen redelijke termijn kan krijgen aan de betaalbare wettelijk vastgelegde tarieven.
- 455.** We garanderen bovendien dat elke zorgverstrekker naast de tarieven voor de meest gangbare verstrekkingen, ook het moment waarop de wettelijke tarieven worden gevolgd, afficheert in de praktijk en online.
- 456.** Om te vermijden dat je als patiënt moet wachten op een terugbetaling van de ziekteverzekering, veralgemenen we de derdebetalersregeling. We nemen zo een belangrijke financiële drempel weg. Nu elektronische facturatie ingeburgerd is, is het zinloos een patiënt het volledige bedrag van terugbetaalde zorg te laten voorschieten.
- 457.** We versterken de maximumfactuur. We schaffen de automatische indexering van de remgeldplafonds af en zorgen er zo voor dat zorg betaalbaar blijft, ook wanneer de inflatie hoog oploopt.
- 458.** Voor jongeren tot 24 maken we een bezoek aan een geconventioneerd huisarts, tandarts en psycholoog gratis.
- 459.** We bouwen de ereloonsupplementen verder af en verbieden ze in situaties waar patiënten geen keuze hebben (doorverwijzing, noodzakelijke diagnostiek,...).
- 460.** We leggen een limiet op kamersupplementen en verbieden zogenaamde verborgen supplementen waarbij ziekenhuizen geld vragen voor diensten zoals wifi of een televisie. We financieren ziekenhuizen rechtstreeks voor deze diensten zodat de patiënt niet via allerlei omwegen voor de kosten moet opdraaien.
- 461.** De inkomsten die ziekenhuizen verliezen door het inperken van supplementen, compenseren we via een bijdrage van de private verzekeraars die hun kosten zien dalen.

- 462.** We maken brillen, hoorapparaten en mondzorg beter betaalbaar. We sluiten conventies af met opticiens, audiciens en tandartsen en de tandtechnische labo's om volledig terugbetaalde producten aan te bieden, naar het Franse 100% model. We reguleren daarom de prijzen van brillen, lenzen en hoorapparaten, maar ook van beugels, kronen en bruggen. We herzien verder beperkende leeftijdsgrenzen in de tand- en mondzorg. Zo zorgen we dat een investering in betere terugbetaling ten goede komt van de patiënt.
- 463.** Medische zorg is een universeel recht. We continueren Dringende Medische Hulp voor mensen zonder wettig verblijf.
- 464.** We verbieden dat hospitalisatieverzekeringen een opname in een psychiatrisch ziekenhuis, een psychiatrische afdeling of een gesloten psychiatrische inrichting niet of onvolledig dekken. Een opname omwille van psychische problemen moet door de verzekeraar gelijkwaardig behandeld worden als een opname omwille van een andere pathologie.
- 465.** Wanneer nieuwe innovatieve geneesmiddelen met een bewezen meerwaarde worden ontwikkeld, zorgen we ervoor dat patiënten daar snel en betaalbaar toegang tot krijgen.
- 466.** De betaalbaarheid van het zorgsysteem is ook een verantwoordelijkheid van de farmaceutische industrie. Net zoals de andere sectoren blijft ook voor hen een budgettaire verantwoordelijkheid gelden.
- 467.** Er is nood aan een Europese strategie om de prijzen van dure geneesmiddelen te drukken. Bedrijven die weigeren om hun product in bepaalde Europese landen te lanceren omdat de prijzen er te laag zijn, moeten minder lang marktbescherming krijgen. Hierdoor kunnen generische producenten eerder op de markt komen. Bovendien moet er werk gemaakt worden van prijzentransparantie tussen EU-landen, en willen we inzetten op groepsaankopen met meerdere landen, bijvoorbeeld voor dure geneesmiddelen voor zeldzame ziektes.
- 468.** Multidisciplinaire eerstelijnspraktijken ingebed in de lokale samenleving, zoals Wijkgezondheidscentra (WGC), verstrekken kwalitatieve en geïntegreerde zorg, met aandacht voor de sociale determinanten van gezondheid. We blijven dit model van zorg verder ondersteunen en op een duurzame manier financieren, en investeren verder in New Deal huisartspraktijken.
- 469.** We voorzien een wettelijk kader voor de interdisciplinaire samenwerkingen in de eerstelijns, dat een duurzame ontwikkeling verder mogelijk maakt. We steken tandzorg in het pakket dat elk wijkgezondheidscentrum zonder financiële drempel kan aanbieden. Ook op Vlaams niveau investeren we in de wijkgezondheidscentra, onder meer via ondersteuning van de vestigingspremie en door Vlaamse financiering voor het welzijnsluik en de administratieve ondersteuning.

2.3.2. Ook de Vlaamse regering moet haar deel doen

In de federale regering slaagde Vooruit er de afgelopen legislatuur in om de tanker te keren en de gezondheidszorg op de juiste koers te brengen. Het werk is niet af, maar de richting is duidelijk. De Vlaamse regering heeft intussen vooral stappen in de verkeerde richting gezet, met alle gevolgen vandien.

Of je goede en tijdige zorg krijgt, mag niet afhangen van hoe dik je portemonnee is. Iedereen die deel uitmaakt van onze samenleving heeft recht op kwalitatief hoogstaande zorg op het moment dat die nodig is.

Precies daarom hebben we van de zorgsector in Vlaanderen geen vrije markt gemaakt, maar een gereguleerde markt. Een markt waarin de overheid garandeert dat iedereen de zorg krijgt die hem toekomt. Het is de Vlaamse overheid die bepaalt wie zorg mag aanbieden en wie niet. Alleen de zorgaanbieders die aan de strikte voorwaarden van de overheid voldoen, worden tot de Vlaamse zorgmarkt toegelaten. In ruil krijgen die zorgaanbieders subsidies en zekerheid op de lange termijn. Zo zou er voldoende kwalitatief hoogstaande zorg moeten zijn voor iedereen. Of dat is tenminste de theorie...

In de praktijk is er vandaag onvoldoende aanbod in de zorg. De subsidies zijn ontoereikend en er zijn een aantal zorgverstrekkers die frauderen ten koste van de zorgbehoevende Vlaming. Winstgedreven multinationals hebben zich na de bankencrisis in de zorgsector gewurmd en maken daar soms winst op de kap van de mensen die zorg nodig hebben. De kwaliteit van de zorg is op een aantal plaatsen gewoon onvoldoende. Die wantoestanden in de Vlaamse zorg kunnen niet voor Vooruit.

Voor ons moet de Vlaamse overheid opnieuw een betrouwbare en daadkrachtige regisseur worden van de zorgsector. Een sterke welvaartsstaat leidt de zorgmarkt in goede banen.

Vandaag slaagt de Vlaamse overheid er niet in zorg betaalbaar te houden voor wie het financieel moeilijk heeft. Dit is vooral het gevolg van besparingen door de overheid die door de zorgaanbieders noodgedwongen doorgerekend worden aan de zorgontvangers.

Daarom pleit Vooruit voor een inkomens- en vermogensgerelateerde maximumfactuur die werkt volgens het verzekeringsprincipe. En die mensen in alle situaties beschermt tegen te hoge facturen. Op die manier wordt de onderhoudsplicht van kinderen ten aanzien van hun ouders in de feiten afgeschaft.

Resoluties:

- 470.** We strijden voor een kwalitatief, betaalbaar en voldoende groot zorgaanbod. Daarom herstellen we het principe van de 'gereguleerde markt' waar een sterke overheid de regie in handen neemt. Zorg is te belangrijk om over te laten aan de winstgedreven bedrijven in een vrije markt.
- 471.** We maken een einde aan de ondoordachte besparingen in de zorg. Werkingsmiddelen voor zorgaanbieders moeten voldoende hoog zijn om kwalitatieve zorg en dienstverlening te garanderen.
- 472.** Betaalbare zorg is essentieel. We verstrengen de controle op de prijszetting in de zorgsector. We verbieden dat geld bestemd voor zorg uit de zorg wegstroomt naar aandeelhouders. Want winstbejag en zorg gaan niet samen.
- 473.** Analoot met de prijsregulering in de ouderenzorg werken we ook een financieel controlemechanisme uit voor hulpmiddelen, medische assistentiematerialen en implantaten. Woekerwinsten op deze essentiële zaken zijn eveneens ongehoord.
- 474.** We herstellen de constructieve dialoog met de stakeholders in de Vlaamse zorg en zitten in op een meer robuuste beleidsvoorbereiding via gedegen adviesprocedures en dialoog.
- 475.** We zorgen ervoor dat zorg voor iedereen betaalbaar is door een maximumfactuur voor zorg in te voeren op basis van inkomen en vermogen.
- 476.** We zorgen ervoor dat de financiering van de woonzorgcentra afgestemd is op de noden van ouderen, ongeacht of deze fysisch of psychisch zijn. We updaten de verschillende forfaits zodat er steeds kwaliteitsvolle zorg geboden kan worden.

2.4. ZORG MOET VOOR IEDEREEN VAN TOPKWALITEIT ZIJN

De kwaliteit van onze zorg behoort tot de absolute top. Dat is iets om te koesteren. Het mag ons echter niet blind maken voor nieuwe uitdagingen waar we mee geconfronteerd worden. Om de kwaliteit van onze zorg te garanderen en te versterken moeten we blijven investeren en blijven hervormen.

Zo weten we allemaal dat onze huidige zorgorganisatie en -financiering nog altijd te fel is gericht op de aanpak van acute gezondheidsproblemen. Ze biedt bijvoorbeeld geen passend antwoord op de vraag hoe om te gaan met mensen die dikwijls lijden aan meerdere chronische ziektes. Chronisch ziek zijn betekent dat je met een hele waaier aan problemen te kampen krijgt. De toenemende vergrijzing van de bevolking, én de vaststelling dat mensen vandaag zo lang mogelijk thuis willen verzorgd worden, vereist een andere en nieuwe benadering.

De ziekenhuishervorming moet ervoor zorgen dat elke patiënt de beste zorg krijgt op het moment en op de plaats waar die beste zorg voorhanden is. We slaan het pad van samenwerking onverminderd verder in vanuit de idee ' nabije zorg waar mogelijk, gespecialiseerde zorg waar nodig.'

De organisatie van het ziekenhuislandschap is onlosmakelijk verbonden met de financiering ervan. Daarom werken we ook daar gestaag verder aan een fundamentele hervorming. De doelstelling?

Een minder complex en meer transparant systeem dat (1) minder concurrentie en meer samenwerking stimuleert, én (2) aanzet tot meer kwaliteit en doelmatigheid zonder overconsumptie te belonen.

Resoluties:

- 477.** Binnen de gezondheidszorg moeten we zorgen dat elke euro goed wordt besteed. We zetten verder in op gepaste zorg. Door onnodige zorg te vermijden maken we middelen vrij om te investeren in nieuw beleid en zorg die vandaag onvoldoende terugbetaald wordt.
- 478.** We evalueren de uitvoering van het Belgisch plan voor zeldzame ziekten en werken samen met alle betrokkenen aan een sterk vervolg.
- 479.** Om patiënten de beste zorg te garanderen, financieren we ziekenhuizen voor de zorg die een patiënt echt nodig heeft en niet meer voor onnodige of weinig kwalitatieve ingrepen. We zetten de hervorming van de ziekenhuisfinanciering voort.

-
- 480.** In België worden veel vaker CT-scans gedaan dan in andere landen. Die overconsumptie kost de ziekteverzekering niet alleen handenvol geld, ze is bovendien slecht voor de gezondheid. We zorgen ervoor dat die scans enkel nog gebeuren wanneer ze ook echt een meerwaarde hebben.
- 481.** Ook verkeerd of overmatig gebruik van geneesmiddelen schaadt de gezondheid. We versterken de rol van apothekers om mensen te helpen bij een correct geneesmiddelengebruik en bouwen hun rol bij de afbouw van bepaalde geneesmiddelen verder uit. We stimuleren artsen om bedachtzamer om te gaan met het voorschrijven van onder andere antibiotica, slaapmiddelen en antidepressiva.
- 482.** We garanderen dat elke patiënt toegang heeft tot de beste zorg. We zetten daarom de grondige hervorming van het ziekenhuislandschap door. We organiseren zorg nabij als het kan, maar garanderen de beste kwaliteit door complexe zorg te concentreren in gespecialiseerde centra als het moet.
- 483.** We werken steeds vaker met zorgtrajecten waarbij verschillende gezondheidszorgdisciplines samenwerken om de beste zorg voor de patiënt te garanderen. We hebben daarbij ook steeds aandacht voor het mentaal welzijn van patiënten en voorzien ook op dat vlak de nodige zorg binnen de zorgtrajecten.
- 484.** Ook wie thuis zorg krijgt, heeft recht op de beste zorg. We zetten daarom in op werkbaar werk. We stappen af van prestatiefinanciering en baseren de organisatie en financiering op samenwerking en wijkgerichte werking.
- 485.** We versterken de patiëntenrechten verder. Na de modernisering zetten we nu in op bekendheid en handhaving door het versterken van zowel de klachtbemiddeling (via ombudsdiensten) als -behandeling (via de Federale Toezichtscmissie).
- 486.** We zetten de ontwikkeling van de Federale Toezichtcommissie door. De Toezichtcommissie zal, naast een reactieve bewaking van de kwaliteit van zorg en veiligheid van de patiënt, ook proactief zorgen dat zorgverstrekkers de kwaliteitsvolle zorg leveren.
- 487.** We zorgen er bovendien voor dat ook abortuszorg en euthanasiezorg onder de definitie van gezondheidszorg vallen, wat op vandaag nog niet het geval is. Zo garanderen we dat ook mensen die hun recht op abortus of op euthanasie uitoefenen, kunnen rekenen op goede bescherming via de wet patiëntenrechten.

-
- 488.** We zorgen, voortbouwend op de bestaande initiatieven, voor duidelijke en toegankelijke informatie over de geleverde zorgkwaliteit bij zorgverstrekkers en zorginstellingen. Zo zorgen we dat de vrije keuze ook een geïnformeerde keuze wordt en stimuleren we kwaliteitsvolle zorg.
- 489.** Mensen die zorg nodig hebben, moeten altijd kunnen rekenen op de beste kwaliteit. Daarom investeren we in een betere klachtenbehandeling op het Vlaams niveau en eisen we een betere opvolging door de zorgvoorzieningen zelf. We versterken daarnaast de zorginspectie zodat er niet enkel beter gehandhaafd kan worden, maar ook opdat de inspecteurs op het terrein meer tijd krijgen om voorzieningen te coachen bij het wegwerken van eventuele tekorten.
- 490.** Expertisedeling binnen de Vlaamse zorgsector wordt gestimuleerd door de oprichting van een eigen kwaliteitsorgaan zodat zorgaanbieders beoordeeld worden door hun gelijken en kunnen leren van elkaar.
- 491.** Om de kwaliteit van de zorg te versterken zorgen we ervoor dat zorgverstrekkers meer en beter kunnen samenwerken. We zetten daarom in op het delen van digitale patiëntendossiers, met respect voor privacy en controle door de patiënt. Dat versterkt niet alleen de kwaliteit, het zorgt er ook voor dat patiënten niet elke keer opnieuw hun hele verhaal moeten brengen. Op die manier verlagen we ook de administratieve last voor de arts die zo meer kan bezig zijn met de patiënt.
- 492.** We versterkten in de federale regering de betrokkenheid van patiënten bij het gezondheidsbeleid. Die evolutie zetten we verder. Het perspectief van de patiënt meenemen leidt tot zorg die beter is afgestemd op de noden van de patiënt.
- 493.** Om de toegang tot de nieuwste geneesmiddelen te verzekeren zijn hervormingen van de bestaande procedures nodig. We moderniseren de werking van de Commissie Tegemoetkoming Geneesmiddelen en het systeem van de zogenoemde “geheime contracten”. We leggen ook een budgettair inspanningskader met de geneesmiddelenindustrie vast.
- 494.** We schenken extra aandacht aan ongelijkheid op vlak van gender, etniciteit en fysieke of verstandelijke beperking in de gezondheidszorg, zowel wat onderzoek, terugbetaling als de zorg zelf betreft. Er is nood aan meer onderzoek, scholing en bewustwording om blinde vlekken in farmacie en geneeskunde waardoor vrouwen een verkeerde behandeling of diagnose krijgen, in kaart te brengen. Het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg krijgt de coördinerende rol en bevoegdheid om hierover richtlijnen op te stellen, aanbevelingen te doen en de opvolging ervan te monitoren.

-
- 495.** We zetten zwangerschapsverlies op de maatschappelijke en de wetenschappelijke agenda.
- 496.** Charlatans hebben geen plaats in onze gezondheidszorg. We versterken de economische inspectie en de Toezichtscommissie en garanderen zo dat mensen met gezondheidsproblemen niet terechtkomen bij mensen die zonder kwalificaties oplossingen beloven waar geen bewijzen voor bestaan. Tegen illegale uitoefening van de geneeskunde moet streng opgetreden worden. We zorgen voor effectieve bestraffing.
- 497.** Iedere zorgaanbieder moet beschikken over een erkenning en de kwaliteitsvoorwaarden gelden voor iedereen. Illegale zorgpraktijken, die lak hebben aan alle regels, worden actiever opgespoord.
- 498.** We zetten maximaal in op evidence based gezondheidszorg. Daarbij is ruimte voor experimenten essentieel, maar therapieën die niet wetenschappelijk onderbouwd zijn, hebben geen plaats in onze gezondheidszorg.
- 499.** Het FAGG moet zorgen voor onafhankelijke, gebaseerd op wetenschappelijke evi-dente, informatie over geneesmiddelen en gezondheidsproducten met o.m. plaats-bepaling, niet-medicamenteuze alternatieven, ...
- 500.** We investeren in het verzamelen en delen van data. Inzicht in die data zorgt voor een sterker gezondheidsbeleid, meer innovatie en ontwikkeling van nieuwe therapieën. De middelen die we inzetten voor gezondheidszorg renderen ook beter als we kunnen leren van die data.
- 501.** We investeren in e-health en digitale toegankelijkheid van gezondheidsinformatie door de ontwikkeling van een Vlaamse zorg-app langs waar mensen zich eenvoudig kunnen informeren over hun gezondheid en welke erkende zorgaanbieders hen kunnen helpen op basis van hun zorgprofiel.

-
- 502.** Mensen die zorg ontvangen, hebben er baat bij als zorgaanbieders in de ouderenzorg, de zorg voor personen met een handicap, de jeugdhulp, de geestelijke gezondheidszorg en eerstelijnszorg samenwerken. We nemen de tussenschotten die zo'n samenwerking bemoeilijken weg. We streven naar een leeftijdsonafhankelijk zorgbeleid waar de zorgontvanger centraal staat.
- 503.** Bij deze hervorming richting een leeftijdsonafhankelijk zorgbeleid houden we rekening met verworven rechten en de expertise van de verschillende Vlaamse zorgaanbieders. Ook hulpmiddelen en de zorgbudgetten worden hierin meegenomen, aangezien leeftijd op zich geen criterium is om iemands nood aan hulp of financiële ondersteuning te bepalen.
- 504.** We garanderen ook in Vlaanderen de beste uitkomsten voor complexe zorgproblematieken door te werken met één of meerdere referentiecentra, zoals het MS-centrum in Steenokkerzeel. We voorzien daarbij ook aangepaste financiering zodat zij de combinatie van advies en zorgopdrachten tot een goed einde kunnen brengen.
- 505.** In een brede regio werken huisartsen, ziekenhuizen, Palliatieve Zorg en het Levens Einde Informatie Forum samen in een Centrum voor Waardig Levenseinde dat zorgt voor een optimale behandeling van de levenseindevragen van de patiënten en een professionele ondersteuning van de zorgverstrekkers.

03

VOORUIT MET ONZE KINDEREN EN JONGEREN

3.1. DE BESTE ZORG BIJ DE GEBORTE	126
3.2. HOOGSTAANDE EN BETAALBARE KINDEROPVANG VOOR ELK KIND	127
3.3. HET BESTE ONDERWIJS VOOR IEDEREEN	129
3.4. INVESTEREN IN ONZE SCHOLEN EN LEERKRACHTEN	130
3.4.1. Sterke, autonome leerkrachten	130
3.4.2. Eerlijke kansen in het onderwijs	132
3.4.3. Sterk onderwijs voor elk kind	137
3.5. BETER HOGER ONDERWIJS VOOR IEDEREEN	140
3.6. KINDERGELD VOOR EERLIJKE KANSEN	142
3.7. OPNIEUW INVESTEREN IN JEUGDWERK	143
3.7.1. De onschatbare waarde van jeugdwerk	143
3.7.2. Kinderen en jongeren meer betrekken	145
3.7.3. Jeugdwerk voor iedereen!	145
3.8. ELK KIND EEN VEILIGE THUIS	146
3.8.1. Het falend systeem op de schop	147
3.8.2. Beter voorkomen dan genezen	148
3.8.3. Kinderen in verontrustende situaties sneller helpen	149
3.8.4. De juiste hulp op het juiste moment	150
3.8.5. Pleegzorg en adoptie als jeugdbescherming	151

VOORUIT MET ONZE KINDEREN EN JONGEREN

Elk kind en elke jongere moet veilig, goed en gelukkig kunnen opgroeien in ons land. Voor Vooruit is dat de basis van alles. Al onze kinderen en jongeren - waar hun wiegje ook stond - verdienen een omgeving waarin ze onbezorgd plezier kunnen maken, kunnen leren en zich ontplooiën. Ze moeten volop kunnen genieten van hun jeugd terwijl ze zich voorbereiden op een mooie toekomst.

Moeders, vaders en grootouders spelen daarin natuurlijk de hoofdrol, maar zij kunnen het niet alleen. Zij hebben de steun nodig van een sterke welvaartsstaat. Een welvaartsstaat die voorziet in kinderopvang en kleuteronderwijs, lager onderwijs, middelbaar en hoger onderwijs. Een welvaartsstaat die garandeert dat geen enkel kind honger heeft op school, dat elk kind goed Nederlands spreekt en dat elk kind gelijke kansen krijgt.

Het is een cliché dat kinderen en jongeren onze toekomst zijn. Maar het is een cliché dat waar is. Hoe onze kinderen en jongeren opgroeien, wat zij doen en leren, zal bepalen hoe ons land er over tien, twintig, dertig jaar zal uitzien. Hoe goed wij er vandaag in slagen onze kinderen te beschermen en te onderwijzen, zal bepalen hoeveel welvaart, welzijn en vrijheid wij in de toekomst hebben.

Vlaanderen heeft geen gas, olie of diamanten in de grond. Wij halen onze welvaart niet uit grondstoffen maar uit kennis. We zijn een kenniseconomie: onze welvaart hangt helemaal af van wat er in de hoofden en handen van onze mensen zit. En onze toekomst hangt dus volledig af van de kennis van onze kinderen en jongeren. Daarom is het extreem belangrijk dat zij alles leren wat zij nodig hebben voor de economie van de toekomst. Dat zij al in de crèche en de kleuterschool Nederlands leren. Dat er voldoende leerkrachten zijn om hen te onderwijzen. En dat het onderwijs van topkwaliteit is.

Vandaag schiet de Vlaamse overheid tekort voor onze kinderen en jongeren. Na jaren van besparingen en stilstand is het tijd om weer vooruit te gaan op het vlak van kinderopvang en onderwijs.

3.1. DE BESTE ZORG BIJ DE GEBOORTE

Een goede band met de ouders is essentieel voor de ontwikkeling van een pasgeboren kind. Daarom versterken we met Vooruit het ouderschapsverlof op verschillende manieren. Ten eerste maken we het ouderschapsverlof langer - en wel voor alle ouders. Ten tweede verhogen we de uitkeringen om dit verlofstelsel ook toegankelijk te maken voor mensen met een lager inkomen. Ten derde stimuleren we een gelijke opname van het verlof door mannen en vrouwen. Hoe doen we dat? Door een deel van het ouderschapsverlof pas toe te kennen als ook de andere ouder zijn verlof opneemt. Verder maken we het eenvoudiger om ouderschapsverlof in stukken op te nemen. Zo kan je tijdens de schoolvakanties voltijds ouderschapsverlof opnemen in weken, dagen of halve dagen. Vandaag kan dit alleen per maand. Tot slot geven we ook jonge ouders met wisselende contracten het recht om ouderschapsverlof op te nemen. De belangen van het kind en de ouders wegen hier door.

Resoluties:

- 506.** We geven ouders meer ouderschapsverlof en zorgen voor een betere vergoeding, met bijzondere aandacht voor ouders met een laag inkomen. We breiden het systeem van ouderschapsverlof uit naar zelfstandigen.
- 507.** We zorgen voor meer flexibiliteit zodat ouders het ouderschapsverlof kunnen opnemen wanneer het hen het beste past. Ook wanneer ouders nog geen jaar bij een werkgever werken.
- 508.** We belonen ouders die het ouderschapsverlof verdelen over beide ouders door ze méér ouderschapsverlof te geven. Zo moedigen we vaders en meeouders aan om dit recht ook op te nemen. Alleenstaande ouders hebben automatisch recht op het extra ouderschapsverlof.

3.2. HOOGSTAANDE EN BETAALBARE KINDEROPVANG VOOR ELK KIND

De kinderopvang in Vlaanderen gaat door een zware crisis. De wantoestanden die aan het licht komen, leggen pijnlijk de jarenlange onderfinanciering en onderwaardering van de Vlaamse kinderopvang bloot.

Het systeem rammelt langs alle kanten. Ouders vinden moeilijk plaats, en als ze een plaats vinden, neemt die vaak een te grote hap uit het gezinsbudget. Ook de kindbegeleiders hebben het zwaar. Er zijn gewoon teveel kinderen per begeleider. Dit is uitputtend voor de begeleiders én slecht voor de kinderen. De ondermaatse arbeids- en loonvoorwaarden doen veel van hen afhaken.

De ambitie van de Vlaamse regering ligt op het vlak van kinderopvang bijzonder laag: ze mikt op een aanbod voor slechts de helft van de kinderen jonger dan drie. En zelfs dat doel haalt ze niet. De besparingen krijgen voorrang.

Kwalitatieve kinderopvang heeft nochtans een zeer positieve invloed op de ontwikkeling van kinderen. Tijdens de eerste duizend dagen van ons leven wordt de basis gelegd voor onze sociale ontwikkeling, taalvaardigheid, slaagkansen binnen het onderwijs, latere kansen op de arbeidsmarkt en nog veel meer. Kwalitatieve kinderopvang tijdens die eerste jaren kan hierin een heel positieve rol spelen. Als alle kinderen naar een goede crèche gaan, zijn hun kansen in het leven veel gelijk. Het positieve effect van goede kinderopvang op gelijkheid is zelfs nog groter dan het positieve effect van de kleuterklas.

Daarom moet gewoon elk kind in Vlaanderen kunnen rekenen op kwalitatieve kinderopvang. En niet minder dan één op de twee kinderen, zoals vandaag. Daarom willen wij eerst voldoende betaalbare en kwalitatieve plaatsen creëren voor elk kind. Op langere termijn streven we naar een gegarandeerde deelname van elk kind aan kwaliteitsvolle gratis kinderopvang. Kinderopvang wordt zo een soort vroegtijdig onderwijs voor heel jonge kinderen, waardoor het onder het (goed gefinancierde) departement onderwijs valt.

Voor Vooruit is de optelsom van uitgebreid ouderschapsverlof en gegarandeerde kwaliteitsvolle kinderopvang de best mogelijke start voor elk kind. Waarom? Omdat we er zo voor zorgen dat alle kinderen met gelijke kansen aan het leven beginnen. Vooruit kiest er volop voor om te investeren in elk kind en om elk kind gelijke kansen te bieden.

Resoluties:

- 509.** We verhogen de kwaliteit van onze kinderopvang door te zorgen dat er minder kinderen per begeleider zijn. Zo kunnen de begeleiders de kinderen meer aandacht geven en hen veel meer leren.
- 510.** We verhogen de kwaliteit van onze kinderopvang door te zorgen dat onze kinderverzorgers beter geschoold zijn. Om dat te bereiken voorzien we een HBO5 opleiding kinderopvang en starten we een groeipad naar minstens 1 pedagogische bachelor per opvangplek. We zorgen ook dat kinderopvangs zich permanent bijscholen.
- 511.** We zetten in op begeleidingstrajecten van werkzoekenden en niet-beroepsactieven en zij-instroomtrajecten naar de job van kindbegeleider. Dit om de komende jaren de sector van voldoende personeel en initiatiefnemers te voorzien.
- 512.** Het personeel in de kinderopvang krijgt betere arbeids- en loonvoorwaarden door ze gelijk te stellen aan hun collega's in het kleuteronderwijs.
- 513.** We voorzien het werknemersstatuut met sociale bescherming en betere arbeidsvoorwaarden voor elke onthaalouder. We zorgen ook voor ondersteuning voor elke onthaalouder zodat zij niet meer geïsoleerd hoeven te werken en dezelfde ondersteuning kunnen genieten als in de groepsopvang.
- 514.** Om de veiligheid van kinderen in de kinderopvang te waarborgen, versterken we de inspectie. We verhogen de frequentie van de inspecties en schakelen die gelijk voor alle opvanginitiatieven. We geven de inspectie naast een controlerende ook een ondersteunende rol zodat de kwaliteit na een slechte evaluatie sneller weer omhoog gaat.
- 515.** Voor alle kinderen moet er een plaats zijn in de kinderopvang. Op termijn willen we ook dat die plaats gratis is. We maken daarom in een eerste fase de tarieven van kinderopvang overal afhankelijk van het inkomen én het vermogen van de gezinnen. We streven daarbij naar zoveel mogelijk openbare en social profit kinderopvang.
- 516.** Om de ontwikkelingskansen van kinderen te verhogen willen we dat elk kind naar de kinderopvang gaat. Daarom bieden we elk kind 130 dagen gratis kinderopvang aan. Ouders worden sterk aangemoedigd om hierop in te gaan voordat het kind 3 jaar oud is. Dat vereist voldoende kwalitatief aanbod. Zo maken we werk van gelijke kansen. En bereiden we elk kind voor op deelname aan de kleuterklas. Kinderen waarvan de ouders niet ingaan op het aanbod om het kind aan kinderopvang te laten deelnemen, worden nauwlettend opgevolgd en mogelijke probleemsituaties of uitdagingen inzake de ontwikkeling van het kind worden gesignaleerd.

-
- 517.** Bij het creëren van nieuwe plaatsen, moet prioritair aandacht besteed worden aan onderbedeelde wijken en gemeenten waar momenteel te weinig aanbod is.
  - 518.** Elke vorm van kinderopvang moet een gelijke manier van financiering krijgen. We stoppen met het ingewikkeld trapsysteem voor zowel crèches als onthaalouders.
  - 519.** We breiden de kinderopvanginitiatieven met flexibele uren uit. Op die manier kunnen ouders die in ploegen werken, die een opleiding volgen of die geen nine-to-five job hebben, ook gebruikmaken van kinderopvang.
  - 520.** We voorzien meer ondersteuning bij de uitbouw van inclusieve kinderopvang, zodat kinderen met een beperking ook makkelijker toegang krijgen tot kwaliteitsvolle opvang.
  - 521.** We brengen kinderopvang en onderwijs onder de bevoegdheid van dezelfde minister: de minister van onderwijs. We financieren de kinderopvang, net als het onderwijs, met een 'open-end financiering'. We voorzien voor elk kind een plaats en geven evenveel aandacht aan zorg en pedagogie voor al onze kinderen onder 6 jaar. We streven naar een geïntegreerde aanpak rond het belang van het kind die dan ook onder één minister valt.

3.3. HET BESTE ONDERWIJS VOOR IEDEREEN

Kinderen en jongeren de beste versie van zichzelf laten worden. Zorgen dat zij als kritische burgers in de maatschappij staan, of ze nu goed zijn met hun hoofd of met hun handen. Daarvoor dient onderwijs. Jammer genoeg schiet het onderwijssysteem vandaag tekort. De onderwijskwaliteit daalt, er is een ernstig leerkrachtentekort en veel ouders kunnen de schoolkost niet betalen. Bovendien is er een toenemende diversiteit in onze maatschappij en blijkt dat onze kinderen het Nederlands steeds minder goed beheersen. Dat zorgt dan weer voor een leerachterstand en minder levenskansen. We zien ook dat steeds meer jongeren geen plaats vinden in het gewoon onderwijs. Zij komen terecht in het buitengewoon onderwijs, worden gedurende langere tijd uitgesloten, moeten zich behelpen met tijdelijk onderwijs aan huis of moeten zich richten tot (dure) buitenschoolse ondersteuning. Tot slot blijkt dat de onderwijsinspectie een kwaliteitsboost nodig heeft om onze onderwijskwaliteit echt in kaart te brengen en te bewaken.

We spelen met talent. De kansen van kinderen en jongeren worden vandaag nog te sterk bepaald door de plaats waar hun wiegje staat. We moeten de toekomst van onze kennis-economie, onze samenleving en de ontwikkeling van onze kinderen veel beter beschermen. Er zijn vandaag bijzonder veel geëngageerde leerkrachten en andere onderwijs-actoren die zich elke dag inzetten om leerlingen de beste versie van zichzelf te laten worden. We zien alleen dat dit engagement vandaag onvoldoende is en logge structuren hun werk in de weg staan. Daarom moet het roer om in het onderwijs.

3.4. INVESTEREN IN ONZE SCHOLEN EN LEERKRACHTEN

3.4.1. Sterke, autonome leerkrachten

Goed onderwijs begint bij een sterke leerkracht voor elke klas. Vandaag staan er te weinig leerkrachten voor de klas, waardoor kinderen uren in de studie zitten. Dus gaan we meer mensen overtuigen om leerkracht te worden én te blijven. Hoe? Door het beroep aantrekkelijker te maken.

We herzien het statuut van leerkracht en zorgen voor een modern HR-beleid. We versterken de positie van de directeurs, verminderen planlast en vervangen de huidige lesopdracht voor leerkrachten door een 'schoolopdracht'. In die schoolopdracht worden alle taken naast het lesgeven meegeteld in de meting van de werkbelasting. We zorgen er zo voor dat leerkrachten opnieuw kunnen focussen op wat echt belangrijk is: hun leerlingen en het leerproces in plaats van onnodig papierwerk. Daarnaast versterken we de lerarenopleiding, begeleiden we starters beter en zorgen we voor aangepaste opleidingen voor zij-instromers.

Resoluties:

- 522.** We zorgen ervoor dat iedereen met de ambitie om les te geven een kwalitatieve, sterke opleiding kan volgen, op maat van hun profiel (graduaat, bachelor, zij-instromer, master). Daarvoor creëren we 'schools of education', waar specialisten in lesgeven worden opgeleid. We creëren daarvoor een samenwerking tussen hogescholen en universiteiten.
- 523.** Om de praktijkshok bij startende leerkrachten op te vangen, verbeteren we de lerarenopleiding. We voorzien een extra jaar betaalde stage in de basisopleiding.

-
- 524.** We voeren een loopbaanladder in: van onderwijsassistent tot professionele master. Onderwijsassistenten werken samen met leerkrachten, helpen bij administratieve en logistieke taken en nemen de opvang op zich. Via opleidingen kunnen ze door-groeien naar leerkracht en leerkracht-specialist (master).
- 525.** We erkennen de relevante anciënniteit van zij-instromers tot 20 jaar. Voor zij-instromers die voor 2020 instroomden, wordt er een vergoeding voorzien.
- 526.** Voor de professionalisering van ervaren leerkrachten investeren we in een uitgebreid, evidence-informed nascholingsaanbod. Dat doen we in samenwerking met de schools of education, die de rol van expertisecentrum opnemen en waar praktijkgericht onderzoek plaatsvindt.
- 527.** We versterken de kwaliteit van de lerarenopleiding. Daarvoor worden in overleg met de opleidingen kerndoelen opgezet. Binnen dit kwaliteitskader komen er ook kwalificatie- en bijscholingsvereisten voor lectoren. We voorzien een mechanisme om de kwaliteit van de lerarenopleiding te garanderen. Stages vormen een essentieel onderdeel van de lerarenopleiding. Het is daarom belangrijk dat studenten in zoveel mogelijk verschillende contexten ervaring opdoen.
- 528.** We zorgen voor werkzekerheid voor alle beginnende leerkrachten door ze op te nemen in een Vlaamse leerkrachtenpool. Van daaruit worden ze gegarandeerd tewerkgesteld door een school, met aandacht voor een haalbare woon-werkverplaatsing.
- 529.** Ook de baan van leerkrachten die al langer lesgeven, maken we aantrekkelijker. We zorgen tegelijkertijd voor werkzekerheid en meer flexibiliteit om van school te veranderen. We hervormen de vaste benoeming en gaan in sociaal overleg om de vaste benoeming te hervormen op niveau van de Vlaamse overheid (in plaats van op het niveau van de school). Zo bestrijden we het leerkrachtentekort.
- 530.** We verlagen de werkdruk voor leerkrachten. We stappen over van de lesopdracht naar de schoolopdracht waarin alle taken naast het lesgeven ook zijn inbegrepen, waaronder ook verplichte professionalisering en overleg. Leerkrachten zijn voltijdse equivalenten en directeurs krijgen de mogelijkheid om de verschillende taken toe te wijzen naargelang de ervaring en de mogelijkheden van hun medewerkers. Op die manier kan de directeur een echt personeelsbeleid voeren.
- 531.** We verlagen de werkdruk door planlast écht aan te pakken. Planlast is een veelkoppig monster en de last zit vaak op verschillende niveaus. Daarom helpen we scholen om hun planlast in kaart te brengen via de bestaande 'planlastcalculator'. Vervolgens kunnen scholen een beroep doen op externe ondersteuning om komaf te maken met overbodig papierwerk.

-
- 532.** We investeren ook in de digitalisering van procedures om planlast terug te dringen. We zorgen ook dat de Vlaamse overheid een overkoepelende digitale overheid wordt, zodat zo veel mogelijk processen echt gedigitaliseerd worden.
  - 533.** Om schoolteams met een sterke visie samen te brengen en te houden, versterken we de directieteams door te voorzien in een opleiding voor schooldirecties.
  - 534.** In samenwerking met de onderwijsverstrekkers stellen we een beroepsprofiel op voor schooldirecteurs. Dit vormt de basis voor de rekrutering en opleiding van schooldirecteurs.

3.4.2. Eerlijke kansen in het onderwijs

Kinderen en jongeren moeten de beste versie van zichzelf kunnen worden. Daarvoor moeten ze in het onderwijs een eerlijke kans krijgen om de richting van hun dromen te volgen en hebben ze ook toegang tot buitenschoolse activiteiten en -opvang. Ieder kind heeft recht op eerlijke toegang tot onderwijs. Daarom moeten alle bestaande drempels weg.

Goede kennis van het Nederlands is de basis van alles. Ook om andere vakken mee te kunnen volgen. Taal, in Vlaanderen het Nederlands, heeft een bijzonder emancipatorische waarde. Het is net daar waar zich vandaag grote uitdagingen stellen: de voorbije decennia werd Vlaanderen steeds diverser. Steeds meer leerlingen spreken thuis een andere taal dan het Nederlands. Dat heeft een impact op onze scholen en ons onderwijs. We zetten daarom zo vroeg mogelijk in op taalontwikkeling op school zodat leerlingen van en met elkaar kunnen leren.

Daarnaast is er een diepe kloof tussen de zorgnoden van leerlingen en de handvatten die scholen hebben om hier een antwoord op te bieden. Je kan jongeren niet het beste onderwijs bieden als ze daarbij onvoldoende omkaderd zijn en hun leer- en ondersteuningsnoden onvoldoende beantwoord zijn. De doorverwijzingen naar het buitengewoon onderwijs zijn de afgelopen jaren exponentieel gestegen. Jongeren moeten maximaal in het gewoon onderwijs les kunnen volgen. We zorgen ervoor dat scholen voldoende handvatten hebben om leerlingen de juiste ondersteuning te bieden.

Een derde drempel heeft te maken met de toegenomen schoolkosten: elke jongere moet zijn talenten maximaal ontwikkelen en mag daarbij niet geremd worden door het feit dat zijn ouders toevallig geen dikke portemonnee hebben. Steeds meer jongeren zitten zonder eten of schoolboeken in de klas, wat hun leermogelijkheden serieus inperkt. Het is de taak van een sterke overheid om te zorgen dat schoolkosten jongeren nooit hinderen om het onderwijs te volgen dat aansluit bij hun talenten.

We doorbreken de structuren die leerachterstand in de hand werken: we herzien de schoolvakantie en voorzien meer mogelijkheden om de start van de schooldag af te stemmen op de biologische klok van jongeren.

Tot slot maken we de deelname aan buitenschoolse activiteiten toegankelijker. Deelname aan buitenschoolse activiteiten is vandaag voor veel leerlingen een privilege dat buiten hun bereik blijft. Buitenschoolse activiteiten kosten geld en tijd en niet elk gezin heeft de mogelijkheid om zijn kinderen 's avonds of in het weekend nog naar verschillende activiteiten te brengen. Bovendien zijn er steeds meer leerlingen die door hun ouders na de schooluren naar dure repetitoren gestuurd worden in het zogenaamde schaduwonderwijs. Die ongecontroleerde buitenschoolse bijlessen werken ongelijkheid in de hand.

Resoluties:

- 535.** We vervangen de leerplicht door schoolplicht en starten vanaf drie jaar in plaats van vijf. In uitzonderlijke gevallen, wanneer de school niet de beste plek is om te leren en te ontwikkelen, maken we huisonderwijs onder strikte voorwaarden mogelijk. Zo garanderen we dat alle kinderen eerlijke kansen hebben.
- 536.** We investeren in meer en beter opgeleid personeel voor kinderopvang en kleuteronderwijs. Zo kan men meer inzetten op vroege taalontwikkeling, kleinere klassen en de aantrekkelijkheid van de job.
- 537.** Het niveau van het Nederlands moet omhoog. Dat is onmisbaar voor eerlijke kansen van kinderen. Daarom ondersteunen we scholen bij een sterk taalbeleid. Dat beleid moet garanderen dat de vooruitgang van elke leerling in het Nederlands wordt opgevolgd en bijgestuurd waar nodig. We herstellen het aantal uren Nederlands. Voor leerlingen die schoolse achterstand oplopen, wordt er ingezet op remediëring.
- 538.** Elke leerkracht is een taalbewuste leerkracht. Daarom versterken we de start-toets van de lerarenopleiding die het niveau van Nederlands meet. Wie daar niet voor slaagt, krijgt de kans zijn Nederlands op te krikken tijdens het eerste jaar. We voegen ook een opleidingsonderdeel 'Nederlands' toe in het eerste jaar, met strikte volgtijdelijkheidsvoorwaarden. Zo verhogen we het niveau van ons onderwijs, zowel op het gebied van taal als daarbuiten.
- 539.** Dat ouders een basiskennis bezitten van het Nederlands, is in het belang van het kind en zijn onderwijs. We maken van de crèches en scholen een taalmotor. Dat betekent concreet dat we daar taalzwakke en anderstalige ouders helpen met taallessen.

-
- 540.** Scholen met een grote groep kwetsbare of taalzwakke leerlingen moeten extra ondersteuning krijgen. De middelen daarvoor, moeten gericht gaan naar de scholen en leerlingen die ze echt nodig hebben. Scholen krijgen de vrijheid om die middelen in te zetten op maat van hun specifieke noden, maar worden tegelijk strikt op resultaten gecontroleerd. Daarnaast zorgen we voor extra ondersteuning, specifiek gericht op het mentaal welzijn van de leerlingen.
- 541.** We maken een duidelijk kader rond het zorgbeleid in scholen. Brede basis- en verhoogde zorg worden helder beschreven en zijn geen vage begrippen die elke school voor zichzelf kan invullen. Scholen die onvoldoende draagkracht hebben worden begeleid in een traject om deze draagkracht te versterken. We stimuleren de werking van gemengde schoolteams. We zorgen ook voor een structurele samenwerking tussen scholen en hun lokale eerstelijnszones zodat onderwijs niet alleen zicht heeft op de lokale hulpverlening, maar hier ook rechtstreeks bij terecht kan. Alle scholen, ook de scholen met weinig SES-lestijden krijgen voldoende middelen om zorg te bieden en te kunnen differentiëren.
- 542.** We evolueren naar zorgexpertisecentra: een samenwerking tussen de leersteuncentra en de CLB's. Zo verlagen we het aantal structuren binnen ons onderwijs. Daarnaast voeren we een duidelijk kerntakendebat: we herzien hun ondersteuningstaak binnen het zorgkader van de school en hun doorverwijzingsfunctie naar de integrale jeugdzorg. We versterken de mogelijkheid om via deze zorgexpertisecentra rechtstreeks ondersteuning te krijgen van paramedici (logopedisten, ergotherapeuten,...) en psychologen op school.
- 543.** We dringen drempels terug die de samenwerking tussen het buitengewoon en het gewoon onderwijs bemoeilijken. Een doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs is niet langer noodzakelijk enkelrichting, maar kan een jongere extra handvatten bieden om daarna terug aan te sluiten in een klas voor gewoon onderwijs. Zo maken we 'hybride leerwegen' mogelijk.
- 544.** We garanderen voor kinderen die herinstromen in het gewoon onderwijs vanuit het buitengewoon onderwijs een schoolgarantie. Het vinden van de gepaste school moet door CLB's kunnen gegarandeerd worden. De 60-dagen regel wordt in die zin herwerkt.
- 545.** We ondersteunen schoolbesturen, scholengroepen en -gemeenschappen om zoveel mogelijk inclusieve campussen te creëren.
- 546.** We schrijven in de wet dat leerlingen in het buitengewoon onderwijs die gebruik maken van het leerlingenvervoer niet langer dan 120 minuten per dag onderweg mogen zijn. We leren uit de proefprojecten rond alternatieve vervoermiddelen.

-
- 547.** We evalueren de financiering van het buitengewoon onderwijs en de organisatie, financiering en verdeling van de types. We stemmen de financiering af op de noden.
- 548.** We voorzien gratis, gezonde schoolmaaltijden, om te beginnen voor alle kinderen in het basisonderwijs.
- 549.** Jongeren moeten hun studiekeuze kunnen maken op basis van talenten, niet op basis van centen. We garanderen dat kinderen het materiaal krijgen dat ze op school nodig hebben. Scholen in het secundair onderwijs krijgen extra werkingsmiddelen om dat te voorzien. Extra kosten voor de ouders worden begrensd door een prijsplafond: de maximumfactuur voor het secundair onderwijs.
- 550.** We maken komaf met de reftertaks en voorzien middelen en personeel voor middagtoezichten en opvang buiten de strikte schooluren.
- 551.** Om te garanderen dat elk kind een studiekeuze maakt op basis van talenten en niet op basis van afkomst of centen, versterken we de studiekeuzebegeleiding. We doen daarbij ook een beroep op expertise buiten de school. Bovendien stroomlijnen we het huidige aanbod aan oriënterings-, ijkings- en starttoetsen om toetsmoeheid bij leerlingen en aspirant-studenten tegen te gaan.
- 552.** We zorgen dat ouders een goed onderbouwde schoolkeuze kunnen maken. We ontwikkelen daarom een scholenwijzer met informatie over scholen voor ouders. Daarin wordt informatie over het pedagogische project gedeeld, maar ook hoe de school haar doelen bereikt in vergelijking met andere scholen. Het is dus ook een interessante bron van informatie over best practices voor andere scholen.
- 553.** We verbeteren het systeem om je kind in te schrijven voor een school. We monitoren en voorzien voldoende capaciteit en streven naar een gestroomlijnd digitaal systeem.
- 554.** Om leerachterstand en sociale ongelijkheid in het onderwijs tegen te gaan, hervormen we de zomervakantie. We verschuiven 2 weken van de zomervakantie naar de krokus- en de herfstvakantie. In het Franstalig onderwijs is die hervorming al met succes doorgevoerd. Ook voorzien we zomerscholen en voldoende oefenkansen Nederlands tijdens vakanties.
- 555.** Om de slaap en bijgevolg de leermogelijkheden van jongeren te verbeteren, maken we het mogelijk om meer te schuiven met het startuur van de schooldag in het secundair onderwijs. Natuurlijk zonder in te boeten op het totaal aantal lesuren.

-
- 556.** We investeren in een inclusieve en moderne schoolinfrastructuur. Schoolgebouwen en speelplaatsen zijn publiek en zijn daarom ook buiten de schooluren toegankelijk voor bewoners en organisaties in de buurt.
  - 557.** Om het onderwijs zo toegankelijk mogelijk te maken ijveren we voor meer stille ruimtes op scholen zodat kinderen die nood hebben aan rust of even tot zichzelf willen komen hier volop van kunnen gebruik maken.
  - 558.** We wachten niet op de vernieuwing van schoolcampussen om ze inclusiever te maken. We begeleiden scholengroepen, -besturen en -gemeenschappen om inclusieve schoolomgevingen te creëren waar de logische indeling in functie van leerinhoud en leersteun centraal staan. We creëren daarvoor prikkels via regelluwte, begeleiding en omkadering.
  - 559.** We zetten in op scholen die ook buiten de schooluren activiteiten organiseren voor leerlingen: brede scholen. Via sport, drama en kunst kunnen kinderen zich niet alleen ontplooien maar ook hun taalniveau opkrikken.
  - 560.** Elk kind heeft recht op kwalitatieve vrijetijdsbesteding. Dat is niet alleen goed voor zelfontplooiing maar ook voor eerlijke kansen.
  - 561.** Elk kind krijgt de kans om minstens één uur per week kosteloos en via de school deel te nemen aan een buitenschoolse activiteit. We zorgen dat taalzwakke kinderen minstens aan één buitenschoolse activiteit deelnemen, zodat zij spelenderwijs beter Nederlands leren. De tarieven voor deelname boven op dit uur worden bepaald op basis van inkomen en vermogen.
  - 562.** Gemeenten moeten kunnen investeren in buitenschoolse opvang. We garanderen een kwaliteitsvol, inclusief en betaalbaar aanbod voor elk gezin, dankzij voldoende structurele financiering van de Vlaamse overheid.

3.4.3. Sterk onderwijs voor elk kind

Hoogstaand onderwijs is de sterkste motor voor eerlijke kansen. Onderwijs heeft de plicht om elke jongere zo ver mogelijk te brengen. Als we daar niet in slagen, zijn alle kinderen daarvan de dupe - en kansarme kinderen nog het meest. Onderwijs zonder ambitie is een bedreiging voor onze sociale mobiliteit en onze welvaart.

Sterk onderwijs betekent dat alle kinderen de kans krijgen om hun talent te ontwikkelen, waar hun wieg ook staat. En ongeacht de vraag of zij nu vooral goed zijn met hun hoofd of met hun handen. We zorgen er daarom voor dat elk kind een stevige basis krijgt in het basisonderwijs. We geven scholen de vrijheid om evidence-informed toponderwijs te bieden, op maat van hun leerlingen. We versterken de leermiddelen waarmee leerkrachten aan de slag kunnen door hiervoor een écht kwaliteitskader op te stellen.

Het opsplitsen van leerlingen per levensbeschouwing is niet alleen duur en organisatorisch weinig efficiënt, het is ook niet langer wenselijk. We zetten daarom in op één overkoepelend vak waarin alle levensbeschouwingen aan bod komen.

Het sluitstuk van onderwijskwaliteit is een degelijk kwaliteitszorgbeleid. We zetten daarbij in op een sterke onderwijsinspectie die in staat is om scholen écht te controleren.

Resoluties:

- 563.** Het niveau van ons onderwijs moet omhoog. We beginnen bij de basis en de kwaliteit van ons basisonderwijs. We herzien daarvoor de financiering van het basisonderwijs zodat scholen verschillende profielen kunnen aanwerven: van ondersteunend personeel tot universitaire masters.
- 564.** We formuleren een helder en beperkt pakket eindtermen. Ze vormen de basis voor een kennisrijk curriculum op elke school en op elk niveau. We leggen de lat daarbij zeer hoog, maar geven scholen de nodige vrijheid om die eindtermen te halen.
- 565.** We geven scholen van het basis- en het secundair onderwijs meer autonomie om middelen in te zetten naargelang de noden van hun leerlingen, maar controleren ook of hun beleid de kwaliteit echt versterkt.
- 566.** Om middelen efficiënter aan te wenden en jongeren beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt, rationaliseren we het opleidingsaanbod in het secundair onderwijs. We moedigen lokale netoverschrijdende samenwerking aan om het aanbod te vereenvoudigen.

-
- 567.** We laten leerlingen samen leren in plaats van naast elkaar. Daarom vervangen we de lessen over aparte levensbeschouwingen door één overkoepelend vak waar de diverse levensbeschouwingen aan bod komen.
- 568.** Leerlingen die zich toch nog verder willen verdiepen in een specifieke levensbeschouwing kunnen dat optioneel op school volgen.
- 569.** We maken een prioriteit van de herwaardering van ons praktijkgericht onderwijs. We versterken de samenwerking tussen bedrijven en scholen die praktijkgericht onderwijs aanbieden. Zo stemmen we ons onderwijs beter af op de noden van de snel evoluerende arbeidsmarkt. Naast de focus op praktisch en theoretisch onderwijs willen we inzetten op voltijds secundair kunstonderwijs als derde volwaardige onderwijskeuze.
- 570.** Vanaf 16 jaar evolueert de schoolplicht naar leerplicht, zodat jongeren tot 18 jaar op een gedifferentieerde manier de eindtermen kunnen halen en zich ook verder kunnen kwalificeren op de arbeidsmarkt.
- 571.** We hervormen de eerste graad zodat de B-stroom een volwaardige opstap wordt naar een praktijkgerichte of doorstroomgerichte richting. Daarvoor heeft de eerste graad van de B-stroom meer middelen en mensen nodig, zodat deze leerlingen ook écht minstens de minimumdoelen bereiken.
- 572.** In het praktijkgericht onderwijs bekijken we de mogelijkheden van een modulair curriculum, waardoor de leerstof niet langer wordt ingedeeld in leerjaren maar in modules. Op die manier willen we leerlingen stimuleren zoveel mogelijk (deel)kwalificaties te behalen en uiteindelijk ook een diploma.
- 573.** Duaal onderwijs is een volwaardige leerweg voor wie leren op school wil combineren met leren op de werkvloer. We maken het systeem flexibeler, waardoor scholen en bedrijven niet langer afhaken, en voorzien de mogelijkheid voor een voltijds traject werkplekleren gecoördineerd door de school en geven zo meer leerlingen kansen op sterk praktijkonderwijs.
- 574.** We herbekijken de overeenkomsten tussen leerling en bedrijf voor wie leert op de werkvloer, en we zorgen ervoor dat die het leerpotentieel vergroten in plaats van een hinderpaal vormen.
- 575.** We maken samenwerking mogelijk tussen scholen die praktijkgericht onderwijs aanbieden enerzijds en centra voor volwassenenonderwijs en basiseducatie anderzijds.

-
- 576.** Leerlingen die meer uitdagingen nodig hebben moeten deze kunnen krijgen. Leerlingen die uitblinken in bepaalde vakken moeten de mogelijkheid krijgen om dit zowel theoretisch als praktisch uit te diepen. We ondersteunen scholen voor secundair onderwijs om hiervoor samenwerkingen op te zetten met instellingen voor hoger onderwijs en bedrijven.
- 577.** We ontwikkelen een echt kwaliteitskader voor leermiddelen in samenwerking met de onderwijsverstrekkers en de uitgeverijen. We zetten in op duurzame leermiddelen en maken komaf met invulboeken. Materiaal dat voldoet aan het kwaliteitskader, krijgt een erkend kwaliteitslabel. Dit moet scholen in staat stellen een beter onderscheid te maken tussen kwaliteitsvolle en andere leermiddelen.
- 578.** We ondersteunen scholen in de omgang met nieuwe technologieën zoals artificiële intelligentie. We omarmen deze technologische ontwikkeling en zetten ze in ter ondersteuning van leerkrachten en het leerproces. Daarnaast ondersteunen we leerkrachten in de professionalisering van effectieve digitale didactiek.
- 579.** We zorgen dat scholen een beleid opstellen rond digitalisering in hun school. We garanderen degelijke gegevensbescherming van leerlingen, maar zorgen er tegelijk voor dat gegevens vlot kunnen gedeeld worden met het betrokken onderwijs- en zorgpersoneel.
- 580.** We evalueren het decretaal kader rond afstandsonderwijs en sturen bij waar nodig. Onderwijs moet elke leerling een eerlijke kans geven om zich voluit te ontwikkelen, ongeacht hun thuissituatie.
- 581.** Meer autonomie voor scholen vraagt ook een sterke schoolleider die kan rekenen op een sterk schoolbestuur. We professionaliseren de schoolbesturen met het oog op het versterken van de samenwerking met de betrokken directeurs, het administratief ontlasten van de scholen en het versterken van de onderwijskwaliteit.
- 582.** We zijn voorstander van centrale toetsen. Zo monitoren we de kwaliteit en effectiviteit van scholen en stimuleren we slecht scorende scholen om het beter te doen. Daarom investeren we extra in ondersteuning en begeleiding. We moedigen scholen aan meer van elkaar te leren via goede praktijkvoorbeelden.
- 583.** We verbreden de werking van de centrale toetsen naar andere leergebieden dan enkel wiskunde en Nederlands.
- 584.** We versterken de onderwijsinspectie. We voeren een kerntakendebat en bieden haar meer tools en mensen.

3.5. BETER HOGER ONDERWIJS VOOR IEDEREEN

Een vlotte studieloopbaan, waarbij jongeren niet botsen op drempels tussen instellingen, voldoende opgevolgd worden zodat ze maximale kansen krijgen om een diploma te halen en daarbij ook een helder overzicht behouden over de beschikbare én kwaliteitsvolle opleidingen die onze regio te bieden heeft: dat is het hoger onderwijs van de toekomst.

Vandaag kent ons hoger onderwijs een onzekere financiering door de vele besparingen van de Vlaamse regering. Maar ook het personeel dat aangesteld is in onze instellingen voor hoger onderwijs kent veel onzekerheid: we moeten de statuten onder de loop nemen, maar ook extra aandacht voorzien voor het mentaal welzijn op de werkvloer. Om de studievoortgang en efficiëntie van studenten te versterken, zetten we in op de samenwerking tussen instellingen, nemen we de huidige opleidingsstructuur onder de loop en voorzien we betere en extra begeleiding.

Resoluties:

- 585.** Via een doeltreffend, evenwichtig, voorspelbaar en rechtvaardig financieringsmodel verzekeren we de kwaliteit van ons hoger onderwijs en versterken we de samenwerking tussen instellingen. Daarbij zorgen we dat elke instelling zijn eigen sterktes kan uitbouwen. We garanderen universiteiten en hogescholen hun financiering via een decretaal kader.
- 586.** We evolueren naar een moderner statuut voor academisch, administratief, onderwijsondersteunend en wetenschappelijk personeel met de nodige aandacht voor werkzekerheid, mentaal welzijn en groeikansen voor onderzoekers. We bekijken hoe het financieringssysteem voor onderzoeksprojecten hervormd kan worden.
- 587.** 20 jaar na de invoering van de Bologna-hervorming in Vlaanderen is het hoog tijd voor een evaluatie, en indien nodig een hervorming van de bestaande structuren. Het doel daarvan is studenten verzekeren van een efficiënte en effectieve studieloopbaan.
- 588.** Om ons onderwijs democratisch te houden stappen we af van het huidige drietraps beurssysteem en vervangen dit door een meer geleidelijk systeem waarbij meer studenten een meer evenredige studiebeurs krijgen. We zorgen dat de beurzen gaan naar de studenten die dit echt nodig hebben: op basis van inkomen en vermogen.

-
- 589.** Om de studentenvoorzieningen te versterken zetten we maximaal in op samenwerking tussen instellingen in dezelfde stad, gewest of regio.
- 590.** Om de studieduur van jongeren zo efficiënt mogelijk in te delen, zorgen we voor een betere studie-oriëntering. We zetten doorheen de hele studieloopbaan in op het aanleren van leervaardigheden en we dichten de kloof tussen het secundair en het hoger onderwijs. Tot slot bieden we ook in het hoger onderwijs voldoende ondersteuning aan studenten om hun studieloopbaan vorm te geven en daarin keuzes te maken.
- 591.** Om studenten bij problemen in hun studieloopbaan beter te begeleiden, versterken we de studieloopbaanbegeleiding van hogeronderwijsinstellingen. Zo kunnen problemen sneller gesignaleerd worden of studenten ook sneller geheroriënteerd worden naar een richting die beter aansluit bij hun interesses en talenten. We brengen alle mogelijke drempels in kaart: we maken een vlottere overgang tussen opleidingen mogelijk door samenwerking tussen instellingen en efficiëntere schakelmogelijkheden.
- 592.** We vermijden dat studenten te lang blijven vastzitten in hun studieloopbaan en waken tegelijkertijd over de democratische toegang tot ons hoger onderwijs. De harde knip is onrechtvaardig en een evaluatie en hervoming is nodig.
- 593.** We zetten in op een rationeel studieaanbod. We versterken instellingen in hun sterktes en expertise bij de programmatie van opleidingen, en zorgen voor objectieve evaluatie bij de aanvraag van nieuwe opleidingen. Om de programmaties van nieuwe opleidingen te versterken, zetten de SERV en de VLUHR (Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad) naar Scandinavisch voorbeeld samen een dienst op om de gewenste competenties op lange termijn in kaart te brengen, evenals het potentieel aan benodigde profielen.
- 594.** We versterken het diversiteitsbeleid in het hoger onderwijs. We weten dat veel te weinig studenten met een diverse achtergrond doorstromen uit het eerste jaar. Maar de overheid heeft vandaag onvoldoende zicht op concrete cijfers. We verplichten universiteiten en hogescholen daarom om hun geaggregeerde data over het studiesucces van studenten met bijzondere sociaal-culturele kenmerken (zoals migratieachtergrond, thuistaal, pionierstudent, etc.) publiek beschikbaar te maken. Op basis van referentiepunten monitoren we de eerlijke kansen inzake instroom en doorstroom.

-
- 595.** In het licht van de toenemende internationalisering van ons hoger onderwijs en de blijvende nood aan democratisering, evalueren we de huidige taalregels voor het hoger onderwijs. We garanderen de nodige financiering voor de verplichte Nederlandstalige equivalenten van basisopleidingen (op zowel bachelor- als masterniveau) met een Engelstalige variant. Daarnaast versterken we de kwaliteit van de Engelstalige opleidingen.

3.6. KINDERGELD VOOR EERLIJKE KANSEN

Elk kind verdient niet alleen een fijne jeugd maar ook gelijke kansen om zich ten volle te ontplooien. Dat lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het niet. Niet elk kind gaat vandaag naar de kinderopvang, niet elk kind kan de studierichting kiezen die het best bij zijn talenten past en niet elk kind krijgt een gevulde of gezonde brooddoos mee naar school. Sommige ouders hebben gewoon niet genoeg om hun kinderen alles te geven wat ze nodig hebben. En dat is doodzonde. Want zo verspillen we talent en verkwisten we kansen. Wij hebben geen olie, gas of diamanten in de grond zitten. Kennis is onze grondstof. En als kennis-economie kunnen we het ons niet veroorloven om jongeren kwijt te raken.

Vooruit wil dat ieder kind krijgt wat het nodig heeft om zich volledig te ontwikkelen. Om dat te bereiken gaan we de zaken drastisch anders aanpakken dan vandaag. We zorgen voor een basis aan kansen voor elk kind door extra te investeren in kinderen en het kindergeld te hervormen. Zo kunnen we voor elk kind goede opvang voorzien in de crèche en een gratis maaltijd op de basisschool. Zo kunnen we voor elk kind een plafond zetten op de schoolfacturen in het middelbaar onderwijs, zodat ze allemaal voor de studierichting kunnen kiezen die het beste bij hen past. Door meer middelen rechtstreeks in kinderen te investeren (cash naar diensten), verkleinen we de ongelijkheid. Tegelijk zorgen we ervoor dat het kindergeld gericht wordt toegekend, zodat geen enkel kind in armoede moet opgroeien.

We verwachten dat ouders ook gebruikmaken van de ondersteuning die in het belang van hun kinderen voorzien wordt. Zo willen we elk kind in de kinderopvang en in de kleuterklas krijgen. Alleen zo kunnen we garanderen dat elk kind echt een gelijke basis aan kansen krijgt.

Dat is niet alleen belangrijk voor de toekomst van onze kinderen, maar ook voor de toekomst van de hele samenleving. Als kinderen niet mee zijn, moet het onderwijs meer leerachterstand goedmaken, zakt het niveau van het onderwijs, krijgen bedrijven en overheden minder geschoolde werknemers, draait ons zorgsysteem overuren door extra psychische en fysieke gezondheidsproblemen en krijgen criminele netwerken vaker vat op onze jongeren. Daarom moeten we als sterke welvaartsstaat alle kinderen van bij de start alle kansen geven.

Resoluties:

- 596.** We geven elk kind een basis aan kansen. Ongeacht waar het wiegje staat. We verzekeren elk kind van gezonde maaltijden, betaalbaar onderwijs en goede kinderopvang. Dit realiseren we door extra investeringen en een hervorming van het kindergeld. Die hervorming zorgt ervoor dat meer middelen gaan naar de kinderen die dit het meest nodig hebben. Zo gaan meer middelen rechtstreeks naar het kind, verkleinen we de ongelijkheid en binden we de strijd aan met kinderarmoede.
- 597.** Geen enkel kind mag opgroeien in armoede. Kinderen die opgroeien in kansarme gezinnen, geven we meer steun. Het kindergeld wordt gericht toegekend op basis van inkomen en vermogen.
- 598.** De eerste levensjaren zijn essentieel voor de slaagkansen van kinderen op latere leeftijd. Daarom ligt de focus van onze investeringen op de jongere jaren.
- 599.** Door te zorgen voor gezonde maaltijden, lagere schoolkosten en goede kinderopvang, voorzien we een sterke basis aan kansen voor elk kind. Die kansen moeten ook gegrepen worden door de ouders. Daarom verwachten we voldoende aanwezigheid in de opvang, in de kleuterklas en op school.

3.7. OPNIEUW INVESTEREN IN JEUGDWERK

3.7.1. De onschatbare waarde van jeugdwerk

In Vlaanderen en Brussel raakt jeugdwerk in al haar vormen elke week honderdduizenden jongeren. Denk aan onze jeugdbewegingen en aan speelpleinwerking - alles waaraan de jeugd deelneemt in haar vrije tijd. De waarde van ons jeugdwerk valt moeilijk te overschatten. Het is voor veel jongeren een uitlaatklep, een plek waar ze zichzelf kunnen zijn, maar ook een plek waar ze zichzelf kunnen ontwikkelen. Want ook buiten de schoolmuren leren kinderen en jongeren ontzettend veel bij, heel vaak via het jeugdwerk. Het is bovendien een sector die vooral draait op het vrijwillig engagement van jonge mensen. Jonge mensen die een enorme bijdrage leveren aan onze samenleving op ontzettend veel manieren.

Resoluties:

- 600.** We maken een einde aan jarenlange stilstand in de financiering van het jeugdwerk en de jeugdverblijven. Zo garanderen we dat zij hun kwalitatieve werking kunnen voortzetten en uitbreiden én dat het voor onze kinderen en jongeren betaalbaar blijft. We creëren op die manier ook marge voor nieuwe organisaties en initiatieven.
- 601.** Al te vaak verdwijnen succesvolle proefprojecten na 1 of 2 jaar terug, omdat er geen middelen meer voor worden voorzien. Wanneer nieuwe en experimentele projecten in het jeugdwerk met tijdelijke projectsubsidies succesvol zijn en hun meerwaarde kunnen aantonen, gaan we over tot structurele financiering om die projecten te verankeren.
- 602.** We bieden het jeugdwerk een zorgeloze zomer. Samen met steden en gemeenten zorgen we dat er voldoende kampeerterreinen zijn. De Vlaamse regering zorgt er bovendien voor dat er voldoende en degelijke tenten zijn die eenvoudig kunnen worden ontleend. Er worden ook voldoende en kwaliteitsvolle opslagruimtes voorzien voor deze tenten en ander materiaal.
- 603.** Elk kind en elke jongere heeft recht op een plek om zich te amuseren in de buurt. Steden en gemeenten moeten daarom inzetten op kwalitatieve publieke ruimte voor kinderen en jongeren en op degelijke, duurzame en toegankelijke jeugdinfrastuur. De Vlaamse regering ziet erop toe dat steden en gemeenten zich daarin engageren.
- 604.** We zorgen voor een verkeersveilige omgeving op plaatsen waar veel kinderen komen (scholen, crèches, jeugd- en sportinfrastructuur, speeltuinen, ...) We zetten daarom in op zone 30's op die plaatsen.
- 605.** Jongeren die zich engageren in het jeugdwerk hebben meer dan voldoende aan hun hoofd. We besparen ze maximaal van papierwerk, regulitis en planlast, en ondersteunen ze daar waar papierwerk onvermijdelijk is. Daarom stimuleren we participatie aan het verenigingsloket en breiden de werking er van uit.
- 606.** Vrijwilligers in het jeugdwerk krijgen steeds vaker te maken met jongeren die zich niet goed in hun vel voelen, maar het is niet de taak van jeugdwerkers om de rol van hulpverleners op zich te nemen. We investeren daarom massaal in het mentaal welzijn van onze jongeren. We zorgen ervoor dat vrijwilligers in het jeugdwerk weten waar ze naar kunnen doorverwijzen als dat nodig is.

-
- 607.** We voeren een doortastend anti-pestbeleid op alle plekken waar kinderen en jongeren samenkomen. Dat houdt onder andere de structurele ondersteuning van een kenniscentrum anti-pestbeleid in, maar ook het ontwikkelen van omstaander-trainingen voor iedereen die met kinderen en jongeren werkt op vrijwillige of professionele basis. We versterken kadervorming in het jeugdwerk en verplichten elke school om een anti-pestbeleid te voeren.

3.7.2. Kinderen en jongeren meer betrekken

Er wordt heel vaak over jongeren gesproken en geschreven, maar nog steeds veel te weinig mét jongeren. Van het werk dat ze leveren in vakantiejobs tot het vrijwilligerswerk dat ze in het jeugdwerk doen. Het is hoog tijd om jongeren vaker en beter te betrekken bij de besluitvorming.

- 608.** We erkennen en waarderen de enorme meerwaarde die ons jeugdwerk levert en betrekken jeugdwerkers bij de besluitvorming. We voeren niet alleen beleid over jongeren, we voeren het met jongeren. We versterken daarom ook de financiering van het label kindvriendelijke steden en gemeenten dat onder meer inzet op de participatie van kinderen en jongeren en zorgen er zo voor dat kinderen steeds een plek aan de tafel krijgen.
- 609.** We verruimen het stemrecht voor 16-jarigen zodat zij niet alleen voor de Europese, maar ook voor alle andere verkiezingen kunnen stemmen. We bouwen geen extra drempels in zoals een registratieplicht. Wie 16 jaar en ouder is krijgt gewoon een uitnodiging en kan daarmee gaan stemmen. We zetten daarnaast versterkt in op het verwerven van kennis over politiek en samenleving bij jongeren.
- 610.** In de partijfinanciering garanderen we financiële middelen voor de werking van jongerenafdelingen van politieke partijen om ook jongeren op die manier te betrekken bij de politiek.

3.7.3. Jeugdwerk voor iedereen!

Het traditionele jeugdwerk levert grote inspanningen om een zo divers mogelijk publiek te kunnen betrekken. Toch ervaren zowel het jeugdwerk als jongeren zelf nog heel wat drempels in die uitdaging.

Die vaststelling motiveert ons om nog meer in te zetten op de toegankelijkheid van ons jeugdwerk. Dat doen we door enerzijds traditionele jeugdwerkorganisaties te ondersteunen in hun inspanningen om iedereen te betrekken en anderzijds door nieuwe kleinschalige organisatievormen die vaak maatschappelijk kwetsbare jongeren aantrekken te ondersteunen in hun doorstart.

-
- 611.** Elk kind heeft recht op kwaliteitsvolle vrijetijdsbesteding. We ondersteunen ons jeugdwerk om het aanbod betaalbaar en toegankelijk te houden. We ondersteunen eveneens nieuwe kleinschalige organisatievormen die met jongeren werken.
  - 612.** Kleine lokale jongerenorganisaties komen vaak niet in aanmerking voor Vlaamse subsidies. De Vlaamse regering zorgt er in samenwerking met steden en gemeenten voor dat er met die kleine organisaties aan de slag wordt gegaan en dat de nodige (financiële) ruimte wordt voorzien.
  - 613.** We zorgen er voor dat alle jongeren toegang hebben tot een betaalbare hobby. We zetten daarom nog meer in op de UITPAS. Kortingstarieven geven we zo veel mogelijk rechtstreeks, zodat gezinnen geen voorschotten moeten betalen.
  - 614.** Het traditionele jeugdwerk bereikt sommige doelgroepen nog steeds zeer moeilijk. We geven daarom volop kansen aan gespecialiseerde jeugdwerkinitiatieven die op de moeilijk bereikbare doelgroepen inzetten. We zetten jeugdwerkers aan om na of naast hun engagement in het traditioneel jeugdwerk ook eens een jaar actief te zijn in deze gespecialiseerde jeugdwerkinitiatieven.

3.8. ELK KIND EEN VEILIGE THUIS

Kinderen zijn onze toekomst. Of onze samenleving van morgen erop vooruit gaat, zal vooral van hen afhangen. Wij moeten er alles aan doen om kinderen veilig en goed omringd te laten opgroeien zodat zij zich ten volle kunnen ontwikkelen. Ook – en vooral – wanneer kinderen de pech hebben dat zij opgroeien in moeilijke omstandigheden.

Een sterke overheid zorgt ervoor dat je wieg en al het onrecht dat je onderweg wordt aangedaan niet je toekomst bepaalt. Een sterke welvaartsstaat zorgt ervoor dat ook kinderen met een moeilijke thuissituatie eerlijke kansen krijgen. Want in een samenleving waar we voor elkaar zorgen, zorgen we bij uitstek voor de jeugd die een slecht lot getrokken heeft. In ons land is dat de taak van de Vlaamse overheid.

Het aantal kinderen en jongeren dat hulp nodig heeft, stijgt jaar na jaar. Sterke jeugdhulp kan voor kinderen en jongeren in een onveilige thuissituatie een levensgroot verschil maken. Toch wordt de jeugdhulp in Vlaanderen al jaren ondergefinancierd en worden de wachttijden jaar na jaar langer. De Vlaamse jeugdhulp heeft te maken met een bewust georganiseerd capaciteitstekort.

Voor Vooruit moet een sterke welvaartsstaat garant staan voor voldoende aanbod. De veiligheid van kinderen staat altijd op de eerste plaats. Onveilige situaties voor kinderen mogen nooit aanslepen. Dat ondermijnt de kansen op herstel. Als kinderen nodeloos lang in verontrustende situaties blijven, heeft dit een nefaste invloed op de rest van hun leven. Voor Vooruit moet er veel korter op de bal kunnen worden gespeeld door jeugdhulpverleners en jeugdrechters. En moet er dringend meer aandacht en budget naar preventie gaan.

3.8.1. Het falend systeem op de schop

Ondanks de duizenden kinderen en jongeren die hulp nodig hebben, wordt de jeugdhulp in Vlaanderen al jaren ondergefinancierd. Vanuit de mensen op het terrein wordt aangegeven dat de noden nochtans steeds groter worden en er steeds langer hulp nodig is. De jeugdhulp slibt dicht en kinderen en jongeren wachten soms jaren op de juiste hulp.

Het huidige systeem ‘integrale jeugdhulp’ faalt. Het systeem moest het makkelijker maken om van de ene dienst naar de andere te gaan, maar het werd een onoverzichtelijk kluwen. Dit brengt een enorme administratieve last met zich mee. Verschillende jeugdhulpverleners maken verslagen op over de situatie van een kind zonder het van elkaar te weten. De beoordeling van de situatie wordt dan weer gedaan door iemand die nog nooit met het kind of het gezin gesproken heeft. De jeugdhulpverlening heeft een grondige facelift nodig om deze problemen aan te pakken.

Resoluties:

- 615.** We zorgen voor meer investeringen in alle vormen van jeugdhulpverlening. We voorzien een altijd beschikbaar aanbod voor acute situaties. Zo is er voor kinderen en gezinnen in nood steeds een veilige plek, 24 op 24, 7 op 7.
- 616.** Na jaren van onderfinanciering indexeren we de middelen voor jeugdhulp en investeren we in werking en personeel.
- 617.** We hervormen het huidige jeugdhulpsysteem en zetten de bescherming en belang van het kind opnieuw centraal. De huidige Integrale Jeugdhulp heeft gefaald, het hulpaanbod is te versnipperd en het is te moeilijk om snel de juiste hulp te vinden.
- 618.** We voorzien 1 dienst waar elk aangemeld kind in een verontrustende situatie wordt opgevolgd. Deze dienst bekijkt de volledige gezinssituatie en neemt ook de beslissing welke stappen er verder gezet moeten worden. We vermijden hierbij dat kinderen teruggestuurd worden naar onveilige situaties en voorzien alternatieven.

-
- 619.** We verminderen de administratieve lasten van de jeugdhulpverleners, verkorten de beslissingsprocedures en we garanderen een continue opvolging.
  - 620.** We breiden de behandelcapaciteit uit voor kinderen en jongeren met psychische problemen.

3.8.2. Beter voorkomen dan genezen

Vandaag wordt er pas ingegrepen als een thuissituatie al uit de hand gelopen is. Dat is natuurlijk een slechte aanpak: we moeten kinderen in gevaarlijke situaties sneller op de radar krijgen en er vroeger bij zijn. Vooruit wil bij de meest complexe en onrustwekkende situaties een preventieve en aanklappende vorm van hulpverlening. Zelfs al tijdens een verontrustende zwangerschap moet een jeugdrechter ondersteuning kunnen opleggen. Wanneer we er snel bij zijn en hulp kunnen voorzien voor ouders en kinderen samen, zullen minder kinderen geplaatst hoeven te worden of levenslange trauma's met zich meedragen. Voor Vooruit is het essentieel dat binnen de jeugdhulp ook aandacht is voor de allerkleinsten die geen eigen stem hebben.

Resoluties:

- 621.** Als een baby dreigt geboren te worden met fysieke of mentale letsels ten gevolge van verontrustend gedrag van één van de ouders tijdens de zwangerschap, grijpen we in. We voeren via de gerechtelijke weg de ondertoezichtstelling in als vorm van aanklappende gezinshulpverlening om baby's te beschermen en ouders te helpen.
- 622.** We breiden de capaciteit voor vroegdetectie en preventie van psychologische problemen, kindermishandeling en intrafamiliaal geweld sterk uit. Zo voorkomen we dat problemen uit de hand lopen en mensen een leven lang blijven achtervolgen.
- 623.** Bij een verontrustende situatie moeten alle minderjarigen uit hetzelfde gezin beschermd worden. Niet alleen het kind of de jongere over wie het in de eerste plaats ging. Als blijkt dat de situatie ook voor de andere minderjarige gezinsleden onveilig is, moeten ook voor hen maatregelen worden getroffen.
- 624.** Fysiek geweld tegen kinderen kan nooit door de beugel. Net als 92 andere landen voeren we een expliciet wettelijk verbod op lijfstraffen voor kinderen in.

3.8.3. Kinderen in verontrustende situaties sneller helpen

Jeugdhulp kan het best zo dicht mogelijk aansluiten bij het kind en zijn leefwereld. Maar de thuissituatie laat zo iets niet altijd toe. Soms dreigt er net binnen het gezin gevaar. Daarom mag de vrijwillige hulp in de thuisomgeving nooit langer duren dan goed is voor de kinderen. Bij een verontrustende thuissituatie moeten kinderen veel sneller naar een veilige plek gebracht worden. Ook als dat betekent dat ze bij hun ouders weggehaald moeten worden.

Maar ouders kunnen ook met tal van problemen bij hun kinderen worden geconfronteerd, zoals druggebruik en andere verslavingsproblemen, zelfverwonding, psychische problemen en suïcidale gedachten, kleine en grotere criminaliteit, oudermishandeling. Ouders zitten dikwijls met de handen in het haar over hoe ze met die problemen moeten omgaan. Niet alleen de kinderen, maar ook ouders hebben nood aan ondersteuning.

Resoluties:

- 625.** We bieden houvast voor jeugdhulpverleners en voorzien duidelijke richtlijnen wanneer er doorverwezen moet worden naar de jeugdrechter en vice versa.
- 626.** Wanneer een kind in een verontrustende situatie wordt aangemeld, moeten duidelijke minimale verwachtingen met ouders worden afgesproken. Het belang van het kind staat hier altijd voorop, maar ook de ouders weten op die manier duidelijker wat van hen verwacht wordt.
- 627.** We bouwen vaste evaluatiemomenten in waarbij de gemaakte afspraken met de ouders besproken worden. Een verbetering van de thuissituatie moet aantoonbaar zijn door concrete handelingen en inspanningen door de ouders. De evaluatie moet minimaal voorzien worden om de 6 maanden, maar kan sneller indien nodig. Indien er geen verbetering is in de leefsituatie van het kind dan kan het parket sneller ingrijpen.
- 628.** Om te garanderen dat kinderen in onveilige situaties snel geholpen worden, passen we het gedeeld beroepsgeheim consequent toe. We versterken het casusoverleg tussen hulpverleners, leerkrachten, politie- en justitiediensten. We leggen hierbij de nadruk op de informatie die een hulpverlener wél kan of moet delen en wat hij niet kan delen.
- 629.** We ontwikkelen een gecentraliseerd systeem dat informatiedeling tussen alle partners die een kind in een verontrustende situatie begeleiden makkelijker maakt.

-
- 630.** Ouders weten niet altijd hoe ze met problemen bij hun kinderen moeten omgaan en zoeken vaak tevergeefs naar gepaste hulp. We investeren daarom ook sterker in opvoedingsondersteuning voor ouders.

3.8.4. De juiste hulp op het juiste moment

Een kind is geen eiland. Een kind leeft in een familie, gaat naar school, heeft vrienden, maakt deel uit van een gemeenschap. Als kinderen hulp nodig hebben dan is het belangrijk dat er ook gekeken wordt naar die leefcontext. Een kind kan pas een kans hebben op betere toekomst als er ook gewerkt wordt met de mensen in de omgeving van het kind. Vandaag is dat niet altijd het geval. Een jeugdrechter kan ouders geen gerechtelijke maatregelen opleggen. Hoewel daar de problemen voor een verontrustende situatie een oorzaak kunnen vinden.

Resoluties:

- 631.** We breiden het aanbod van ‘contextbegeleiding’ en gezinsopvang uit. Want wie een kind wil helpen, moet ook de context waarin het dagelijks leeft, verbeteren.
- 632.** We betrekken ouders en anderen uit de leefsituatie van het kind meer bij de begeleiding van het kind dat in een residentiële opvang verblijft. Op die manier hebben kinderen maximale kansen op een goede re-integratie in gezin en samenleving.
- 633.** We voorzien meer tools voor jeugdrechters tegenover ouders. Indien er wordt beslist tot uithuisplaatsing van een kind, worden er voorwaarden opgelegd aan de ouders met het oog op een hereniging. Als allereerste optie moet steeds bekeken worden of een gezamenlijke opvang ouder-kind een mogelijkheid is.
- 634.** Niet-begeleide minderjarige asielzoekers hebben recht op een goede begeleiding. We breiden de psychologische hulp en capaciteit binnen jeugdzorg uit voor minderjarige asielzoekers.
- 635.** Elke jongere in de jeugdhulp heeft recht op een trajectbegeleider: een professional die vanaf dag één het dossier van het kind opvolgt en zo zorgt voor meer continuïteit tijdens én na hun hulpverleningstraject. Nu is de verantwoordelijkheid over de continuïteit nog te vaak teveel verdeeld over alle betrokkenen.

-
- 636.** Voor jongeren vanaf 16 jaar wordt het verlaten van de jeugdhulp grondig voorbereid. We bekijken op maat van de jongeren welke ondersteuning ze nog nodig hebben tot 25 jaar. Op het scharniermoment tussen jeugdhulpverlening (tot 25 jaar) en volwassenhulpverlening voorzien we een overgangstraject om zo de continuïteit van de hulpverlening te garanderen.

3.8.5. Pleegzorg en adoptie als jeugdbescherming

Wanneer kinderen uit huis geplaatst worden, kan een pleeggezin een nieuwe thuis bieden. We zien pleegzorg als een belangrijk alternatief voor residentiële opvang. Ook binnenlandse adoptie kan een antwoord bieden wanneer een ouder niet kan instaan voor de zorg van een kind. Zowel pleegzorg als adoptie zijn internationaal erkend als jeugdbeschermingsmaatregelen.

Interlandelijke adoptie, waarbij je een kind in een ander land gaat adopteren, is een uitzonderlijke maatregel. Het is geen kanaal om elke kindervens te vervullen. Het is een middel om een veilige thuis voor een kind in nood te verzekeren, maar enkel indien er geen andere opties zijn in het land van herkomst. Het is in ieders belang dat adopties fraudevrij verlopen. Geen enkele adoptieouder wil vernemen dat een kind onrechtmatig bij de eerste ouders werd weggenomen. Geen enkel geadopteerd kind wil later te weten komen dat het ontvoerd of verkocht werd. Voor Vooruit is de strijd voor een fair adoptiesysteem een gezamenlijke strijd van alle betrokkenen: de geadopteerden, de adoptieouders en de eerste ouders.

Resoluties:

- 637.** Gezinshuizen en pleegzorg moeten steeds in overweging genomen worden wanneer een kind uit de thuissituatie wordt weggehaald. We versterken het aanbod en voorzien een goed uitgebouwde ondersteuning van pleegkinderen, pleegouders en ouder(s). In het bijzonder werken we voor pleegouders administratieve lasten weg door procedures te vereenvoudigen of te digitaliseren en geven we pleegouders voor langdurige pleegzorg toegang tot ouderschapsverlof.
- 638.** We gaan voor een grondige hervorming van het huidige adoptiesysteem. We maken adoptie enkel nog mogelijk op initiatief van herkomstlanden. We centraliseren de adoptiebemiddeling bij de Vlaamse Centrale Autoriteit.

-
- 639.** Zodra er twijfel is dat er vanuit een bepaald herkomstland frauduleuze adopties gebeuren, en zeker als er bewijzen zijn van wantoestanden, moeten adopties uit dat land geschorst worden. Adopties mogen enkel plaatsvinden als er 100% zekerheid is dat dit fraudevrij en legaal kan gebeuren.
- 640.** We verankeren duidelijke criteria voor adopteerbaarheid en maken de adoptie-procedure transparanter en korter. Zo krijgen fraude en wanpraktijken geen kans en leven adoptieouders niet jarenlang in onzekerheid.
- 641.** We breiden de mogelijkheden tot herstel uit voor de adoptie-wanpraktijken die plaatsvonden in het verleden, zoals het opnieuw aannemen van de oorspronkelijke naam. We verbeteren de mogelijkheden tot inzage van adoptiedossiers en de toegang tot afstammingsgegevens.
- 642.** De middelen die vrijkomen door de herziening van de financiering van het huidige systeem investeren we in een toegankelijk en betaalbaar adoptie(na)zorgsysteem voor geadopteerden, eerste ouders en adoptieouders. Bijzondere aandacht wordt daarbij besteed aan mentaal welzijn en identiteitsvragen, maar ook aan ervaringen waarmee geadopteerden te maken kunnen krijgen, zoals racisme en discriminatie.

04

VOORUIT MET ONS KLIMAAT, MAAR DAN WEL VOOR EN MET IEDEREEN

4.1. BETAALBARE ENERGIE VOOR EEN BETER KLIMAAT	156
4.1.1. Betaalbare energie	156
4.1.2. Collectief woningen renoveren	158
4.1.3. Naar een duurzame industrie	160
4.1.4. Investeren in duurzame ondernemingen	162
4.1.5. Klimaatneutrale energie	163
4.1.6. Een sterker elektriciteitsnet	166
4.2. MOBILITEIT: WEG VAN STILSTAND, VERVUILING EN ONVEILIGHEID	167
4.2.1. Verschuiven: alternatieven voor de auto	168
4.2.2. Verschoenen: nul-uitstoot op onze wegen	171
4.2.3. Vermijden van files en vlieggreizen	173
4.2.4. Verkeersveiligheid: naar 0 verkeersdoden	174
4.3. EEN GEZONDE LEEFOMGEVING	177
4.3.1. Ruimtelijke ordening	177
4.3.2. Milieu	181
4.4. ONZE LANDBOUW HERVORMEN	188
4.4.1. Onze landbouwers verdienen steun	188
4.4.2. Een eerlijke prijs voor landbouwproducten	190
4.5. EEN BETER LEVEN VOOR DIEREN	191
4.5.1. Alle dieren verdienen een goed leven	191
4.5.2. Dierenleed bestrijden	191

VOORUIT MET ONS KLIMAAT, MAAR DAN WEL VOOR EN MET IEDEREEN

Voor Vooruit is de klimaatverandering één van de grootste uitdagingen van onze tijd. We hebben maar één planeet om op te leven. Als zij onherstelbare schade oploopt, verliezen we ons meest kostbare collectieve goed: een leefbare aarde. En de tijd om te handelen is nu. Want nu al bedreigt de klimaatverandering onze welvaart, onze veiligheid en ons toekomstperspectief.

Klimaatdoelstellingen zijn voor ons niet vrijblijvend. We steunen voluit de VN-afspraken om al het mogelijke te doen om de temperatuurstijging te beperken tot maximaal 1,5° C. Als je ziet dat je op een muur afrijdt, rem je af en draai je aan het stuur.

We koesteren niet de illusie dat we met België of Vlaanderen alleen dit wereldwijde probleem kunnen oplossen. Als Europa en de rest van de wereld niet ook hun bijdrage leveren, komt het niet goed. Alleen met doorgedreven internationale samenwerking kunnen we deze klus klaren.

Maar dat is voor ons geen reden om te wachten op internationale actie. We kiezen om deel te zijn van de oplossing, niet van het probleem. Als klein, welvarend land dat nauw verbonden is met de hele Europese markt, hebben we alle hefboomen in handen om pioniers te zijn van de koolstofvrije economie van de toekomst. Voorloper zijn in de wereldwijde energietransitie die eraan komt, is niet alleen juist maar ook verstandig. Hoe sneller wij overschakelen naar duurzame energie, des te groter onze toekomstige welvaart zal zijn.

Er is nog een reden om haast te maken met de transitie naar duurzame energie. We leven in een onstabiele wereld waarin grondstoffen als politiek wapen ingezet worden. Als land zonder eigen fossiele brandstoffen, hebben we dus alle belang bij duurzame energie van eigen bodem. Dat verschaft ons bevoorradingszekerheid en de garantie van betaalbare prijzen. Dat is goed voor de economie, goed voor de mensen en goed voor de welvaartsstaat.

Wij met Vooruit zijn geen doemdenkers. We geloven niet dat we de ontwikkeling en economische groei tot stilstand moeten brengen. Maar we geloven evenmin dat de vrije markt het probleem vanzelf zal oplossen. Of dat de verantwoordelijkheid voor de transitie bij individuele burgers gelegd moet worden.

De omschakeling naar een duurzame samenleving en economie volbrengen we alleen als we de weg samen afleggen. Binnen een collectief kader dat ervoor zorgt dat iedereen mee kan.

Dat geldt bij uitstek voor de grote infrastructuurinvesteringen en diensten, zoals elektriciteitsnetten, fietspaden of openbaar vervoer. Alleen met een collectieve aanpak kunnen de lasten én de lusten daarvan eerlijk verdeeld worden en kan ons klimaatbeleid een win-win opleveren voor onze planeet, onze welvaart én onze toekomst.

Resolutie:

- 643.** We beperken de opwarming van de aarde tot 1,5°C. Dat betekent voor België een uitstootvermindering van minstens 55% tegen 2030 en klimaatneutraliteit voor 2050. Voor Vooruit worden het draagvlak, de haalbaarheid en de finale resultaten van het klimaatbeleid bepaald door het sociaal en fiscaal beleid dat iedereen moet in staat stellen om zich structureel aan te passen aan de klimaatverandering. Het samenspel tussen het klimaatbeleid en een sterk sociaal beleid is van doorslaggevend belang.

4.1. BETAALBARE ENERGIE VOOR EEN BETER KLIMAAT

4.1.1. Betaalbare energie

We kregen de voorbije twee jaar te maken met extreem schommelende energieprijzen en soms torenhoge energiefacturen. Dat is erg pijnlijk, want we hebben natuurlijk allemaal energie nodig om ons te verwarmen, om te koken of de was te doen. Dat is geen luxe, dat is basis. Voor Vooruit is betaalbare energie voor alle gezinnen en alleenstaanden een absolute prioriteit. De energierekening mag mensen niet in de afgrond duwen.

Daarom heeft Vooruit in de federale regering de btw op energie verlaagd naar 6% en een basispakket van bijna 1000 euro voorzien. Om de meest kwetsbaren te beschermen, hebben we het sociaal tarief uitgebreid naar 1 miljoen huishoudens. Dit systeem heeft veel mensen tegen onbetaalbare rekeningen en armoede beschermd. Dat is voor ons heel belangrijk. Maar het systeem voelde voor mensen die nét niet onder het sociaal tarief vielen onrechtvaardig aan. De aanpak was te ‘zwart-wit’: ofwel heb je het sociaal tarief, ofwel niet. Het sociaal tarief moet daarom geleidelijk en progressiever.

Het oude ‘alles of niets systeem’ maakt bovendien het verschil tussen werken en niet-werken kleiner. Werkende mensen die dankzij hun loon net teveel verdienen voor het sociaal tarief, moeten immers wel de volle energieprijs betalen. Daardoor verdwijnen hun extra inkomsten uit loon als sneeuw voor de zon. Dat willen wij niet met Vooruit. Wij willen dat werken loont en mensen daardoor gestimuleerd worden om te gaan werken. Ook om die reden moet voor ons het sociaal tarief getrapt zijn. Dankzij een eerlijker en progressiever sociaal tarief houden we energie betaalbaar voor iedereen. En blijven we werken aanmoedigen.

De meest duurzame manier om energie betaalbaar te houden is echter onze afhankelijkheid van fossiele brandstoffen afbouwen. De voorbije twee jaar hebben aangetoond dat fossiele brandstoffen duur en onbetrouwbaar zijn. Maar ook dat gezinnen en bedrijven die een beroep konden doen op zelf geproduceerde hernieuwbare energie veel beter beschermd zijn tegen die extreme prijsschokken. Niet voor niks was het plaatsen van zonnepanelen zelden zo populair als in 2022 - bij wie het zich kan veroorloven. Met goedkope hernieuwbare energie zorgen we voor een lage energiefactuur op korte én lange termijn. Door goedkope stroom uit zonnepanelen en windturbines te voorzien voor alle gezinnen en alleenstaanden, zorgen we voor een betaalbare energiefactuur voor iedereen.

Resoluties:

- 644.** We vervangen het ‘alles of niets sociaal tarief’ door een progressief sociaal tarief dat alle mensen bereikt die het nodig hebben. De benadeling van werkende mensen werken we zo weg.
- 645.** We halen heffingen weg uit de elektriciteitsfactuur en maken zo warmtepompen financieel aantrekkelijk.
- 646.** Energie is een basisbehoefte. We voorzien voor elke alleenstaande en elk gezin een basispakket gratis stroom.
- 647.** We maken de energiemarkt transparanter door een eenvormige energiefactuur in te voeren. We maken komaf met de wildgroei aan tariefformules. Op die manier kan de consument zijn factuur gemakkelijk vergelijken met andere aanbiedingen.
- 648.** We hervormen de groothandelsmarkt van elektriciteit. We vermijden dat elektriciteitsproducenten overwinsten boeken ten koste van de gezinnen en bedrijven en zorgen ervoor dat prijsschokken worden afgevlakt. We stimuleren investeringen in hernieuwbare energie zodat de elektriciteitsprijs wordt losgekoppeld van fossiele brandstoffen.
- 649.** Iedereen moet toegang hebben tot lokaal geproduceerde hernieuwbare energie. De overheid moet daar actief op inzetten en ervoor zorgen dat die goedkope stroom wordt gedeeld met burgers die zelf geen zonnepanelen kunnen leggen.
- 650.** De overheid neemt opnieuw haar strategische rol op. Ze doet aan langetermijnplanning, bepaalt het beleid, organiseert de uitrol van de infrastructuur en zorgt dat correcte prijzen worden toegepast en overwinsten worden afgeroomd.
- 651.** Met de energie- en klimaattransitie komen veel vraagstukken samen. Naast een economisch en een ecologisch luik is er ook een belangrijk sociaal vraagstuk aan verbonden. Het spreekt voor zich dat de energietransitie een impact zal hebben op de betaalbaarheid van een aantal basisproducten, zoals wonen, energie, mobiliteit en voeding. Daarnaast zullen ook de extremere weersomstandigheden die gepaard gaan met de opwarming van de aarde ongelijk verdeeld zijn: wie zich minder goed kan beschermen tegen overstroming en hitte zal harder getroffen worden dan zij die zich hiertegen wel kunnen beschermen. Voor Vooruit mag de sociale ongelijkheid door de noodzakelijke energie- en klimaattransitie niet verder toenemen. De sociale impact van goedbedoelde energie- en klimaatmaatregelen kan voor bepaalde (kwetsbare) doelgroepen groot zijn. Om deze impact in te schatten en te milderen voeren we voor elke maatregel een sociale impactanalyse uit en voorzien we in sociale correcties waar nodig.

4.1.2. Collectief woningen renoveren

Een eenvoudige manier om uitstoot te verminderen, is minder energie verspillen bij de verwarming van huizen. Wanneer verspillen we energie? Als we onze woningen slecht isoleren en de warmte door ramen, kieren, deuren, muren en daken ontsnapt. Dan moeten we onze thermostaat hoger zetten dan nodig om niet te verkleumen van de kou.

Als je woning echt energiezuinig is, krijg je een energieprestatiecertificaat (EPC) label A. In Vlaanderen voldoet maar 8% van de woningen aan de voorwaarden om zo'n A-certificaat te behalen. 92% van de woningen zou dus gerenoveerd moeten worden om verspilling tegen te gaan. De woningen die het meest baat hebben bij zo'n renovatie, zijn de woningen van mensen met de laagste inkomens. Hun huizen zijn het slechtst geïsoleerd. Waardoor ze ook de hoogste uitstoot en de hoogste verwarmingskosten hebben. Maar ze hebben ook het minste geld om te renoveren. Een catch 22.

De individuele premies en renovatieleningen van de Vlaamse overheid helpen deze mensen niet. Die helpen je eigenlijk alleen als je zoveel geld hebt dat je een renovatie grotendeels uit eigen zak kunt betalen. Bijna de helft van de Vlaamse huiseigenaars heeft vandaag te weinig middelen om een grondige energierenovatie te betalen - zelfs met de renovatiepremies meegerekend. Die premies komen vandaag vooral terecht bij mensen die ook zonder subsidies een renovatie kunnen uitvoeren. De Vlaamse renovatiesteun bereikt dus de mensen die het nodig hebben *niet*. En de mensen die het niet echt nodig hebben *wel*. Van verspilling gesproken.

Vooruit stelt daarom voor om de renovatie van alle Vlaamse woningen collectief aan te pakken. Hoe dan? We laten netbeheerder Fluvius via groepsaankopen voordelig zonnepanelen, warmtepompen, dakisolatie en isolatie voor muren en vloeren aanschaffen. Fluvius schiet de investeringen voor die nodig zijn voor een grondige renovatie van een woning en organiseert ook de nodige verbouwing en installaties. De eindgebruiker betaalt de renovatie geleidelijk terug via de meter. Dat kost gezinnen en alleenstaanden niets, want zij betalen Fluvius terug via de winst die zij maken door uitgespaarde energiekosten. De afbetalingsperiode wordt zo gekozen dat het maandelijks afbetalingsbedrag lager ligt dan het bedrag dat wordt uitgespaard aan energiekosten. Zo winnen de bewoners ook nog aan koopkracht.

Dit systeem van prefinanciering door de netbeheerder en terugbetaling via de meter is een mooi voorbeeld van een win-win-win. Gezinnen en alleenstaanden winnen, want zij verspillen minder energie, hebben lagere energiekosten en maken zelfs 'winst' dankzij de energiebesparing. Ze zijn trouwens ook veel beter beschermd tegen de kou. Het klimaat wint ook, want er wordt veel minder energie verbruikt en dus ook minder CO₂ uitgestoten.

En tot slot wint ook de hele economie. Want zo'n grootscheepse collectieve renovatie levert duizenden jobs op in de bouw en de sector van de duurzame energie. En geeft een boost aan de economie en de welvaartsstaat.

Onze ambitie is groot maar haalbaar: wij willen de komende 15 jaar 180.000 woningen per jaar renoveren. Zodat nog voor 2040 al onze woningen energiezuinig zijn.

In de tussentijd moedigen we verhuurders aan om de panden die zij verhuren - soms de slechtst geïsoleerde van al - te renoveren. Hoe? Via de fiscaliteit. We belasten voortaan de reële huurinkomsten (in plaats van het fictieve kadastraal inkomen) en voorzien tegelijk een superaf trek van 150% voor renovaties die de huurwoning energiezuiniger maken. Zo voorzien we een impuls voor verhuurders om zelf het EPC label van hun pand op te krikken. Parallel maken we het voor appartementbewoners gemakkelijker om energetische ingrepen door te voeren.

Resoluties

- 652.** We maken Vlaamse woningen collectief energiezuinig door Fluvius de renovatie (isolatie van daken, ramen, muren en vloeren, installatie van zonnepanelen en warmtepompen) te laten organiseren en prefinancieren. De terugbetaling door de eindgebruiker gebeurt geleidelijk via de meter. We renoveren vanaf 2024 15 jaar lang jaarlijks 180.000 woningen. Zodat in 2040 alle Vlaamse woningen energiezuinig zijn.
- 653.** Een fiscale hervorming moet de lasten op arbeid verlagen en de globale belastingdruk eerlijker verdelen. Daarom belasten we de reële huurinkomsten (met aftrek van werkelijke kosten) in de grondslag van de personenbelasting en voorzien we tijdelijk een fiscale aftrek van 150% voor investeringen die een huurpand energiezuiniger maken. Zo stimuleren we verhuurders om hun woningen duurzaam te renoveren en gaan we zwartwerk tegen. Om van de aftrek te kunnen genieten, mag de huurprijs de eerste 3 jaar slechts herzien worden met maximum de helft van het uitgespaarde energievoordeel.
- 654.** We maken het voor appartementbewoners gemakkelijker om energetische ingrepen door te voeren door o.a. de beslissingsprocedures te vereenvoudigen, de benodigde meerderheden te verlagen en financiële mechanismen voor appartementsrenovaties te stimuleren.
- 655.** Grootschalige renovaties vergen technisch geschoold personeel. Jongeren in STEM-opleidingen in het technisch en beroepsonderwijs zullen een sleutelrol vervullen in de klimaattransitie. We versterken het opleidingsaanbod met aandacht voor klimaat, zodat meer jongeren kiezen voor opleidingen die bijdragen aan een leefbare planeet.

4.1.3. Naar een duurzame industrie

Energie-intensieve sectoren als chemie, farmacie en metallurgie hebben traditioneel een groot aandeel in de Vlaamse industrie. We danken een groot deel van onze welvaart en werkgelegenheid aan die industriële activiteit. Maar het zijn ook stuk voor stuk echte energievervlinders, die bovendien zeer afhankelijk zijn van geïmporteerde fossiele brandstoffen.

De taak waar we voor staan is om onze industrie duurzaam te maken en in te schakelen in de klimaattransitie. Het Vlaamse industriebeleid bestaat vandaag echter uit een weinig strategische wirwar van bedrijfssubsidies, gratis uitstootrechten en fiscale voordelen ter waarde van miljarden euro's. Aan al die ondersteuningsmaatregelen zijn nauwelijks klimaatvoorwaarden gekoppeld. Dat is voor bedrijven leuk op de korte termijn. Maar op lange termijn innoveert onze industrie daardoor te weinig in verduurzaming en dreigen we niet meer concurrentieel te zijn.

We ontwikkelen een strategisch industriebeleid dat gericht is op duurzaamheid. Hoe? Door de ontwikkeling op eigen bodem van de duurzame oplossingen van vandaag (zonnepanelen, windturbines, warmtepompen en batterijen) en morgen (electrolyzers, elektrische krakers en industriële warmtepompen) te ondersteunen met bedrijfssubsidies. Zo voorzien we onszelf van de nodige technologieën om de omslag te maken en vermijden we dat we te afhankelijk worden van bepaalde landen. Dit creëert toekomstgerichte jobs op eigen bodem en houdt welvaart hier.

We moeten onze eigen duurzame industrie beschermen tegen goedkope producten die met hoge uitstoot in het buitenland geproduceerd zijn (denk bijvoorbeeld aan staal uit China). Hoe? Door op Europees niveau een gerichte invoertax te heffen aan de Europese buitengrenzen. Een grensheffing voor alle producten met een zware CO₂-impact. Door de milieukosten van importproducten in de prijs op te nemen wordt bijvoorbeeld Chinees staal hier veel duurder. Zo worden onze duurzame Europese staalproducten beschermd én wordt de Chinese industrie aangemoedigd om ook ecologisch te produceren. Alleen zo kan zij immers de koolstofgrensheffing ontlopen.

Resoluties:

- 656.** We ondersteunen onze industrie met een coherent industriebeleid. Daarbij koppelen we fiscale voordelen en subsidies aan afdwingbare klimaatvoorwaarden. Zo moedigen we onze industrie aan om snel duurzaam te worden.
- 657.** We houden welvaart in eigen land door een industrie- en ondernemingsbeleid te voeren dat bedrijven ondersteunt om duurzame technologie op eigen bodem te ontwikkelen en in te zetten.
- 658.** We stimuleren industriële samenwerking en zorgen ervoor dat reststromen van bedrijven maximaal worden ingezet als grondstof in andere bedrijven. Op die manier bouwen we onze afhankelijkheid van het buitenland af en creëren we economische meerwaarde aan een zo laag mogelijke materiaal- en koolstofimpact.
- 659.** Om de klimaattransitie op de werkvloer te doen slagen en ervoor te zorgen dat ze sociaal rechtvaardig is, wordt er met de sociale partners een nieuw sociaal pact gesloten.
- 660.** De duurzame transitie is enkel mogelijk indien we getalenteerde arbeidskrachten hebben met lokaal verankerde kwalitatieve jobs. We creëren een sustainable skills agenda die opleidingen, bijscholingen, herscholingen en leren op de werkvloer uitrolt in heel de waardeketen van onze duurzame industrie. Dit vereist ook een Europese aanpak waarbij het Fonds voor de Rechtvaardige Transitie en het Sociaal Klimaatfonds financiële ondersteuning kunnen bieden.
- 661.** Voor de grondstoffen die we niet zelf kunnen mijnen, verwerken of recyclen, gaan we duurzame wederkerige partnerschappen aan met betrouwbare en gelijkgestemde landen en ontwikkelingseconomieën. We vermijden daarbij grote afhankelijkheden van één partner.
- 662.** We ondersteunen de omschakeling van de industrie door noodzakelijke en broodnodige infrastructuur (denk aan de Ventilus hoogspanningskabels) snel te realiseren in plaats van eeuwigdurend getalm ten koste van ons klimaat en onze welvaart.
- 663.** Vanaf 2026 geldt een Europese koolstofgrensheffing voor bepaalde producten. We strijden voor een snelle uitbreiding van deze heffing. Dankzij die heffing beschermen we de concurrentiepositie van onze eigen (duurzame) industrie en motiveren we buitenlandse producenten om ook ecologisch te produceren.

-
- 664.** In onze handelsakkoorden nemen we afdwingbare afspraken rond duurzaamheid, milieubescherming, mensen- en arbeidsrechten op. Als deze niet nageleefd worden, moeten sancties (zoals het intrekken van handelsvoordelen of gunstige tarieven) mogelijk zijn.
- 665.** Voor een beperkt aantal sectoren die we moeilijk kunnen elektrificeren, zetten we in op duurzame gassen zoals waterstof. We verzekeren de Belgische industrie van voldoende waterstof door te investeren in invoercapaciteit en door partnerschappen af te sluiten met diverse landen met een groot potentieel aan groene waterstof.

4.1.4. Investeren in duurzame ondernemingen

Vandaag zijn we veel te afhankelijk van dure, vervuilende energie uit onbetrouwbare landen. We hebben er dus alle belang bij de overschakeling naar goedkopere, duurzame energie van bij ons te versnellen. Hoe? Door volop te investeren in innovatieve ecologische bedrijven. Voor dat soort investeringen in ons algemeen belang, bestaan ‘publieke investeringsmaatschappijen’ zoals de Federale Participatie en Investeringsmaatschappij (FPIM) en de ‘Participatie Maatschappij Vlaanderen’ (PMV).

Vooruit wil dat onze publieke investeringsmaatschappijen volop investeren in toekomst-gerichte, duurzame ondernemingen. Ook het werkingskader van de exportkrediet agentschappen, zoals Credendo, moet verduurzamen. Dat verleidt bovendien privé-investeerders om hun geld op dezelfde manier te beleggen. Zo ondersteunt de welvaartsstaat privébedrijven bij de ontwikkeling van duurzame producten en diensten en versnelt zij de energietransitie. Dat hoort ook zo: een sterke welvaartsstaat heeft de opdracht om te investeren in de energie en economie van de toekomst.

Resoluties:

- 666.** De publieke investeringsmaatschappijen van Vlaanderen en België bouwen hun fossiele participaties af en investeren massaal in innovatieve en duurzame bedrijven om zo de energietransitie te versnellen.
- 667.** Exportkrediet Agentschap Credendo krijgt een transparant en duurzaam werkingskader zodat alleen nog duurzame projecten die onze sociale en arbeidsvoorwaarden respecteren ondersteuning krijgen in het buitenland.
- 668.** We strijden voor een internationaal regelgevend kader om investeringen in fossiele energie uit te faseren en te verbieden tegen 2030. Private banken, verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen worden aangemoedigd om al hun beleggingsportefeuilles te ‘decarboniseren’. Voor banken waarin de overheid ook aandeelhouder is, moet dit verplicht zijn.

-
- 669.** De belastingen en bijdragen betaald door de financiële sector dienen sterker te worden gelinkt aan hun bijdrage aan de duurzame ontwikkeling van onze samenleving, naast hun draagkracht en risicogevoeligheid.
- 670.** Het Energiehandvestverdrag is een verouderd internationaal verdrag dat fossiele energiebedrijven de mogelijkheid geeft om overheden aan te klagen voor klimaat en milieumaatregelen die de ‘investeringszekerheid’ aantasten. Zowel België als de EU stappen uit het Energiehandvestverdrag dat fossiele energiebedrijven de kans geeft om ambitieus klimaatbeleid te saboteren.
- 671.** We verminderen de uitstoot van broeikasgassen in de landbouwsector en ondersteunen de overstap naar een duurzaam landbouwmodel door maximaal in te zetten op innovatie, reconversie van veeteeltbedrijven en de afbouw van de veestapel. Dit doen we door:
- a.** De uitstootrechten van veehouders te beperken. We geven geen investeringssteun meer aan landbouwers met een grote klimaatimpact doordat ze bijvoorbeeld veevoeder importeren (ten koste van het Amazonewoud) en vlees produceren om het daarna te exporteren.
  - b.** Deze investeringssteun maximaal in te zetten voor investeringen die de uitstoot van broeikasgassen bij landbouwbedrijven beperken en investeringen om de overstap naar duurzame landbouw te ondersteunen.

4.1.5. Klimaatneutrale energie

Verwarming, transport en industrie elektrificeren maakt onze energie goedkoper en onze economie minder afhankelijk van buitenlandse grondstoffen. Maar vooral als die elektriciteit zonder fossiele brandstoffen en dus zonder uitstoot van CO₂ geproduceerd wordt. De stroom die door onze elektriciteitsdraden stroomt, moet duurzaam opgewekt worden. Hoe doen we dat?

4.1.5.1. Zonnepanelen op elk dak

Doordat zonnepanelen veel goedkoper geworden zijn, is elektriciteit uit zonne-energie vandaag veruit de goedkoopste bron van energie (samen met energie uit wind). Aan de huidige energieprijzen verdienen je zonnepanelen heel snel terug.

Toch liggen er vandaag maar op 10% van het geschikte dakoppervlak zonnepanelen! 90% van het totale potentieel van zonnepanelen op daken is onbenut in Vlaanderen. Dat enorme potentieel willen wij met Vooruit aanboren.

Voor een stuk doen we dat door de Vlaamse huizen collectief te renoveren. Om mensen ook de kans te geven sneller te gaan dan die collectieve renovatie (180.000 woningen per jaar), willen we zonnepanelen financieel toegankelijker maken voor alle gezinnen en alleenstaanden. Vandaag is dat nog niet zo: zonnepanelen vragen nog altijd een investering die te hoog is voor veel mensen. We zorgen voor een specifiek consumentenkrediet voor zonnepanelen: een krediet dat mensen kunnen terugbetalen met de winsten die ze boeken door hun goedkopere zonne-energie. Daarbovenop ontzorgen we mensen door parallel een collectieve uitrol van zonnepanelen te organiseren en de investering voor te financieren.

Om het potentieel van zonne-energie helemaal waarte maken, installeren we zonnepanelen op alle geschikte Vlaamse daken - of het nu huizen zijn, scholen, winkelcentra, fabrieken of appartementsgebouwen. Geen dak laten we onbenut om duurzame stroom op te wekken.

Resoluties:

- 672.** We voorzien speciale consumentenkredieten voor het leggen van zonnepanelen. Mensen kunnen deze terugbetalen met het geld dat ze terugverdienen met hun goedkope stroom uit zonnepanelen. Zo wordt het leggen van zonnepanelen ineens mogelijk voor een heel grote groep.
- 673.** De overheid organiseert en financiert de installatie van zonnepanelen op elk geschikt dak. De terugbetalingstermijn leggen we hoger dan de terugverdientijd, waardoor gezinnen meteen aan koopkracht winnen.
- 674.** We zorgen als overheid dat ook gebouwen zonder permanente bewoning (scholen, sporthallen, bedrijven etc.) bedekt worden met (coöperatieve) zonnepanelen. Zo krijgen burgers die zelf geen zonnepanelen kunnen installeren toegang tot goedkope stroom.

4.1.5.2. Windenergie voor iedereen

In Vlaanderen zijn er nog grote mogelijkheden voor windenergie op het land. Jammer genoeg vormen de Vlaamse vergunningsprocedures een grote hinderpaal. Die zijn traag en onzeker. Dat willen wij anders. Het opwekken van goedkope en duurzame elektriciteit uit windenergie moet gestimuleerd worden door de overheid, niet vertraagd. De wetgeving moet ook garanderen dat omwonende gezinnen en alleenstaanden maximaal mee kunnen profiteren van de goedkope elektriciteit uit windturbines. Zo verhogen we de steun voor windturbines.

Ook op zee liggen er nog grote kansen voor meer windturbines. We zijn nu al een voorloper in offshore windenergie en we willen dat zo houden. Hoe? Door ook windturbines te bouwen op plekken buiten onze eigen exclusieve economische zone in samenwerking met andere landen zoals Nederland, Duitsland en Denemarken. Zo kan wind maximaal bijdragen tot de energievoorziening in ons land.

Resoluties:

- 675.** Door de wetgeving en de vergunningsprocedures beter en sneller te maken, zorgen we dat windturbines op geschikte plaatsen sneller gezet kunnen worden. Door een beter ruimtelijk ordeningsbeleid zorgen we dat er in de toekomst meer windturbines gerealiseerd kunnen worden.
- 676.** We zorgen dat omwonenden maximaal kunnen profiteren van de goedkope energie opgewekt door windturbines in hun buurt.
- 677.** Samen met Nederland, Duitsland en Denemarken realiseren we windturbineparken op zee die tegen 2030 65 gigawatt aan land brengen.

4.1.5.3. Inzetten op technologie van de toekomst

Vandaag beschikken we nog over onvoldoende hernieuwbare energie om alle bestaande kerncentrales te sluiten. Daarom houden we de jongste kerncentrales in bedrijf zolang die een nuttige rol kunnen vervullen voor ons energiesysteem.

Een energiesysteem gebaseerd op hernieuwbare energie is voor de toekomst echter zonder enige twijfel de beste garantie voor betaalbare en lokaal geproduceerde energie. Zo'n systeem heeft nood aan productiecapaciteit die flexibel kan ingezet worden om de wisselende productie van wind- en zonne- energie op te vangen. Die flexibiliteit kan enerzijds worden geboden door de afnemers van energie: bedrijven en gezinnen zullen vooral elektriciteit gebruiken op momenten met veel (goedkope) hernieuwbare productie. Anderzijds is er nood aan stuurbare productiecapaciteit die snel kan op- en afschakelen om momenten met weinig hernieuwbare energie op te vangen. Door de razendsnelle technologische evolutie is het vandaag niet te voorspellen welke technologie (of mix van technologieën) uiteindelijk het meest optimaal zal zijn om die momenten van weinig zon en wind op te vangen. We bekijken daarom op een pragmatische manier alle technologieën die kunnen bijdragen aan het energiesysteem van de toekomst: batterijen, thermische opslag, elektrolyzers (waterstof) of kernenergie (SMR). Kostprijs, duurzaamheid, veiligheid en reële bruikbaarheid zijn voor ons de criteria die moeten bepalen hoe het uiteindelijke model er zal uitzien.

Resoluties:

- 678.** We houden Doel 4 en Tihange 3 tien jaar langer in bedrijf om op korte termijn energie-zekerheid te garanderen. We evalueren tijdig welke rol deze centrales nadien nog in de energietransitie kunnen vervullen.
- 679.** We zijn pragmatisch en investeren in alle nieuwe (digitale) technologieën die een bijdrage kunnen leveren aan een klimaatneutraal energiesysteem, op voorwaarde dat ze veilig, duurzaam en betaalbaar zijn.

4.1.6. Een sterker elektriciteitsnet

Als we veel meer dingen elektrisch gaan doen, moet ons elektriciteitsnet een stuk sterker worden. Om dat te bereiken, investeren we fors in ons hoogspannings- en laagspanningsnet. Door onze bestaande kabels te versterken, kunnen we veel meer wind-energie van zee aan land brengen en meer connecties maken met het buitenland. Door ons elektriciteitsnet te boosten, maken we plaats voor duurzame en goedkope hernieuwbare energie en voor elektrische wagens. Elke investering in het net levert een veelvoud op aan goedkope energie. Collectieve netinvesteringen voorkomen dat gezinnen dure ingrepen moeten doen om hun verbruik te spreiden. Om te zorgen dat daar de nodige financiële middelen voor zijn, moeten ook de Vlaamse en federale overheden in het beheer van de netten stappen. Nu is dat vooral een zaak van gemeenten en intercommunales.

Resoluties

- 680.** De Vlaamse en federale overheid stappen in de netinfrastructuur om het publieke eigenaarschap ervan te verankeren.
- 681.** De netbeheerders maken de komende 10 jaar het laagspanningsnet en hoogspanningsnet klaar voor hernieuwbare energie en elektrificatie. Zij doen daarvoor al de noodzakelijke investeringen. Dit is de basis voor onze duurzame samenleving van de toekomst.
- 682.** We pleiten er op Europees niveau voor dat gezinnen en kleine bedrijven geen onevenredig aandeel in de netkosten (en de in de nettarieven doorerekende openbardienstverplichtingen) dragen om grote bedrijven te subsidiëren.

4.2. MOBILITEIT: WEG VAN STILSTAND, VERVUILING EN ONVEILIGHEID

Bijna nergens ter wereld staan we zo vaak stil in het verkeer als in ons land. Die files kosten onze economie liefst 5 miljard euro per jaar en schaden daarnaast ook het klimaat en onze gezondheid. Zo is de transportsector de enige sector die er niet in geslaagd is om zijn CO₂-uitstoot te verlagen tot onder het niveau van 1990. Het aantal voertuigen neemt toe, net als het aantal voertuigkilometers, en dit zowel voor personenvervoer als vrachtvervoer. Tegelijk betalen we ook een hoge menselijke tol voor de manier waarop we ons verplaatsen. Met 52 verkeersdoden per miljoen inwoners doen we slechter dan het Europees gemiddelde en onze buurlanden. Minder zichtbaar is de sluipende gezondheidsimpact van luchtvervuiling, waarvan mobiliteit een belangrijke oorzaak is. Alleen al fijn stof leidt jaarlijks tot 440 vroegtijdige sterftes per miljoen inwoners.

Dat is de situatie waar we ons in bevinden: de mobiliteit zoals we die vandaag in ons land organiseren, zorgt voor stilstand, vervuiling en onveiligheid. Vooruit wil daar verandering in brengen via het principe van de 4 V's: Verschuiven, Verschonen, Vermijden en Veiligheid. Goede mobiliteit is betaalbaar en toegankelijk voor iedereen, verloopt vlot en spaart klimaat, milieu en mensenlevens.

Mobiliteit heeft voor ons bovendien een sociale functie en is een belangrijke hefboom om deel te nemen aan de samenleving. Gebrek aan mobiliteit kan leiden tot werkloosheid en sociale uitsluiting, bijvoorbeeld wanneer werk, scholen, ziekenhuizen, winkels of ontspannings-faciliteiten voor een groep mensen onbereikbaar zijn. Bij de maatregelen die we nemen, willen we er met Vooruit steeds over waken dat deze ook de mobiliteitsongelijkheid terugdringen.

4.2.1. Verschuiven: alternatieven voor de auto

Om de files te verminderen, onze klimaat- en milieudoelstellingen te halen en ons verkeer veiliger te maken, hebben we nood aan een ambitieuze modal shift van wegvervoer naar duurzame verplaatsingen: minder met de wagen, meer te voet, met de fiets en met het openbaar vervoer.

Dat vergt duidelijke en juiste keuzes voor duurzame mobiliteit. Op trajecten die we niet te voet of per fiets kunnen afleggen, is het beste alternatief voor de wagen het openbaar vervoer. De beste manier om de trend van toenemend fileleed en uitstoot te keren, is investeren in toegankelijk, betaalbaar en stipt openbaar vervoer. Dat is een investering die rendeert: elke euro die we investeren in het spoor brengt drie euro op voor de Belgische economie. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is de betaalbaarheid van het openbaar vervoer. Als we mensen uit de wagen en richting het openbaar vervoer willen krijgen, moeten we zorgen voor één betaalbaar ticket dat geldig is op alle vormen van openbaar vervoer in ons land. Openbaar vervoer moet de gemakkelijkste en goedkoopste optie zijn, voor zoveel mogelijk verplaatsingen. Om vlotte overstappen tussen treinen, trams en bussen te realiseren, is integratie van het netwerk en de dienstregeling cruciaal.

Steeds meer mensen gebruiken de (elektrische) fiets voor hun verplaatsing. Bij speedpedelecs neemt ook het bereik van de fiets fors toe. Daarom moeten we de fiets de ruimte geven die hij verdient. Alles begint bij voldoende brede en veilige fietspaden. Door slimme investeringen in fietspaden en fietsinfrastructuur willen we de komende 10 jaar een ware fietsrevolutie in gang zetten. Ook je te voet verplaatsen moet aantrekkelijker en veiliger worden door brede, voetpaden, veilige oversteekplaatsen en aangepaste infrastructuur voor mensen met een beperkte mobiliteit of kinderwagens.

Ook deelmobiliteit is de laatste jaren populair geworden. Logisch, een eigen wagen kost bakken geld, staat vaak stil en neemt veel ruimte in. Deelwagens zijn dan ook de ideale oplossing voor wie geen eigen wagen nodig heeft: voorhanden wanneer nodig, geen parkeerproblemen en veel goedkoper. Deelfietsen en deelsteps zijn dan weer handig voor korte verplaatsingen of de last mile.

Resoluties:

- 683.** Het wegwerken van vervoersarmoede wordt een absolute beleidsprioriteit. We investeren opnieuw in openbaar vervoer en zetten in Vlaanderen de fouten en besparingen uit het verleden recht.
- 684.** Voor het spoor is het de prioriteit om de afgesproken doelstellingen in de nieuwe beheerscontracten te realiseren: 10% meer treinen, 30% meer reizigers, 50% nieuwe treinen, een stiptheid van boven de 90% en een verlaging van het aantal afgeschafte treinen met 50%. We voorzien voldoende middelen en personeel om dit uit te voeren en maken de uitbreiding van personenvervoer ook mogelijk op een aantal bestaande goederenspoorlijnen. Om dit te realiseren is tevens een maximale integratie van de Belgische spoorwegentiteiten noodzakelijk.
- 685.** Tegen 2035 zorgen we voor een volledige integratie tussen de verschillende vervoerslagen op vlak van netwerk en dienstregeling. Hiervoor wijzen we een vervoersautoriteit aan en stellen we een interfederale visie op.
- 686.** We sturen de vervoerregio's terug naar de tekentafel om ambitieuze openbaarvervoerplannen op te maken die meer reizigers bereiken en een échte modal shift realiseren. We stappen daarbij af van de budgetneutraliteit en trekken voldoende budget uit om de visie, ambities en concrete acties die de vervoerregio's in hun plannen naar voor schuiven, ook effectief in de praktijk om te zetten. We evalueren ook de structuur van de vervoerregio's en zorgen voor een betere vertegenwoordiging van de reizigers en het middenveld. We voorzien de mogelijkheid om stedelijke agglomeraties meer zeggenschap te geven in de organisatie van het openbaar vervoer op hun grondgebied.
- 687.** We voorzien een Combi-ticket en Combi-abonnement: een goedkoop vervoerbewijs dat geldig is op alle vormen van openbaar vervoer in ons land. Trein, tram, bus en openbare deelfietsen. Zo geraak je gemakkelijk en goedkoop waar je wilt met het openbaar vervoer.
- 688.** Voor -25 jarigen maken we openbaar vervoer gratis.
- 689.** Het openbaar vervoer is van iedereen en moet er voor iedereen zijn. Zeker ook voor personen met een handicap of beperkte mobiliteit. De investeringen in toegankelijke haltes, stations en voertuigen moeten ervoor zorgen dat zoveel mogelijk mensen zelfstandig het openbaar vervoer kunnen nemen.

-
- 690.** Menselijk contact blijft ook in digitale tijden cruciaal voor het comfort en de veiligheid van treinreizigers. We zorgen daarom voor aanwezigheid van personeel om de reizigers te helpen en toezicht te houden in de stations.
  - 691.** We zorgen voor een betere doorstroming van het openbaar vervoer door implementatie van het STOP-principe, autoluwe centra, meer busbanen, eigen beddingen voor bus en tram en slimme verkeerslichten die voorrang geven aan openbaar vervoer. Zo verbeteren we de stiptheid.
  - 692.** We investeren in moderne en emissievrije treinen, trams en bussen. Een moderne vloot is cruciaal voor de duurzaamheid en goed voor het imago van het openbaar vervoer. We zorgen dat er voldoende mensen en middelen zijn voor onderhoud van deze vloot én voldoende chauffeurs om ze te laten rijden.
  - 693.** We voorzien een nachtaanbod voor trein, tram en bus.
  - 694.** We verdubbelen de investeringen in fietsinfrastructuur en versnellen zo de fiets-revolutie.
  - 695.** we maken het mogelijk om fietsen gratis mee te nemen op het openbaar vervoer en zorgen voor meer en veilige fietsparkings aan bushaltes en stations en meer fiets-plaatsen op de trein.
  - 696.** Verplaatsingen te voet moeten aantrekkelijker en veiliger worden door brede voet-paden, veilige oversteekplaatsen en aangepaste infrastructuur voor mensen met een beperkte mobiliteit of kinderwagens.
  - 697.** Ten laatste tegen 2030 willen we in de 25 grootste reizigersstations van ons land door personeel bewaakte fietsenstallingen met parkeergeleidingssystemen.
  - 698.** We stemmen ons mobiliteitsbeleid en ruimtelijk beleid beter op elkaar af. We heb-ben nood aan een bindend en sturend Beleidsplan Ruimte Vlaanderen dat aansluit op een Mobiliteitsplan Vlaanderen en de Regionale Mobiliteitsplannen van de ver-voerregio's.
  - 699.** We versnellen de uitrol van het aantal Hoppinpunten en zorgen zo voor combi-mobiliteit en deelmobiliteit over heel Vlaanderen als aanvulling op het klassiek openbaar vervoer.

4.2.2. Verschonen: nul-uitstoot op onze wegen

Wagens op fossiele brandstoffen domineren nog steeds onze wegen. Voor de transitie naar zero-emissie transport zijn elektrische auto's natuurlijk veel beter: een elektrische wagen op duurzame stroom, stoot 4 tot 15 keer minder CO₂ uit dan een dieselwagen.

Vanaf 2035 mogen er daarom geen nieuwe diesel- en benzinewagens meer verkocht worden in de Europese Unie. Ons beleid moet er dan ook op gericht zijn om tegen die tijd elektrische wagens betaalbaar en toegankelijk te maken voor de brede bevolking. En te voorzien in voldoende laadinfrastructuur. Dat willen we doen via een systeem van sociale huur voor wie zich geen dure elektrische wagen kan veroorloven. Mensen betalen in plaats van het hele aankoopbedrag een maandelijkse kost en krijgen daarvoor een compacte elektrische wagen in de plaats.

De logistieke sector begeleiden we actief in hun overstap naar elektrisch transport. Daarom is het van cruciaal belang om werk te maken van voldoende laadinfrastructuur.

We moeten ook zorgen voor een versnelde elektrificatie van het openbaar vervoer door alleen nog te investeren in elektrische bussen. Dat vergt forse investeringen, maar die betalen zichzelf terug in de vorm van minder uitstoot, meer leefbare steden en bussen en trams van een betere kwaliteit.

Resoluties:

- 700.** Verschonen en verschuiven moeten elkaar versterken. Er moet dan ook voorkomen worden dat (dure) maatregelen om elektrische auto's, bestelbussen en vrachtwagens te ondersteunen, de positie van het openbaar vervoer en het vrachtvervoer via het spoor- en binnenvaart zouden ondermijnen. De opbrengsten van spitsheffingen, de kilometerheffing voor lichte vracht en de veilingen van de emissierechten voor het wegvervoer moeten dan ook prioritair gebruikt worden voor sociale compensaties voor de lage en middeninkomens en voor maatregelen om het openbaar vervoer en het vrachtvervoer via het spoor en de binnenvaart te ondersteunen.
- 701.** We gaan voor 100% elektrificatie van de personenmobiliteit. We doen dit op een sociaal wenselijke manier, met extra aandacht voor kwetsbare groepen. We voorzien daarom via sociale huur een ondersteunend kader om lichte, compacte elektrische wagens en laadinfrastructuur betaalbaar en toegankelijk te maken voor de brede bevolking.

-
- 702.** We stellen een Nationaal Actieplan Laadinfrastructuur op om de doelstellingen inzake (publieke) laadpalen te operationaliseren. We verplichten semipublieke spelers zoals bedrijven en supermarkten om hun parkings en laadinfrastructuur open te stellen voor particulieren en mensen uit de buurt. We zetten hierbij hoofdzakelijk in op strategisch geplaatste, slimme laadpleinen.
- 703.** We investeren alleen nog in elektrische bussen en treinen voor het openbaar vervoer met als doel om tegen 2030 een volledig emissievrij openbaar vervoer aan te bieden.
- 704.** Onze havens zijn kritieke infrastructuur en kunnen een sleutelrol spelen in de energietransitie en een duurzaam mobiliteitsbeleid. Door ze te versterken en beschermen, faciliteren we multimodaal transport via spoor en binnenvaart, en steunen we ze als gangmakers van een circulaire economie en het gebruik van alternatieve brandstoffen. De erkenning en goede arbeidsvoorwaarden voor havenarbeiders zijn hierbij cruciaal. Vlaanderen engageert zich om de investeringsprojecten in de havens van Antwerpen en Zeebrugge tot een goed einde te brengen.
- 705.** Voor goederenvervoer over lange afstand zetten we in op transport via spoor en water. We zetten in op alternatieve brandstoffen en walstroom voor schepen en streven naar een verdubbeling van het aandeel goederenvervoer via het spoor tegen 2030. Ook wat nog over de weg gaat, moet versneld emissievrij worden gemaakt. We gebruiken de kilometerheffing voor vrachtwagens als instrument om vervoerders te begeleiden in hun transitie naar emissievrij rijden. Dat doen we door de uitrol van (snel)laadinfrastructuur op depots en op vrachtwagenparkings en van infrastructuur voor rijdend laden op de hoofdassen van het snelwegennet.
- 706.** We breiden de kilometerheffing ook uit naar lichte vracht om een gelijk speelveld te creëren. Elektrische vracht- en bestelwagens stellen we tijdelijk vrij.
- 707.** We faseren het systeem van professionele diesel uit.
- 708.** Stadsdistributie maken we volledig emissievrij door haar te bundelen aan de rand van de stad en de levering aan huis of in afhaalpunten via elektrische bestelwagens of per (cargo-)fiets te voorzien.

4.2.3. Vermijden van files en vlieggreizen

De dagelijkse files hebben een hoge economische kost. Om de meest filegevoelige plaatsen aan te pakken, voeren we daarom een spitsheffing in voor personenwagens maar stellen werkgevers verantwoordelijk voor de kosten van woon-werkverplaatsingen van hun personeel. Op die manier hebben bedrijven er voordeel bij om zich te vestigen nabij openbaar vervoer. Of om werknemers flexibiliteit te geven om zich tijdens de daluren te verplaatsen of meer te telewerken. De opbrengsten kunnen worden aangewend voor investeringen in de alternatieven voor de auto, zoals veilige fietspaden en een beter openbaar vervoer.

Telewerk is niet zaligmakend, maar onder de juiste voorwaarden biedt het een belangrijk potentieel om de productiviteit te verhogen, de levenskwaliteit te verbeteren en het mobiliteitsprobleem te milderen. Als we het potentieel aan telewerk activeren en deze groep minimaal 1 dag per week aan thuiswerk zou doen, kan het aantal vermeden kilometers voor woon-werk verkeer oplopen tot bijna 17%. Kilometers die bijna allemaal tijdens de spits worden afgelegd.

De luchtvaartsector weet tot op heden aan bijna alle klimaatdoelstellingen te ontsnappen. Ook zij moet haar steentje bijdragen aan het verminderen van de CO₂-uitstoot en tegelijk de overlast voor omwonenden van de luchthavens verminderen.

Resoluties:

- 709.** Het subsidiëren van wagens kost de samenleving veel geld. Het leidt tot enorme files, massale uitstoot en economisch verlies. Het is een gevolg van te hoge lasten op arbeid. Een fiscale hervorming zorgt dat mensen meer nettoloon overhouden. Zo betalen we mensen in euro's in plaats van auto's.
- 710.** We voeren een spitsheffing in voor personenwagens, maar stellen werkgevers verantwoordelijk voor de kosten van woon-werkverplaatsingen van hun personeel.
- 711.** We beperken de fiscale voordelen voor pick-ups tot een lijst van professionele beroepen waarvoor het gebruik van een pick-up noodzakelijk is.
- 712.** We verplichten bedrijven met meer dan 100 werknemers om een vervoersplan op te stellen en na te leven.
- 713.** We sporen de sociale partners aan om afspraken te maken over het gebruik van telewerk met als doel telewerk vanzelfsprekend te maken waar wenselijk en mogelijk. Zo zorgen we voor minder files op onze wegen tijdens de spitsuren.

-
- 714.** We verminderen de impact op het klimaat van luchtvaart door in te zetten op de alternatieven voor vliegen en via een eerlijke beprijzing. We stellen vliegen niet langer vrij van btw, voeren op Europees niveau een kerosinetaks in en schrappen gratis uitstootrechten. We introduceren een frequent flyer taks voor wie veel vliegt, met het hoogste tarief voor privéjetpassagiers. De bekomen middelen worden geheroriënteerd naar duurzame alternatieven.
- 715.** We trekken volop de kaart van een Europees spoornetwerk als alternatief voor korte afstandsvluchten. We verbieden vluchten tussen luchthavens in België en stellen een verbod in op korte afstandsvluchten binnen de Europese Unie.
- 716.** We verstrengen de geluidseisen ('Quota Counts') op de luchthaven van Zaventem, bouwen het aantal nachtvluchten stelselmatig af en maken een groeiend gedeelte van de nacht vliegtuigvrij. We stellen een plafond in op het aantal vliegbewegingen en gaan voor gelijke geluidsnormen in alle gewesten, waarbij niet enkel normen gelden voor het aantal decibels maar ook voor de frequentie waarmee omwonenden overvlogen worden.
- 717.** We stellen een Nationale Luchthavenstrategie op die een rem zet op een verdere uitbreiding van de luchthaven van Zaventem en een rationalisering voorziet van regionale luchthavens die structureel verlieslatend zijn.
- 718.** De federale overheid neemt niet langer de kost voor de verkeersleiding op regionale luchthavens op zich. We schaffen deze onrechtstreekse subsidie af.
- 719.** We verbeteren de ontsluiting van de nationale luchthaven met het openbaar vervoer, ook voor de vele werknemers die 's nachts op de luchthaven werken. We voorzien rechtstreekse hogesnelheidsverbindingen tussen Brussels Airport en HST-knooppunten in het buitenland. Daarvoor zorgen we ofwel voor een uitbreiding van de capaciteit van de Noord-Zuidas in Brussel of voor meer omleidingsmogelijkheden. Ook voor goederen van en naar luchthavens zorgen we voor duurzame alternatieven. Vandaag gebeurt dat quasi uitsluitend over de weg, door een gebrek aan alternatieven.

4.2.4. Verkeersveiligheid: naar 0 verkeersdoden

We mogen ons niet neerleggen bij het feit dat er elk jaar meer dan 500 doden en 45.000 gewonden in het verkeer te betreuren vallen. Heel wat van dit menselijk leed kan voorkomen worden als we maar de juiste maatregelen nemen. Elke dag vinden er menselijke drama's plaats en komen kinderen op weg naar school in het ziekenhuis terecht met letsels waar ze de rest van hun leven mee zullen moeten leven.

Doelstellingen rond verkeersveiligheid werden in ons land nooit gehaald. Ten opzichte van 2005 is het aantal verkeersdoden wel gehalveerd, maar sinds 2017 zitten we op een plateau. De reden is dat het laaghangend fruit aan verkeersveiligheidsmaatregelen is geplukt. De maximumsnelheid op gewestwegen werd teruggebracht van 90 naar 70, trajectcontroles werden massaal geïnstalleerd, boetes werden verhoogd. Nu is het tijd om een volgende stap te zetten in ons verkeersveiligheidsbeleid.

Elke verkeersdode is er één teveel. Daarom wil Vooruit doorpakken op vlak van verkeersveiligheid, zonder taboes en met het doel om naar 0 verkeersdoden te gaan. Vooruit wil maatregelen treffen die elders al bewijzen dat ze de verkeersveiligheid fors kunnen verbeteren. Vooruit is vastbesloten om de drie grote killers in het verkeer keihard aan te pakken: overdreven snelheid, alcohol en afleiding.

Resoluties:

- 720.** We voeren het rijbewijs met punten in om hardnekkige verkeersovertreders van de weg te halen. Het rijbewijs met punten zorgt ervoor dat een overtreder naast zijn gewone straf ook strafpunten krijgt. Het aantal strafpunten is dan afhankelijk van de zwaarte van de overtreding. Wie teveel punten ‘verzamelt’, raakt zijn rijbewijs tijdelijk kwijt. Zo zorgen we ervoor dat wegpiraten herhaaldelijke en levensgevaarlijke overtredingen niet langer kunnen afkopen met een boete.
- 721.** We voeren nultolerantie in op alcohol in het verkeer, net zoals dat vandaag al voor professionele bestuurders bestaat.
- 722.** We verlagen de algemene snelheidslimiet in de bebouwde kom naar 30km/u. Uitzonderingen zijn mogelijk waar het veilig kan, bijvoorbeeld wanneer afgescheiden fietspaden aanwezig zijn. In de bebouwde kom verplichten we speedpedelecs om de rijbaan te gebruiken in plaats van het fietspad.
- 723.** We maken controle op gsm-gebruik achter het stuur via onbemande camera’s mogelijk.
- 724.** Op Europees niveau pleiten we voor regelgeving die alle nieuwe automodellen verplicht uitrust met een ISA-systeem (Intelligent Speed Assistance). Dit systeem detecteert de geldende snelheidsbeperking op een bepaalde rijstrook en maakt het bijna onmogelijk om de toegestane snelheid te negeren.

-
- 725.** We stellen een actieplan op om alle kruispunten met verkeerslichten zo snel mogelijk maximaal conflictvrij te maken, prioritair op routes met zwaar verkeer. We zetten in op slimme verkeerslichten en automatische (fiets)detectiesystemen. We voorzien hiervoor de nodige mensen en middelen.
- 726.** We stellen een Vlaams vrachtroutenetwerk op. Op lokaal niveau voorzien we venstertijden voor vrachtwagens rond scholen en in stads- en dorpscentra, waarbij we verkeersstromen van vrachtwagens zoveel mogelijk scheiden van andere weggebruikers. We maken werk van een vrachtwagenparkeerbeleid.
- 727.** We maken meer ruimte voor voetgangers en fietsers, die met steeds meer zijn en steeds diverser worden. We stimuleren dat elke dorps- en stadskern een netwerk van fietsstraten of fietszones ontwikkelt waar gemotoriseerd verkeer geen fietsers mag inhalen.
- 728.** De trend naar steeds grotere, zwaardere en bredere wagens heeft een negatieve impact op de verkeersveiligheid en de uitstoot van het wagenpark. Die moeten we keren. Daarom stellen we normen op rond de maximale breedte, hoogte en massa van wagens waaraan autoproducenten zich moeten houden. In de berekening van de verkeersbelasting houden we rekening met de impact van voertuigen op de veiligheid van zachte weggebruikers. Lokaal voeren we een beleid waarbij we gemotoriseerde voertuigen maximaal afleiden naar comfortabele randparkings en gemotoriseerd verkeer op plaatsen met veel zachte weggebruikers tot een minimum beperkt wordt.
- 729.** We verbieden waarschuwingssystemen waarin mobiele controles van de politie aangegeven kunnen worden.

4.3. EEN GEZONDE LEEFOMGEVING

4.3.1. Ruimtelijke ordening

4.3.1.1. Een leefbare en betaalbare plek voor iedereen

Een eigen plek in een leuke buurt, daar droomt iedereen van. Een woning dicht bij je werk of school, waar de winkels vlakbij zijn, maar waar ook plaats is om te ontspannen. Een plek waar natuur is om de kinderen te laten spelen. Waar je een babbeltje slaat met de burens. Een plek waar je je veilig kan voelen. Iedereen verdient zo'n plek.

Maar helaas is die plek voor steeds minder mensen beschikbaar. We zijn met steeds meer. Maar het aanbod volgt niet. Er worden nog te vaak huizen gebouwd op afgelegen locaties of plekken die eigenlijk niet geschikt zijn om te bouwen. Er is onvoldoende openbaar vervoer, waardoor de files nog meer toenemen en de wegen nog onveiliger worden voor fietsers en voetgangers.

Vlaanderen moet een sociaal ruimtelijk beleid ontwikkelen. Een beleid dat nieuwe woningen de komende decennia concentreert rond bestaande dorps- en stadskernen of treinstations waar al straten en nutsvoorzieningen aanwezig zijn. Bossen en open ruimte moeten beschermd worden in plaats van ze prijs te geven aan lintbebouwing. Het sociaal ruimtelijke beleid moet een divers en betaalbaar aanbod bieden voor alle gezinsvormen en voor ieders budget. Gelegen in aangename en leefbare wijken die vlot bereikbaar zijn en waar winkels, werk, school en sport vlakbij zijn. En waar natuur en open ruimte nooit veraf zijn.

Resoluties:

- 730.** De Vlaamse overheid geeft het ruimtelijk beleid vorm door kernversterkend beleid te voeren, en af te bakenen waar er wel nog gebouwd mag worden, en waar niet meer. Nieuwe bebouwing moet zoveel mogelijk in de stads- en dorpskernen voorzien worden, waar straten en nutsvoorzieningen al aanwezig zijn.
- 731.** Treinstations zijn goed gelegen mobiliteitsknooppunten met een hoog voorzieningenniveau. Waar mogelijk creëren we rondom die knooppunten nieuwe woonzones met betaalbare, duurzame en kwaliteitsvolle woningen voor de toekomst. Door te bouwen op plekken met een hoog voorzieningenniveau, dalen niet alleen de maatschappelijke kosten van wonen in Vlaanderen, maar ook de individuele uitgaven voor wonen en mobiliteit.

-
- 732.** We garanderen via de ruimtelijke planning een divers woningaanbod met verschillende woningtypes, woonvormen en systemen van eigenaarschap. Op die manier wordt het woonaanbod afgestemd op de behoefte in iedere levensfase.
- 733.** Voor iedere nieuwe woonzone die wordt gecreëerd, wordt evenveel ongeschikte grond geneutraliseerd en herbestemd. We richten deze nieuwe open ruimte in tot een kwalitatief landschap waar ruimte is voor natuur, water, landbouw en ontspanning.

4.3.1.2. Een gezonde en veilige leefomgeving

De kwaliteit van onze omgeving bepaalt hoe mensen samenleven en elkaar ontmoeten. Een omgeving waar mensen zich onveilig voelen, zonder groen en met veel verkeer, zet niet aan tot ontmoeting. Een buurt met veel passage, pleintjes en gedeelde voorzieningen doet dat wel. Daarom wil Vooruit inzetten op kwalitatieve pleinen en parken waar iedereen zich veilig kan voelen - ook 's nachts.

Resoluties:

- 734.** Door in de beoordelingsfase van de vergunningsprocedure een meer uitgebreide veiligheids- en gendertoets in te bouwen, dwingen we vergunningverlenende overheden om oog te hebben voor de sociale veiligheid van een project. Zo verhogen we het veiligheidsgevoel en kan onze openbare ruimte weer een plek worden voor iedereen.
- 735.** Nog te vaak wordt de openbare ruimte ingenomen door beton, autoparkeerplaatsen en autoverkeer. Bij het ontwerp en de heraanleg van straten en pleinen moet maximaal gekozen worden voor parkeeroplossingen op het eigen perceel en gedeelde vervoersmodi: openbaar vervoer, fiets, te voet. We leggen ook ambitieuze normen op rond ontharding, vergroening en klimaatbestendigheid van ons openbaar domein.
- 736.** De openbare ruimte moet net zoals het openbaar vervoer zo ingericht worden dat ze toegankelijk is voor personen met een beperkte mobiliteit. Het gaat om een derde van alle gebruikers: minder mobiele personen, kinderen, ouders met kindwagen, ouderen...

-
- 737.** We beschermen aanwezige bossen, wetlands, watergevoelige gebieden en andere kwetsbare gebieden beter. Dit doen we door open ruimte enkel nog aan te snijden als daar een sterke, planmatige motivering tegenover staat. Daarnaast laten we de Vlaamse overheid ook meer gebruik maken van het recht van voorkoop om meer grond voor te behouden voor waterberging en bosuitbreiding.
- 738.** Bomen zijn krachtige wapens in de strijd tegen de klimaatverandering. Door het inplannen van ventilatie-assen en stadsrandbossen op strategische locaties brengen we koelte in de steden. Zo gaan we het hitte-eilandeffect tegen en maken we onze steden klimaatrobust. We zorgen ook voor een betere bereikbaarheid van de natuurgebieden vanuit de steden door een vlotte aansluiting via fietsverbindingen en het openbaar vervoer.
- 739.** In wijken met weinig natuur worden braakliggende terreinen omgevormd tot kleine parken en gedeelde moestuinen. Ook in zones die tijdelijk leeg staan maken we het stedenbouwkundig mogelijk om pop-up-parken op privégronden op te richten. Zo heeft iedereen toegang tot een groene ruimte op wandelafstand.
- 740.** Bij vastgoedprojecten richten we een minimaal percentage van de oppervlakte in met waterlopen, groene infiltratiezones en open waterpartijen. Op die manier zorgen we voor wateropslagcapaciteit zodat huizen en bedrijven droog blijven.
- 741.** We roepen het bouwen van allerlei niet-agrarische activiteiten in landbouwgebied, zoals verpaarding en vertuining, een halt toe en geven het landbouwgebied terug aan de professionele landbouw. Zo drukken we de stijgende prijzen voor landbouwgrond en gaan we verdere versnippering en fragmentatie van de open ruimte tegen. We versterken onze kwaliteitsvolle landschappen.
- 742.** De huidige planschaderegeling van de Vlaamse regering is niet billijk, en leidt ertoe dat het voor lokale besturen onbetaalbaar is om de neutralisatie van harde bestemmingen te financieren. Daarom moet ook de planbatenregeling worden aangepast zodat zij meer elkaars spiegelbeeld vormen. Het moet voor overheden aantrekkelijk blijven om open ruimte te beschermen.

4.3.1.3. Eerlijk en voorspelbaar beleid

Vergunningsregels zijn voor burgers en overheden complex en onoverzichtelijk geworden. Jarenlange besparingen op de administraties die zich over vergunningsaanvragen buigen, hebben ertoe geleid dat projecten realiseren veeleer een werk van advocaten is geworden, eerder dan van architecten en aannemers. Een beleid dat enkel de grote projectontwikkelaars bedient, kan nooit in het voordeel zijn van gewone mensen. Zo'n beleid ondergraaft het vertrouwen in de overheid.

Voor Vooruit is het duidelijk: de regels zijn er voor iedereen. Daarom maken we de regels helderder en de vergunningen robuuster, zodat ze minder vatbaar zijn voor vernietiging. We treden consequent op tegen overtreders en graaiers die alleen uit zijn op snelle winst. Creatieve projecten waarbij ontwikkelaars, overheden en burgers samen op zoek gaan naar oplossingen, krijgen van Vooruit alle kansen.

Resoluties:

- 743.** Vergunningverlenende besturen moeten vergunningsaanvragen grondiger beoordelen en beslissingen beter onderbouwen. We versterken daartoe de adviesverlenende instanties en laten ze een gecoördineerd advies afleveren. Zo worden vergunningen minder vatbaar voor fouten en vernietiging. Met sterke lokale en Vlaamse administraties wordt het provinciaal niveau als vergunningverlenende overheid overbodig.
- 744.** Het is de taak van de overheid om een duidelijk afdwingbaar kader te formuleren over wat kan, eerder dan gedetailleerde regels vast te leggen over hoe we het bereiken. We houden enkel de instrumenten binnen het omgevingsbeleid over die daadwerkelijk bijdragen tot een kwalitatieve leefomgeving en een efficiëntere vergunningverlening. Op die manier geven we creativiteit en innovatie meer ruimte. We bieden handvaten aan beleidsmakers, architecten en stedenbouwkundigen om rekening te houden met de veiligheids- en genderdimensie tijdens het plannen en aanleggen van de publieke ruimte.
- 745.** Projecten moeten een meerwaarde leveren voor de omgeving. We stemmen de beoordelingscriteria hier beter op af, en roepen een duidelijke halt toe aan ontwikkelingen die niet aan die hoge kwaliteitsvereisten voldoen.

-
- 746.** Voor bepaalde projecten is de fase van het openbaar onderzoek te laat om de mening van burgers voor het eerst te horen. Voor ruimtelijke projecten met een grote maatschappelijke impact is het waardevol dat burgers, bedrijfsleven en middenveld al tijdens de ontwerpfase actief meedenken en op zoek gaan naar oplossingen. Op die manier wordt maximaal gewerkt aan draagvlak en kunnen ook latere procedurefouten die tot vertraging leiden, vermeden worden.
- 747.** De regels moeten door iedereen nageleefd worden. Vlaanderen ziet erop toe dat lokale besturen hun vergunningenbeleid op een correcte en integere manier voeren. Belangenvermenging of vriendjespolitiek moeten altijd tot sancties leiden.
- 748.** Vlaanderen voert een gedegen beleid ter bescherming van de open ruimte en bouwt een onafhankelijke inspectiedienst uit. Handhaving en sanctionering van overtredingen in waardevolle en kwetsbare gebieden krijgt de hoogste prioriteit.

4.3.2. Milieu

4.3.2.1. Onze natuur en bossen herstellen

De natuur in Vlaanderen is er slecht aan toe. Er is steeds minder bos. De bossen die we nog hebben, worden opgedeeld in kleine, geïsoleerde gebiedjes. De versnippering van onze natuurgebieden maakt het onmogelijk voor de bedreigde soorten om zich te herstellen. De verspreide bebouwing en ons dicht weggennet beperken het leefgebied van dieren. Landbouw en industrie vervuilen onze kwetsbare en waardevolle fauna en flora. De klimaatverandering tast bovendien de veerkracht van onze natuur aan. Slechts 3 van de 44 Europees beschermde habitats in Vlaanderen zijn in goede staat.

De Vlaamse regering lost de problemen niet op. Er verdwijnt nog altijd meer bos dan er bijkomt. Er is nog altijd meer versnippering dan verbinding. Met Vooruit schakelen we écht een versnelling hoger om onze waardevolle natuur te redden.

Resoluties:

- 749.** We nemen effectieve maatregelen om onze waardevolle natuur te beschermen en te herstellen, o.a. via de uitvoering van de Natuurherstellwet en de Europese Biodiversiteitsstrategie.
- 750.** Om onze biodiversiteit, de ecosystemen en de ecosysteemdiensten te redden, maken we tegen 2030 van 30% van ons grondgebied beschermde natuur, waarvan een derde strikt beschermd.
- 751.** We creëren de nodige verbindingen (ecoducten, faunatunnels, ecorasters,...) om robuuste, aaneengesloten natuur- en bosgebieden te realiseren.
- 752.** We verplichten een ecologische inrichting van bedrijventerreinen en industriegebieden, zodat ze mee ingeschakeld kunnen worden in groenblauwe netwerken en een corridor kunnen vormen voor dieren. We stimuleren ook private eigenaars om hun grond ecologisch in te richten en zo bij te dragen aan de biodiversiteit.
- 753.** We schakelen een versnelling hoger om de oppervlakte aan bos in Vlaanderen te laten toenemen.
- 754.** We beschermen onze bestaande bossen door (1) meer budget vrij te maken voor de aankoop en het behoud van bos, (2) aanvragen voor boskap strenger te beoordelen en duurder te maken, (3) op te treden tegen illegale boskap, en (4) waardevolle bossen ongeacht hun bestemming beter te beschermen.
- 755.** We sturen de nieuwe planschaderegeling bij, zodat het aantrekkelijk en betaalbaar blijft voor gemeenten om ruimtelijk bedreigde bos- en groengebieden te herbestemmen.
- 756.** Het belang van bos voor de opname van broeikasgassen en het tegengaan van verdere klimaatopwarming valt niet te overschatten. In ons buitenlands beleid steunen we het verzet tegen wereldwijde ontbossing en biodiversiteitsverlies. We ontmoedigen handel en consumptie van producten die ontbossing veroorzaken, zoals palmolie en soja.
- 757.** We dringen het gebruik van pesticiden en andere giftige stoffen die schadelijk zijn voor de natuur, het milieu en de gezondheid maximaal terug.

4.3.2.2. Vlaanderen beschermen tegen wateroverlast

Wateroverlast zet straten blank en doet kelders onderlopen. Periodes van droogte zorgen ervoor dat het grondwaterpeil zakt, grondlagen krimpen en huizen barsten. Een tekort aan drinkwater drijft onze waterfactuur de hoogte in. Het beleid in Vlaanderen is nog altijd gebaseerd op inzichten uit het verleden: grote oppervlakten verharderen, dijken ophogen, water zo snel mogelijk afvoeren. Vlaanderen past zich niet aan aan de gevolgen van de klimaatopwarming. En dat kost handenvol geld.

De maatregelen van de Vlaamse regering zijn ruim onvoldoende. De Blue Deal om waterschaarste aan te pakken, is te vrijblijvend. Proefprojecten zijn er genoeg. Maar structureel beleid ontbreekt. Dat moet voor Vooruit anders. Er is nood aan een omslag in het beleid.

Resoluties:

- 758.** We herstellen 50.000 hectare wetlands die gelegen zijn in groene bestemmingsgebieden. Ze vormen een spons voor CO₂ en helpen op die manier om onze omgeving klimaatbestendig te maken en klimaatopwarming tegen te gaan.
- 759.** Veengebieden zijn unieke ecosystemen die koolstof kunnen opnemen en dus nuttig zijn in de strijd tegen de klimaatopwarming. Daarom ontwikkelen we een traject om onze veengebieden in ere te herstellen.
- 760.** We zetten in Vlaanderen nog meer in op de natuurlijke heraanleg van waterwegen en beken. Zo geven we water meer ruimte.
- 761.** Overmatige verharding zet ons rioleringsstelsel onder druk, zorgt voor risico's op overstroming en wentelt kosten af op de samenleving. Wie grote verharde oppervlaktes (zoals industrieterreinen of parkings) aanlegt en al het regenwater rechtstreeks afvoert naar de riolering, moet meer bijdragen dan wie water opvangt. We stimuleren op die manier maximaal ontharding en infiltratie.
- 762.** We ondersteunen steden en gemeenten bij het aanleggen van collectieve waterputten, infiltratieputten, grachten, wadi's en waterdoorlatende verharding. We onderzoeken hoe slimme waterputten kunnen ingezet worden als een collectief buffer- en voorraadsysteem, zodat we periodes met zware regenval en droogte beter kunnen overbruggen.

-
- 763.** We inventariseren het aantal bestaande grondwaterputten en hun debiet, de drainagenetwerken in agrarische gebieden en de hoeveelheid grondwater die wordt gedraineerd op landbouwgronden. Water oppompen wordt aan strengere regels onderworpen en illegale winningen worden aan banden gelegd. Zo beschermen we kwetsbare gebieden beter tegen droogte.
- 764.** Vuil water is een bedreiging voor onze drinkwatervoorziening, maakt zwemmen in open water ongezond en vervuult de natuur in het water en op land. We pakken daarom de slechte waterkwaliteit in Vlaanderen aan. We scherpen lozingsnormen aan en baseren ze op toxicologisch onderzoek. We verbieden bouwen zonder aansluiting op de riolering of waterzuivering. Ook het ongezuiverd lozen in rivier of beek wordt strikt verboden.
- 765.** Om ons te wapenen tegen de stijgende zeespiegel zetten we in op het herstel van het natuurlijk kustlandschap. Daarbij verbinden we polders, duinen, stranden en zandbanken om zo een klimaatbestendige en biodiverse kustlijn te creëren. Alle bestaande duinen moeten gevrijwaard worden van verdere bebouwing. We gaan voor een behoud en versteviging van het mariene milieu met aandacht voor alle actoren in de Noordzee.
- 766.** We zoeken alternatieven voor de bodemberoerende visserijtechnieken zoals lijnvissen in plaats van korvissen. We zetten de Europese middelen voor visserij gerichter in voor een visserijsector met een minimale impact op het mariene milieu.

4.3.2.3. Vervuilers aanpakken

De grootschalige PFOS-vervuiling in Zwijndrecht toont aan dat de Vlaamse regering er niet in slaagt de Vlaming te beschermen tegen vervuilende multinationals zoals 3M. Dat kan ook niet anders na de jarenlange besparingen op Vlaamse milieuadvies- en handhavingdiensten. De gevolgen voor de gezondheid van burgers, voor het leefmilieu en de natuur zijn dramatisch.

Voor Vooruit is het duidelijk: gezondheid gaat voor alles. Iedereen heeft recht op een gezonde en veilige leefomgeving. Daarom moet de overheid vervuilers laten opdraaien voor alle kosten van de vervuiling. En dus ook voor de onderzoeken en behandelingen die nodig zijn om burgers te verzorgen. De overheid moet het voortouw nemen om de productie van ongezonde en vervuilende stoffen aan banden te leggen, zodat een schandaal zoals de PFOS-vervuiling in Zwijndrecht nooit meer kan plaatsvinden.

Vooruit staat garant voor een overheid die de gezondheid van de mensen op de eerste plaats zet en niet de economische belangen van grote vervuilende multinationals.

Resoluties:

- 767.** We versterken de milieu- en gezondheidsdiensten van de Vlaamse overheid (de Vlaamse Milieumaatschappij, het Departement Omgeving, de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij, het Agentschap Natuur en Bos, het Agentschap Zorg en Gezondheid) zodat zij voldoende expertise en mankracht in huis hebben om alle dossiers op een kwaliteitsvolle manier te beoordelen. We bouwen ook de capaciteit van de handhavingsdiensten uit, zowel Vlaams als lokaal, en treden kordaat op tegen bedrijven die de regels niet volgen. We verzekeren dat wie vervuult, betaalt.
- 768.** Niemand heeft het recht om voor eeuwig het milieu te belasten. We verlenen omgevingsvergunningen opnieuw voor een bepaalde duur, zodat nieuwe inzichten en de best beschikbare technieken zo snel mogelijk kunnen worden geïmplementeerd. Omgevingsvergunningen moeten ook worden ingetrokken als de voorwaarden ervan niet worden nageleefd of als de volksgezondheid ernstig in het gedrang komt.
- 769.** Bedrijven die schadelijke stoffen uitstoten moeten binnen de zes maanden na in gebruikname van de installatie een volledige massabalans van de geloosde afvalstromen te rapporteren. Ook bij elke significante verandering aan het bedrijfsproces moeten bedrijven dit aangeven. Voor bestaande installaties voorzien we in een jaarlijkse rapporteringsplicht.
- 770.** We ontwikkelen een objectief en meetbaar kader om geur- en geluidshinder van grote industriële en landbouwinstallaties in kaart te brengen en te verminderen.
- 771.** We stappen af van het principe dat Vlaanderen alleen de strikt minimale Europese normen toepast. Uit de onderzoekscommissie PFAS-PFOS is gebleken dat die lakse houding rond vervuilende en ongezonde stoffen zorgt voor bijkomende milieu- en gezondheidsrisico's. Vlaanderen moet voor Vooruit veel ambitieuzer zijn.
- 772.** We zetten het voorzorgsprincipe centraal in het milieu- en gezondheidsbeleid. Bedrijven moeten voorafgaand aan de productie aantonen wat de schadelijkheid van de stof en het productieproces is. Vlaanderen stelt zich ambitieuzer en assertiever op als het gaat om het opstellen van normen, op alle beleidsniveaus. We stimuleren ook bij burgers een kritische houding tegenover toxische en hormoonverstorende stoffen zodat zij problemen sneller onderkennen en kunnen melden.

-
- 773.** We vergemakkelijken de toegang tot milieu-informatie voor burgers en het middenveld door alle beschikbare milieu-informatie die gerapporteerd wordt aan de verschillende overheden en alle meetresultaten van handhavingsinstanties op een gemeenschappelijk platform beschikbaar te maken. We koppelen deze data aan de opgelegde normen uit de omgevingsvergunning zodat in één oogopslag duidelijk wordt welke normen overschreden worden. We maken alle lopende omgevingsvergunningen van klasse 1-installaties publiek toegankelijk.
- 774.** We passen de ‘kindnorm’ toe om de schadelijkheid van producten te bepalen. Kinderen zijn bijzonder kwetsbaar voor milieuvervuiling. De overheid baseert zich voor het nemen van maatregelen en opleggen van voorwaarden op de schadelijkheid van stoffen bij kinderen. Voor stoffen waarvoor nog geen definitieve inschatting van de schadelijkheid beschikbaar is, wordt een voorlopige norm ingesteld op basis van de geldende norm voor chemisch gelijkaardige producten.
- 775.** We breiden het toepassingsgebied van de groepsvordering uit naar milieuvervuiling. Zo kunnen consumenten die schade lijden door milieuvervuiling zich verenigen via een “rechtsovername tot collectief herstel”.
- 776.** We rusten de hoven en rechtbanken uit met gespecialiseerde milieukamers en -magistraten.

4.3.2.4. Naar een circulaire economie

Onze haardroger, stofzuiger, gsm... Het zijn allemaal producten die sneller kapot gaan dan we zelf zouden willen. Bovendien zijn die producten vaak heel moeilijk te herstellen. Of herstellen is duurder dan een nieuwe kopen. Terwijl technologie alsmaar verfijnder wordt, gaan onze producten net minder lang mee. Hierdoor verkwisten we veel kostbare grondstoffen.

Dat keren we om. We zorgen dat er opnieuw producten van goede kwaliteit gemaakt worden: producten die lang meegaan, gemakkelijk hersteld worden of waarvan de onderdelen worden hergebruikt. De verantwoordelijkheid daarvoor leggen we - via wetgeving - bij de producent.

Resoluties:

- 777.** Via Europese regels over ecodesign verplichten we de industrie om producten te ontwikkelen die gemakkelijk kunnen hergebruikt of gerecycleerd worden. Zo verlagen we de nood aan nieuwe grondstoffen. Burgers moeten het recht op herstel terugkrijgen, eenvoudig aan vervangstukken of handleidingen geraken en “geprogrammeerde veroudering” moet worden verboden.
- 778.** We ijveren op Europees niveau voor de invoering van een herstelbaarheids- en levensduurindex voor een breed gamma aan producten. We verplichten producenten om reserveonderdelen en softwareupdates te voorzien voor de verwachte levensduur van hun producten. Op die manier creëren we lokale tewerkstelling en lagere kosten voor consumenten, die hun apparaten kunnen laten repareren in plaats van nieuwe te moeten kopen.
- 779.** We gaan de strijd aan met zwerfvuil. We voeren een eenvoudig statiegeldsysteem voor blikjes, plastic flessen en herbruikbare bekers in. Zo zorgen we niet alleen voor hoogwaardige recylcage, maar gaan we ook zwerfvuil tegen.
- 780.** Op Europees niveau reguleren we de productie van vervuilende stoffen. In afwachting daarvan maken we werk van nauwkeurige zwerfvuilanalyses, meten we het aandeel van elke producent in het zwerfvuil en laten we hen betalen voor de opkuis daarvan. Ook de tabaksindustrie en de kauwgom producenten zullen zo moeten bijdragen. We zorgen dat de toegang tot containerparken voor particulieren ook gratis kan.
- 781.** Circulariteit wordt meegenomen als selectie- en gunningscriterium bij openbare aanbestedingen. Overheden creëren hierdoor een markt voor hergebruik en duurzame materialen. We verplichten klassieke leveranciers tot het aanbieden van diensten in plaats van het verkopen van apparaten.
- 782.** We geven de rapportage over de inzamel- en recyclagecijfers van plasticafval in handen van de OVAM, zodat we niet langer afhankelijk zijn van de informatie die de verpakkingsindustrie aanlevert.
- 783.** We zetten in op een efficiënter en duurzamer e-commerce model. We zorgen ervoor dat teruggestuurde goederen zoals textiel en elektronica niet meer zomaar vernietigd of weggesmeten worden.

-
- 784.** We gaan greenwashing tegen door een algemeen Europees verbod op duurzaamheidsclaims en keurmerken die niet voldoen aan minimumcriteria rond o.a. relevantie en betrouwbaarheid.
- 785.** We ondersteunen initiatieven waarbij goederen worden gedeeld (bv. wagens, gereedschap) en als dienst (bv. koelkast) worden aangeboden. Zo zorgen we ervoor dat goederen beter benut en ontworpen worden. Via het stimuleren van de sociale circulaire economie zorgen we voor sociale tewerkstelling die een bijdrage levert aan het milieu. We ondersteunen de werking van kringwinkels, ruilpunten en lokale reparateurs.

4.4. ONZE LANDBOUW HERVORMEN

4.4.1. Onze landbouwers verdienen steun

Iedereen staat wel eens in de supermarkt en vraagt zich af: “Koop ik appels uit België of uit Zuid-Amerika?” Met de lokale appels krijgt een lokale boer een eerlijke prijs en help je het milieu, maar die appels zijn vaak wel duurder dan die uit Zuid-Amerika. Die keuze zou er niet mogen zijn. We moeten naar een landbouwsector die betaalbare gezonde en milieuvriendelijke voeding voorziet waar de boer goed voor verloond wordt.

Momenteel bevinden kleinschalige landbouwbedrijven zich tussen hamer en aambeel. Ze moeten intensiever en op grotere schaal boeren om te concurreren met spotgoedkope producten uit het buitenland. Daarvoor gaan ze enorme leningen aan, in de hoop hun bedrijf verder te kunnen zetten en deftig verloond te worden voor hun harde werk. Het grootste deel van de winst gaat naar de voedselverwerkers en inkoopbedrijven die een monopolie hebben op de markt.

Tegelijkertijd worden ze geconfronteerd met klimaatverandering en strengere milieunormen. Het is zeer moeilijk voor hen om nog een toekomst te zien voor hun beroep. Zeker omdat het Vlaamse landbouwbeleid van de afgelopen tien jaar hen helemaal niet geholpen heeft. De industriële landbouwproductie van vandaag is op lange termijn niet houdbaar. Het verarmt de bodem waardoor deze minder productief wordt, gevoeliger is voor droogte en erosie, minder gezondere producten produceert en het meest kwetsbaar is voor de effecten van klimaatverandering. 75% van de landbouwbodems in Europa zijn in slechte staat. Op lange termijn kan deze landbouw onze voedselzekerheid niet garanderen.

Vooruit wil een einde maken aan deze stilstand en achteruitgang. We willen een duurzaam landbouwmodel met een voedselstrategie die rekening houdt met de draagkracht van de Vlaamse natuur.

Resoluties:

- 786.** Voedingsproducten die we importeren moeten zo veel mogelijk aan dezelfde voorwaarden voldoen als voeding die we zelf produceren. Zo vermijden we dat voedingsproducten van onze boeren oneerlijke concurrentie ervaren door geïmporteerde voeding die minder duurzaam is. We ijveren voor een carbon border tax voor voedingswaren om een gelijk speelveld te creëren op vlak van broeikasgasuitstoot.
- 787.** Daarnaast bouwen we de hoeveelheid stikstof die veehouders mogen uitstoten af, afhankelijk van hun productiemethodes en de locatie van de landbouwactiviteiten. We verzekeren dat landbouwers die verplicht moeten sluiten door hun stikstofuitstoot gecompenseerd worden en zetten maximaal in op steun voor reconversie.
- 788.** We geven geen investeringssteun meer aan landbouwers met een grote klimaat- of milieu-impact. VLIF investeringssteun zetten we maximaal in voor investeringen om de overstap naar regeneratieve landbouw te ondersteunen. Zo geven we de voorkeur aan een echte transitie in ons landbouwmodel naar duurzame praktijken, lokale productie, eerlijke prijzen en gezonde producten. We stimuleren ook het ontwikkelen van alternatieve landbouwgewassen, zoals wijngaarden en kikkererwten, die passen in ons veranderend klimaat.
- 789.** We stimuleren het gebruik van het bodempaspoort en de ecoregelingen om zo de bodemkwaliteit en biodiversiteit te verbeteren en minder afhankelijk te worden van pesticiden en meststoffen. In bepaalde gevallen beperken we de teeltkeuze van de boeren om de bodemkwaliteit te garanderen. Zo creëren we een landbouwsector die ook op lange termijn onze voedselzekerheid kan waarborgen.
- 790.** We stappen af van de pure beoordeling van GGO's op basis van de techniek waarmee ze worden gecreëerd, maar kijken ook naar de effecten op volksgezondheid, milieu en landbouwsysteem. Op die manier creëren we meer mogelijkheden voor ggo's die een positieve bijdrage kunnen leveren aan milieu, landbouw en gezondheid.
- 791.** Om duurzame landbouwpraktijken te verspreiden, financieren we onderzoek naar en kennisdeling over agro-ecologische landbouwpraktijken.
- 792.** De directe Europese steun voor landbouwers herverdelen we en zetten we in voor meer duurzame landbouwpraktijken. Minder voor de agro-industrie en grote landbouwbedrijven, meer voor de gewone boeren. Op termijn stappen we over naar het principe: "publiek geld voor publieke goederen" en maken we van het gemeenschappelijk landbouwbeleid een volwaardig transitiefonds voor een nieuw landbouwmodel.

4.4.2. Een eerlijke prijs voor landbouwproducten

Een sociaal landbouwmodel is ook solidair met de landbouwer en de consument. Daarbij moet gezonde, lokaal geproduceerde voeding betaalbaar zijn voor iedereen en moet de boer een eerlijke prijs krijgen. Om tot zo'n duurzaam landbouwmodel te komen gaan we de overheersende macht van inkoopkantoren binnen de voedselketen breken met een krachtig concurrentiebeleid.

Resoluties:

- 793.** We zorgen voor een eerlijkere marktwerking zodat landbouwers kunnen leven van wat ze produceren, met minder directe subsidies. We zorgen dat landbouwers meer marktmacht krijgen en een betere prijs voor hun producten door onnodige schakels in de voedingsketen te vermijden. Dat doen we door het logistieke aspect en de vermarkting van de korte keten veel sterker door het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM) te doen ondersteunen.
- 794.** We creëren een afzetmarkt voor lokale duurzaam geproduceerde voeding door bij het aankoopbeleid van de overheid alleen nog maar voeding die aan bepaalde duurzaamheidscriteria voldoet, aan te kopen. Dat doen we ook voor alle schoolmaaltijden. We zetten in op de betaalbaarheid en toegankelijkheid van korte keten producten voor iedereen, ook voor mensen in armoede.
- 795.** We laten het prijsobservatorium de waardeverdeling in de voedingsketen monitoren om een zicht te krijgen op de marges en toegevoegde waarde van de verschillende schakels. We verbieden marktspeculatie met voedingsproducten. We geven de concurrentieautoriteit de macht om in te grijpen wanneer er niet voldoende concurrentie is binnen de agrovoedingsketen en bij oneerlijke handelspraktijken. We lichten internationale handelsakkoorden door op hun impact op onze lokale landbouw. Zo garanderen we een eerlijke prijs voor boeren en consumenten.
- 796.** Betaalbare landbouwgrond moet toegankelijk zijn en blijven voor landbouwers. Er moet paal en perk gesteld worden aan landbouwgrond die ingepalmd wordt door golfterreinen, maneges en paarden. We starten een observatorium voor de monitoring van de prijs van landbouwgrond. We maken het mogelijk voor publieke eigenaars om duurzaamheidscriteria op te leggen aan de gebruikers van hun grond.
- 797.** We beperken zo veel mogelijk voedselverspilling. Zowel in de landbouw, voedingsindustrie als bij de supermarkten.

4.5. EEN BETER LEVEN VOOR DIEREN

4.5.1. Alle dieren verdienen een goed leven

Alle dieren verdienen een deftig leven, of het nu huisdieren zijn of landbouwdieren. Daarom moeten we hard optreden tegen dierenmishandeling. Elk huis- of landbouwdier is een levend wezen met gevoel, dat gespaard moet blijven van onnodig lijden.

4.5.2. Dierenleed bestrijden

Landbouwdieren leven vaak een kort en verschrikkelijk bestaan. Kippen worden met honderdduizenden in megastallen gehouden waar 15 kippen op één vierkante meter moeten leven. Dat zijn vaak ‘plofkippen’ die op 6 weken tijd van een kuikentje tot een volwaardige ‘vleeskip’ uitgroeien. Daarbij groeien ze zo snel dat ze wonden krijgen en niet meer recht kunnen staan. Ook varkens leven opeengepakt in kooien op roosters boven hun eigen mest. We moeten een einde maken aan dit leed.

Ook honden, katten en andere huisdieren worden veel te vaak achtergelaten om te sterven van honger of dorst. Andere moeten in hun eigen uitwerpselen leven, of lijden door broedfok aan ziektes of slechte gewrichten. De aanpak van de Vlaamse overheid werkt niet. De diereninspectie blijft onderbemand en veel dierenbeulen blijven op vrije voeten omdat ze vaak niet voor de rechtbank moeten komen.

Resoluties:

- 798.** We verbieden dieronvriendelijke praktijken in de landbouwsector zoals het massaal ombrengen van eendagskuikens, de onverdoofde chirurgische castratie van biggen en dierentransporten langer dan 8 uur. We verbieden ook het gebruik van snelgroeiende kippenrassen die na 40 dagen al slachtrijp zijn. We verbeteren de minimale huisvestingsnormen in stallen voor alle dieren en bouwen het gebruik van ‘verrijkte’ kooien voor leghennen sneller af.
- 799.** We zorgen dat alle honden en katten gezond gekweekt worden door het fokkerijbesluit aan te passen. We zorgen ervoor dat kwekers sneller als professionele kwekers worden aanzien. We zorgen ook voor meer genetische diversiteit door introductie van een genetische databank om erfelijke ziektes en inteelt bij honden en katten te vermijden. Daarnaast verbieden we het kweken van bepaalde honden- en kattenrassen met ernstige erfelijke afwijkingen en verbieden we de import van puppy's en kittens uit het buitenland.

-
- 800.** Ook de regels voor het aankopen van huisdieren, verstrengen we, om dierenverwaarlozing en overvolle dierenasielen te vermijden. Nieuwe hondeneigenaars - te starten met eigenaars van rassen die als gevaarlijk worden beschouwd en rassen die het vaakst in de asielcentra zitten - moeten verplicht naar de hondenschool. We maken werk van een zwarte lijst van dierenmishandelaars.
- 801.** We versterken de dierenwelzijnsinspectie en zorgen voor nauwere en gespecialiseerde samenwerking met politiediensten.
- 802.** Dierenasielen leggen terecht strenge voorwaarden op aan toekomstige eigenaars van hun dieren, in tegenstelling tot veel kwekers. Daardoor zitten ze ook sneller vol. Het is precies omdat anderen niet streng zijn voor nieuwe eigenaars dat er zoveel honden en katten achtergelaten worden. Daarom breiden we de ondersteuning van dierenasielen verder uit en passen ze aan door subsidies niet te koppelen aan het aantal adopties en de handelaar de opvang mee te laten financieren bij inbeslagname of wanneer het dier wordt afgestaan.
- 803.** Het verbod op de vestiging van nieuwe dolfinaria blijft gehandhaafd. Ook de huidige dolfinaria doven we uit.
- 804.** We zetten maximaal in op alternatieven voor dierenproeven en verbieden dierenproeven voor het testen van huishoudproducten. We ijveren voor een Europees label waardoor duidelijk wordt gemaakt bij welke producten er gebruik is gemaakt van testen op dieren.
- 805.** De bescherming van dieren met gevoelsvermogen wordt in de grondwet ingeschreven.
- 806.** We maken een Europese commissaris bevoegd voor dierenwelzijn.
- 807.** We verbieden de import van producten van exotische dieren wanneer de jacht op deze dieren gepaard gaat met veel dierenleed.

05

VOORUIT MET ONZE VEILIGHEID

5.1. ELK MISDRIJF ZIJN STRAF	195
5.1.1. Tegen straffeloosheid	195
5.1.2. Meer aandacht voor slachtoffers	197
5.1.3. Zinnige gevangenisstraffen die recidive vermijden	198
5.2. MISDRIJVEN VOORKOMEN IS DUBBELE WINST	199
5.2.1. Veiligheid door repressie én preventie	199
5.3. VEILIGHEID MAKEN WE SAMEN	201
5.3.1. Veiligheid begint in je eigen straat	201
5.4. VEILIGHEIDSDIENSTEN DIE SAMENWERKEN	202
5.5. STERKE POLITIE	204
5.5.1. Een moderne, performante politie	204
5.5.2. Een nabije en toegankelijke politie	206
5.5.3. Een integere politie	206
5.6. MODERNE JUSTITIE	208
5.6.1. Snelle en rechtvaardige justitie	208
5.6.2. Toegankelijke justitie	209
5.7. PERFORMANTE INLICHTINGENDIENSTEN	211
5.8. FOCUS OP MISDRIJVEN DIE ONZE SAMENLEVING ONTWRICHTEN	212
5.8.1. Radicalisme en terreur	212
5.8.2. Drugsmisdrijven	213
5.8.3. Seksueel en intrafamiliaal geweld	215
5.8.4. Online misdrijven	217

VOORUIT MET ONZE VEILIGHEID

Veilig zijn betekent dat je ontspannen door je wijk of stad kunt wandelen - dag en nacht. Het betekent dat je je kinderen zonder zorgen met de fiets naar school of naar een feestje kunt laten vertrekken. En dat ze veilig thuiskomen natuurlijk. Het betekent ook met een gerust hart hand in hand met je geliefde over 't straat wandelen, wat ook je seksuele geaardheid of gender is.

Meestal zijn we ook veilig. België is en blijft een van de veiligste landen ter wereld. Toch gebeuren er regelmatig zaken die de veiligheid in het gedrang brengen. Denk maar aan terreuraanslagen, de moord op Julie Van Espen, gewelddadige rellen in de straten van onze hoofdstad, gevallen van gaybashing of drugsbommen. Maar ook handtassen- en fietsdiefstallen, intimidatie in recreatiedomeinen of drugsoverlast. En phishing, waarbij dieven via je computer of smartphone je bankrekening leegroven. De lijst is lang en gaat van de zwaarst mogelijke misdaden, die onze democratie ondermijnen, tot kleinere overtredingen en asociaal gedrag. Dat knaagt aan onze levenskwaliteit.

Het eerste wat je nodig hebt voor veiligheid, is een sterke overheid. De rijkste mensen kunnen misschien zelf hun privé-veiligheid kopen door hoge muren te bouwen en dure alarmsystemen te installeren. Maar mensen met een normale baan en een gewone woning, hangen voor hun veiligheid af van de overheid: van de politie, van het gerecht en van een stevig veiligheidsbeleid. Juist daarom moet die overheid op het vlak van veiligheid de beste diensten leveren. Voor Vooruit is veiligheid een collectief goed. Een collectief goed dat door een sterke overheid effectief beschermd moet worden. Want dat is één van haar kerntaken.

Vooruit wil in de komende regeringen blijven investeren in meer veiligheid voor de mensen. Want op een basisrecht zoals veiligheid bespaar je niet. Tegelijkertijd moeten deze investeringen effectief zijn. Dat verlangt dat we ze permanent evalueren en structuren of beleid bijsturen waar nodig, op basis van kennis en cijfers.

5.1. ELK MISDRIJF ZIJN STRAF

5.1.1. Tegen straffeloosheid

Elk misdrijf dat gepleegd wordt, moet bestraft worden. Als sommige misdrijven onbestraft blijven, verspreidt zich een gevoel van straffeloosheid. Dan wordt het normaal dat crimineel of asociaal gedrag zonder enige sanctie blijft. En dat ondermijnt het vertrouwen in de rechtsstaat. Of het nu gaat om geweldpleging, belastingfraude of een woninginbraak - de strafwet moet consequent gehandhaafd worden. Dat is een basisvoorwaarde voor orde, veiligheid en rechtvaardigheid.

Elk misdrijf dat gepleegd wordt, moet ook gepast bestraft worden. Door een straf of een alternatieve maatregel. Maar altijd met een sanctie die rechtvaardig is en in verhouding tot de feiten.

Tegelijkertijd moet ook de mensonwaardige overbevolking in onze gevangenissen worden aangepakt. Want teveel gevangenen betekent te weinig tijd en middelen voor een zinvolle begeleiding van die gevangenen. Dit is niet alleen onwerkbaar voor het gevangenis-personeel, het verhoogt ook het risico op recidive en dus de onveiligheid.

Resoluties:

- 808.** We willen dat alle straffen, ook de korte gevangenisstraffen, die door de rechter uitgesproken worden, effectief uitgevoerd worden. Want korte straffen uitvoeren leidt op termijn ook tot een daling van de gevangenispopulatie. Als er bijkomende gevangenis-capaciteit nodig is, creëren we die zoveel mogelijk in de vorm van kleinschalige detentie- en transitiehuizen.
- 809.** Voor sommige misdrijven dringt een uiterst dringende straf zich op om effectief te zijn. Een late straf komt neer op geen straf. Daarom versnellen we het snelrecht. In elk arrondissement wordt hiervoor een specifieke kamer ingericht. We maken vaker gebruik van die snelrechtprocedure voor relschoppers, straatcriminelen en drugs-dealers. Ook wanneer het parket over alle bewijsstukken beschikt in dossiers van intrafamiliaal geweld, maken we snelrecht mogelijk. Op die manier worden straffeloosheid en recidive vermeden.
- 810.** We stemmen het strafprocesrecht af op het nieuwe strafwetboek. We verzekeren dat procedurefouten niet automatisch leiden tot de nietigheid van een hele straf-procedure. Zo voorkomen we dat daders straffeloos blijven door kleine vormfouten.

-
- 811.** Geweld tegen politie of andere hulpverleners, zoals brandweer of zorgpersoneel, wordt nooit getolereerd. Agressie, verbaal of fysiek, is onacceptabel en blijft een prioriteit in het vervolgingsbeleid van justitie. Deze regering heeft een nultolerantie ingevoerd voor mensen die geweld gebruiken tegen onze veiligheids- of hulpdiensten. Wie een politieagent, brandweerman, cipier of ambulancier aanvalt, moet altijd worden vervolgd en bestraft. Dit geldt ook voor iedereen in een publieke functie, zoals chauffeurs van De Lijn, personeel van de NMBS, parkeerwachters, enz. Daar staan wij nu en in de toekomst voor.
- 812.** Belastingfraude en andere soorten van oplichting en bedrog moeten bestraft worden zoals elk ander misdrijf. We maken van het bestrijden van financiële en sociale criminaliteit een topprioriteit in het vervolgingsbeleid.
- 813.** Amper twee procent van de winst die criminele organisaties maken in de Europese Unie wordt in beslag genomen. Dat is veel te weinig. Vooruit wil de georganiseerde criminelen raken waar het pijn doet: in hun portemonnee. We passen consequent het follow the money-principe toe, zowel van bij de start van het strafonderzoek als na een veroordeling. Zo worden meer criminele winsten in beslag genomen en worden meer boetes betaald.
- 814.** We schaffen de minnelijke schikking voor ernstige fiscale fraude af en laten alleen het systeem van plea bargaining toe met erkenning van schuld, een effectieve straf en opname in het strafregister. Zo verhinderen we dat rijke mensen hun fiscaal proces afkopen en hun straf ontlopen. Straffeloosheid kan voor geen enkel type misdrijven. Klassenjustitie kan niet voor Vooruit.
- 815.** Vooruit zorgde in deze federale regering mee voor een verstrenging van de straffen op seksuele delicten. Maar straffen alleen is niet genoeg. Naast een effectieve en voldoende lange straf moet er ook een behandeling van elke dader komen. Dat om recidive uit te sluiten. Daarom moet een verplichte behandeling als sanctie kunnen worden opgelegd. We voorzien hiervoor de nodige behandelcapaciteit met afdoende veiligheidswaarborgen.
- 816.** We pakken de overbevolking in de gevangenissen aan. Niemand zou op de grond moeten slapen. Om voldoende gevangeniscapaciteit te hebben voor een strafuitvoering zorgen we ervoor dat gedetineerden zonder Belgische nationaliteit of verblijfsrecht hun straf uitzitten in het land van herkomst. We zetten daarom in op terugkeerbegeleiding van bij de aanvang van de straf. We sluiten terugkeerakkoorden en hervormen de verblijfsprocedures zodat gedetineerden daar geen misbruik van kunnen maken om toch in België te kunnen blijven.

-
- 817.** Een consequente strafuitvoering en -opvolging vereist ook de uitbouw van de nodige capaciteit op Vlaams niveau. De nodig capaciteit voor wat elektronisch toezicht en justitiehuzen betreft, alsook wat opvang- en behandelplaatsen in zorg- en welzijnsinstellingen voor slachtoffers én daders betreft - zeker wanneer het om minderjarige slachtoffers of daders gaat. De Vlaamse overheid schiet hier vandaag tekort.

5.1.2. Meer aandacht voor slachtoffers

Sommige misdrijven maken ook slachtoffers. Zowel het misdrijf zelf als de nasleep ervan kunnen voor slachtoffers op mentaal, fysiek en financieel vlak grote gevolgen hebben. Ze komen terecht in een mallemolen van procedures en er wordt heel vaak van hen gevraagd om actie te ondernemen. Dit moet beter. We moeten het systeem slachtoffer-vriendelijker maken.

Resoluties:

- 818.** Bij intrafamiliaal geweld moet de dader uit huis geplaatst worden, en niet het slachtoffer. We zorgen voor voldoende sensibilisering en opleiding bij politie en parket en zetten de investeringen verder om dit overal in België mogelijk te maken. We zorgen voor een betere opvolging van huis- en contactverboden. Ook het gebruik van het mobiel stalkingalarm wordt verder structureel verankerd.
- 819.** Voor slachtoffers van misdrijven is het soms moeilijk om meteen na de feiten in te schatten of ze hulp nodig hebben of wensen. We zorgen daarom voor een opt-out in plaats van een opt-in. Zo krijgt elk slachtoffer proactief slachtofferhulp aangeboden, onmiddellijk of in een later stadium, tenzij het slachtoffer expliciet aangeeft dat niet te willen. We zorgen er ook voor dat slachtoffers die schade hebben geleden en klacht hebben ingediend automatisch de hoedanigheid van benadeelde persoon verkrijgen. Ook hier kiezen we voor een opt-out. Tot slot brengen we alle bestaande diensten voor slachtoffers samen onder 1 herkenbaar dak.
- 820.** We zorgen ervoor dat slachtoffers na een tussenkomst van politie ook vlotter en structureler naar juridische bijstand worden toegeleid.
- 821.** We onderzoeken of we, naar het voorbeeld van Nederland, vanuit de overheid slachtoffers van gewelds- of zedenmisdrijven een voorschot kunnen geven op de schadevergoedingen waar ze recht op hebben. De overheid kan die dan innen bij de daders.
- 822.** We versterken het statuut van minderjarige slachtoffers, zeker wanneer ze geen of onbeschikbare ouders hebben.

5.1.3. Zinnvolle gevangenisstraffen die recidive vermijden

De overgrote meerderheid van alle gevangenen komt ooit vrij. Het is in het belang van de hele samenleving dat een gevangenisstraf humaan en zinvol is. Dat gevangenen tijdens de periode van hun vrijheidsberoving zo goed mogelijk worden begeleid, behandeld en voorbereid op hun terugkeer in de samenleving. Enkel zo voorkomen we dat ze nadien opnieuw in de gevangenis belanden.

Resoluties:

- 823.** Vanaf de eerste dag van de gevangenisstraf wordt op maat van elke gevangene een individueel detentieplan gemaakt. Het detentieplan omschrijft de manier waarop al tijdens de gevangenisstraf aan re-integratie en herstel zal worden gewerkt. We zorgen ervoor dat dit plan ook effectief wordt uitgevoerd. Lopende hulp- en zorgtrajecten van gedetineerden worden niet door de gevangenisstraf onderbroken (denk aan psychologische zorg). Hiervoor voorzien we in specifieke regimes binnen de gevangensmuren, maar ook voldoende personeel, in het bijzonder maatschappelijke assistenten en psychologen in de psychosociale diensten. Om gevangenen voor te bereiden op een terugkeer naar de samenleving zetten we ook in op sport, opleiding en cultuur binnen de gevangenis. We herwaarderen ook de opleiding van het gevangenispersoneel en voorzien in een grotere diversiteit binnen de profielen van detentiebegeleiders.
- 824.** De kans op recidive stijgt wanneer het leven buiten de gevangenis onvoldoende is georganiseerd. We zorgen voor een betere ondersteuning van gevangenen in de zoektocht naar werk en huisvesting. Daartoe versterken we de samenwerking en informatiedeling tussen de gevangenis en de hulp- en dienstverlening zoals justitiehuizen, lokale besturen, sociale huisvestingsmaatschappijen, CAW's, OCMW's, de VDAB en werkgevers.
- 825.** De hervorming van gezondheidszorg in gevangnissen zetten we verder, zodat zorg van buiten de gevangenis in de gevangenis kan worden binnengebracht. Daarvoor zetten we in op een versterkte samenwerking met de eerstelijnszones. We rollen in alle gevangnissen projecten uit om druggebruik door gedetineerden effectief aan te pakken. We breiden de "DrugsVrije Afdelingen" uit binnen de gevangnissen.
- 826.** Het is cruciaal om tijdig in te schatten of verdachten een psychiatrische aandoening hebben. We bouwen het Klinisch Observatiecentrum verder uit zodat het multidisciplinair is samengesteld en breder wordt ingezet. Zo kan het functioneren als een volwaardig observatiecentrum naar het model van het Nederlandse Pieter Baan Centrum.

- 827.** Geïnterneerden horen niet in de gevangenis. De realisatie van extra capaciteit binnen de forensische psychiatrie is een prioriteit. We streven daarbij naar kleinschaligheid. Daarnaast onderzoeken we ook op welke manier geïnterneerden die geen gevaar meer zijn voor de samenleving, na enige tijd kunnen doorstromen naar reguliere zorg.

5.2. MISDRIJVEN VOORKOMEN IS DUBBELE WINST

5.2.1. Veiligheid door repressie én preventie

Een overheid die de veiligheid van mensen serieus neemt, moet misdrijven bestraffen én voorkomen. Wie gelooft in veiligheid, gelooft in repressie én preventie. Je bent alleen tough on crime als je ook hard bent voor de oorzaken van criminaliteit: tough on the causes of crime.

Wat betekent dit concreet? Dat de overheid aandacht moet hebben voor de daden zelf (die gestraft moeten worden) én voor de sociaal-economische context waarin die daden gepleegd worden (die verbeterd moet worden door een verkleining van de ongelijkheid via investeringen in onderwijs, kinderopvang, jeugdzorg, drugspreventie enz.).

Misdrijven voorkomen is dubbele winst: het bespaart veel leed en belastinggeld.

Hoe voorkom je misdrijven? Door te zorgen dat elk kind deugdig onderwijs krijgt en zijn talenten kan ontwikkelen. Door een sterke jeugdzorg die jongeren in moeilijkheden begeleidt naar een kansrijke toekomst. Door te voorkomen dat jongvolwassen delinquenten in de gevangenis uitgroeien tot volwassen criminelen. Door een goed uitgebouwde geestelijke gezondheidszorg die mensen met mentale problemen de nodige zorg verstrekt. En last but not least door een sterke economie met deugdig werk voor iedereen.

Door te besparen op onderwijs, jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg en werk heeft de huidige rechtse Vlaamse regering dus bespaard op onze veiligheid. Vooruit wil dit anders doen. Door onze voorstellen in deze vier domeinen, willen wij investeren in veiligheid.

Uit onderzoek blijkt immers dat minderjarigen die daders worden van criminele feiten zeer vaak zelf uit gezinnen komen waar sprake is van intrafamiliaal geweld, verslavingsproblematiek, trauma of onveilige leefomgevingen. Dat kan geen excuus zijn voor de feiten, maar het mag ook geen excuus zijn voor de samenleving: als we weten dat werken op die elementen misdrijven of recidive kunnen voorkomen, dan hebben we de plicht om dat te doen.

Resoluties:

- 828.** Vandaag stijgen de cijfers van -12 jarigen die criminele feiten plegen, maar ontbreekt het aan gepaste hulp en specifieke opvangplaatsen voor deze groep. Nochtans is het belangrijk om snel in te grijpen en hen gepaste begeleiding te geven om erger te voorkomen en hen nieuwe kansen te geven in het leven. We bekijken op welke manier we ook voor deze jongeren aangepaste begeleiding en opvang op maat kunnen voorzien.
- 829.** Minderjarigen die opgesloten worden, hebben niet altijd toegang tot onderwijs. Ze hebben geen keuzemogelijkheden of krijgen soms gedurende de opsluiting geen les. We garanderen het recht op onderwijs voor minderjarigen die opgesloten zijn in gemeenschapsinstellingen en het Vlaams detentiecentrum en voorzieningen met Veilig Verblijf om de reïntegratie in de maatschappij te vergemakkelijken.
- 830.** Vooruit wil dat ouders van minderjarige daders bij de nazorg betrokken worden. Zij moeten (aanklappend) geholpen worden om maximaal hun verantwoordelijkheid te kunnen nemen in een betere opvoeding. Op deze manier worden de feiten gepleegd door de minderjarige niet geminimaliseerd of minder zwaar aangepakt, maar wordt recidive voorkomen door ouders te helpen en te responsabiliseren.
- 831.** Overlast op recreatiedomeinen, zoals het intimideren of lastig vallen van bezoekers of personeel, moet worden aangepakt. Daders kunnen tijdelijk worden uitgesloten van de toegang tot zulke domeinen. We zetten in op een kordate aanpak, maar tegelijk ook op bemiddeling, begeleiding en opvolging.
- 832.** Vandaag worden jonge delinquenten in klassieke strafinrichtingen vaak echte criminelen. Dat willen wij met Vooruit voorkomen. Daarom wil Vooruit in de eerste plaats jongeren en jongvolwassenen uit de gevangenissen houden.
- 833.** We voorzien structurele investeringen en uitbreiding voor FOR-K intensieve behandelingseenheden waar jongeren met ernstige psychiatrische problematieken die onder een gerechtelijke maatregel worden geplaatst, terecht kunnen.
- 834.** Om te verhinderen dat jongvolwassenen dezelfde behandeling krijgen als volledig volwassen delinquenten richten we jongerenopvolgingskamers op in alle correctionele rechtbanken. Want deze jonge delinquenten hebben veel meer nood aan begeleiding op maat van hun leeftijd. En op maat van hun mogelijkheden op een beter leven.

-
- 835.** Vooruit wil voor gedetineerden tussen 18 en 25 jaar specifieke strafinrichtingen die volledig gericht zijn op een zinvolle en toekomstgerichte detentie. Een detentie die aangepast is aan de noden en uitdagingen van deze leeftijdscategorie. Het idee van ‘VZW de Huizen’ tot oprichting van loopplankhuizen voor jongvolwassen first offenders kan hiervoor tot inspiratie dienen.

5.3. VEILIGHEID MAKEN WE SAMEN

5.3.1. Veiligheid begint in je eigen straat

Als mensen alleen naar de overheid kijken voor hun veiligheid - zonder zelf hun steentje bij te dragen, zal er nooit echt veiligheid zijn. Daarom moet een sterke overheid niet alleen investeren in politie en justitie maar ook in hechte wijken en warme buurten. Buurten met een zichtbaar aanwezige en aanspreekbare wijkagent. Of - in steden - met een buurtregisseur, of straathoekwerker die diep vervlochten is in het sociale weefsel. Voor Vooruit is sociale cohesie een basisingrediënt van veiligheid.

Maar zelfs als op elke Belgische straathoek een agent of straathoekwerker zou staan, blijft echte veiligheid buiten bereik. De laatste stap naar een veilig land, kunnen we alleen zetten door eigen inspanningen. Pas als we ons allemaal verantwoordelijk voelen voor het welzijn van onze eigen straten, gemeenschappen en steden, kunnen we bouwen aan een land waarin criminaliteit verder wordt teruggedrongen.

Individuele vrijheid is van grote waarde, maar is onleefbaar zonder een basis van sociale verbondenheid. Vrijheid moet hand in hand gaan met wederzijds respect, fatsoen en verantwoordelijkheidsgevoel. Als vrijheid omslaat in a-sociaal individualisme ten koste van anderen, gaan onderling vertrouwen tussen mensen en veiligheid verloren.

Voor Vooruit betekent streven naar een veilig land daarom ook investeren in mensen: in goede relaties tussen individuen, in de straten en buurten die onze gemeenschappen vormen. Oude wijken, onveilige straten en verwaarloosde buurten mogen nooit aan hun lot worden overgelaten. Zij moeten opgeknapt worden en ingericht worden voor gezelligheid en sociaal contact. Lokale instellingen en verenigingen moeten bovendien samenwerken voor meer veiligheid.

Maar uiteindelijk begint een veilige samenleving thuis, bij de opvoeding van onze kinderen. Hier leren zij de grenzen kennen van wat acceptabel is en wat niet. Ze worden bewust gemaakt van normen en waarden en leren begrijpen dat iedereen niet alleen rechten, maar ook verplichtingen heeft. Verplichtingen tegenover anderen en de hele samenleving. Ook in het onderwijs moet dat normbesef versterkt worden.

Alleen als we de voorwaarden voor een veilige samenleving - zoals sociale verbondenheid, verantwoordelijkheid, respect - weten te verinnerlijken bij onszelf en onze kinderen, zal er echt veiligheid zijn. Veiligheidsdiensten zijn onmisbaar om de maatschappelijke orde en vrede te waarborgen, maar ze zijn slechts het laatste redmiddel. Alleen samen met ouders, scholen, buurtverenigingen en maatschappelijke diensten kan de overheid de veiligheid van iedereen beschermen.

Resoluties:

- 836.** Streven naar veiligheid betekent voor ons ook investeren in onderwijs waarin kinderen niet alleen alle tools meekrijgen voor een kansrijke toekomst, maar ook leren als volwaardige burgers te functioneren. Waar ze sociaal normbesef meekrijgen en leren wat wel kan en wat niet. Daarom zijn wij voorstander van lessen ‘burger-schap’ voor alle leerlingen waarin de waarde van democratie en goed samenleven aangeleerd wordt.
- 837.** Streven naar veiligheid betekent ook de banden in gemeenten aanhalen. Gemeenten moeten een echte ketenaanpak tot stand brengen met scholen, verenigingen, buurthuizen, jeugd- en straathoekwerkers, maar ook met (jeugd)hulpverlening om een ondersteunend netwerk te creëren voor meer veiligheid. Brede buurtscholen die diverse voorzieningen onder één dak herbergen, bevorderen bijvoorbeeld de sociale cohesie doordat ouders gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen voor alle kinderen in de buurt.
- 838.** Om de veiligheid van ons nachtleven te garanderen zetten we maximaal in op meer omstaandertrainingen rond grensoverschrijdend gedrag, discriminatie en harm reduction. Via een nationaal platform maken we het makkelijker om deze trainingen aan te vragen en te organiseren.

5.4. VEILIGHEIDSDIENSTEN DIE SAMENWERKEN

Voor veiligheid zorgen, betekent in de moderne wereld veel meer dan enkel de bestraffing van misdrijven waarop mensen betrapt worden. Wat we voor al het andere nodig hebben, is een modern en overkoepelend veiligheidsplan dat inspeelt op de belangrijkste bedreigingen van deze tijd, zoals (internationale) cyber- en drugs-criminaliteit, spionage, extremisme en terrorisme. Maar ook op ‘kleine criminaliteit’ dicht bij huis - alle veiligheidsfenomenen vallen onder het globale veiligheidsplan. Het is een plan dat ons helpt alle vormen van criminaliteit efficiënt en planmatig te voorkomen, op te sporen en te bestraffen. Een plan dat ons voorbereidt op een veilige toekomst en toelaat op lange termijn te denken.

Resoluties:

- 839.** We voorzien een globaal veiligheidsplan dat is opgesteld door experts en mensen van het terrein. Een plan dat vertaald wordt in concrete bindende doelstellingen voor nationale en lokale veiligheidsdiensten en voor alle andere actoren die betrokken zijn bij het veiligheidsbeleid. Dit plan wordt op een gecoördineerde manier uitgevoerd: planning en samenwerking tussen diensten zijn de sleutel. Alleen dan is er sprake van een sterk en modern veiligheidsbeleid.
- 840.** We zetten daarnaast ook in op meer en betere samenwerking tussen politie, justitie en de deelstatelijke inspectiediensten. Ook de samenwerking met buitenlandse partners wordt versterkt, o.a. om grenscriminaliteit harder aan te pakken en grensoverschrijdende achtervolgingen sneller mogelijk te maken.
- 841.** Om onveiligheid en onleefbaarheid doeltreffend en doelmatig aan te pakken, laten we politie, parket en lokale besturen structureel samenwerken rond preventie, handhaving en vervolging. Ook hulpverlening en andere veiligheidsactoren worden hierbij betrokken.
- 842.** Er wordt een permanente veiligheidsadviseur aangesteld ter ondersteuning van de Nationale Veiligheidsraad. Deze adviseur zit de vergaderingen van het Coördinatiecomité en het Strategisch Comité voor Inlichting en Veiligheid voor. Hij zoekt actief naar synergieën in de bestaande strategische plannen, biedt ondersteuning bij de realisatie van het overkoepelend globaal veiligheidsplan en volgt de uitvoering ervan aanklappend op. Hij ontwikkelt een middellangetermijnvisie op de Belgische veiligheidsstrategie en stelt jaarlijks veiligheidsprioriteiten voor aan de Nationale Veiligheidsraad.
- 843.** Het nationale crisiscentrum is de coördinerende spil van het crisisbeheer. Het houdt de nationale noodplannen up to date, werkt aangepaste noodplannen uit bij nieuwe dreigingen en ondersteunt de gemeenten en provincies bij hun noodplanning.
- 844.** De civiele veiligheidsdiensten (civiele bescherming, brandweer,...) moeten voldoende uitgerust en voorbereid zijn om gecoördineerde hulp te bieden aan de bevolking bij rampen. De noodplanning en -opleidingen worden tijdig geactualiseerd en aangepast aan nieuwe uitdagingen, zoals de klimaatverandering en de terreurdreiging.

5.5. STERKE POLITIE

Plannen en strategieën zijn onmisbaar voor een sterk veiligheidsbeleid. Maar zij zijn slechts een eerste stap. Zij moeten omgezet worden in de dagelijkse praktijk door sterke en moderne veiligheidsdiensten. Zonder mensen en middelen die werken in efficiënte structuren blijven veiligheidsplannen dode letter. Ons veiligheidspersoneel verdient het om goed georganiseerd, goed opgeleid, goed gefinancierd en goed omkaderd te zijn. Te beginnen met de politie.

5.5.1. Een moderne, performante politie

Om te zorgen dat elk misdrijf zijn straf krijgt, is een sterke en moderne politie cruciaal. Daarvoor zijn extra investeringen nodig, maar ook hervormingen: een hertekening van het politielandschap, meer informatisering en een helder en transparant financieringsmodel. Ook het politieonderwijs moet hervormd en versterkt worden. Alleen zo kunnen we waarborgen dat de politie zich opnieuw kan bezighouden met haar kerntaak: met het échte politiewerk.

Een moderne politie is zo georganiseerd dat elke agent optimaal wordt ingezet: de juist getrainde politiemensen die op de juiste plaats worden ingezet om aan de juiste veiligheidsnoden te voldoen.

Resoluties:

- 845.** We versterken de Federale Gerechtelijke Politie om haar optimaal te wapenen voor de strijd tegen de moderne georganiseerde criminaliteit.
- 846.** De moderne georganiseerde criminaliteit is sterk afhankelijk van geldstromen en is daar kwetsbaar. Daarom is de aanwerving van gespecialiseerde profielen (fiscalisten, informatici, accountants, ...) voor Vooruit een absolute prioriteit om de georganiseerde criminaliteit in het hart te treffen. Deze profielen verdienen zichzelf trouwens terug doordat ze ervoor zorgen dat er meer beslag kan worden gelegd op criminele winsten. Om de politie als werkgever aantrekkelijker te maken voor deze topprofielen, voorzien we een volledig eigen carrièrepad voor deze gespecialiseerde speurders.
- 847.** Om gespecialiseerde profielen te kunnen aantrekken, maken we het rekruterings- en selectiesysteem flexibeler, ook voor lokale besturen. We werken de bestaande wettelijke en administratieve hindernissen daartoe weg. We verbreden de rechtstreekse aanwerving in het middenkader naar het bachelor niveau.

-
- 848.** Alle politiemensen verdienen een modern personeelsbeleid met aandacht voor loopbaanplanning en -ontwikkeling, maar ook voor hun welzijn. We leggen de nadruk nog meer op het voorkomen van stress en burn-out.
- 849.** Om de best mogelijke politie te hebben, hebben we ook een uitstekende politieopleiding nodig. We vormen de politiescholen om tot performante politiecampussen die een eenvormige opleiding rond beroepsspecifieke competenties voorzien - denk bijvoorbeeld aan de-escalatie-technieken, geweldbeheersing en schieten. De rest van de politieopleiding wordt een graduaats- of beroepsopleiding. Daarop kan verder worden voortgebouwd tot een universitaire master in de politiestudies. De inhoud van die opleiding wordt permanent geëvalueerd en geactualiseerd in functie van de toenemende globalisering, digitalisering en complexiteit van de criminaliteit.
- 850.** Het huidige lappendeken van kleine politiezones maakt een sterk veiligheidsbeleid voor alle mensen erg moeilijk. Vaak kunnen gemeenten zelfs niet in de basisfuncties van de politie voorzien. Daarom hertekenen we, in samenspraak met de lokale besturen, het politielandschap met minder en grotere politiezones. Het uitgangspunt hierbij is het versterken van de dienstverlening zonder afbreuk te doen aan de nabijheid. Deze schaalvergroting kan niet los worden gezien van een schaalvergroting van de lokale besturen. We vormen de politiezones op die manier om tot echte veiligheid- en zorgzones die instaan voor de regie en de coördinatie van het lokaal veiligheidsbeleid. We vergroten ook de democratische controle op de hulpverleningszones, naar analogie met de politiezones.
- 851.** Een daadkrachtige aanpak van de criminaliteit in grote steden verlangt dat er slechts één politiezone per grote stad is. Vooruit wil dat hierop geen uitzondering meer bestaat in België. De lokale politiezones van Brussel moeten dus fuseren tot één zone. Alleen zo worden de middelen in Brussel op een logische, efficiënte en solidaire manier ingezet. En zullen Brusselaars eindelijk de veiligheid kunnen krijgen die ze verdienen.
- 852.** We zorgen voor een nieuw en duurzaam financieringsmodel voor deze grotere lokale politiezones. We verbinden de financiering aan concrete minimumcriteria voor politiediensten en gecoördineerde plannen die ook geëvalueerd worden. Een gelijkwaardige basispolitiezorg moet door de lokale politie worden verzekerd over het hele land.
- 853.** Ook de federale politie moet duurzaam over voldoende middelen beschikken. Alleen dan kan zij immers haar taken op gespecialiseerde domeinen vervullen en steun verlenen aan de lokale politiezones.
- 854.** De politie moet over een performant ICT-systeem beschikken en over de modernste technologie zodat die kan worden ingezet als hulpmiddel om het politiewerk te versterken en effectiever te maken.

5.5.2. Een nabije en toegankelijke politie

De politie moet aanwezig en aanspreekbaar zijn voor iedereen, ook als het niet dringend is. Een wijkagent is de draaischijf van een gemeenschapsgerichte politiezorg. Goed geïntegreerde wijkagenten krijgen informatie van de wijk en zorgen ervoor dat deze doorstroomt binnen de politie en naar andere relevante maatschappelijke en/of lokale instanties die kunnen helpen om veiligheidsproblemen onder controle te krijgen. Vooruit wil hun functie opwaarderen.

- 855.** We verhogen het aantal wijkagenten tot minstens 3 inspecteurs per 8.000 inwoners en verheffen dat cijfer tot een minimale norm. We omkaderen de wijkagent beter en zorgen voor betere administratieve ondersteuning, o.a. door in te zetten op een sterk datamanagement. Wijkagenten worden niet - zoals vandaag vaak het geval is - te pas en te onpas als reserve ingezet op andere plekken. Wijkwerking blijft wijkwerking. We versterken ook de straathoekwerking.
- 856.** We stellen sterke wijkteams samen met verschillende profielen en -specialisaties, zoals maatschappelijk werkers en hulpverleners, zodat aan alle lokale veiligheidsnoden kan worden voldaan. We zetten ook in op een betere samenwerking tussen de wijkteams en andere diensten zoals OCMW's en zorg- en welzijnsinstellingen.
- 857.** Om ook in een stedelijke context meer in te zetten op een nabije en toegankelijke politie die aanwezig en aanspreekbaar is in de wijken, versterken we de fietsbrigades.

5.5.3. Een integere politie

Om het vertrouwen van de bevolking blijvend te verdienen, is integriteit binnen de politie essentieel. Een integere politie, lokaal en federaal, is noodzakelijk om een effectieve en efficiënte dienstverlening te kunnen bieden. De samenleving vertrouwt erop dat het intern moreel kompas van onze politiemensen de juiste richting aangeeft. Dat ze een eerlijke en correcte belangenafweging maken over wat juist en acceptabel is. Onze hele bevolking moet kunnen rekenen op een correct en professioneel handelen van de politie. Wederzijds respect en begrip is daarbij essentieel. Geweld tegenover de politie tolereren we niet. Nooit. Maar ook politiegeweld tolereren we niet: beiden moeten voor Vooruit streng bestraft worden.

Resoluties:

- 858.** Om te vermijden dat criminelen in onze politiediensten infiltreren, maken we permanente integriteitsscreenings mogelijk.
- 859.** We herzien het politiestatuut zodat een vlottere afhandeling van tuchtzaken mogelijk is. We verbeteren de rechtspositie van de burger hierin.
- 860.** We versterken het Controleorgaan op de politionele informatie (COC) zodat controle op de informatiehuishouding bij de politie en de wijze waarop zij omgaat met persoonsgegevens, gewaarborgd is.
- 861.** We maken een duidelijk juridisch kader voor professioneel profileren. Het kan niet dat mensen puur omwille van hun huidskleur of socio-economische achtergrond vaker gecontroleerd of aangehouden worden. Daarom maken we identiteitscontroles meetbaar en controleerbaar. We ontwikkelen heldere richtlijnen, een registratiesysteem en een vorming van alle politiekorpsen. We installeren een uniform, onafhankelijk en effectief controle- en klachtensysteem zodat klachten op eenzelfde manier worden behandeld en geregistreerd.
- 862.** We organiseren informele activiteiten waar jongeren en politie elkaar beter kunnen leren kennen, zeker in wijken waar de relatie tussen beide groepen gespannen is.
- 863.** Vooruit wil meer diversiteit in het volledige politiekorps en dus een aanwervingsbeleid dat hierop afgestemd is. De politie moet zo veel mogelijk een afspiegeling zijn van de bevolking.
- 864.** Politie mensen worden opgeleid om hun aanpak aan te passen aan de aanwezigheid van kinderen en jongeren bij interventies (de zogenaamde “kind-toets”). We zorgen ook voor een wettelijke inbedding van de jeugdpolitie.
- 865.** Een steeds groter wordend aantal politie-interventies heeft betrekking op mensen met een sociale of mentale zorgproblematiek die zich in een crisissituatie bevinden. We leiden onze politiemensen beter op om hiermee om te gaan en, indien nodig, de beste hulp in te schakelen. Daarnaast zorgen we ervoor dat politiemensen in crisissituaties structureel kunnen samenwerken met mobiele crisisteams die multidisciplinair samengesteld zijn, o.a. uit psychiaters, psychologen en sociale werkers. De mobiele crisisteams zorgen voor een snelle respons en maken een eerste inschatting van de situatie. Om kwalitatief te kunnen werken, garanderen we de 24/7-aanwezigheid van en afstemming op expertise uit diverse bestaande crisisteams, zoals expertise in verslavingszorg of crisishulp bij minderjarigen.

5.6. MODERNE JUSTITIE

5.6.1. Snelle en rechtvaardige justitie

De logheid van het juridisch apparaat en de gerechtelijke achterstand stoot veel mensen - terecht - tegen de borst. Zeker in relatief eenvoudige zaken moeten juridische beslissingen binnen een korte termijn mogelijk zijn. Hervormingen zijn nodig om justitie efficiënter te maken.

Naast snel en efficiënt, moet justitie ook rechtvaardig zijn. Soms krijgen we het gevoel dat mensen die een dure advocaat kunnen betalen en de juiste mensen kennen, lichter gestraft worden dan mensen zonder veel middelen of connecties. Of gewoon vaker gelijk krijgen. Of de dans helemaal ontspringen. Zo verliezen mensen hun vertrouwen in justitie als een instelling die aan hun kant - aan de kant van hun rechten - staat. Dat kan niet voor Vooruit.

Iedereen die in aanraking komt met het gerecht moet kunnen vertrouwen op een gelijke behandeling. Geld, afkomst en maatschappelijke status mogen geen rol spelen in de uitkomst van een rechtszaak - of het nu een strafzaak of een burgerlijke zaak is.

Resoluties:

- 866.** Rechtszaken moeten op tijd beslist worden. We voorzien daarom in een betere verdeling van rechters en gerechtspersoneel, in efficiëntere procedures en zetten het pad naar de doorgedreven digitalisering van justitie verder. Daarbij is het cruciaal dat alle data onder beheer van justitie blijven, en niet worden uitbesteed aan de privésector. Deze digitalisering mag nooit ten koste gaan van de rechten van het slachtoffer.
- 867.** We nemen bijkomende initiatieven om de gerechtelijke achterstand verder weg te werken. Om te vermijden dat zittingen moeten worden uitgesteld en daardoor verder aanslepen, zorgen we voor voldoende gerechtstolken en -vertalers die correct worden vergoed. We zorgen voor een sneller en correcter verloop van deskundigenonderzoeken. We verplichten de woonstkeuze in strafzaken voor beklaagden die geen woonplaats of zetel in België hebben. We verhogen ook de drempelwaarde om in burgerlijke zaken hoger beroep aan te tekenen. Zo is er sneller een definitieve uitspraak in zaken met een beperkte financiële waarde.
- 868.** Om dure en lange juridische procedures te helpen vermijden, promoten we efficiënte alternatieve geschillenoplossingen zoals bemiddeling, zowel binnen als buiten de rechtbanken. We stimuleren het ook via het pro-Deosysteem. Natuurlijk worden deze alternatieven nooit verplicht. Iedereen heeft recht op toegang tot een rechter en een klassiek proces.

-
- 869.** De rechterlijke orde heeft eindelijk modern management nodig: het autonoom beheer. Dit autonoom beheer staat al in de steigers en moet nu op het terrein daadwerkelijk geïmplementeerd worden. Het doel ervan is helder: een betere dienstverlening voor de burgers.
- 870.** We zorgen er voor dat magistraten een aantrekkelijk statuut hebben en kunnen werken in een moderne werkomgeving met opleidingen en werksystemen die daarop afgestemd zijn.
- 871.** Om de magistratuur te responsabiliseren, richten we een vast comité J op binnen de Hoge Raad van Justitie. Dat comité is belast met de externe controle op de werking van het gerecht en brengt verslag uit aan het parlement. Alleen op de werking (management, personeelsbeleid, werking van structuren) wordt toezicht uitgeoefend. Over de inhoud van rechtszaken oordeelt de rechterlijke macht soeverein. We wijzigen ook het tuchtrecht voor magistraten zodat klachten tegen magistraten effectief kunnen worden behandeld en in ernstige gevallen sneller leiden tot een sanctie.
- 872.** Net als voor de wetgevende en de uitvoerende macht, onderwerpen we ook de rechterlijke macht aan de mandataaangifte bij het Rekenhof. Op die manier verhogen we de transparantie en de controle op onverenigbaarheden en belangenvermenging.
- 873.** We zorgen dat alle vonnissen en arresten integraal raadpleegbaar zijn voor wetenschappelijk onderzoek.
- 874.** De magistratuur moet de diversiteit in de samenleving zoveel mogelijk weer spiegelen. Daarom zorgen we ervoor dat de magistratuur werk maakt van actieve informatie- en recruiteringscampagnes om een diversere groep magistraten aan te werven.

5.6.2. Toegankelijke justitie

Iedereen heeft recht op toegang tot de rechter. In de praktijk blijft dit fundamentele recht voor heel wat mensen zuiver theoretisch. Justitie is immers duur en dus niet voor iedereen betaalbaar. Advocaatkosten, rolrechten, gerechtskosten... Begin er maar eens aan.

De toegang tot justitie wordt niet alleen bemoeilijkt door financiële drempels. Heel vaak weten burgers ook gewoon niet tot welke instantie ze zich moeten richten. Of waar ze informatie kunnen krijgen over hun dossiers.

Als we justitie dichterbij de burger willen brengen, moeten we justitie overzichtelijker maken en zorgen dat zij spreekt in de taal van de mensen. Justitie moet toegankelijk, betaalbaar en begrijpbaar zijn voor iedereen.

Resoluties:

- 875.** We zorgen ervoor dat de gratis juridische eerstelijnsbijstand bij een breder publiek bekend wordt. Zo verlagen we de drempel om juridische bijstand te zoeken en voorkomen we dat juridische problemen escaleren.
- 876.** Het recht op gratis rechtspleging (d.w.z. de vrijstelling van rolrechten, griffierechten en dergelijke meer) moet automatisch volgen voor wie van pro-Deobijstand geniet.
- 877.** We hervormen het pro-Deosysteem om meer advocaten, ook de ervaren advocaten, hierin in te schakelen. Zo bieden we de meest kwetsbare mensen kwalitatieve juridische bijstand. Het verankeren van holistische advocatenkantoren die een multidisciplinaire aanpak bieden, is daarin een piste.
- 878.** In navolging van de projecten in Antwerpen en Brugge, zorgen we in iedere rechtbank van eerste aanleg voor een welzijnsloket. Daar zorgen de Centra Algemeen Welzijnswerk en de Balie samen voor informatie en advies voor de rechtzoekende.
- 879.** We perken het pleitmonopolie van de advocaat verder in, zodat meer verenigingen hun leden kunnen verdedigen en vertegenwoordigen. Wat vakbonden kunnen voor de arbeidsrechtbank moeten huurdersbonden en consumentenverenigingen voor het vredegerecht en de rechtbank van eerste aanleg kunnen.
- 880.** We verbieden dagvaardingen in geschillen met beperkte waarde. Zo wordt er in die geschillen altijd gebruik gemaakt van verzoekschriften die veel goedkoper zijn.
- 881.** We zorgen ervoor dat de rechter aan gedupeerden in een geschil waarbij er een kennelijk onevenwicht is tussen de partijen, bijvoorbeeld bij bouwgeschillen, op gemotiveerde wijze een rechtsplegingsvergoeding kan toekennen die de wettelijke maxima overschrijdt. Op die manier voorkomen we dat particulieren de strijd tegen machtige ondernemingen niet durven aangaan of halverwege staken, ook al staan ze recht in hun schoenen.
- 882.** De kosten die gerechtsdeurwaarders aanrekenen, moeten veel duidelijker, simpeler én lager. Ook bij bewindvoering reglementeren we de vergoeding voor de bewindvoerder, en zorgen we voor transparantie over de werkwijze naar de persoon die onder bewindvoering staat.

-
- 883.** Justitie moet communiceren in mensentaal bij elk contact met de burger. Ook kinderen en jongeren hebben recht op informatie op hun maat en aangepast aan hun maturiteit en ontwikkeling.
  - 884.** We zorgen ervoor dat kinderen en jongeren altijd gehoord worden in rechtszaken die hen aanbelangen.
  - 885.** Advocaten die minderjarigen bijstaan, moeten voor Vooruit verplicht een opleiding tot jeugadvocaat gevolgd hebben.

5.7. PERFORMANTE INLICHTINGENDIENSTEN

Onze inlichtingendiensten doen al het mogelijke om ons te beschermen tegen alle bedreigingen die de inwoners van ons land en onze democratie in gevaar brengen. Deze regering, met Vooruit, heeft fiks geïnvesteerd in onze inlichtingendiensten. Het is essentieel dat de volgende regering deze engagementen verder zet en dat de beide diensten de kans krijgen om deze versterkingen te integreren in hun werking.

Resoluties:

- 886.** We evalueren de resultaten van het Nationaal Strategisch Inlichtingenplan 2022. Als dat nodig blijkt, herschikken we de bevoegdheden van de beide inlichtingendiensten en leggen we dit wettelijk vast. We zorgen ervoor dat elke dienst zich richt op zijn kerntaken en dat er geen middelen dubbel worden ingezet.
- 887.** We zijn waakzaam voor het toenemend risico op spionage- en inmenging. In het kader van hun samenwerking zetten de VSSE en ADIV meer middelen in voor de bescherming van de overheid en van ons wetenschappelijk en economisch potentieel. Ook de opvolging van de online verspreiding van desinformatie die onze samenleving polariseert en democratie ondermijnt, krijgt de volle aandacht.
- 888.** De bescherming van onze kritieke infrastructuur (zowel digitaal als in de fysieke wereld) wordt een prioriteit. De uitrol van de NIS2-richtlijn, waarmee de cyberveiligheid van ons land en de weerbaarheid van onze essentiële diensten tegen cyberaanvallen wordt versterkt, is in dat verband cruciaal.

-
- 889.** Het eengemaakte personeelsstatuut voor de VSSE, het OCAD en de ADIV, dat de voorbije legislatuur werd ontwikkeld, wordt verder geïmplementeerd. Zo maken we het beroep aantrekkelijker en stimuleren we de onderlinge mobiliteit tussen de verschillende diensten. We voeren hierdoor ook eindelijk een belangrijke aanbeveling van de parlementaire onderzoekscommissie over de terreuraanslagen uit.
- 890.** We voeren een gemeenschappelijke (basis)opleiding in voor de leden van de VSSE, de ADIV en het OCAD. De drie diensten doen daartoe een voorstel aan de Nationale Veiligheidsraad. De nu slapende Belgian Intelligence Academy wordt hiervoor geheractiveerd als gezamenlijk platform.

5.8. FOCUS OP MISDRIJVEN DIE ONZE SAMENLEVING ONTWRICHTEN

5.8.1. Radicalisme en terreur

Na de verschrikkelijke terreuraanslagen van 2016 hebben terreurslachtoffers jarenlang moeten vechten voor een correcte vergoeding. Deze federale regering met Vooruit heeft ervoor gezorgd dat slachtoffers van terreur in de toekomst vlotter en beter vergoed zullen worden.

De polarisering in onze samenleving blijft toenemen. In oktober 2023 vond opnieuw een terreuraanslag plaats op Zweedse voetbalsupporters. Opnieuw vielen daarbij dodelijke slachtoffers. Een aanslag op onze democratie en op onschuldige burgers zullen we nooit aanvaarden.

Resoluties:

- 891.** De aanbevelingen van de onderzoekscommissie terroristische aanslagen van 22 maart 2016 zijn deels uitgevoerd, maar niet volledig. Wij zorgen ervoor dat alle relevante aanbevelingen van de onderzoekscommissie punt voor punt uitgevoerd worden.

-
- 892.** In het bijzonder richten we een unieke Kruispuntbank Veiligheid op die voldoet aan alle voorwaarden van veiligheid en privacy, en die zorgt voor een verbinding en koppeling met alle bestaande relevante veiligheidsdatabanken, waaronder deze van de Dienst Vreemdelingenzaken. Want informatie-uitwisseling is cruciaal om onze veiligheid optimaal te verzekeren. Zo kunnen alle noodzakelijke diensten snel nagaan welke informatie bij wie beschikbaar is. Ook met buitenlandse veiligheidsdiensten versterken we de informatie-uitwisseling. Als de informatie over terreurverdachten wordt gecentraliseerd, kan de risico-inschatting veel sneller en accurater gebeuren.
- 893.** We verhogen de detectie en controle van illegaal wapenbezit. Als er bij misdrijven wapens worden gevonden, moeten deze wapens worden geregistreerd en de herkomst ervan worden onderzocht. Zo brengen we de netwerken van illegale wapenhandel en de link met de georganiseerde criminaliteit beter in kaart.
- 894.** We vermijden dat kwetsbare jongeren zich laten beïnvloeden door extremistische ideologieën, uitgroeien tot ‘lone actors’ en overgaan tot terreurdaden. We blijven daarom investeren in de lokale integrale veiligheidscellen (LIVC). We zetten ook hier in op informatie-uitwisseling via het gedeeld beroepsgeheim en het casusoverleg. Ook de sociale actoren binnen onderwijs en welzijn vervullen hierin een sleutelrol. We onderzoeken hoe we de LIVC’s in de toekomst nog breder kunnen inzetten, o.a. voor de aanpak van de georganiseerde criminaliteit die de samenleving ondermijnt.
- 895.** Als individuen radicaliseren, zorgen we ervoor dat de inlichtingendiensten en lokale politiediensten die instaan voor de aanklappende opvolging van onrustwekkende individuen, nauw en constructief samenwerken.

5.8.2. Drugsmisdrijven

De drugsmaffia in ons land en de hiermee gepaard gaande afrekeningen binnen het criminele milieu vormen een steeds groter veiligheidsprobleem. De bommen en granaten die met grote regelmaat ontploffen aan huizen en appartementsgebouwen in Antwerpen, bedreigen de openbare orde en de rechtsstaat en maken slachtoffers. Dat is onaanvaardbaar. Ook de drugsoverlast in en rond straten en stations in Brussel verhoogt het onveiligheidsgevoel.

Drugshandel en geweld moeten uit onze straten verdwijnen. Iedereen draagt hierin een verantwoordelijkheid. In de eerste plaats natuurlijk de drugscriminelen maar uiteindelijk ook de druggebruikers. Want zonder vraag geen aanbod. Als we deze epidemie van geweld willen stoppen, moet iedereen zijn deel doen.

Resoluties:

- 896.** Bij de bestrijding van de drugsmaffia zetten we sterk in op het afnemen van de criminele opbrengsten. Er ontwikkelde zich een echte witwasindustrie die ten dienste staat van de drugscriminelen en waarbij gebruik gemaakt wordt van cryptomunten, ondergronds bankieren, hawala-transacties, investeringen in de reguliere economie... 'Follow the money' en bestuurlijke handhaving worden belangrijker dan ooit. Elke extra euro die op die manier wordt opgehaald, wordt prioritair herverdeeld zowel naar repressie als naar (geestelijke) gezondheidszorg.
- 897.** We zetten een taskforce op die veiligheidsdiensten en havenautoriteiten in landen waar veel drugs vandaan komen zullen ondersteunen op het terrein. Zo houden we drugs van onze straten nog voor het hier toekomt en knellen we de inkomstestroom verder af.
- 898.** Drugsoverlast in onze straten moet actief en kordaat worden aangepakt. We evalueren permanent het drugsbeleid en sturen bij waar nodig. We zorgen ervoor dat de nationale drugscommissaris en de drugscoördinator een duidelijke rol hebben in dit beleid, en over voldoende middelen en instrumenten beschikken om die rol voluit te kunnen spelen. Voor Vooruit ligt de focus op een geïntegreerd nationaal drugbeleid met aandacht voor repressie, preventie, vroeginterventie, harm reduction en zorg. Dat kan alleen als iedereen samenwerkt: van de federale, regionale en lokale overheden tot politie, justitie, de Dienst Vreemdelingenzaken, hulpverlening, jeugdzorg, etc.
- 899.** We versterken de douane en zetten nog meer in op het scannen van containers en andere innovatieve technologieën. We passen deze toe in alle (binnen)havens, zodat drugs niet langer via deze routes ons land binnenkomen. We rollen om dezelfde reden ook drone netwerken uit.
- 900.** In België worden niet enkel drugs zoals cocaïne in- en doorgevoerd. Er worden ook drugs geproduceerd. Drugspanden die dienen voor productie van drugs worden automatisch onbewoonbaar verklaard. Bovendien moeten ook panden die niet publiek toegankelijk zijn door de burgemeester kunnen worden gesloten wanneer er herhaaldelijke drugsactiviteiten plaatsvinden. Zo pakken we ook de eigenaars van de drugspanden aan die grof geld verdienen aan de drugscriminaliteit.
- 901.** Om korter op de bal te spelen ten aanzien van de drugsdealers in de stations versterken we de spoorwegpolitie en zorgen we ervoor dat drugsdealers berecht worden via snelrecht.

-
- 902.** We rollen drugsbehandelingskamers uit over heel het land. We bieden criminelen daardoor de kans om onder toezicht van de rechtbank aan hun drugsverslaving te werken. Vrijwillig als het kan, gedwongen als het moet. In het laatste geval zetten we in op de behandeling onder vrijheidsberoving voor druggebruikers.
- 903.** Druggebruik op straat draagt bij tot onveiligheid voor mensen in de openbare ruimte. Bovendien zorgen achtergebleven gebruikte naalden en ander afval voor extra risico's. We zetten in op gebruiksruimtes waar gebruikers onder toezicht van opgeleid personeel drugs kunnen gebruiken en tegelijk in contact komen met hulpverlening. Zo houden we onze straten veilig op korte termijn, en proberen we tegelijk mensen van hun verslaving af te helpen en hun leefsituatie te verbeteren.
- 904.** In het kader van drugspreventie voert de overheid een proactief beleid door goed gerichte sensibiliseringsacties op te zetten in alle lagen van de bevolking.

5.8.3. Seksueel en intrafamiliaal geweld

Seksuele misdrijven verdienen een zware straf die ook effectief en volledig uitgevoerd wordt. Ten eerste omdat aanrandingen van seksuele integriteit en eerbaarheid van mensen zware misdrijven met grote gevolgen zijn, maar ook omdat seksuele delinquenten vaak gevoelig zijn voor recidive. Bovendien gebeuren deze misdrijven vaak binnen een vertrouwde context. Daders zijn veelal bekenden.

Voor veel volwassenen en kinderen is thuis helaas geen veilige plek. Geen plek waar ze beschermd worden, maar een plek van conflict en dagelijkse spanning. Waar ze geconfronteerd worden met fysiek, seksueel of psychisch geweld of verwaarlozing. Ontsnappen uit zo'n situatie is bijzonder moeilijk. Doordat het geweld vaak achter gesloten deuren gebeurt, blijft het ook nog te gemakkelijk onder de radar. Om dat te vermijden, moet meer worden ingezet op sensibilisering en preventie, zoals door het aanbieden van omstaanderstrainingen in (jeugd)organisaties en verenigingen, en inclusieve seksuele en relationele vorming in scholen. Maar daarnaast moeten politie, justitie én hulpverlening ook nog beter en intensiever samenwerken.

Willen we seksueel en intrafamiliaal geweld echt een halt toeroepen, dan moet elke schakel in de keten zijn deel doen.

Resoluties:

- 905.** Onze minister van Volksgezondheid heeft in de federale regering geïnvesteerd om de oprichting van de Zorgcentra voor slachtoffers na seksueel geweld in alle arrondissementen mogelijk te maken. Vooruit zal blijven investeren in de verdere structurele verankering en bredere bekendmaking van de Zorgcentra. We breiden ze ook uit met aanwezigheid van juridisch advies voor slachtoffers. Zo zorgen we er niet alleen voor dat daders worden opgespoord en veroordeeld, maar bieden we ook meer bereikbare zorg en bijstand op maat voor de slachtoffers.
- 906.** Ook de strijd tegen (online) seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen en de verspreiding van beelden daarvan, is voor ons een prioriteit. We zorgen voor voldoende gespecialiseerde onderzoekers die gebruik kunnen maken van hoogtechnologische software om beelden op te sporen en ontoegankelijk te maken. We maken ook een juridisch kader voor het gebruik van virtuele profielen die zowel preventief als repressief kunnen worden ingezet door politiemensen. We versterken de Europese aanpak en controle op de opsporing en verwijdering van beelden, zodat we niet meer afhankelijk zijn van de loutere goodwill van digitale platformen.
- 907.** Intrafamiliaal geweld en kindermishandeling vereisen een multidisciplinaire aanpak. Het Veilig Huis (voorheen Family Justice Center) brengt justitie, politie en hulpverlening onder één dak samen. We rollen deze verder uit zodat ze voor meer mensen beschikbaar en bereikbaar zijn. Dit verlaagt de drempel voor slachtoffers om hulp te zoeken.
- 908.** We verbeteren de informatieuitwisseling en -doorstroming op verschillende fronten. Zowel tussen de rechtbanken onderling, tussen de politiezones onderling als tussen hulpverleners onderling moet informatie vlotter worden uitgewisseld. Op die manier gaat er geen informatie verloren wanneer daders en slachtoffers verhuizen, en is een continue opvolging verzekerd. Ook tussen de driehoek politie, justitie en hulpverlening verbeteren we de informatiedeling en -doorstroming door het gedeeld beroepsgeheim te moderniseren en het casusoverleg te versterken. We leggen hierbij de nadruk op de informatie die een hulpverlener wél kan of moet delen in plaats van wat hij niet kan delen.
- 909.** Justitie en politie moeten gebruik kunnen maken van eenvormige en evidence based risicotaxatie-instrumenten gelet op groeiende wetenschappelijke kennis rond fenomenen zoals coercive violence dat aantoonde dat intrafamiliaal en partnergeweld niet plots ontstaat. Zo kan het risico op gevaar of recidive correct worden ingeschat in elke situatie.

-
- 910.** We installeren in elk arrondissement een opvolgingskamer voor intrafamiliaal geweld naar het voorbeeld van de herstelkamer in de Mechelse correctionele rechtbank. Op die manier wordt de dader gedurende een bepaalde tijd consequent opgevolgd en begeleid.
- 911.** We verplichten rechtsbijstandverzekeraars om ook tussen te komen bij verdedigingskosten wanneer slachtoffer en dader onder dezelfde polis vallen. Op die manier geniet een slachtoffer ook rechtsbijstand in situaties van intrafamiliaal geweld of stalking door de (ex-)partner.

5.8.4. Online misdrijven

Criminelen worden alsmaar inventiever in het vinden van nieuwe manieren om mensen op te lichten, te bespioneren of af te persen. Er waren nog nooit zoveel pogingen om mensen geld te ontfutselen door middel van misleidende mails, sms'jes of andere vormen van online fraude. Tegelijkertijd zijn er steeds meer meldingen van mensen, in het bijzonder kinderen en jongeren, die slachtoffer worden van online pestgedrag en vernederingen.

Vandaag is de aanpak van cybercriminaliteit te versnipperd over verschillende diensten. Om cybercriminaliteit effectief aan te pakken is er eenvormigheid nodig in plaats van versnippering.

Resoluties:

- 912.** Er worden voldoende middelen geïnvesteerd om de Nationale Cyber Security (CCB) Strategie uit te rollen. Op die manier verhogen we de cyberveiligheid van de burgers, de overheid en de bedrijven en verminderen we de kans dat ze slachtoffer worden van hacking, phishing, ...
- 913.** De eenheden van de politie die met cybercriminaliteit bezig zijn, worden uitgebreid. Gespecialiseerde profielen met de juiste kwalificaties worden aangetrokken. Hun verloning en voorwaarden moeten geoptimaliseerd worden, zodat kan worden geconcentreerd met de privésector.
- 914.** Alle politiemensen moeten een minimale vorming krijgen waardoor ze in staat zijn de burger bij te staan met eerste hulp bij cybermisdrijven.

-
- 915.** Om de versnippering tegen te gaan, belasten we het Centrum voor Cybersecurity België (CCB) met de overkoepelende coördinatie van het bestrijden van internet-fraude. Het CCB stelt een digitale handleiding op die de politiediensten kunnen volgen wanneer ze met slachtoffers van online oplichting worden geconfronteerd.
  - 916.** We pleiten voor meer coördinatie op internationaal en Europees vlak waardoor nationale politie- en justitiediensten de medewerking kunnen eisen van digitale platformen.
  - 917.** We zorgen voor een versterkte “mule-stop” waarin alle banken verplicht worden deel te nemen, ook de buitenlandse, en waarin ook de retailsector zijn verantwoordelijkheid opneemt. Op die manier worden verdachte transacties na phishing sneller en effectiever gedetecteerd en geblokkeerd.
  - 918.** We breiden de misdrijven belaging en cyberbelaging uit zodat exposing pestgroepen waarbij beelden of gegevens van slachtoffers worden gedeeld met een groot aantal deelnemers, altijd bestraft kunnen worden. Het verbod op het maken en verspreiden van beelden van (verkeers)slachtoffers zetten we duidelijk in de wet en we voorzien strenge straffen.

06

VOORUIT MET ONS SAMEN LEVEN

6.1. EEN SAMENLEVING WAAR IEDEREEN ZICHZELF KAN ZIJN	221
6.1.1. Racisme bestrijden	221
6.1.2. De LGBTQI+ gemeenschap beschermen	224
6.1.3. De strijd voor vrouwenrechten	227
6.1.4. Inclusie van mensen met een handicap	230
6.1.5. De digitale kloof overbruggen	231
6.1.6. Ethische thema's	232
6.2. EEN SAMENLEVING WAAR IEDEREEN AAN KAN DEELNEMEN	235
6.2.1. Actief burgerschap	235
6.2.2. Integreren om goed samen te leven	235
6.2.3. Participeren via cultuur en media	238
6.2.4. Sport	243
6.2.5. Jong en oud(er)	245
6.2.6. Stemmen en veel meer	246
6.3. HET GELOOF IN ONZE DEMOCRATIE HERSTELLEN	248
6.3.1. Een efficiënte en effectieve welvaartsstaat	248
6.3.2. Meer bestuurskracht	249
6.3.3. Minder politici, meer beleid	252
6.3.4. Beter integer bestuur	253

VOORUIT MET ONS SAMEN LEVEN

Samenleven is nooit eenvoudig: we hebben allemaal andere voorkeuren, een andere achtergrond, andere dingen die ons irriteren, of die we appreciëren. Dat de samenleving ook steeds diverser wordt, maakt het er niet makkelijker op. We spreken niet noodzakelijk meer dezelfde moedertaal, hebben niet altijd dezelfde religie, dezelfde culturele gebruiken of dezelfde achtergrond.

Wat zeker is, is dat het niet goed afloopt als we ons laten leiden door onze vooroordelen, als we elkaar afkeuren op basis van uiterlijk of taal of elkaar afwijzen gewoon omdat we elkaar niet kennen. Als diversiteit toeneemt en verbondenheid afbrokkelt, zijn problemen niet ver weg. We zien het overal: ondanks onze digitale verbondenheid, vereenzamen veel mensen aan een sneltempo. Gezinnen bestaan steeds vaker maar uit één persoon en echte sociale (niet-digitale) netwerken kwijnen weg. De samenleving diversifieert, fragmenteert, en verandert zo snel dat we soms niet kunnen volgen.

In een samenleving waarin alle neuzen in een verschillende richting staan en geen gezamenlijk project ons verenigt, dreigen we alleen nog tegen elkaar aan te schuren of zelfs te botsen. Terwijl iedereen weet dat je alleen niet ver komt.

Om weer beter samen te leven, moeten we opnieuw duidelijke afspraken maken. Precies vastleggen wat onze rechten en plichten zijn tegenover elkaar, en ons daaraan houden. Zodat we een land kunnen zijn waarin iedereen veilig is, zijn plaats heeft en zich kan ontplooien. Een land waarin iedereen eerlijk zijn deel doet en daar respect voor krijgt. Een land waarin iedereen die zijn best doet een goed en gelukkig leven kan uitbouwen, geholpen door de welvaartsstaat en zijn medemensen.

Goed samenleven gaat dus veel verder dan alleen eerbied opbrengen voor de wetten en regels over inburgering, integratie, antidiscriminatie en racisme. Samenleven is veel meer dan dat. Het betekent dat je samenwerkt, samen kinderen opvangt en opvoedt, samen voor je buurt zorgt en samen een land opbouwt waarin iedereen in welvaart en welzijn kan leven. Een land waar we onze verschillen kunnen laten bestaan, maar ze ook kunnen overstijgen. Een land waar we allemaal beter van worden.

Natuurlijk kunnen we voor goed samenleven niet volstaan met alleen grote principes. We moeten ook specifieke maatregelen nemen die ervoor zorgen dat iedereen op zijn manier mee kan doen (inclusie) en actief wordt aangemoedigd om dat te doen (participatie).

6.1. EEN SAMENLEVING WAAR IEDEREEN ZICHZELF KAN ZIJN

6.1.1. Racisme bestrijden

Pas als alle tandwielen mee draaien, loopt de machine van onze samenleving gesmeerd. Als je keer op keer het deksel op je neus krijgt vanwege je afkomst, gender, geaardheid, overtuiging, leeftijd, religie of handicap, word je vanzelf ontmoedigd om nog je steentje bij te dragen. Als we willen dat iedereen volwaardig lid is van de samenleving en ook bijdraagt, moeten we iedereen als volwaardig lid behandelen. Daarom blijft de strijd tegen racisme en discriminatie - op welke grond ook - een absolute prioriteit voor Vooruit.

Resoluties:

- 919.** In overleg met het middenveld en de bevoegde gelijkheidsorganen ontwikkelen we een ambitieus interfederaal actieplan tegen racisme, discriminatie, xenofobie, anti-semitisme, islamofobie en onverdraagzaamheid. De uitvoering van het plan wordt geëvalueerd door een adviserend comité dat bestaat uit mensen die racisme meemaken, de sociale partners, maatschappelijke instellingen, de academische wereld, de gelijkheidsorganen en het middenveld.
- 920.** Om de vreselijkste uitingen van onverdraagzaamheid, racisme en barbaarsheid te herdenken en te waarschuwen voor de gevaren ervan maken we van 8 mei, de dag waarop de Tweede Wereldoorlog officieel eindigde, een nationale feestdag- en herdenkingsdag.
- 921.** Een plan om racisme en discriminatie tegen te gaan heeft alleen zin als we goed weten waar de grootste knelpunten zitten, hoe vaak racisme en discriminatie voorkomen, en in welke maatschappelijke domeinen de grootste problemen zitten. Daarom zetten we harder in op beleidsvoorbereidend onderzoek, om precies dat te onderzoeken. Een van de technieken voor dergelijk onderzoek zijn proactieve praktijktesten. Die voeren we uit in de private sector, de non-profit en de publieke sector om specifieke plannen te kunnen opstellen, bijvoorbeeld voor de huizenmarkt, arbeidsmarkt, maar ook de toegang tot onderwijs, zorg, horeca en handelszaken. Deze praktijktesten worden in heel Vlaanderen uitgerold. Als uit de praktijktesten blijkt dat er discriminatie bestaat binnen een bepaalde sector, blijft dit niet zonder gevolg: we ontwikkelen een positief diversiteitsbeleid maar zorgen ook dat sancties mogelijk zijn. Om de integriteit van nieuwe wetgeving te garanderen onderwerpen we ze altijd aan een discriminatietoets, waarbij discriminatoire eigenschappen en verborgen nadelen voor minderheden opgespoord kunnen worden.

-
- 922.** Naast onderzoek zijn ook meldpunten voor racisme en discriminatie cruciaal, zodat geen enkele situatie ongerapporteerd blijft. Hoewel er vandaag veel meldpunten zijn, zijn ze niet altijd even goed gekend. Het ontbreekt ook aan een centrale registratie van de klachten. We maken dus werk van goede financiering en zorgen ervoor dat de meldpunten beter bekendgemaakt worden. We zorgen dat alle lokale meldingen ook centraal geregistreerd en geanalyseerd worden. De rol van gelijkheidsorganen is cruciaal in het laagdrempelig aanpakken van racisme en discriminatie. We versterken hun positie en verzekeren hun onafhankelijkheid. Voor alle overheidsopdrachten voeren we een non-discriminatieclausule in. Voor opdrachten worden toegekend, moeten bedrijven hun non-discriminatiebeleid toelichten en op punt stellen.
- 923.** Om na te gaan of de dienstverlening bij de overheid gelijk is voor iedereen, test de overheid klantvriendelijkheid, onpartijdigheid en kwaliteit van de dienstverlening via mystery shopping.
- 924.** Het overheidspersoneel moet een afspiegeling zijn van de beroepsbevolking. Streefcijfers en positieve actie bij de overheid zijn daarbij belangrijk en worden uitgebreid naar sectoren die gereguleerd en gesubsidieerd zijn door de overheid. Het al dan niet behalen van streefcijfers wordt meegenomen in de evaluatie van leidinggevende ambtenaren.
- 925.** Niet alleen de overheid maar de hele Vlaamse arbeidsmarkt moet een afspiegeling worden van de beroepsbevolking. We laten ons inspireren door het Canadese model en voeren een Evenredige Arbeidsmarkt Deelname-beleid in. Dat wil zeggen dat ondernemingen met meer dan 50 medewerkers om de twee jaar een scan van de samenstelling van het personeel van de onderneming maken volgens criteria zoals handicap en etnisch-culturele achtergrond per functieniveau. Dat wordt overgemaakt aan de ondernemingsraad die beslist of een actieplan ter verbetering nodig is. Daarna volgt een jaarlijkse voortgangsrapportage.
- 926.** Naast de tweejaarlijkse scan zorgen we voor een uitdrukkelijke wettelijke basis die werkgevers aanspoort om werk te maken van een preventiebeleid. De minister van Werk werkt per sector gedragscodes, positieve acties of diversiteitsplannen uit. Daarom maken we de financiering resultaatsaansprakelijk naar het voorbeeld van de Vlaamse sectorconvenants.
- 927.** Iedereen moet ongeacht etnisch-culturele afkomst, gender, leeftijd, seksuele voorkeur of handicap toegang hebben tot het uitgaansleven. Daarom zorgen we ervoor dat er camerabewaking is in alle horecazaken met portiers en zorgen we voor een verplichte incidentmelding aan lokale politiekorpsen en het meldpunt discriminatie. Ook praktijktesten in het verenigings- en uitgaansleven worden op punt gesteld.

-
- 928.** Onbekend maakt onbemind. Samenleven begint bij elkaar ontmoeten, en dat al zo vroeg mogelijk. We zorgen voor een sociale mix in de kinderopvang, bij scholen, in sportclubs, verenigingen en het jeugdwerk.
- 929.** Het verenigingsleven is de plaats bij uitstek om met diversiteit te leren omgaan. Inclusieve diversiteit in verenigingen is het doel. Om dit te kunnen bereiken ondersteunen wij verenigingen voor etnisch-culturele minderheden, lgbtqi+ en mensen met een handicap. Deze verenigingen halen achtergestelde groepen vaak uit hun sociaal isolement en fungeren als brugfunctie naar o.a. scholen en hulpdiensten.
- 930.** De inclusie en integratie van de Romagemeenschap in onze samenleving maken we prioritair. We zetten sterk in op brugfiguren, voldoende flexibele woon-ondersteuning en de verbetering van terreinen. We maken daarnaast prioritair werk van inclusie in onderwijs en emancipatorische maatregelen.
- 931.** Via buurtinitiatieven en het lokale middenveld streven we naar betere relaties tussen bevolkingsgroepen. We stimuleren bijvoorbeeld buurtgebonden sociale tewerkstelling, kinderopvang, sportactiviteiten of stadsmoestuintjes. Professionele sportclubs die overheidssteun genieten, moeten daar een maatschappelijk engagement tegenover stellen.
- 932.** Samenleven wil ook zeggen dat we samen waarden delen. Zo waarborgen we de scheiding tussen kerk en staat en respecteren we de regels van de democratische besluitvorming. Overheidsgebouwen stralen neutraliteit van dienstverlening uit.
- 933.** Godsdienstvrijheid geldt ook voor overheidsambtenaren. Neutraliteit zit in wat je doet, niet in wat je draagt. Vooruit laat ambtenaren die geen functiekledij dragen toe om religieuze en levensbeschouwelijke tekenen op de werkvloer te dragen. Wanneer wel gekozen wordt voor functiekledij kan er, afhankelijk van de aard van de functie en in overleg met het personeel, rekening gehouden worden met de persoonlijke voorkeuren van de betrokken werknemers. De beste remedie tegen wederzijdse vooroordelen is een correcte dienstverlening, door een ambtenarenkorps dat zichtbaar de diversiteit binnen onze samenleving weerspiegelt.
- 934.** Scholen zijn plaatsen waar iedereen zich welkom moet voelen. Leerkrachten mogen in alle vrijheid kiezen of ze al dan niet religieuze of levensbeschouwelijke tekenen dragen. Leerlingen die er zelf bewust en vrij voor kunnen kiezen, kunnen dat ook. Die vrijheid blijft onderworpen aan de voorwaarden van zichtbaar blijven van het gezicht, deelname aan georganiseerde sportieve of culturele lessen en activiteiten en respect voor de regels van veiligheid.

-
- 935.** Geloofsgemeenschappen worden ondersteund in hun erkenningsaanvraag bij de bovenlokale overheden. Een snelle en transparante erkenningsprocedure van gebedshuizen is cruciaal om te vermijden dat gebedshuizen ontstaan waar geen controle over is. Transparantie, onafhankelijkheid en respect voor gedeelde waarden en normen zijn belangrijke vereisten.
- 936.** Vooruit engageert zich om verder aan de slag te gaan met de bevindingen van de Bijzondere Commissie Koloniaal Verleden.

6.1.2. De LGBTQI+ gemeenschap beschermen

Iedereen heeft het recht om zichzelf te zijn. Het is niet aan anderen om jouw identiteit te bepalen: wie je bent, bepaal je zelf. Vooruit staat vooraan op de barricaden voor dat recht. Wij willen dat LGBTQI+-personen volwaardig kunnen deelnemen aan elk denkbaar aspect van de samenleving. En dat elke discriminatie tegen hen streng aangepakt wordt. Vooruit wil bovendien een beleid vorm geven dat geaardheid, gender, relatievormen en gezin de 21ste eeuw binnenloodst. We maken komaf met historische restricties die als enige basis hebben ‘dat het vroeger ook zo was’.

In België hebben we al belangrijke stappen gezet voor de rechten en gelijke kansen van LGBTQI+-personen. Maar een conservatieve tegenbeweging dient zich aan. Als we die verworven rechten niet actief verdedigen, kunnen ze snel terug afgenomen worden. Er zijn genoeg voorbeelden in het buitenland waar extreemrechts aan de macht is en waar verworven rechten van LGBTQI+-personen worden bedreigd of afgenomen. Denk maar aan de VS, Hongarije of Polen. Ook bij ons wordt het discours van extreemrechts tegen LGBTQI+ met de dag harder. Daar gaan we actief tegen strijden. Extreemrechts wil terug naar de jaren vijftig. Wij willen vooruit.

Resoluties:

- 937.** 9 op 10 LGBTQI+-personen geeft aan fysiek of verbaal geweld mee te maken. Wanneer het gaat om strafrechtelijke feiten zullen we deze met volle kracht van de wet opsporen, vervolgen en bestraffen. Wij maken hiervan een prioriteit voor het openbaar ministerie. Omdat de strafwet alleen het probleem niet kan oplossen, stimuleren we tegelijk lokale besturen om omstaanderstrainingen en train-the-trainertrajecten te organiseren. Zo leert iedereen om geweld in de samenleving een halt toe te roepen.
- 938.** We zorgen voor een beter onthaal van slachtoffers gevolgd door begeleiding tijdens elke stap van een klachten- of herstelprocedure. De overheid dient bij situaties van geweld, haat en discriminatie consequent aan de kant van het slachtoffer te staan.
- 939.** We versterken opleidingen voor politiediensten, GAS-ambtenaren, stadswachten en buurtwerkers over geweld en discriminatie tegen LGBTQI+-personen.
- 940.** We zorgen voor een veilige schoolomgeving voor alle leerlingen. Pesten wordt actief aangepakt. Elke school heeft een antipestbeleid, waarbij er specifieke aandacht gaat naar de aanvaarding en gelijke behandeling van LGBTQI+-personen in de schoolcontext.
- 941.** Het recht om jezelf te zijn dragen we internationaal uit en benadrukken we in onze projecten voor ontwikkelingssamenwerking. Wij zijn solidair met LGBTQI+-personen wereldwijd. Wanneer Europese lidstaten de rechten van LGBTQI+-personen in het gedrang brengen, moet de EU optreden. België speelt daarin een voortrekkersrol.
- 942.** We vermelden het gender van een persoon niet meer op de identiteitskaart. We opteren voor een niet-zichtbare registratie van de geslachts- en genderinformatie.
- 943.** Gender, geslacht en geaardheid mogen geen enkele rol spelen voor je kansen op aanwerving of promotie. De overheid speelt hier een voortrekkersrol in en gebruikt praktijktesten om discriminatie op te sporen.
- 944.** Via het sociaal-cultureel werk en het welzijnswerk zorgen we ervoor dat kwetsbare doelgroepen binnen de LGBTQI+ gemeenschap versterkt worden.
- 945.** We creëren een wettelijk kader voor altruïstisch draagouderschap. We ontwerpen ook een kader voor meerouderschap in het belang van het kind.

-
- 946.** Het (mentaal) welzijn van LGBTQI+-personen staat vandaag nog te vaak onder druk. We zorgen dat hulp- en zorgverleners voldoende kennis hebben over de specifieke uitdagingen waar LGBTQI+-personen mee worstelen. We voorzien hiervoor specifieke aandacht binnen de opleidingen en voorzien bijscholing. Ook in het beleid rond zelfmoordpreventie hebben we extra aandacht voor LGBTQI+-personen.
- 947.** Vooruit wil dat er minstens in elk landsdeel een goed werkend expertenteam van zorgverleners bestaat die gespecialiseerd zijn in de zorg van transpersonen. We ondersteunen deze Genderteams. Daarbij hebben we ook extra aandacht voor nazorg in al haar verschillende facetten, omdat dat vandaag nog te vaak ontbreekt.
- 948.** Artsen en zorgverleners worden geïnformeerd, gesensibiliseerd en opgeleid over de implicaties van het uitvoeren van geslachtscorrecties bij intersekse kinderen, zodat er in beginsel geen medische handelingen worden uitgevoerd zonder toestemming van het kind zelf. We zetten in op de begeleiding, erkenning, waardering en zorg – zowel psychosociaal als medisch – van intersekse personen.
- 949.** Seksualiteit en gender zijn vandaag nog te vaak een taboe op school. Er komt in elke school - van het kleuteronderwijs tot het zesde middelbaar - een duidelijke leerlijn omtrent seksuele opvoeding. We verankeren de kennis omtrent gender- en seksuele diversiteit bij leraren door dit op te nemen in de lerarenopleiding.
- 950.** Het is belangrijk dat de uitsluitingsperiode van bloeddonoratie door mannen die seks hebben met mannen zo kort mogelijk is. We volgen nauwgezet de wetenschappelijke adviezen, de epidemiologische situatie en voorbeelden uit het buitenland op, om te garanderen dat de uitsluitingsperiode niet langer dan strikt noodzakelijk is om de veiligheid van de ontvanger te beschermen.

6.1.3. De strijd voor vrouwenrechten

Wij strijden al decennialang voor gelijke rechten van vrouwen. Maar de strijd is nog lang niet gestreden. Vrouwenrechten staan wereldwijd onder druk. En ook bij ons worden vrouwen nog steeds niet altijd gelijk behandeld.

Al vanaf de geboorte worden vrouwen geconfronteerd met ongelijkheid. Ze zijn vaker onderdrukt, onderbetaald en ondervetegenwoordigd. Ze zijn ook vaker slachtoffer van geweld. Dat is onaanvaardbaar.

We moeten dus blijven strijden voor gelijke rechten. En dat kan alleen maar als we de strijd collectief voeren. Zij aan zij met mannen. Als we willen dat de levensomstandigheden van vrouwen verbeteren, moeten ook mannen hun deel doen. Zodat we komaf kunnen maken met stereotiepe rolpatronen. Zodat we kunnen zorgen voor een gelijke verloning en een gelijke opname van zorgtaken, zeker wanneer er kinderen zijn.

De strijd voor vrouwenrechten is een strijd voor alle vrouwen. In het bijzonder ook voor de vrouwen die niet enkel vrouw zijn, maar ook een bepaalde etnisch-culturele achtergrond hebben, of een bepaalde genderidentiteit, opleidingsniveau, religie of huidskleur hebben.

Resoluties:

- 951.** Voor Vooruit is het recht op zelfbeschikking van vrouwen essentieel. We moderniseren en versoepelen de abortuswet en zorgen voor toegankelijke abortus-zorg op maat.
- 952.** We schenken extra aandacht aan genderongelijkheid in gezondheidszorg, zowel wat onderzoek, terugbetaling als de zorg zelf betreft. Er is nood aan meer onderzoek, scholing en bewustwording om blinde vlekken in farmacie en geneeskunde in kaart te brengen waardoor vrouwen een verkeerde behandeling of diagnose krijgen. Het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg krijgt de coördinerende rol en bevoegdheid om hierover richtlijnen op te stellen, aanbevelingen te doen en de opvolging ervan te monitoren.
- 953.** We zorgen ervoor dat op alle scholen gratis menstruatieproducten beschikbaar zijn voor iedereen. In de klas wordt taboedoorbrekend gewerkt rond menstruatie en de werking van het vrouwenlichaam. Ook het taboe rond de (peri)menopauze doorbreken we in het zorg- en welzijnsbeleid.

-
- 954.** Onderwijs moet oude rolpatronen en genderstereotypen doorbreken. We moderniseren de seksuele en relationele opvoeding en verankeren ze in de eindtermen. Zo zorgen we o.a. voor dat discriminatie, seksueel geweld of grensoverschrijdend gedrag kunnen worden voorkomen. We zetten hierbij ook omstaanders-trainingen en train-the-trainertrajecten in. We verankeren de kennis omtrent gender- en seksuele diversiteit bij leraren door dit op te nemen in de lerarenopleiding.
- 955.** We stimuleren een betere toeleiding van meisjes naar STEM-richtingen en veiligheidsberoepen en van jongens naar zorgberoepen zodat er een beter gender-evenwicht is binnen bepaalde beroepscategorieën. Zo zorgen we voor diverse rolmodellen die de maatschappelijke realiteit beter weerspiegelen.
- 956.** Naar het voorbeeld van Nederland zorgen we voor een strenge aanpak en consequente opvolging van achterlating, huwelijksdwang en genitale verminking bij minderjarige meisjes. Ook gevallen van extreme genderongelijkheid binnen gezinnen moeten als verontrustende opvoedingssituatie gemeld, opgevolgd en begeleid kunnen worden. We zorgen ervoor dat hulpverleners, politie en justitie hiervoor goed opgeleid en uitgerust zijn.
- 957.** We hebben elk vrouwelijk talent nodig op de arbeidsmarkt. Daarom investeren we meer in de economische zelfstandigheid van vrouwen, in het bijzonder van (alleenstaande) moeders, kort opgeleide vrouwen en vrouwen met een migratie-achtergrond. Omdat vrouwen die aan het werk zijn, beter beschermd zijn tegen armoede en afhankelijkheid. Drempels om te kunnen werken, moeten worden weggewerkt. Kinderopvang is daarin een cruciale factor. Maar ook een beter loon en betere arbeidsomstandigheden, in het bijzonder voor vrouwelijke arbeidsters, huishoudhulpen en vrouwen in zorgberoepen.
- 958.** Om (seksueel) grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer tegen te gaan, zorgen we voor meer vertrouwenspersonen en gespecialiseerde preventieadviseurs op de vloer. We maken de opvolging van preventieplannen beter afdwingbaar, om te waarborgen dat bedrijven voldoende ambitie tonen om elke werkvloer veilig te maken. Waar dat nuttig is, maken we ook gebruik van praktijktesten.
- 959.** Vrouwen nemen in elke fase van hun carrière nog steeds het merendeel van de zorg- en gezinstaken op zich. Ten aanzien van kinderen, kleinkinderen, partners en zorgbehoevende ouders. Dit gaat vaak ten koste van hun eigen welvaart en welzijn. Mannen moeten gesensibiliseerd worden om hun eerlijke deel te doen in de gezins- en zorgtaken. We stimuleren een gelijke opname van het ouderschapsverlof door mannen en meedouders. We zorgen voor een betere work-lifebalans doorheen de carrière door zorgverlof toegankelijker te maken via de invoering van de tijdrekening.

-
- 960.** We pakken (zwangerschaps)discriminatie ten opzichte van vrouwen strenger aan. We maken de loonkloofwet slagkrachtiger door goede begeleiding van ondernemingen, versterkte controles én sanctionering. Om loonverschillen en discriminatie tegen te gaan, versterken we ook verplichtingen tot transparantie over loonbeleid, aanwervingscriteria, evaluatiecriteria en promotiecriteria, zowel in de private als publieke sector. We zorgen er voor dat ook deze regels effectief gecontroleerd en gehandhaafd worden.
- 961.** We breiden het beleid inzake quota in overheids- en beursgenoteerde bedrijven verder uit zodat bestuurs- en uitvoerende functies genderevenwichtiger en inclusiever worden. Ook bij de Nationale Bank, het Rekenhof, de FSMA, andere publieke financieel-economische instellingen en overheidsbedrijven voeren we gelijkaardige quota in.
- 962.** Vooruit wil dat iedereen op de arbeidsmarkt ondersteund wordt om zelf volwaardige pensioenrechten op te bouwen. Afgeleide pensioenrechten die puur op basis van een huwelijk worden geopend, zijn niet meer van deze tijd. Daarom bieden we een nieuw kader, waarbij we aandacht hebben voor de emancipatie van vrouwen en gelijkheid binnen gezinnen. Maar, we verliezen hierbij solidariteit niet uit het oog. Het resultaat mag nooit zijn dat door de pensioenopbouw tussen twee partners te splitsen meer armoede wordt gecreëerd.
- 963.** Vrouwen zijn zowel online als offline veel vaker slachtoffer van geweld. Dat is onaanvaardbaar. We zetten de structurele investeringen in de Zorgcentra na Seksueel Geweld verder. We zorgen daarnaast ook voor bijkomende investeringen in sterke en laagdrempelige hulpverlening voor slachtoffers van seksueel en intrafamiliaal geweld. Plegers worden begeleid opdat zij nooit meer zulke feiten zouden plegen. Seksistische haatspraak wordt effectief en efficiënt vervolgd. Het landschap van meldpunten voor grensoverschrijdend gedrag wordt vereenvoudigd zodat verzekerd is dat elk slachtoffer toegang heeft tot een meldpunt.
- 964.** Openbare ruimte die goed is ingericht en aangepast is aan vrouwen, is goed voor iedereen. Door in de beoordelingsfase van de vergunningsprocedure een meer uitgebreide veiligheids- en gendertoets in te bouwen, dwingen we vergunningverlenende overheden om oog te hebben voor de sociale veiligheid van een project. Daarnaast stimuleren we (lokale) overheden om meer te investeren in veilig openbaar vervoer, meer openbare, propere en veilige WC's en meer afvalbakken, waarbij de veiligheid van de gebruiker gegarandeerd wordt. Dit vergroot het veiligheidsgevoel en stimuleert bewegingsvrijheid en zelfontwikkeling voor vrouwen.
- 965.** Door de wet Smet-Tobback zijn er steeds meer vrouwen in de politiek. Toch is de gendergelijkheid nog geen feit op alle niveaus. We pleiten voor een verplicht genderevenwicht in alle uitvoerende politieke organen: van de federale regering tot de gemeentebesturen.

6.1.4. Inclusie van mensen met een handicap

Onze woningen en onze publieke ruimte zijn niet op maat gemaakt van personen met een handicap. Dat bemoeilijkt hun leven en beperkt hun autonomie. Zelfs onze zorgvoorzieningen zijn vandaag niet altijd kwalitatief ingericht of universeel toegankelijk. Dit willen wij anders.

Personen met een handicap moeten toegang hebben tot alle delen van de samenleving. In 2009 ratificeerde België en al haar deelstaten de VN Conventie inzake de rechten van Personen met een Handicap. 15 jaar na ondertekening blijven de principes van deze conventie in grote delen van Vlaanderen dode letter.

We willen evolueren naar een universeel toegankelijk Vlaanderen. Over 40 tot 50 jaar zal onze samenleving er opnieuw helemaal anders uitzien. Er zal veel gebouwd en gerenoveerd worden tussen nu en dan. We kiezen ervoor om dit te doen op zo'n manier dat alle woningen, gebouwen, stoepen, pleinen en diensten voor iedereen toegankelijk zijn.

Resoluties:

- 966.** We lanceren op Vlaams niveau een Masterplan Universele Toegankelijkheid. Dat plan zorgt ervoor dat de publieke ruimte, de gebouwen, de dienstverlening en de manieren waarop we ons verplaatsen op een gefaseerde en inclusieve wijze toegankelijk worden voor iedereen.
- 967.** Dit Masterplan Universele Toegankelijkheid vertrekt vanuit een duidelijke visie waarbij we verwachten dat alle beleidsniveaus hun verantwoordelijkheid nemen en de nodige budgetten voorzien om deze omslag te maken op de kortst mogelijke tijdslijn. Inbreuken op de toegankelijkheidsverordering zullen ook worden gesanctioneerd,
- 968.** We voorzien de nodige middelen zodat zorgvoorzieningen hun infrastructuur in lijn kunnen brengen met deze toegankelijkheidsnormen.
- 969.** We investeren in kennisopbouw rond de principes van Universal Design en hoe deze kunnen worden toegepast in de verschillende facetten van onze samenleving.
- 970.** We sensibiliseren bijkomend rond het recht op redelijke aanpassingen en voorzien een kordate aanpak wanneer dit recht met de voeten getreden wordt. Continuïteit van assistentie, bijvoorbeeld bij gebruik van openbaar vervoer, moet eveneens de norm worden.
- 971.** We waken erover dat in alle overheidscommunicatie een correct beeld geschetst wordt over personen met een handicap, weg van stereotypes of clichés.

- 972.** We evalueren de verschillende crisis- en interventieplannen in functie van personen met een handicap. Het mag niet zijn dat de specifieke behoeften en noden van personen met een handicap vergeten worden wanneer er zich uitzonderlijke gebeurtenissen voordoen zoals natuurrampen of terreuraanslagen.

6.1.5. De digitale kloof overbruggen

Veel mensen zijn onvoldoende vertrouwd met de digitale wereld. Sommigen wantrouwen digitale tools, bijvoorbeeld omdat ze op hun hoede zijn voor privacyschendingen of online oplichting. Voor deze groepen betekent de digitalisering van diensten een achteruitgang. Zij worden als het ware gestraft: het is voor hen moeilijker, en soms zelfs duurder, om nog dezelfde dienstverlening te krijgen als voordien.

Resoluties:

- 973.** Internet is een basisbehoefte, net zoals elektriciteit en water. We garanderen dat iedereen betaalbare en volwaardige internettoegang heeft, ook in landelijke gebieden. We investeren bijkomend in gratis internettoegang op openbare plaatsen zoals scholen, bibliotheken, culturele centra en overheidsgebouwen en onderzoeken hoe we toestellen ter beschikking kunnen stellen aan wie daarvoor de middelen niet heeft.
- 974.** We werken de digitale kloof weg door middel van digipunten in elke stad of gemeente en zorgen ervoor dat deze bereikbaar zijn. We zetten sociaal-culturele verenigingen in om voldoende mensen hier naar toe te leiden. We werken ook outreachend door bijvoorbeeld een mobiel team in te zetten op bepaalde locaties.
- 975.** De overheid heeft een voorbeeldfunctie: alle communicatie en elk platform moet toegankelijk zijn voor iedereen. Want iedereen heeft recht op informatie en openbare dienstverlening.
- 976.** Overheidsdiensten en essentiële sectoren zoals banken, energieleveranciers of telecomproviders, moeten verplicht worden tot “inclusie by design”, dit wil zeggen: er moet bij de ontwikkeling en updates van software specifiek rekening gehouden worden met de toegankelijkheid voor alle doelgroepen. Dit kan onder meer door vertegenwoordigers van personen in armoede, ouderen en van personen met een handicap te betrekken in de testpanels.

-
- 977.** De toename aan digitale dienstverlening en communicatie gaat te vaak gepaard met een afbouw van de fysieke dienstverlening. Wie geen toegang heeft tot internet of weinig internetvaardig is, raakt achterop. Die digitale ongelijkheid zorgt ervoor dat een deel van de bevolking afgesloten raakt van informatie, sociale netwerken, hulpverlening en arbeidskansen. Daarom dient er steeds fysieke, hulp- en dienstverlening te zijn naast de digitale en telefonische werkwijzen. De fysieke bereikbaarheid van overheidsdiensten en andere essentiële diensten zoals mutualiteiten, vakbonden en banken, moet worden gegarandeerd en dit zonder extra kosten voor de gebruikers.
- 978.** We garanderen ook dat iedereen toegang blijft houden tot bankautomaten en basisbankdiensten, ook personen met een handicap.
- 979.** We maken overheidscampagnes voor preventie van online of offline oplichting doeltreffender door te focussen op mensen die minder digitaal vaardig zijn. Zij hebben dit het meest nodig.
- 980.** We dicht de digitale kloof door van e-inclusie en mediawijsheid een beleidsprioriteit te maken, zodat niemand achterblijft in deze digitale samenleving.

6.1.6. Ethische thema's

Een inclusieve samenleving is per definitie een vooruitstrevende samenleving. Vooruit wil dat iedereen de vrijheid heeft om zélf te beslissen over eigen lijf en leven.

Wie ongewenst zwanger is, moet in België altijd voor abortus kunnen kiezen zolang dat medisch en ethisch verantwoord is. Wij strijden resoluut voor een verdere versoepeling van de abortuswet.

Aan de andere kant moeten mensen ook kunnen kiezen om gewenst zwanger te zijn voor een ander. Draagouderschap werd jaren geleden al medisch mogelijk gemaakt. De wetgever kan dit niet langer negeren. Wij geloven dat wensouders en draagouders die keuze zelf kunnen maken als ze daarbij goed geïnformeerd, ondersteund en begeleid worden. Altijd met het belang van het kind voorop.

Daarnaast is het voor Vooruit ook fundamenteel dat mensen de keuze hebben om zelf te beslissen welke zorg ze wel of niet meer willen op het einde van hun leven. Iedereen heeft recht op een waardig levenseinde. Meer dan 20 jaar geleden al werkte Vooruit mee aan een progressieve euthanasiewetgeving. Vandaag strijdt Vooruit voor een uitbreiding van de wet. Omdat er mensen zijn die uit de boot vallen. Mensen met (jong)dementie bijvoorbeeld.

De laatste jaren werden gekenmerkt door stilstand op ethisch vlak. Vooruit wil die stilstand doorbreken. Wij willen ervoor zorgen dat we ook op ethisch vlak als samenleving weer vooruitgang boeken.

Resoluties:

- 981.** We verankeren seksuele en reproductieve rechten, met inbegrip van abortus, als grondrechten. We erkennen abortuszorg als dringende medische hulp zodat alle vrouwen ongeacht hun statuut of levensomstandigheden effectief toegang hebben tot de afbreking van een ongewenste zwangerschap.
- 982.** We moderniseren de huidige abortuswetgeving: we verlengen de termijn van 12 naar 18 weken postconceptie en schaffen de betuttelende verplichtingen in de huidige wet, zoals de “bedenktijd”, af. We zorgen voor betaalbare abortuszorg en maken de keuze voor een eerste consult en begeleiding op afstand mogelijk. We richten bijkomende gespecialiseerde multidisciplinaire abortuscentra op om de beste zorg te voorzien.
- 983.** Alle wilsverklaringen en verklaringen omtrent zorg en levenseinde moeten uniform en centraal geregistreerd kunnen worden. Zo hebben zorg- en hulpverleners toegang tot alle informatie die nodig is om de levenskeuzes van patiënten te respecteren. Ziekenhuizen en woonzorgcentra die de autonome keuzes rond levenseinde of zorgplanning niet respecteren, worden daadwerkelijk gesanctioneerd.
- 984.** We breiden de mogelijkheden van de voorafgaande wilsverklaring uit tot alle vormen van wilsonbekwaamheid door hersenaandoeningen voor o.a. mensen met (jong)dementie.
- 985.** We hervormen de euthanasiewetgeving en voeren proportionele sancties in door een duidelijk verschil te maken tussen de grondvoorwaarden voor euthanasie en loutere procedureregels. Zo zorgen we ervoor dat artsen alleen strafrechtelijk gesanctioneerd kunnen worden voor ernstige overtredingen.
- 986.** We zorgen voor een wettelijk kader voor de praktijk en registratie van palliatieve sedatie.

-
- 987.** We creëren een wettelijk kader voor altruïstisch draagouderschap voor wensouders waarvan is gebleken dat een zwangerschap medisch of biologisch onmogelijk is omdat alle andere medisch begeleide bevruchtingstechnieken niet van toepassing zijn. Ook alleenstaande wensouders en LGBTQI+-koppels komen hiervoor in aanmerking. We verankeren de medische en psychologische begeleiding door erkende fertiliteitscentra en vereisen het sluiten van een voorafgaande overeenkomst door alle betrokkenen. Na controle en bekrachtiging van deze overeenkomst door de familierechtbank, verkrijgen de wensouders vanaf de geboorte automatisch alle ouderlijke rechten. Het kind zal daardoor automatisch van hen afstammen, en homo-mannen worden automatisch erkend als (mee-)vader. Ook de draagouder verkrijgt alle rechten die met een zwangerschap gepaard gaan, inclusief het recht op abortus.
- 988.** Zwanger zijn voor een ander mag nooit een job zijn. Draagouderschap uit winstbejag is verboden. Alleen zo beschermen we draagouders en garanderen we de juiste zorg en begeleiding.
- 989.** We schaffen voor de toekomst de verplichte geheimhouding van de afstammingsinformatie af in het belang van donorkinderen, wensouders, donoren én de volksgezondheid. We zorgen ervoor dat donorkinderen en hun nakomelingen via een gemandateerde arts toegang krijgen tot noodzakelijke medische en genetische informatie, en onder bepaalde voorwaarden ook tot persoonlijke gegevens van de donor. We voorzien in bijkomende registratie- en voorlichtingsverplichtingen voor de fertiliteitscentra en verplichten de eenvormige centrale registratie van alle donorgegevens van donoren uit binnen- en buitenland. We onderzoeken op welke manier een maximumprijs kan worden opgelegd voor gameten en leggen vereisten op inzake prijstransparantie. Zo zorgen we voor meer uniformiteit en een beter toezicht. We ijveren ook op internationaal vlak voor eenvormige criteria die een limiet bepalen op het aantal donaties per donor. We investeren in nazorg en begeleiding voor huidige en toekomstige donorkinderen, maar ook voor donoren en wensouders.
- 990.** We voorzien naar Nederlands voorbeeld ook een campagne om historische donoren te bereiken met de vraag om zelf uit de anonimiteit te treden. We versterken het Afstammingscentrum voor zowel deze opdracht als om de nodige begeleiding te kunnen bieden aan personen met afstammingsvragen of die zelf actief op zoek gaan naar onbekende genetische verwanten tot in de derde graad.

-
- 991.** We moderniseren het burgerlijk recht, maken het inclusiever voor alle personen en samenlevingsvormen en brengen het in overeenstemming met de realiteit van verschillende vormen van medisch en niet-medisch begeleide voortplanting. We ontwerpen een kader voor meerouderschap in het belang van het kind. Zo maken we het mogelijk dat er ook voor sociale ouders naast de “juridische” ouders een belangrijke rol weggelegd is in de opvoeding van het kind.
- 992.** Sekswerk is werk. Mensen die hier vrijwillig voor kiezen, hebben recht op goede arbeidsomstandigheden, een dekkende sociale bescherming en toegang tot goede gezondheidszorg zonder enige discriminatie. Door een legaal kader te voorzien kunnen we ook optreden tegen misbruiken in de sector en kan illegale prostitutie beter bestreden worden.

6.2. EEN SAMENLEVING WAAR IEDEREEN AAN KAN DEEL-NEMEN

6.2.1. Actief burgerschap

Goed samenleven wil ook zeggen dat mensen actief deelnemen aan de samenleving zodra de drempels zijn weggewerkt. Dat wil zeggen dat nieuwkomers actief moeten inburgeren en werken aan hun integratie, maar ook dat voor iedereen deelnemen via cultuur en sport essentieel is. Tenslotte is ook de kers op de taart heel belangrijk: deelnemen aan het democratische proces, je stem als burger laten horen en impact hebben op hoe dit land functioneert.

6.2.2. Integreren om goed samen te leven

Migratie is van alle tijden, en dat wil zeggen dat er ieder jaar nieuwkomers komen deelnemen aan onze samenleving. Voor Vooruit zijn de sleutels tot een geslaagde integratie taal, werk en participatie: deelnemen aan onze samenleving is niet vrijblijvend. Om onze welvaart te blijven garanderen, moet iedereen mee in het bad. Zelfs al ben je hier maar tijdelijk, het kan nooit de bedoeling zijn dat we gewoon naast elkaar leven. We leven hier samen. We delen dezelfde ziekenhuizen en bussen, dezelfde openbare plaatsen, dezelfde voorzieningen, dus we moeten met elkaar communiceren. Dat lukt niet als we geen gemeenschappelijke taal of referentiekader delen, als we elkaar niet ontmoeten, als we vreemd blijven voor elkaar.

De verplichtingen voor nieuwkomers zijn nu niet eenduidig en lopen op verschillende niveaus kriskras door elkaar. Mensen komen veel te vaak meteen in het systeem van de sociale bijstand, terwijl dit systeem daar nooit voor bedoeld was. Door sterk in te zetten op taal en werk, vergroten we de kans dat mensen hier samen met ons een positief verhaal schrijven. Om hiervoor te zorgen, werken we op basis van drie speerpunten. Ten eerste: het nieuwkomerstraject dat een duidelijk uitgetekend en verplicht traject vormt voor iedere nieuwkomer, waarvan werk en taal de hoekstenen zijn. Ten tweede: een gediversifieerd aanbod dat kwalitatief is en op maat - zodat iedereen mee kan. Ten derde: de garantie dat wie inspanningen doet om te integreren snel, volwaardig en als gelijke kan meedoen. Zonder tegengehouden te worden door racisme en discriminatie. Het heeft geen zin om van mensen te verlangen dat ze snel actief worden op de arbeidsmarkt en in onze samenleving, als ze daartoe geen kansen krijgen vanwege hun afkomst.

Wie nieuwkomer is in België start een nieuwkomerstraject. Één traject, dat alle huidige door elkaar heen lopende systemen (OCMW, inburgering, VDAB,...) bundelt en vervangt. In dit traject zitten een aantal vaste verplichtingen: Nederlandse les, maatschappelijke integratie en een traject naar werk en participatie. Deze verplichtingen worden op maat van de nieuwkomer ingevuld. We stappen af van de uitkering van het leefloon in de eerste drie jaar van een verblijf in België. In de plaats daarvan komt integratiesteun. Ook wanneer een nieuwkomer een andere uitkering ontvangt dan het leefloon, bijvoorbeeld een werkloosheidsuitkering, wordt het traject van de integratiesteun geactiveerd. Die heeft als doelstelling mensen te ondersteunen zodat ze zo snel mogelijk zelfstandig en volwaardig meedraaien. Om dat te bereiken, komen we los van het idee dat mensen eerst jaren Nederlands moeten leren voordat ze aan de slag kunnen en stimuleren zo veel mogelijk geïntegreerde trajecten. Een goede kennis van het Nederlands is absoluut prioritair, maar vaak leer je het best al doende. We laten mensen dus zoveel mogelijk meteen de handen uit de mouwen steken. Voor mensen voor wie werk nog niet meteen een optie is, kijken we naar vrijwilligerswerking of sociaal tewerkstelling: het nieuwkomerstraject mag geen wachtkamer zijn voor deelname aan de samenleving. Het is een deelname aan de samenleving. Een versnelde activering.

Als we willen dat nieuwkomers kansen grijpen, moeten we die natuurlijk eerst voorzien. Dat gaat van een gratis aanbod van taallessen tot niveau B1, over kosteloze lessen maatschappelijke oriëntatie, tot laagdrempelige, niet-klassikale initiatieven, waar ook mensen waarvoor een schoolcontext niet het beste geschikt is om de taal te leren, meekunnen. Als we willen dat iedereen mee is, moeten we ook een aanbod bieden voor iedereen. Hetzelfde geldt voor de arbeids- en woningmarkt. Nieuwkomers die alle inspanningen leveren, moeten ook eerlijke kansen krijgen. Wie telkens het deksel op de neus krijgt vanwege een anders klinkende naam, een accent, of een andere huidskleur, zal snel moedeloos worden. Inspanningen van de nieuwkomer gaan samen met inspanningen van de samenleving om drempels weg te werken om van integratie echt een succes te maken.

Resoluties:

- 993.** Iedere nieuwkomer start met een gratis nieuwkomerstraject dat alle huidige door elkaar heen lopende systemen (OCMW, inburgering, VDAB, ...) bundelt en vervangt. Een traject met enkele verplichte ingrediënten: taallessen en een traject naar werk en participatie. Het aanbod wordt gediversifieerd en op maat gemaakt: iedereen moet mee kunnen. Nieuwkomers, oudkomers, jongeren en vrouwen met een migratieachtergrond - allemaal verdienen zij begeleiding op maat.
- 994.** Al doende Nederlands leren wordt sterk ondersteund. Ook buiten het klassieke inburgeringstraject. Hoe? Door veel meer vrijwillige taal oefenkansen. Door Nederlands leren op de werkvloer te ondersteunen, bijvoorbeeld door taaldrempels te verlagen, door tijd te voorzien voor Nederlandse lessen, door coaches in te schakelen en een taal- en diversiteitsbeleid te faciliteren.
- 995.** Integratiesteun wordt de eerste drie jaar afhankelijk gemaakt van dit nieuwkomers-traject. Om je deel te krijgen, moet je ook je deel doen. We splitsen dit traject af van het leefloon. De integratiesteun zorgt voor een minimaal menswaardig inkomen zolang je zelf niet in staat bent dat te voorzien.
- 996.** Om een goede begeleiding van nieuwkomers mogelijk te maken, zorgen we voor sterke Agentschappen voor Integratie en Inburgering. Zij moeten stabiel gefinancierd worden op basis van de reële inburgeringsnoden, niet op basis van een vooraf vastgelegd financieel plafond. Hun rol wordt uitgebreid: ze leiden niet alleen nieuwkomers toe naar Nederlandse taallessen, inburgeringscursussen en buddytrajecten, maar verzorgen ook de integratiesteun en de toeleiding naar de VDAB. Ze spelen verder een sleutelrol op lokaal niveau om de brug te maken tussen werkgevers en nieuwkomers.
- 997.** Ieder jaar worden ook nieuwkomers die hier al lang zijn en hun schouders mee onder ons land gezet hebben, Belg. Het is belangrijk in de verf te zetten dat dit een belangrijke gebeurtenis is. We organiseren dus een federale ceremonie ter verwelkoming van de nieuwe Belgen, die hen plechtig verwelkomt.

6.2.3. Participeren via cultuur en media

6.2.3.1. Kunst en cultuur zijn van onschatbare waarde voor de samenleving

Vooruit wil iedereen in Vlaanderen toegang bieden tot kunst en cultuur. Want cultuur draagt bij tot persoonlijke en sociale ontwikkeling: een positiever zelfbeeld, sociale vaardigheden, verantwoordelijkheidsgevoel en een sterker sociaal netwerk.

Kunst en cultuur moeten voor Vooruit midden in de samenleving staan. Niet erboven. Dat kan alleen als we de drempels voor cultuurparticipatie wegnemen. En ook als we tegelijk meer mensen, met diverse achtergronden, nauwer betrekken bij cultuur. Kunst en cultuur moeten voor Vooruit toegankelijk, betaalbaar en inclusief zijn.

Creatieve en culturele sectoren staan, ondanks hun grote maatschappelijke belang, al jaren onder druk in het politieke debat. Vooruit gaat niet mee in de verkettering van de sector. Wij kiezen voor een politiek van samenwerking. Voor een beleid van wederzijds vertrouwen met een sterke betrokkenheid van de culturele en creatieve sectoren zelf.

Een sterke en levendige democratie is gebaat bij vrijheid binnen onze creatieve bedrijven, media, kunstenorganisaties en het sociaal-culturele middenveld. Alleen dank aan de verbeelding ongehinderd aan het werk gaan in Vlaanderen, en kunnen deze sectoren hun inspirerende, waakzame en kritische rol spelen.

Resoluties:

- 998. We zetten in op een sterk sociaal-cultureel verenigingsleven en een integraal toegankelijk lokaal cultuurbeleid. We garanderen een basispakket cultuur in elke stad en elke gemeente. Met een bereikbare en toegankelijke bibliotheek en met meer toegankelijke, inclusieve cultuurhuizen. Met een brede UiTPAS en daaraan gekoppeld sterke sociale tarieven. Met betaalbare academies, amateurkunsten en verenigingen.
- 999. We stimuleren elke gemeente om de UiTPAS in te voeren, zowel voor cultuur als sport als jeugd.
- 1000. Woekerwinsten op kap van cultuurgebruikers bestrijden we. Slinkse verkoop-technieken als 'dynamic pricing' op tickets verbieden we, waar nodig op Europees niveau. Cashloze betaalmethodes, zoals herlaadbare polsbandjes, mogen geen extra kosten opleveren voor festivalgangers. Zo beschermen we de cultuur-consument en garanderen we de betaalbaarheid van het aanbod.

-
- 1001.** Vlaanderen en Brussel ontwikkelen in samenwerking met de culturele sector, de jeugdsector en het onderwijs een nieuwe laagdrempelige Cultuur Participatie App. Deze app biedt jongeren een jaarlijks cultuur-startbudget en integreert bestaande digitale passen zoals de UiTPAS, de PasPartoe en de museumpas. Hij biedt een overzicht van het cultuuraanbod en kan ook worden gebruikt in scholen, voor cultuureducatieve doeleinden.
- 1002.** We voorzien een specifiek vormingspakket rond diversiteit in culturele expressies. Dit educatieve pakket geeft een antwoord op de vraag: hoe begrijp ik de culturele expressies die 'anders' zijn dan de mijne? In literatuur, film, dans, theater, muziek... We promoten dit pakket in het onderwijs en verenigingen.
- 1003.** We rollen overal in cultuur en media meer inclusieve projecten, samenwerkingsmodellen en participatiemethodes uit. We laten ons daarvoor inspireren door nieuwe dynamieken in media, het sociaal-cultureel werkveld, de professionele kunsten en de amateurkunsten. Er wordt werk gemaakt van meer diverse representatie binnen het personeelsbestand. Open en transparante procedures voor bestuursfuncties en leidinggevende functies worden voortaan verplicht. Op lokaal niveau moedigen we de cultuurhuizen aan om te evolueren naar een open model zodat bijvoorbeeld de programmatie mee gedragen wordt door burgers en lokale partners. Op die manier blijven ze ook toegankelijk en laagdrempelig.
- 1004.** We beperken de partijpolitieke inmenging, vergroten de betrokkenheid van leden en vrijwilligers, en stimuleren de inbreng van professionals en experts in bestuursorganen van (sociaal-)culturele organisaties.
- 1005.** Tegelijkertijd zorgen we voor een verdere professionalisering bij de belangenbehartigers van kunstenaars, door ook op Vlaams niveau werk te maken van de erkenning van kunstfederaties. We geven hen een 'bijzondere opdracht', zoals het geval is voor de Vereniging van Vlaamse Journalisten.
- 1006.** We zorgen voor een stabiele financiering van de VRT en versterken het vertrouwen van de Vlamingen in de openbare omroep als betrouwbare en neutrale bron van informatie. VRT moet werk maken van grotere representativiteit in het personeelsbeleid, zowel op als achter het scherm.

6.2.3.2. Kunstwerkers verdienen een eerlijk loon en correcte arbeidsvoorwaarden

Creatief en artistiek werk is een essentieel onderdeel van onze (kennis)economie. Maar opstarten in creatieve of culturele beroepen is niet eenvoudig. De concurrentie is groot en vaste contracten zijn zeldzaam. Bovendien zijn de makers van digitale creatieve content al decennia de greep kwijt op hun verdienmodel. Vandaag worden vooral de aandeelhouders van online platformen rijk van de exploitatie van films, muziek, beeldende kunst etc.

Het is voor Vooruit cruciaal dat kunstenaars en artiesten duurzaam tewerkgesteld en eerlijk beloond worden. Dat ze kunnen werken in correcte arbeidsomstandigheden. Willen we ons cultureel en artistieke werk nog meer waarderen, dan moeten we de makers ervan nog beter omkaderen en beschermen.

Resoluties:

- 1007.** In België zetten we drie belangrijke principes centraal voor werken in de kunst- en cultuursector: de garantie voor kunstwerkers op toegang tot sociale zekerheid, een versterking van hun socio-economische positie en een fair deel van de digitale winsten wanneer hun werk via het internet wordt verspreid. Dit ‘working in the arts’ model promoten we ook in de Europese Unie.
- 1008.** In België koppelen we de vernieuwde sociale bescherming aan een vernieuwend arbeidsmarktbeleid met focus op de jonge en startende professionals in de kunsten. Daarom lanceren we ‘Starting in the Arts’ - trajecten. Daarin begeleiden we startende kunstenaars en zakelijke leiders, in het hart van de werking van professionele cultuurorganisaties. Tijdens de eerste drie jaren op de arbeidsmarkt helpen we hen om artistieke plannen te koppelen aan haalbare plannen, zowel productioneel, als financieel en zakelijk.
- 1009.** We zorgen in de gehele cultuur- en mediasector voor veilige en transparante werkomgevingen en eerlijke arbeidsvoorwaarden. Dit doen we via subsidiëeringsvoorwaarden en collectieve onderhandelingen. Want alle kunstwerkers hebben recht op een werkomgeving met aandacht voor hun welzijn.
- 1010.** Kunstenaars en cultuurwerkers verdienen een eerlijk loon. We harmoniseren de barema’s zodat cultuurwerkers overal in België onder dezelfde loonvoorwaarden vallen. Via collectieve sectorakkoorden worden ook minimale vergoedingen vastgesteld voor freelancers en zelfstandigen.

-
- 1011.** We sluiten een pact voor werk onder arbeidscontract voor kunstwerkers in de beeldende kunsten en de muziek.
  - 1012.** We voorzien een gecentraliseerde personeelsdienst die voor een beperkte vergoeding administratieve taken overneemt van micro-organisaties, bijvoorbeeld voor loonadministratie, boekhoudkundige taken en verzekeringen.
  - 1013.** We verbeteren de socio-economische positie van journalisten. We pakken de schijnzelfstandigheid aan, faciliteren sectorale akkoorden en zorgen voor een verbetering van de arbeidsomstandigheden.
  - 1014.** Het nieuwe Kunstwerkattest wordt na drie jaar tussentijds geëvalueerd. De evaluatie gebeurt op basis van de impact op de structurele tewerkstelling, de artistieke praktijk en de sociale zekerheid. Op basis daarvan sturen we de regels bij waar nodig.
  - 1015.** Kunst kan niet ontstaan zonder een ruimte waar mensen samenkomen om te creëren. Vlaanderen en Brussel moeten een gezamenlijke visie op (gedeeld) ruimtegebruik ontwikkelen en dit in samenspraak met lokale overheden, cultuurraden en lokale kunstenuitvoerend. We brengen het aanbod van ateliers, maakruimtes, repetitieruimtes en werkplaatsen in kaart en centraliseren het online.

6.2.3.3. Investeren in de toekomst van onze culturele en creatieve sectoren

De culturele en creatieve sectoren floreren in Vlaanderen. Denk maar aan ons prachtig erfgoed, onze uitstekende muziek-, dans- en theatersector, maar ook aan ons nachtleven en onze festivals die door mensen uit alle hoeken van de wereld worden bijgewoond. Ook in de sectoren gaming, design, mode en architectuur draaien Vlamingen en Belgen op het hoogste niveau mee. Deze sectoren creëren niet alleen werkgelegenheid, ze realiseren ook een belangrijke toegevoegde waarde voor de economie. We mogen daar trots op zijn.

Maar we mogen niet op onze lauweren rusten. Deelsectoren zoals de audiovisuele sector bevinden zich op een scharnierpunt, met grote financiële uitdagingen die hun toekomst onder druk zetten. Doelmatige investeringen door de markt en de overheid moeten gezonde groei blijven stimuleren.

Ons land is een te kleine afzetmarkt voor het aantal creatieve en culturele projecten dat hier ontstaat. Een bloeiende culturele en creatieve export is nodig en kan Vlaanderen en Brussel aantrekkelijker maken voor nationale en internationale investeerders. Vooruit wil dan ook blijven investeren in de groei van deze sectoren, want het potentieel voor onze samenleving en de kenniseconomie is overduidelijk. We zorgen ervoor dat artistieke dromen ook op economisch vlak doordacht en ambitieus worden aangepakt.

Resoluties:

- 1016.** We zorgen voor gelijke behandeling, transparantie en zekerheid bij de financiering van de culturele sectoren. We maken van een subsidieronde opnieuw het moment van kansen op vernieuwing van onderuit. We respecteren zoveel mogelijk de adviezen van subsidiecommissies en bezondigen ons niet aan politieke kunstgrepen achteraf.
- 1017.** We evalueren de tax shelter voor audiovisuele werken, podiumkunsten en video-games op doelmatigheid.
- 1018.** Organisaties met een (sociaal-)cultureel doel komen automatisch in aanmerking voor fiscaal aftrekbare giften.
- 1019.** Vlamingen, die nu al het meest betalen in heel Europa voor internet, verdienen kwalitatieve films en tv-programma's van eigen bodem. Internetproviders moeten een deel van hun winst herinvesteren in lokale producties. Daarom breiden we de stimuleringsplicht voor audiovisuele producties verder uit naar internetproviders. Zo moeten zij mee investeren in plaats van enkel te profiteren van de investeringen in film en tv door producenten en streamingplatformen.
- 1020.** Kunsthogescholen en academische opleidingen leggen de basis voor een professionele loopbaan. We stimuleren daarom de opname van lessen over zakelijke skills in de curricula: bijvoorbeeld leerlijnen rond zakelijke en juridische vorming en integer leiderschap.
- 1021.** We voorzien één integraal beleid, een kenniscentrum en aanspreekpunt voor de creatieve sectoren design, gaming, mode en architectuur. Dat centrum ontwikkelt studies, geeft beleidsadviezen en bevordert de samenwerking tussen creatieve en culturele sectoren.
- 1022.** We starten een exportbureau om de export van creatieve en culturele projecten te ondersteunen en te stimuleren. Bijvoorbeeld voor podium- en beeldende kunsten, gaming en projecten op het kruispunt tussen kunst en technologie.

6.2.4. Sport

Sporten bevordert de fysieke en mentale gezondheid, brengt mensen uit alle lagen van de samenleving bij elkaar en draagt bij aan opvoeding, sociale vaardigheden en persoonlijke ontwikkeling. Sport helpt zo ons welzijn vooruit. Daarom is het belangrijk om zo veel mogelijk mensen aan het sporten te krijgen. Daartoe moet sport eerst en vooral toegankelijk en betaalbaar zijn. Ten tweede moet iedereen kunnen sporten in een veilige omgeving. Een omgeving waarin iedereen zichzelf kan zijn en zich kan focussen op sporten en plezier maken. Tot slot moeten we zorgen voor een kwaliteitsvolle omgeving. Een goede omkadering met geschoolde begeleiders en vrijwilligers die alles in goede banen leiden. En met een infrastructuur die toelaat om de sport naar behoren uit te oefenen.

Resoluties:

- 1023.** Door het dalend aantal zwembaden en de toenemende commercialisering, schaffen veel scholen hun zwemlessen af. Daardoor wordt het voor kinderen almaar moeilijker om te leren zwemmen, hoewel dit een levensbelangrijke vaardigheid is. Als overheid bouwen we meer zwembaden zodat elk kind weer zwemles kan krijgen.
- 1024.** Er werd de voorbije jaren sterk bespaard op de subsidies voor ‘sport voor allen’. Besparingen die de toegankelijkheid en betaalbaarheid van sport in het gedrang brengen. Daarom pleiten wij, naast de garantie op voldoende basisondersteuning, voor de oprichting van een jeugdsportfonds. Een fonds dat ondersteuning biedt aan sportclubs die inzetten op kansengroepen. Ook de middelen voor projectsubsidies willen we extra richten op projecten voor kansengroepen.
- 1025.** De goede prestaties van onze topsporters zijn vaak een belangrijke motivatie om zelf te gaan sporten. Dat zien we ook bij sporters met een beperking oftewel ‘G-sporters’. G-sporters die op het hoogste niveau sterk presteren, zorgen voor een toegenomen interesse in G-sport. Federaties worden gesteund om zo veel mogelijk mensen warm te maken voor G-sport, ook zij die zich niet meteen willen binden aan een club.
- 1026.** Het aantal meldingen en getuigenissen rond grensoverschrijdend gedrag, geweld, racisme of discriminatie in de sport, steeg de voorbije jaren. De bestrijding van deze uitwassen, die vernietigend zijn voor de sportbeleving en het algemene welzijn van de sporter, moet een prioriteit zijn van het beleid. Meer inzet op preventie en snel en hard optreden tegen misstanden, is de weg vooruit.

-
- 1027.** We verbieden kansspelinrichtingen om weddenschappen inzake individuele sporten in te richten of aan te nemen. Individuele sporters, die makkelijk het resultaat van een wedstrijd kunnen sturen, zijn vatbaarder voor druk vanuit de gokwereld. Daarnaast worden ze vaker persoonlijk door gokkers belaagd op sociale media. Die druk en pogingen tot beïnvloeding ten aanzien van individuele sporters is niet goed voor de sportbeleving van de sporter noch voor de geloofwaardigheid van de sport.
- 1028.** De diversiteit die we binnen onze sportwereld zien, zien we niet terug in de bestuurskamers. We zorgen daarom voor een traject richting meer diversiteit en verplichte minima. Zo kan elke sporter zich vertegenwoordigd voelen door zijn of haar bestuurders, de mensen die beslissen over de toekomst van hun sport.
- 1029.** De voorbije jaren werd er sterk bezuinigd op het menselijk kapitaal binnen onze sportclubs. Dat moet stoppen. Een club kan niet draaien zonder trainers, scheidsrechters en vrijwilligers. Naast het stoppen met bezuinigen op mensen, moet er ook werk gemaakt worden van een omslag naar meer flexibiliteit voor iedereen die zich wil inzetten binnen onze sportclubs. De samenleving verandert en zo ook de engagementen die mensen kunnen opnemen in hun vrije tijd. Projecten die gericht zijn op een betere match tussen de wensen van clubs en vrijwilligers, moedigen wij aan.
- 1030.** We blijven inzetten op bovenlokale sportinfrastructuur. Door de schaarse open ruimte, moeten we zoveel mogelijk sporten clusteren in nieuwe projecten. De bestaande infrastructuren moeten dan weer beter benut worden. Zo zijn er veel lokale infrastructuren, dichtbij de mensen, die niet of te weinig beschikbaar worden gesteld voor sport. Zo moeten schoolinfrastructuren na de schooluren maximaal worden opengesteld en moet er in de wijken worden geïnvesteerd in kleinere projecten zoals voetbalkooien of Finse pistes.

6.2.5. Jong en oud(er)

Zowel jonge als oudere mensen moeten volwaardig kunnen participeren aan onze samenleving. Maar ook voor alleenstaanden, een steeds groter wordende groep in onze samenleving, moeten drempels en onrechtvaardigheden worden weggewerkt.

De samenleving, en het beleid, moeten afgestemd zijn op de realiteit. We laten niemand achter.

Resoluties:

- 1031.** We zetten in op een preventieve aanpak van eenzaamheid bij de brede bevolking. Voor kwetsbare groepen zoals ouderen en alleenstaanden, voorzien we een laag-drempelig vrijetijdsaanbod, met ontmoetingsmogelijkheden en aandacht voor mentaal welzijn. Ook buurtwerkers kunnen een rol spelen in het bestrijden van eenzaamheid in hun buurt.
- 1032.** Lokale dienstencentra zijn een belangrijke plek waar iedereen van jong tot oud maaltijden, hulp en administratieve ondersteuning kan krijgen. We voorzien daarom minstens één plek in elke stad of gemeente van waaruit deze zorg geboden kan worden.
- 1033.** In de context van werk worden oudere werknemers vaak het slachtoffer van leeftijdsdiscriminatie. Dat is in strijd met de antidiscriminatiewet en iets dat wij met Vooruit volop willen bestrijden. Als we mensen vragen om langer te werken, moeten zij daar ook de mogelijkheid toe krijgen. Dat betekent dat werkgevers alle redelijke aanpassingen moeten doen om ervoor te zorgen dat medewerkers in de herfst van hun loopbaan meekunnen. We controleren dat dit daadwerkelijk gebeurt.
- 1034.** Ouderen verdienen respect in alle contexten. Om leeftijdsdiscriminatie en ageism aan te kaarten en op te sporen stellen we een ouderenrechtencommissaris aan, naar voorbeeld van de kinderrechtencommissaris. Deze moet ouderen een stem geven en signalen van ouderen en hun omgeving detecteren. De commissaris moet bemiddelen, klachten onderzoeken en beleidsmakers adviseren.
- 1035.** België zal een voortrekkersrol spelen en haar steun verlenen aan een VN Conventie voor de rechten van ouderen.
- 1036.** Versterk ouderenparticipatie in de verschillende facetten van het beleid door middel van sterke lokale seniorenraden, de Vlaamse Ouderenraad en de Federale Adviesraad voor Ouderen.

-
- 1037.** We zorgen ervoor dat alleenstaanden nooit meer oneerlijk benadeeld worden door beleidsmaatregelen. We onderwerpen nieuw beleid dat mogelijks een disproportionele impact op alleenstaanden heeft daarom steeds aan een single-toets, zodat er kan worden bijgestuurd waar nodig.
- 1038.** We willen investeren in leeftijdsvriendelijke gemeenten waar actief ouder worden gepromoot wordt: een nette buurt, rustbanken waar je een gezellig praatje kan slaan, veilige fietspaden, ...

6.2.6. Stemmen en veel meer

Alleen om de zoveel tijd je stem uitbrengen is al heel wat, maar nog niet voldoende. Vooruit pleit ervoor om burgers en het middenveld regelmatig en op een duurzame manier bij het beleid te betrekken.

Dat vereist in de eerste plaats goed opgeleide en geïnformeerde burgers. Voor Vooruit is het daarom essentieel dat iedereen toegang heeft tot een betaalbaar, divers en kwaliteitsvol media-aanbod, en over voldoende (digitale) vaardigheden beschikt om daarmee veilig, maar ook kritisch om te gaan. Hierin ligt een belangrijke taak voor de samenleving als geheel: de politiek, de overheid, het onderwijs, het middenveld en de media. Enkel zo kunnen we de maatschappij weerbaar maken tegen valse en haatzaaiende berichtgeving.

Resoluties:

- 1039.** Voor Vooruit is het cruciaal dat elke stem kan worden gehoord, en dat zoveel mogelijk mensen vertegenwoordigd kunnen worden. Daarom pleiten wij voor een opkomstplicht vanaf 18 jaar op alle niveaus, en een stemrecht vanaf 16 jaar op alle niveaus.
- 1040.** Om zoveel mogelijk mensen te kunnen laten stemmen, maken we het mogelijk om veilig online te stemmen.
- 1041.** We maken het huidige kiesstelsel democratischer. Wie vandaag een Vlaamse of federale minister wil belonen of afstraffen voor gevoerd beleid, kan dat alleen doen als die minister toevallig in hun provincie woont. Dat is een serieuze beperking van de democratie. Vooruit pleit voor een duaal systeem met Vlaamse en federale kieskringen en daarnaast telkens een lijst met een kleinere kieskring.
- 1042.** Onze democratie is gebaat bij een sterk en goed functionerend middenveld. De expertise, terreinkennis en legitimiteit van het georganiseerde middenveld verhogen het democratisch gehalte en de effectiviteit van het beleid. We blijven hen betrekken bij het beleid. Ook een sterk sociaal overleg op bedrijfs- sector- en interprofessioneel niveau is essentieel. We bevestigen en bepleiten dan ook de rol van het sociaal overleg.

-
- 1043.** Burgerparticipatie kan de representatieve democratie niet vervangen, maar wel versterken. We geven ruimte aan goed afgebakende, ondersteunde en omkaderde burgerparticipatieprojecten op nationaal, Vlaams en lokaal niveau. We verankeren ook de uitbouw van burgerparticipatie binnen bestaande advies- en overlegorganen. Om betekenisvol te zijn, moet burgerparticipatie ook inclusief en representatief zijn. Het middenveld kan hierin een sleutelrol spelen.
- 1044.** Alle strafbare haatspraak, online en offline, moet vervolgd worden. We maken geen onderscheid tussen verschillende discriminatiegronden. Op die manier zorgen we ervoor dat niet enkel racistische haatspraak, maar ook seksistische haatspraak of haat ten aanzien van de LGBTQI+-gemeenschap effectief wordt aangepakt.
- 1045.** Om de strijd tegen fake news en desinformatie aan te gaan, bevorderen we fact-checking, mediawijsheid en onderzoeksjournalistiek. We garanderen Europese financiering voor factchecking-organisaties, initiatieven vanuit het middenveld of academische instellingen die fake news en desinformatie bestrijden.
- 1046.** Enkel media die onafhankelijk, kwaliteitsvol en pluralistisch zijn, kunnen de rol vervullen van “waakhond van de democratie”. Maar daar komt ook een verantwoordelijkheid bij kijken: (straf)rechtsregels en deontologie naleven, de polarisatie niet aanwakkeren en geen fake news verspreiden. Steun aan mediabedrijven koppelen we in Vlaanderen voortaan (net zoals in de cultuursubsidies) aan professionele journalistieke kwaliteitsvereisten zoals minimale bezetting van redacties met beroepsjournalisten, gewaarborgde persvrijheid, journalistieke deontologie en uiteraard eerlijke werkvoorwaarden. In opleidingen journalistiek zetten we de beginselen van de journalistieke code en competenties centraal.
- 1047.** Ook sociale media platformen hebben een verantwoordelijkheid om mensen, en in het bijzonder minderjarigen, beter te beschermen tegen misleidende informatie, ongewenste druk, targetting en sluikreclame. We zorgen voor een snelle implementatie van de Europese initiatieven die sociale media platformen transparantie opleggen en hen verantwoordelijk stellen voor het bannen van haat en desinformatie.
- 1048.** Artificiële intelligentie (AI) is niet meer uit onze samenleving weg te denken. Ze biedt enorme kansen, maar de toepassing ervan kan ook oneerlijk of onrechtvaardig zijn. Bovendien heeft AI ook een ecologische en sociaal-economische kostprijs. We zetten de stappen naar een strengere regulering van AI op Europees niveau verder. We voeren een heffing in op het gebruik van auteursrechtelijk beschermde content door AI-bedrijven, naar analogie met de reprografierechten. We verplichten een label voor content die gegenereerd is met AI. We voeren een verbod in op het opeisen van auteursrechten op content die geheel of gedeeltelijk gegenereerd is met AI. Zo komt de winst uit technologische gegenereerde content ook en vooral onze echte creatieve makers ten goede.

1049. In België creëren we een onafhankelijk raadgevend comité voor data-ethiek. Dat Comité is multidisciplinair samengesteld en adviseert overheden en publiek over ethische, juridische, sociale en ecologische vraagstukken die rijzen bij het gebruik van artificiële intelligentie, robotica en aanverwante technologieën. Zo garanderen we dat AI op een transparante, ethische en maatschappelijk verantwoorde manier wordt ontwikkeld en ingezet in België.

1050. Bescherming van persoonlijke gegevens en het recht op privacy is voor Vooruit essentieel. Maar het moet wel steeds afgewogen worden tegenover andere grondrechten. In tegenstelling tot private bedrijven en data platformen moet de overheid kunnen handelen in het algemeen belang. De overheid moet voor publieke doeleinden, zoals het bevorderen van gezondheid of het verbeteren van de mobiliteit, over de nodige data beschikken. Het recht op privacy kan voor Vooruit niet zo ver gaan dat het onze veiligheid in het gedrang brengt of fiscale of sociale fraudeonderzoeken totaal verhindert. Om die reden moet er maximaal worden ingezet op technische oplossingen die de nodige checks and balances inbouwen.

6.3. HET GELOOF IN ONZE DEMOCRATIE HERSTELLEN

6.3.1. Een efficiënte en effectieve welvaartsstaat

Een overheid die haar kerntaken niet vervult, wekt boosheid op bij burgers en ondernemingen. Dat zorgt ervoor dat mensen de overheid en de politiek steeds minder vertrouwen.

Vooruit pleit voor een sterke welvaartsstaat. Een krachtige overheid die haar kerntaken wél vervult. Die goed georganiseerd is en doet wat ze zegt. Dat is in de eerste plaats een overheid die solide gefinancierd is, waardoor ze kan investeren in het welzijn en de welvaart van haar burgers. Een overheid die elke dag aantoonbaar dat ze zuinig en zorgvuldig omgaat met belastinggeld. Dat ze dit geld besteedt in het algemeen belang.

Voor Vooruit moet de overheid net zo groot of klein zijn als nodig is om haar taken te kunnen vervullen. Zodat ze robuust genoeg is om onze regels af te dwingen. Zodat mensen erop kunnen vertrouwen dat ze worden beschermd.

Een overheid moet ook toegankelijk zijn voor iedereen. De burger hoeft niet te weten op welk niveau er aan zijn dossier wordt gewerkt. Gekibbel over wie bevoegd is voor wat: daar hebben burgers geen boodschap aan. Overheden moeten hun verantwoordelijkheid nemen en samenwerken.

6.3.2. Meer bestuurskracht

Dat neemt niet weg dat de staatsstructuur best zo eenvoudig mogelijk is. Zodat alle maatschappelijke uitdagingen effectief kunnen worden aangepakt. Voor Vooruit is een staatshervorming nooit een doel op zich. Het is slechts een middel om de welvaart en het welzijn van alle burgers te vergroten. Wij laten ons niet leiden door verzuurd nationalisme en ideologische dogma's. Voor ons telt alleen goed bestuur.

Steeds meer wordt ook gekeken naar onze lokale besturen om het voortouw te nemen. Maar soms hebben die onvoldoende bestuurskracht om hun taken ook tot een goed einde te brengen. Het ontbreekt hen aan ambtelijke capaciteit, aan financiële middelen en in vele gevallen ook gewoon aan schaalgrootte. Bijna twee op drie Vlaamse gemeenten heeft minder dan 20.000 inwoners. Veel gemeenten hebben nu al moeite om voldoende gekwalificeerd personeel te vinden, en zijn aangewezen op naburige lokale besturen om bepaalde opdrachten uit te voeren.

Vooruit wil ervoor zorgen dat elk bestuursniveau sterk genoeg staat om haar burgers professionele en kwalitatieve dienstverlening te bieden. Om hun welvaart en welzijn te verhogen.

Resoluties:

- 1051.** Politieke beslissingen en de uitvoering daarvan moeten in beginsel plaatsvinden op een niveau dat dicht bij de mensen staat, namelijk het lokaal bestuur, tenzij het noodzakelijk is dat een hoger niveau overneemt. Voor uitdagingen of crisissen die de grenzen van de deelstaten overschrijden, is eenheid van commando op federaal niveau voor ons aangewezen. In die gevallen moet het federale niveau de richting kunnen bepalen, zich in de plaats kunnen stellen van de deelstaten, of minstens het kader bepalen van eenvormige beginselen die op niveau van de deelstaten verder kunnen worden uitgewerkt.
- 1052.** Het gebrek aan samenwerking en coördinatie tussen overheden verhindert vandaag een coherent en ambitieus klimaatbeleid. Wij pleiten voor een sterkere rol voor de federale overheid die, in overleg met de deelstaten, klimaatdoelstellingen vastlegt en klimaatinspanningen verdeelt. En deze uiteindelijk ook kan afdwingen. Het resultaat is wat voor ons telt, niet het niveau waarop iets beslist wordt.

-
- 1053.** De bevoegdheidsverdeling kan voor Vooruit enkel verder verfijnd worden als de regio's daardoor meer en beter beleid kunnen voeren op maat van hun inwoners. We maken meer asymmetrisch beleid mogelijk in de gezondheidszorg en op de arbeidsmarkt, waar de noden heel verschillend kunnen zijn in elke regio. Onze sociale zekerheid houden we in elk geval federaal, want interpersoonlijke solidariteit wordt het best op een zo groot mogelijke schaal georganiseerd. Ook voor arbeidsrecht en collectief loonoverleg moet er voor alle Belgen een gelijke bescherming gelden.
- 1054.** We moeten weg van het sabotage-federalisme. Er zal altijd samenwerking nodig zijn. Het federale niveau en de deelstaten moeten samenwerken, hoe de bevoegdheden ook verdeeld zijn. Mechanismen die samenwerking bevorderen, moeten versterkt worden. We maken een prioriteit van gegevensuitwisseling en het beter afstemmen van beleid tussen alle niveaus.
- 1055.** Overheden maken bindende afspraken over de verdeling van inspanningen en houden zich eraan. Zo is het steeds duidelijk waarin elk niveau zal investeren en voorkomen we jarenlang gepalaver. We maken het ook mogelijk dat de deelstaten kunnen investeren in federale bevoegdheden. Zo kunnen de deelstaten mee de prioriteiten bepalen op materiële bevoegdheden die een grote impact op hen hebben.
- 1056.** We laten het huidige Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en de GGC samenvloeien tot 1 deelstaatstructuur, met 1 parlement en 1 regering. De GGC, VGC en de COCOF worden ingekanteld in deze structuur. Enkel op die manier kan Brussel een eigen beleid voeren op maat van de grootstad, en voor alle Brusselaars. We bouwen wel harde democratische en financiële grendels in om een stevig Nederlandstalig aanbod van gezondheids- en welzijnsdiensten, lokaal jeugd-, cultuur en sportbeleid en flankerend onderwijsbeleid te garanderen. We blijven inzetten op de sterke band tussen Brussel en Vlaanderen omdat we geloven dat het Nederlands en het Nederlandstalig aanbod in Brussel er alleen wel bij kunnen varen. Vlaanderen blijft in in Brussel dan ook bevoegd voor onderwijs, kinderopvang en cultuur.
- 1057.** Ook de 19 Brusselse gemeenten en OCMW's, de 6 politiezones, de agglomeratie, de resterende provinciale bevoegdheden en de intercommunales vloeien samen. Op die manier wordt Brussel een volwaardig stadsgewest. Geen verdere financiering zonder interne hertekening.
- 1058.** We gaan ook binnen Vlaanderen uit van een vereenvoudigd bestuurlijk model, met enerzijds sterkere lokale besturen en anderzijds een ondersteunende Vlaamse overheid. We rusten beide niveaus uit met slagkrachtige administraties en een democratischer bestuur.

-
- 1059.** Iedereen in Vlaanderen moet kunnen genieten van een gemeentelijke dienstverlening die het welzijn zo veel mogelijk verhoogt. Vooruit pleit daarom voor een bestuurlijke reorganisatie van onze lokale besturen. Met ondersteuning vanuit Vlaanderen, laten we de lokale besturen zelf bepalen met welke buurgemeenten ze fuseren, maar wel steeds op basis van hun onderlinge sociale, geografische en bestuurlijke samenhang. Zo maken we sterkere lokale besturen die in staat zijn om de complexe maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. Tegelijkertijd zorgen we daardoor ook voor meer solidariteit tussen lokale besturen onderling.
- 1060.** Schaalvergroting moet ook toelaten om de nabijheid van het bestuur te organiseren. Het lokaal bestuur staat nog altijd het dichtst bij de burger, en dat moeten we koesteren. Een toegankelijke lokale antenne voor ieder dorp, wijkcomité, lokale diensten-centra,... Met minder en grotere lokale besturen kan dit allemaal beter en democratischer georganiseerd worden zonder extra structuren en mandaten te creëren.
- 1061.** We beperken het aantal bestuursniveaus en politieke mandaten en moedigen de lokale besturen aan om grensoverschrijdende taken gezamenlijk aan te pakken op het niveau van de regio's.
- 1062.** De gouverneurs hebben hun meerwaarde bewezen tijdens de verschillende crisissen de afgelopen jaren. We laten hen verder evolueren tot matchmaker tussen Vlaanderen en de lokale besturen. Als ambtenaren van de Vlaamse en de federale overheid laten we hen in dialoog treden met de lokale overheden en treden ze op als facilitator van samenwerking op bovenlokaal niveau.
- 1063.** We kiezen voor een sterke overheid. Daarom investeren we middelen zo veel mogelijk in een sterke administratie, in plaats van in dure consultants. Daardoor houden we de knowhow binnen de overheid. We versterken de juridische kracht van de overheid door het oprichten van een sterke juridische dienst die de rechten van de overheid en burgers verdedigt.
- 1064.** Door het aantal lokale besturen drastisch te verminderen, kunnen we van iedere gemeente een krachtige en moderne administratie maken die nog beter werkt voor de mensen. We rusten de lokale administratie uit met voldoende en goed opgeleid personeel dat in staat is om het lokaal beleid vorm te geven. Zo dringen we de afhankelijkheid van consultants en intercommunales fors terug.
- 1065.** Vlaamse ambtenaren werken gebiedsgericht: ze vertalen de Vlaamse kaders naar hun eigen regio en werken daarvoor samen met de betrokken lokale besturen. Zo organiseren we maatwerk. Elk lokaal bestuur heeft op zijn beurt recht op kwalitatieve ondersteuning van gespecialiseerde Vlaamse ambtenaren.

- 1066.** We hervormen en versterken de financiering van de steden en gemeenten in lijn met het toekomstige, vereenvoudigde bestuurlijk model voor Vlaanderen. Als taken worden doorgeschoven naar lokale besturen, worden daar ook de nodige middelen voor voorzien.

6.3.3. Minder politici, meer beleid

Meer bestuurskracht alleen is niet voldoende. We moeten het systeem ook hervormen, want teveel mensen vandaag hebben geen vertrouwen meer in de politiek. Ze voelen zich niet langer vertegenwoordigd door politici. Ze herkennen zich niet meer in hen en geloven niet dat ze met hun stem nog impact kunnen hebben op het beleid.

Vooruit wil daar verandering in brengen. Wij doen op een andere manier aan politiek. Meer doen wat we zeggen, en zeggen wat we doen. Daadkracht tonen en een positief verhaal brengen, op basis van een heldere visie. Een verhaal van échte oplossingen voor concrete problemen. En nadien realisaties voorleggen.

Om ook anderen daartoe te bewegen, is het duidelijk dat het met minder ministers, minder parlementairen en minder partijfinanciering kan.

Resoluties:

- 1067.** We verminderen de overheidsdotaties aan politieke partijen en maken ze transparanter en democratischer. Elke vorm van financiering uit het buitenland aan politieke partijen wordt verboden.
- 1068.** Er komt een verbod op partijuitgaven voor advertenties op sociale media. Naar Nederlands voorbeeld voeren we ook een gedragscode in voor het gebruik van sociale media door politieke partijen. Politieke partijen hebben de verantwoordelijkheid om fake news en haatzaaijerij te bannen.
- 1069.** Ons land telt 6 parlementen en 522 parlementsleden. In vergelijking met onze buurlanden scoort België het hoogst qua aantal parlementsleden per inwoner. We brengen het aantal parlementsleden terug tot een aantal dat verantwoord is in functie van het aantal inwoners en in functie van de bevoegdheden van de parlementen. Ook het aantal ministers, staatssecretarissen en kabinetsleden kan worden verminderd. We zorgen ervoor dat àlle regeringen genderevenwichtig samengesteld moeten zijn: maximaal 50% van de leden mag tot eenzelfde genderidentiteit behoren.

-
- 1070.** De Senaat heeft sinds de 6e staatshervorming nog weinig wetgevende en al helemaal geen controlerende bevoegdheden meer. Toch zetelen er nog steeds 50 deelstaatsenatoren en 10 niet-verkozen maar gecoöpteerde senatoren. In de huidige vorm biedt de Senaat weinig meerwaarde. We schaffen de Senaat als tweede kamer af. We gebruiken en bewaren de historische infrastructuur o.a. als ontmoetingsplaats voor alle parlementsleden van het land en voor de organisatie van structurele burgerparticipatie.
- 1071.** We hervormen het statuut en de verloning van de parlementsleden en brengen het in lijn met het statuut van werknemers in de privésector. In ruil daarvoor kunnen ze ook beroep doen op de sociale zekerheid.
- 1072.** Boven op de schaalvergroting van de lokale besturen, verminderen we het aantal lokale mandaten, zonder daarbij het evenwicht tussen het aantal schepenen en het aantal gemeenteraadsleden uit het oog te verliezen. De vrijgekomen middelen investeren we in een aantrekkelijker statuut voor de gemeenteraadsleden: we bieden hen meer ondersteuning. Zo herstellen we het onevenwicht tussen het college en de gemeenteraad. We introduceren de functie van raadsgriffier om de gemeenteraadsleden praktisch en inhoudelijk te ondersteunen bij de uitoefening van hun mandaat.
- 1073.** We verminderen het aantal intercommunales en de bijhorende mandaten. We rationaliseren het lappendeken aan netbeheerders. Dit zorgt voor lagere kosten, meer transparantie en een hogere slagkracht om bijvoorbeeld de energietransitie te realiseren. Voor waterbedrijven en anderen doen we dezelfde oefening.

6.3.4. Beter integer bestuur

Uit alle onderzoeken blijkt dat de Belg steeds minder vertrouwen heeft in de overheid. Zelfs het lokale niveau, dat het dichtst bij de mensen staat, ontsnapt niet aan het toenemend wantrouwen van burgers ten aanzien van de politiek. Recente onderzoeken naar belangenvermenging en vriendjespolitiek door lokale mandatarissen geven de geloofwaardigheid van de lokale besturen een knauw. Zo dreigt het beeld te ontstaan dat bestuurders niet handelen in het algemeen belang maar in het belang van enkelen.

Met Vooruit streven we ernaar het leven van mensen beter te maken via overheidsbeleid. Het is dan ook cruciaal dat burgers op ieder moment vertrouwen kunnen hebben in hun bestuurders. Dat ze het juiste doen, in het algemeen belang.

Resoluties:

- 1074.** We gaan de overdreven lange regeringsvorming op federaal niveau tegen door de invoering van concrete deadlines. Drie maanden na de verkiezingen wordt er gestemd over de vraag of de regeringsonderhandelingen al of niet moeten worden voortgezet. Wanneer er na 6 maanden nog geen regeerverklaring is, worden automatisch nieuwe verkiezingen georganiseerd.
- 1075.** We voeren een “ministerexamen” in zoals op Europees niveau. Ministers leggen pas de eed af bij de Koning als de Kamer de regering het vertrouwen heeft geschonken. Ook gekozen kandidaten voor de belangrijkste bestuursfuncties binnen de overheid en overheidsbedrijven moeten kunnen worden gehoord in de parlementen.
- 1076.** We maken de besluitvorming transparanter en toegankelijker voor burgers door alle regeringsbeslissingen, zowel op Vlaams als federaal niveau, meteen te publiceren op een digitaal platform.
- 1077.** We voeren 1 lobbyregister in dat zowel geldt voor de parlementen als de regeringen.
- 1078.** We versterken de deontologische code voor ministers en kabinetsleden door ze, naar Nederlands voorbeeld, zakelijke, financiële en andere belangen te laten rapporteren. Bij mogelijke belangenvermenging moeten ministers en staatssecretarissen maatregelen nemen om dit risico weg te werken.
- 1079.** Ook op lokaal niveau maken we een prioriteit van de strijd voor meer integriteit en tegen belangenvermenging. Iemand met een lokaal uitvoerend mandaat bevoegd voor vergunningverlening kan tegelijkertijd geen rechtstreekse of onrechtstreekse vastgoedactiviteiten ontplooien in zijn gemeente. We voeren een lokaal lobbyregister in en maken op Vlaams niveau een eenvormige deontologische code voor alle lokale besturen. We maken deze ook afdwingbaar via deontologische commissies op bovenlokaal niveau. Op die manier is laagdrempelig, transparant en onafhankelijk toezicht gewaarborgd. We hervormen het bestuurlijk toezicht en versterken de rol van Audit Vlaanderen hierin.

07

VOORUIT MET ONZE INTERNATIONALE SOLIDARITEIT

7.1. EEN BUITENLANDS BELEID MET BEIDE VOETEN OP DE GROND	257
7.1.1. Soft power is real power	257
7.1.2. Mensenrechten en multilateralisme als fundament	259
7.1.4. Landen en regio's die onze bijzondere aandacht verdienen	261
7.2. EUROPESE UNIE: EERST VERDIEPEN, DAN VERBREDEN	267
7.3. INTERNATIONALE SOLIDARITEIT IS GEZOND VERSTAND	269
7.4. EERLIJKE EN GECONTROLEERDE MIGRATIE ALS WIN-WIN	273
7.4.1. Een robuust Europees en Belgisch asielbeleid	274
7.4.2. Strijd tegen uitbuiting en mensenhandel	279
7.4.3. Legale migratie als win-win	281
7.5. DEFENSIE: VOORBEREIDEN OP ALLE MODERNE BEDREIGINGEN	284

VOORUIT MET ONZE INTERNATIONALE SOLIDARITEIT

De wereld is drastisch veranderd in de afgelopen tijd. De internationale orde van voorheen staat op losse schroeven. We bevinden ons in een periode van gelijktijdige crisissen die elkaar versterken: oorlog, klimaatcrisis, energiecrisis, economische crisis, vluchtelingencrisis,... Om deze immense uitdagingen het hoofd te bieden, is internationale samenwerking cruciaal. Jammer genoeg stellen we vast dat er groeiende spanningen ontstaan tussen grootmachten en er steeds minder bereidheid is tussen landen om deze uitdagingen samen aan te pakken.

Daarnaast heeft ons land - en bij uitbreiding de hele Europese Unie - te lang gerekend op China voor goedkope productie, op Rusland voor goedkope energie en op de Verenigde Staten voor onze veiligheid. De oorlog met Oekraïne heeft ons hard met de neus op die feiten gedrukt. Onze nauwe economische banden met Rusland hebben Poetin er niet van weerhouden om een oorlog te starten op Europees grondgebied. Gelukkig konden we rekenen op de hulp van de Verenigde Staten en de NAVO-bondgenoten om Oekraïners te helpen hun land te verdedigen en zo ook de stabiliteit in Europa te waarborgen. Maar het is allerm minst zeker of we daar na de presidentsverkiezingen van 2024 in de VS ook nog op zullen kunnen rekenen. Bovendien zit China ook niet stil en breidt het zijn invloed wereldwijd uit, vaak ten koste van de Europese en Belgische belangen.

In deze context is het aan België en de Europese Unie om een duidelijke strategie inzake buitenlands beleid, internationale solidariteit en defensie naar voren te schuiven. Dezelfde fouten maken als in het verleden is geen optie. We moeten veel meer op eigen benen staan en niet langer afhankelijk zijn van andere grootmachten voor onze veiligheid en stabiliteit. Zo'n strategie vergt in de eerste plaats een heldere definitie van onze waarden en belangen. Democratie, mensenrechten en de rechtsstaat zijn centrale waarden in onze relaties met andere landen. Het is in ons eigen belang om deze waarden overal in de wereld te versterken. Democratische landen werken immers beter samen en zorgen zo voor een stabiele en voorspelbare wereldorde. Iets waar België als klein en open land wel bij vaart. In een gepolariseerde wereld durven waarden en belangen echter soms botsen. We gaan die botsing niet uit de weg en durven ook voluit onze belangen na te streven indien nodig.

7.1. EEN BUITENLANDS BELEID MET BEIDE VOETEN OP DE GROND

7.1.1. Soft power is real power

Met 500 miljoen burgers is Europa een van de grootste markten ter wereld en een economische supermacht. Toegang tot onze Belgische en Europese markt is voor veel landen en sectoren van levensbelang. Die macht moeten we gebruiken om onze doelen inzake buitenlands beleid te bereiken. Tegelijk moeten we ons ook bewust zijn van onze zwaktes. De coronacrisis en de oorlog in Oekraïne heeft de kwetsbaarheid van ons economisch weefsel aangetoond. Voor bepaalde producten en grondstoffen (gas, olie, mineralen, chips, batterijen, zonnepanelen, geneesmiddelen) zijn we teveel afhankelijk geworden van landen en regimes waarmee onze relatie onder druk staat. Een van die doelen is grotere strategische autonomie: we moeten weer grip krijgen op bepaalde strategische sectoren. Hoe? Door duurzame partnerschappen uit te bouwen met stabiele strategische partners, te diversifiëren en door opnieuw zelf productieketens in handen te nemen. Daarvoor is een Europees industrieel beleid nodig dat lidstaten ertoe aanzet te investeren in de groene, duurzame transitie op een sociaal verantwoorde manier. Dat levert jobs en welvaart op.

Resoluties:

- 1080.** Internationale handelsovereenkomsten zijn een belangrijke motor van economische groei maar moeten steeds worden gekoppeld aan de naleving van mensenrechten, sociale verdragen en milieuverdragen. We ijveren verder ook voor het gebruik van pre-ratificatie voorwaarden en stemmen duurzaamheidshoofdstukken in handelsakkoorden af op onze autonome instrumenten (zoals de zorgplichtwetgeving).
- 1081.** Om het draagvlak voor handelsovereenkomsten te vergroten, laten we het onderhandelingsmandaat van de Europese Commissie goedkeuren door het Europees Parlement. Dit vergroot de impact van zowel de democratisch verkozen instellingen, als van het middenveld, op de inhoud van deze handelsovereenkomsten.
- 1082.** Het respecteren van mensenrechten, sociale rechten en milieurechten blijft niet beperkt tot clausules in handelsakkoorden. Onze bedrijven hebben zelf ook een verantwoordelijkheid. Meer dan tien jaar geleden keurden de Verenigde Naties richtlijnen goed inzake bedrijven en mensenrechten, waarin vastgelegd werd dat overheden verplicht zijn om mensenrechten te beschermen, ook tegen inbreuken van bedrijven. Op Europees en Belgisch niveau moeten we daarom bindende en ambitieuze zorgplichtwetgeving aannemen om inbreuken te voorkomen, te onderzoeken, maar ook te bestraffen en te herstellen. Op internationaal niveau streven we naar een bindend VN-Verdrag. De EU neemt een voortrekkersrol in die onderhandelingen.

-
- 1083.** Naar schatting 27,6 miljoen mensen verrichten wereldwijd dwang- en kinderarbeid. Via sterke Europese wetgeving verbieden we producten gemaakt uit dwang- en kinderarbeid op onze markt, en introduceren we de mogelijkheid om slachtoffers te compenseren.
- 1084.** We voeren een nationaal verbod in op handel met bezette gebieden. Op die manier vermijden we dat producten, gelinkt aan illegale situaties zoals het installeren van nederzettingen of een illegale bezetting, op onze markt terechtkomen en we indirect bijdragen aan de schending van het internationaal recht. Bij voorkeur gaat dit gepaard met een verbod op Europees niveau.
- 1085.** Handel is een krachtig instrument in ons buitenlands beleid. We zetten in op handelsakkoorden met landen die onze waarden rond democratie, mensenrechten en sociale- en milieurechten onderschrijven. Voor we zo'n handelsakkoord goedkeuren, vragen we onze handelspartners om hun wetgeving en beleid in die zin bij te sturen. We zetten ook gerichte thematische akkoorden rond bijvoorbeeld hernieuwbare energie of kritieke grondstoffen in om onze soft power te vergroten
- 1086.** We maken onze economie duurzaam via een ambitieus industrieel beleid. De recente voorstellen vanuit de Europese Commissie voor een Net Zero Industry Act en Critical Raw Materials Act passen in de uitwerking van deze doelstelling op Europese schaal. Ook in België investeren we in de transitie naar een duurzame industrie die gepaard gaat met de creatie van nieuwe, waardige jobs met respect voor arbeidsrechten, sociale bescherming en jobzekerheid.
- 1087.** België neemt het initiatief voor een Critical Medicines Act. Deze heeft twee doelen: onze farmaceutische toeleveringsketens diversifiëren en grotere strategische autonomie voor bepaalde kritieke geneesmiddelen verzekeren.
- 1088.** We beschermen onze markt tegen oneerlijke concurrentie van buitenaf. Bijvoorbeeld tegen goederen die op onze markt gedumpt worden tegen prijzen die lager zijn dan de productiekosten en tegen buitensporige subsidies die landen aan hun binnenlandse industrieën verstrekken. Zo verhinderen we dat een ongelijk speelveld ontstaat voor onze bedrijven. Dit mag er evenwel niet toe leiden dat we oude industrieën bij ons halsstarrig in leven houden.
- 1089.** We zetten in op een betere en geharmoniseerde aanpak omtrent het screenen van buitenlandse investeringen in sectoren en technologieën die een impact kunnen hebben op de veiligheid en publieke orde. Denk aan de investeringen van China in ons energienetwerk.

-
- 1090.** We ijveren voor een strategische doorlichting van kritieke en strategische sectoren in ons land (havens, energie, internetinfrastructuur,...) en brengen de mogelijke risico's in kaart van buitenlandse investeringen in deze sectoren.
- 1091.** We volgen de verdere implementatie van de wetgeving rond buitenlandse subsidies en anti-dwangmaatregelen op en versterken die waar nodig.

7.1.2. Mensenrechten en multilateralisme als fundament

Mensenrechten zijn nooit definitief verworven, ze vereisen altijd onze inzet en strijd. De bescherming van mensenrechten en fundamentele vrijheden, het vrijwaren van de burgerlijke en democratische ruimte, de rechtsstaat en de rechten van vrouwen en meisjes staan centraal in het Belgisch buitenlands beleid. Dat doen we als klein land door onze diplomatieke en politieke krachten te bundelen. Middenveldactoren in binnen- en buitenland zijn bondgenoten in onze strijd voor mensenrechten. Zij doen hun werk in moeilijke omstandigheden en we zien steeds vaker dat verenigingen die mensenrechten verdedigen het slachtoffer worden van geweld of vervolging.

In landen waar de mensenrechten met de voeten getreden worden, moet België gepaste maatregelen nemen. Dat geldt ook ten aanzien van landen binnen onze eigen Europese Unie. Homovrije zones in Polen, een verbod op communicatie met kinderen over LGBTQI+ in Hongarije, een inperking van de rechten van homokoppels om de niet-biologische ouder als wettelijke ouder te laten erkennen in Italië, zijn maar enkele voorbeelden van hoe die rechten onder druk staan. Vaak liggen extreem-rechtse partijen aan de oorsprong van die mensenrechtenschendingen.

Multilateralisme is belangrijk voor België om mondiale uitdagingen aan te pakken, internationale rechtsregels te beschermen en aan vredeshandhaving te doen. Het biedt België de mogelijkheid om zijn diplomatieke invloed te vergroten en zijn belangen op een breder internationaal podium te behartigen, samen te werken met andere landen en bij te dragen aan wereldwijde vrede, stabiliteit en duurzaamheid. Ons land heeft geen enkele baat bij een wereld die opgedeeld is in invloedssferen.

Resoluties:

- 1092.** Werken aan vrede en welvaart in de wereld via internationale samenwerking en multilateralisme is waar ons land voor staat. De Verenigde Naties zijn hiervoor het forum bij uitstek. Maar verdeeldheid verlamt de werking van de VN. Vooruit steunt daarom de uitbreiding van de VN-Veiligheidsraad en het schrappen van het vetorecht.
- 1093.** België moet verder investeren in de strijd voor mensenrechten. Het recent opgerichte Civic Space Fund wordt verankerd en verder opgeschaald. Partnerlanden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking die de mensenrechten schenden, moeten we meer ter verantwoording roepen in een formele dialoog. En gepaste maatregelen nemen indien nodig.
- 1094.** België blijft een voortrekkersrol spelen inzake LGBTQI+-rechten. Dit vormt een pijler in het buitenlands beleid en de ontwikkelingssamenwerking van België. Ons land dient bij alle internationale contacten holebi- en transgenderrechten nadrukkelijk op de agenda te zetten. We zetten onze schouders onder een Europees Rainbow Fonds dat directe hulp levert aan de LGBTQI+-activisten in nood. De hele Europese Unie moet een voortrekkersrol spelen in de wereld inzake LGBTQI+-rechten. Indien een lidstaat LGBTQI+-rechten schendt moet de EU de juridische instrumenten hebben om hier harder tegen op te treden.
- 1095.** In veel partnerlanden van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking zijn er problemen met mensenrechten. Er is nood aan een sterk en duidelijk beleid ter verdediging van de mensenrechten in die landen. Het is belangrijk dat België aanwezig blijft om de lokale bevolking te ondersteunen, maar het is even belangrijk dat er een kritische dialoog gevoerd wordt met het partnerland.
- 1096.** We zetten een programma op ter bescherming van tijdelijke hervestiging van vervolgte mensenrechtenverdedigers in België, in de regio en/of het land van herkomst. Dat voorziet in materiële en psychologische ondersteuning voor deze mensen. Bovendien draagt het bij aan de opbouw van een netwerk waarop Belgische en niet-Belgische mensenrechtenverdedigers later een beroep kunnen doen.
- 1097.** We voeren een individueel sanctiemechanisme in voor zware mensenrechtenschendingen (Magnitsky-wet). Dit juridisch instrument stelt ons in staat gerichte sancties op te leggen aan personen en ondernemingen die verantwoordelijk worden geacht voor ernstige mensenrechtenschendingen waarvoor zij om politieke redenen of als gevolg van corrupte praktijken straffeloosheid genieten. Met die wetgeving kunnen bijvoorbeeld buitenlandse tegoeden van mensenrechtenschenders worden bevroren.

-
- 1098.** We moeten aandachtig zijn voor vormen van sportswashing waarbij landen en regimes waar mensenrechten en rechten van minderheden onder druk staan, hun reputatie proberen op te poetsen via de organisatie van grote internationale sportevenementen. We stellen daarom duidelijke richtlijnen op om het respect voor de fundamentele mensenrechten, en in het bijzonder de rechten van arbeiders, na te leven bij beslissingen over de toekenning van grote internationale sportevenementen. Die richtlijnen gelden voor iedereen die voor ons land mee beslist over de organisatie van grote sportevenementen.
- 1099.** We nemen een voortrekkersrol op in de internationale strijd tegen straffeloosheid en vervolging van oorlogsmisdaden, onder andere via steun aan het Internationaal Strafhof en VN-onderzoekscommissies.
- 1100.** Oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid zijn voorbeelden van misdaden die te vaak onbestraft blijven. We zorgen ervoor dat meer slachtoffers die de Belgische nationaliteit verkrijgen in België een klacht kunnen indienen tegen de daders van zulke misdaden.

7.1.4. Landen en regio's die onze bijzondere aandacht verdienen

In een snel veranderende wereld staan België en Europa voor een reeks complexe uitdagingen en strategische beslissingen. We gaan in op enkele van de belangrijkste kwesties die de komende jaren de aandacht zullen opeisen in het buitenlands beleid van België en Europa.

We blijven Oekraïne steunen. De aanval van Rusland op Oekraïne heeft de internationale veiligheidssituatie ingrijpend veranderd en onderstreept het belang van multilaterale samenwerking. België zal zich samen met de EU en NAVO blijvend inzetten om zo snel mogelijk een einde te maken aan de oorlog door het steunen van Oekraïne en zijn militaire noden, het aanhouden van de sancties en hulp bij de wederopbouw van het land.

Resoluties:

- 1101.** België engageert zich verder in de uitwerking van het 10-puntenvredesplan als basis voor toekomstige vredesbesprekingen, met onder andere de terugtrekking van Russische troepen, beëindiging van de vijandelijkheden en herstel van de volledige territoriale integriteit van Oekraïne.
- 1102.** We behouden en versterken de sancties die we ten aanzien van Rusland hebben genomen en werken zo snel als mogelijk alle vormen van omzeiling en sluiproutes weg. Ons land moet een voortrekkersrol spelen om de handel in Russische diamant wereldwijd volledig droog te leggen.

-
- 1103.** Langdurige humanitaire, militaire en infrastructurele steun aan Oekraïne vanuit het Westen is nodig. Ons land zal zijn deel blijven doen op dat vlak.
- 1104.** De onderhandelingen over het EU-lidmaatschap van Oekraïne moeten grondig en met de nodige spoed worden voortgezet. Dit gebeurt parallel aan de lopende toetredingsonderhandelingen met andere kandidaat-lidstaten. Van versnelde procedures of toegevingen op de voorwaarden van een goed functionerende democratie, de bestrijding van corruptie en de bescherming van minderheden kan geen sprake zijn. Zolang Oekraïne in oorlog verkeert, is EU-lidmaatschap niet aan de orde.
- 1105.** België speelt een voortrekkersrol in het onderzoek door het Internationaal Strafhof naar oorlogsmisdaden.
- 1106.** De heropbouw van Oekraïne na het conflict met Rusland vereist een gecoördineerde en alomvattende aanpak die gericht is op humanitaire hulp op korte termijn en wederopbouw op lange termijn. Ons land zal de nodige financiële en logistieke steun bieden en samen met de Europese partners bevroren Russische tegoeden hiervoor aanwenden.

Het Israëlisch-Palestijnse conflict. We veroordelen ten strengste de terroristische aanval van Hamas op 7 oktober 2023. Tegelijk heeft Israël de afgelopen jaren het conflict met de Palestijnen steeds verder op de spits gedreven en een systeem van apartheid geïnstalleerd. De uitbreiding van Israëlische nederzettingen van de laatste jaren is een zware schending van het internationale recht. En de reactie van Israël na de aanslagen van 7 oktober is disproportioneel en een schending van het humanitair oorlogsrecht.

Resoluties:

- 1107.** We eisen een onmiddellijk staakt-het-vuren, de onvoorwaardelijke vrijlating van alle gijzelaars en toegang voor humanitaire hulp in Gaza. Eens het geweld is gestopt, moet een vredesmacht de overgang naar Palestijns zelfbestuur mogelijk maken en de mensenrechten van zowel Israëlische en Palestijnse burgers beschermen.
- 1108.** België dient zijn steun te verlenen aan een onderzoek van het Internationaal Strafhof naar de gebeurtenissen op 7 oktober 2023 en de oorlog in Gaza die daarop volgde. Verantwoordelijken moeten gestraft worden.

-
- 1109.** België en Europa dienen hun differentiatiebeleid op te schalen en effectiever te maken, met onder andere de correcte etikettering van alle nederzettingenproducten, een Europees en/of nationaal importverbod op producten uit nederzettingen en een regelmatige update van de VN database van bedrijven die actief zijn in de Israëlische nederzettingen-industrie. Daarbovenop moeten er op Europees niveau economische sancties tegen Israël opgelegd worden op basis van schendingen van het internationaal humanitair recht.
- 1110.** We schorten de samenwerkingsverbanden met Israël zoals het Associatieakkoord op. We voeren een inreisverbod in voor alle Israëlische kolonisten die zich gevestigd hebben op Palestijns grondgebied (inclusief Oost-Jeruzalem) en verlenen steun aan NGO's die de bezetting en annexatie in kaart brengen.
- 1111.** Er moet een totaal wapenembargo komen vanuit België en met uitbreiding de gehele EU naar Israël.
- 1112.** We erkennen de Palestijnse staat, bij voorkeur samen met een groep like-minded landen in Europa en dringen aan op de onmiddellijke en onvoorwaardelijke heropstart van vredesonderhandelingen. Dit is een eerste noodzakelijke stap naar een duurzaam onderhandelde tweestatenoplossing, waarin ons land een voortrekkersrol moet spelen.

De relatie met China. Onze relatie tot China is één van de grootste uitdagingen voor ons buitenlands beleid in de komende decennia. De groeiende ambities van China op internationaal politiek vlak, hun ambivalente houding ten aanzien van de oorlog in Oekraïne, de problematische situatie van mensenrechten in onder andere Xinjiang en Hongkong en de dominantie van China als grootste producent van zeldzame aardmetalen, betekenen significante risico's op meerdere domeinen.

Resoluties:

- 1113.** We hebben nood aan een duidelijke China-strategie met concrete doelstellingen en maatregelen. Daarbij moeten we onze afhankelijkheid van China afbouwen en tegelijk blijven samenwerken om mondiale problemen zoals de klimaatopwarming aan te pakken.
- 1114.** Van het versterken van de economische banden in de vorm van een investerings- of handelsakkoord kan op dit moment geen sprake zijn.
- 1115.** Ons land dient een grondige doorlichting te doen op de aanwezigheid van Chinese actoren in onze kritieke infrastructuur (havens, energievoorziening, informatiesystemen,...).

Betrekkingen met Afrika. Op het gebied van veiligheid, migratie en handel zal het Afrikaanse continent alleen maar belangrijker worden. Een goed partnerschap tussen België, de EU en Afrika is van groot belang.

Resoluties:

- 1116.** We versterken onze samenwerking met de landen op het Afrikaanse continent op basis van gelijkwaardigheid en gemeenschappelijke doelstellingen. We ondersteunen concrete acties binnen het kader van dekoloniseringsprocessen.
- 1117.** Via onze Belgische ontwikkelingssamenwerking en met de Europese Global Gateway bieden wij Afrikaanse landen een alternatief voor het geostrategisch opportunisme van Rusland en China. Daarmee worden de meest urgente mondiale uitdagingen aangepakt: de strijd tegen sociale ongelijkheid, de klimaatverandering, de verbetering van de gezondheidssystemen, de versterking van het concurrentievermogen en de beveiliging van mondiale toeleveringsketens.
- 1118.** Gerichte investeringen en duurzame handels- en thematische akkoorden moeten Afrikaanse landen helpen hun eigen doelstelling op het gebied van economische, sociale en ecologische ontwikkeling te bereiken.

De Sahelregio. Deze regio zit in een onstabiele situatie waarin verschillende crisissituaties samenvloeien: onveiligheid en instabiliteit in de samenleving, ernstige armoede, ongelijke toegang tot basisvoorzieningen, demografische druk, gebrekkig bestuur, verstoorde democratie en de gevolgen van klimaatverandering.

Resoluties:

- 1119.** We herevalueren de strategie van België voor de Sahelregio in het licht van de nieuwe ontwikkelingen die vanuit migratie- en veiligheidsperspectief onze grootste aandacht verdienen.
- 1120.** De comprehensive approach of 3D-aanpak (development, diplomacy, defence) moeten we verder uitbouwen als we een dam willen opwerpen tegen terrorisme in de regio.

Betrekkingen met Zuid-Amerika. In het kader van strategische autonomie en het aangaan van partnerschappen is Zuid-Amerika een regio die voor de Europese Unie sterk aan belang heeft gewonnen. Het is een regio die ons kansen biedt voor nauwere economische samenwerking, onze geopolitieke invloed kan vergroten en openstaat voor samenwerking op basis van gemeenschappelijke waarden van democratie, mensenrechten en duurzame ontwikkeling.

Resolutie:

- 1121.** Ons doel blijft een ambitieus, duurzaam handelsakkoord af te sluiten met de regio die deze doelstellingen in praktijk brengt.

Vluchtelingenbescherming in de regio van herkomst. Een goed internationaal- en migratiebeleid begint bij het ondersteunen van mensen zodra ze op de vlucht slaan, niet pas als ze in België aankomen. Om mensen zo snel mogelijk veiligheid en zekerheid te bieden en te vermijden dat ze moeten doorvluchten, investeren we sterk in bescherming in de regio.

Resoluties:

- 1122.** Om dat te realiseren zorgen we voor een bescherming-in-de-regio-fonds zodat de financiering van de vluchtelingenbescherming in de regio verzekerd is. Daarbij focussen we op projecten die zelf door vluchtelingenorganisaties geleid worden en die vluchtelingen nauw betrekken in de opmaak en uitvoering van projecten.
- 1123.** In landen die meer verblijfs- en werkvergunningen geven aan vluchtelingen en hen niet gedwongen uitwijzen, verhogen we de Europese steun aan lokale gastgemeenschappen.
- 1124.** We investeren in het middenveld dat zich inzet voor de rechten van de mensen op de vlucht in deze regio, zodat zij lokaal een drijvende kracht blijven.
- 1125.** Op internationaal niveau spelen we een pioniersrol in de bescherming van vluchtelingen, via echte vluchtelingendiplomatie, waarbij we onze diensten van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking versterken, net zoals de diplomatieke posten in de regio's waar grote aantallen vluchtelingen leven. We zorgen dat vluchtelingen hierin een centrale plaats krijgen: ze moeten een plek rond de tafel krijgen waar beslissingen over hun toekomst genomen worden. In Belgische context ijveren we voor participatie van vluchtelingen in de wetenschappelijke raad voor migratie.

Dienstverlening aan Belgen in het buitenland: We zorgen voor een toegankelijke en kwaliteitsvolle consulaire dienstverlening aan Belgen in het buitenland. Goede consulaire diensten zijn belangrijk om de belangen van Belgen in het buitenland te behartigen, internationale uitwisselingen te bevorderen en migratiestromen te beheren.

7.2. EUROPESE UNIE: EERST VERDIEPEN, DAN VERBREDEN

De coronacrisis en de oorlog in Oekraïne hebben het belang van de Europese Unie nog eens heel duidelijk gemaakt voor iedereen. Europese solidariteit en samenwerking waren onmisbaar om het virus te bestrijden en de economie opnieuw aan te zwengelen. Afstemming tussen de lidstaten heeft er ook voor gezorgd dat we in sneltempo sancties tegen Rusland namen en Oekraïne van militaire steun konden voorzien.

De Europese Unie is meer dan de optelsom van de individuele lidstaten. Europa is onze belangrijkste stem in de wereld en kan onze Belgische belangen en fundamentele waarden in het buitenland op de beste manier verdedigen. Sommige uitdagingen zijn simpelweg te groot om op nationaal niveau het hoofd te bieden. Dat is niet alleen zo bij pandemieën en oorlog maar ook op vlak van klimaat, migratie, ecologie, economie, fiscaliteit en de bescherming van democratie en mensenrechten. Vooruit is dan ook voorstander van het verder versterken van de slagkracht van de Europese Unie. Het is tijd om een volgende stap in onze Europese integratie te zetten.

De stabiliteit, veiligheid en vooruitgang die de Europese Unie de lidstaten biedt, is aantrekkelijk voor tal van landen aan onze buitengrenzen. Toch moeten we, voor we nieuwe landen laten toetreden, eerst een aantal constructiefouten in de werking van de Europese Unie rechtzetten. Institutionele en budgettaire hervormingen zijn nodig om de EU efficiënt te laten functioneren in een nieuwe geopolitieke omgeving. En om de Unie voor te bereiden op een nieuwe uitbreidingsronde. Om die constructiefouten recht te zetten, is een verdragsherziening onvermijdelijk. Zo'n herziening is meteen een kans om de werking van de Europese Unie efficiënter, transparanter en democratischer te maken.

Resoluties:

- 1126.** Voor een nieuwe uitbreidingsronde kan plaatsvinden, moet eerst werk gemaakt worden van interne hervormingen om de slagkracht van de Europese Unie te vergroten. Bij toekomstige toetredingen moet ook rekening worden gehouden met het vermogen van de Unie om nieuwe lidstaten op te nemen en te integreren in het geheel.
- 1127.** De Europese Unie slaagt er te weinig in om naar buiten toe met één stem te spreken en een krachtadig buitenlands beleid te voeren. Dat is ook logisch: elke lidstaat heeft een veto in de Raad die stemt over dit beleidsterrein. Aan die toestand maken we een einde: we voeren een stemming met gekwalificeerde meerderheid in op het terrein van het buitenlands beleid van de Europese Unie. Daarbij versterken we ook de rol van de Hoge Vertegenwoordiger voor het Buitenlands Beleid.

-
- 1128.** Ook de besluitvorming over fiscale dossiers in de Raad, laten we op basis van gekwalificeerde meerderheid verlopen en niet langer met unanimititeit.
- 1129.** Om een antwoord te kunnen bieden op de nieuwe uitdagingen en om de klimaat- en digitale transitie te kunnen ondersteunen, moet de Europese begroting - het Meerjarig Financieel Kader - over voldoende middelen beschikken. We voorzien meer eigen middelen voor de Europese Unie, bijvoorbeeld via (een deel van) de opbrengsten uit een financiële transactietaks, zodat de Europese begroting minder afhankelijk wordt van bijdragen van de lidstaten. We garanderen ook het permanent recht van de Europese Unie om eigen obligaties te verkopen.
- 1130.** We geven het Europees Parlement een eigen initiatiefrecht voor wetgeving. Zo kunnen voorstellen voor Europese wetten zowel vanuit de Europese Commissie als vanuit het parlement komen.
- 1131.** We beperken de Europese Commissie tot maximaal 15 leden, die volgens rotatie onder de lidstaten worden aangesteld.
- 1132.** We ijveren voor een Europese grondwet die de waarden en basisprincipes van de Europese Unie en haar lidstaten in een plechtig en juridisch bindend document verankert.
- 1133.** De Europese Commissie moet nieuwe instrumenten krijgen om sancties tegen lidstaten te treffen die de geldende basisprincipes niet respecteren. De huidige 'Artikel 7 procedure' (een procedure om regeringen ter verantwoording te roepen van wie hun acties een bedreiging vormen voor de rechtsstaat, de mensenrechten en de democratische beginselen van de EU), moet worden hervormd zodat alle principes en waarden van de Europese Unie afgedwongen kunnen worden. Als ultieme sanctie moeten Commissie, Parlement en Raad gezamenlijk kunnen beslissen een land uit de Europese Unie te zetten.
- 1134.** We versterken de betrokkenheid van onze nationale en regionale parlementen bij de Europese besluitvorming. Naar het voorbeeld van Nederland voeren we een parlementair behandelvoorbehoud in voor Europese dossiers. Dat voorbehoud betekent dat het parlement de regering kan vragen pas een standpunt in te nemen nadat het een debat met de regering heeft gevoerd. Een hervorming van het Adviescomité voor Europese Aangelegenheden is daarvoor noodzakelijk.
- 1135.** Een vast lid van de Belgische regering wordt bevoegd voor Europese Zaken en coördineert het Belgisch beleid op het gebied van Europese samenwerking.

-
- 1136.** We versterken de Europese democratie met transnationale kieslijsten, een rechtstreeks verkozen Commissievoorzitter en volwaardige gedeelde bevoegdheid voor Raad én Parlement. Dat zijn drie maatregelen die de Europese democratische legitimiteit drastisch verhogen.
- 1137.** We pleiten voor een ambitieus Europees stedelijk beleid, met een nauwere betrokkenheid van lokale overheden en een betere integratie en coördinatie van stedelijke kwesties op Europees niveau, het aannemen van Europese regelgeving die voor steden gunstiger is en het toegankelijker maken van Europese financiering voor steden en gemeenten.
- 1138.** Sinds de Europese Pijler van Sociale Rechten zijn op verschillende niveaus belangrijke maatregelen genomen om de sociale dimensie van de EU te versterken. Nu is het tijd om een gezamenlijke inspanning te doen, met betrokkenheid van alle bestuursniveaus, de sociale partners en andere actoren, om de beginselen van de pijler volledig uit te voeren in de vorm van concrete maatregelen zoals een sterke sociale bescherming, betaalbare zorg, deftige lonen en pensioenen in de hele Europese Unie. We bereiden de herziening van het actieplan Europese Pijler van Sociale Rechten voor met de betrokkenheid van alle bestuursniveaus, de sociale partners...

7.3. INTERNATIONALE SOLIDARITEIT IS GEZOND VERSTAND

De context waarin we die internationale solidariteit vormgeven is de afgelopen jaren ingrijpend veranderd. De tijd van de klassieke ontwikkelingssamenwerking lijkt voorgoed voorbij. De uitdagingen waar we voor staan, zijn mondiaal: oorlogen, stijgende ongelijkheid, klimaatverandering en natuurrampen, grote migratiestromen,... De noodzaak aan internationale solidariteit is nog nooit zo acuut geweest als vandaag. Want wij zijn pas veilig en vrij hier, als ook de rest van de wereld veilig en vrij is.

België moet zijn internationale solidariteit blijven inzetten om de minst ontwikkelde landen te helpen. Niet door aan liefdadigheid te doen, maar door hen bij te staan in het uitbouwen van een sterke welvaartsstaat gebaseerd op een sterke economie die mensen een springplank biedt naar een beter leven. Voor Vooruit is internationale solidariteit een middel om armoede en ongelijkheden aan te pakken en om mensen in andere delen van de wereld weerbaar te maken en een betere toekomst te geven. Dat is ook goed voor ons land. Daarvoor is samenwerking nodig met overheden en middenveldorganisaties die helpen gezondheidszorg, sociale bescherming, waardig werk, voedselzekerheid en goed onderwijs uit te bouwen. Dat zijn immers grondvoorwaarden voor de ontwikkeling van een land.

Ondertussen gaat de klimaatopwarming door en dat voelen we zowat overal. Een recente studie toonde aan dat tegen het einde van de eeuw één persoon op drie op een plek zal wonen die niet meer leefbaar is door de hitte. Er is dringend een sterker antwoord nodig om die klimaatopwarming tegen te gaan. Tijdens de klimaatconferentie in Montreal in 2009 werd een wereldwijd engagement aangegaan om per jaar 100 miljard dollar te mobiliseren voor de strijd tegen klimaatopwarming. Ook België moet daarin zijn deel doen. Aangezien op federaal niveau de klimaatfinanciering vooral komt van het budget internationale solidariteit, zullen de inspanningen ook hier groter moeten worden.

Klimaatopwarming is naast bevolkingsgroei en oorlog een motor voor migratiestromen. Veel van de landen in Afrika waar de bevolking het snelst groeit zijn landen die in de zone liggen waar de klimaatopwarming het hardst zal toeslaan, maar ook in regio's als de Sahel, die ten prooi vallen aan terrorisme en interne conflicten. De migratiestromen zullen dus naar alle verwachtingen nog groter worden dan ze nu al zijn. We kunnen hier de ogen niet voor sluiten.

De COVID-19 crisis heeft in de afgelopen jaren de noodzaak aan internationale solidariteit nog eens extra blootgelegd. Ongelijke toegang tot een vaccin stond een snel globaal herstel in de weg. Terwijl meer dan de helft van de bevolking van hoge-inkomenslanden al volledig was gevaccineerd, was dat in lage-inkomenslanden minder dan 2%. Het is onze overtuiging dat ten tijde van een pandemie, geneesmiddelen en vaccins voor iedereen toegankelijk moeten zijn, en gezien moeten worden als een globaal publiek goed.

Resoluties:

- 1139.** We zullen meer dan ooit investeren in internationale solidariteit. Wij willen daarom een ambitieus en realistisch groeipad dat ernaar streeft ons engagement voor de 0,7 procent van het BNI te realiseren.
- 1140.** We steunen initiatieven die burgers informeren en inzicht verschaffen over het belang van internationale solidariteit en verenigingen die zich inzetten voor internationale solidariteit.
- 1141.** We zetten ons in om de opgelopen achterstand op het vlak van de doelstellingen van de 'Agenda 2030' in te halen en gaan volop voor een ambitieuze gedragen opvolger voor de duurzame ontwikkelingsdoelen.
- 1142.** Om de welvaartsstaat in onze partnerlanden zo goed mogelijk op te bouwen, zetten we in op de fundamenteën van een sterke welvaartsstaat: gezondheidszorg, onderwijs en de civiele maatschappij.

-
- 1143.** Toegang tot gezondheidszorg is essentieel om mensen in staat te stellen hun levenskansen te kunnen grijpen en de levensstandaard van de hele bevolking te verbeteren. De centrale doelstelling is meer universele toegang tot, en betere kwaliteit van die gezondheidszorg.
- 1144.** We verbeteren de toegang tot geneesmiddelen voor landen in het Globale Zuiden door in te zetten op eigen lokale productie. We zorgen ervoor dat patenten niet in de weg staan van een eerlijke toegang tot geneesmiddelen en vaccins. We volgen de visie van ‘Universal Health Coverage’ die gericht is op de versterking van door de overheid gefinancierde én verstrekte gezondheidszorg.
- 1145.** Zonder aanpak van de schuldenproblematiek kunnen partnerlanden geen sterke welvaartsstaat uitbouwen. We pleiten voor een hervorming van de internationale architectuur voor de afwikkeling van schulden, te beginnen met het Common Framework van de G20 dat op dit moment niet efficiënt werkt. We pleiten eveneens voor een raamwerk voor schuldherstructurering binnen de VN waarin alle crediteurs (in het bijzonder ook de private crediteurs) betrokken zijn en we ijveren voor de Belgische wet aasgierfondsen op internationaal niveau. Op Belgisch niveau willen we een duidelijk kader voor reële schuldkwijtschelding om debt-for-development swaps uit te voeren.
- 1146.** We investeren in seksuele en reproductieve gezondheid en rechten. Zo zorgen we ervoor dat meisjes en vrouwen kunnen kiezen of en wanneer ze een familie starten, en het risico op HIV-besmetting te verkleinen.
- 1147.** Gendergelijkheid, en meer specifiek de rechten van vrouwen en meisjes, staan centraal in ons buitenlands- en ontwikkelingsbeleid. In overeenstemming met resolutie 1325 van de VN-Veiligheidsraad over vrouwen, vrede en veiligheid, moet België de deelname van vrouwen aan vredesonderhandelingen en vredesopbouw blijven bevorderen, met de nadruk op het veiligstellen van de rechten van vrouwen en meisjes in vredesprocessen. We besteden ook extra aandacht aan de rol die vrouwen spelen in de landbouw en voedselproductie in het Globale Zuiden.
- 1148.** We verhogen de budgetten voor klimaatfinanciering en focussen op mitigatie en adaptatie om de gevolgen van de klimaatopwarming op de minst ontwikkelde landen zo beperkt mogelijk te houden. We besteden ook meer aandacht aan de transitie naar duurzame voedselsystemen (agro-ecologie) om de grondoorzaken van honger aan te pakken.

-
- 1149.** We maken van migratie een transversaal thema in onze internationale solidariteit. We besteden meer aandacht en middelen aan humanitaire hulp en opvang in de regio's waar zich conflicten voordoen. Via circulaire migratie kunnen we knelpuntberoepen in eigen land invullen en verwerven migranten een inkomen en nieuwe kennis, die ze na een bepaalde periode weer mee naar het thuisland nemen. Dankzij die circulaire migratie blijft de herkomstlanden een braindrain bespaard en komen er via remittances (overmaking van geld verdiend in ons land) inkomsten het land binnen.
- 1150.** Ook in het Globale Zuiden moeten multinationals hun eerlijk deel bijdragen. Daarom steunen we het streven naar een inclusieve en effectieve internationale belasting-samenwerking, binnen het kader van de Verenigde Naties.
- 1151.** De toepassing van de 4 pijlers van de Waardig Werk Agenda blijft een prioriteit van het Belgische beleid: het creëren van waardige jobs en duurzame bestaansmiddelen, het respecteren en versterken van arbeidsrechten, ontwikkeling van sociale bescherming en bevordering van de sociale dialoog, aandacht voor gender en milieu. In lijn met de Agenda Waardig Werk van de ILO zal België op internationale fora gangmaker blijven om deze rechtvaardigheidsagenda te bepleiten.
- 1152.** Vooruit verankert het mechanisme van de Rechtvaardige transitie als een hoeksteen van haar binnenlands én buitenlands beleid, als onmisbaar instrument om de transitie naar een klimaatneutrale economie rechtvaardig te laten verlopen, zodat niemand aan zijn lot wordt overgelaten. Met als ultiem doel om de uitdagingen voor een inclusieve klimaattransitie ook op het vlak van werkgelegenheid, sociaal beleid, reskilling en economie aan te pakken.
- 1153.** Wij hebben de Global Accelerator on Jobs and Social Protection for Just Transitions mee gelanceerd en willen dit instrument nu verder uitbreiden om 4 miljard mensen toegang te geven tot sociale bescherming en waardige jobs.
- 1154.** Als we echt verder willen gaan dan klassieke ontwikkelingssamenwerking, hebben we een minister nodig die een coherent internationaal beleid kan ontwikkelen rond mensenrechten, internationale solidariteit en een geostrategische diplomatie. We pleiten daarom voor een Minister van Buitenlandse Zaken én Internationale Solidariteit.

7.4. EERLIJKE EN GECONTROLEERDE MIGRATIE ALS WIN-WIN

Een belangrijke internationale kwestie is migratie. Migratie is van alle tijden, maar ongecontroleerde migratie is voor niemand goed. Daarom wil Vooruit de stilstand doorbreken en werk maken van een strikt gecontroleerd en humaan asiel- en migratiebeleid.

Het begint allemaal in de regio van herkomst. Vluchtelingen moeten zo snel mogelijk bescherming krijgen, dicht bij huis, zodat ze niet moeten doorvluchten. Dat wil niet zeggen dat we de lasten afschuiven op de buurlanden, maar net dat we mee investeren in deze regio's zodat mensen snel veilig en geholpen zijn. Daarnaast doen we ook ons deel hier. Dat wil zeggen dat we in België erkende vluchtelingen goed opvangen, hen snel inburgeren en meer kansen geven op een goed leven. Hoe? Door hen snel de taal te leren, hen snel aan het werk te helpen en hen snel volwaardig - als gelijken - op te nemen in onze samenleving. Dat lukt alleen als we ons asielsysteem goed organiseren en kordaat zijn met mensen die geen recht hebben op asiel: zij moeten terugkeren. Het ene gaat niet zonder het andere. Willen we goed zijn, dan moeten we strikt zijn. Want we kunnen gewoon niet iedereen die bij ons aanklopt deftig opvangen en een goed leven aanbieden. Dat is praktisch onmogelijk.

Migratie gaat natuurlijk ook over veel meer dan enkel de vluchtelingen die omwille van oorlog en geweld vertrekken. Het grootste deel van de migranten die in België aankomen, doen dat omdat ze hier komen werken. Maar ook op dat vlak zijn we de controle kwijt. Concreet betekent dit dat we ook arbeidsmigratie opnieuw in handen moeten nemen. Vandaag zorgt arbeidsmigratie te vaak voor sociale dumping en economische uitbuiting. Willen we migratie onder controle krijgen, dan is een eerlijke arbeidsmarkt een belangrijk deel van de oplossing: geen uitbuiting en oneerlijke concurrentie die lonen drukken en de arbeidsmarkt kapot maken. De bedoeling is dat wie naar hier komt ook een goed leven opbouwt en bijdraagt aan de welvaartsstaat. Integratie is dus onze absolute prioriteit.

Vandaag draait ons migratiesysteem vaak vierkant en iedereen is daarvan het slachtoffer. Ten eerste de mensen die hier aankloppen zelf. Mensen die recht hebben op bescherming moeten nu veel te lang op erkenning en integratie wachten. Maar ook mensen die geen recht hebben op asiel: zij verdwijnen vaak na lang wachten op een beslissing in de illegaliteit. Ook de mensen die hier legaal komen werken, komen te vaak in situaties van uitbuiting terecht. In de tweede plaats is de hele samenleving slachtoffer. Zij wordt geconfronteerd met de wanorde die gepaard gaat met een ongecontroleerd migratiesysteem. Die wanorde ondergraaft het draagvlak voor de solidariteit, die nodig is voor de uitbouw van een sterke welvaartsstaat.

Als we een sterke welvaartsstaat willen, is een asiel-, migratie- en integratiesysteem dat goed en gecontroleerd werkt, essentieel. Daarom is het voor Vooruit hoog tijd om weer greep te krijgen op asiel en migratie.

7.4.1. Een robuust Europees en Belgisch asielbeleid

Om het migratiebeleid weer op de rails te krijgen, zullen we op verschillende niveaus moeten werken. We zullen de internationale ongelijkheid moeten aanpakken, het zwakke Europese systeem versterken, en tenslotte het trage en gebrekkige Belgische systeem efficiënter doen draaien.

Op internationaal niveau weten we wat migratie drijft. Mensen vluchten voor oorlog of vervolging in eigen land of vertrekken vanwege extreme armoede of klimaatverandering. Sommige mensen hopen ook gewoon op een beter leven bij ons. België is immers veilig, welvarend en heeft een sterke welvaartsstaat. Het is dus de ongelijke verdeling van welvaart, vrijheid en veiligheid in de wereld die mensen in beweging brengt om hun eigen land te verlaten en op zoek te gaan naar een beter bestaan. Het is duidelijk dat de beste bescherming, bescherming in eigen regio is. De grootste conflictregio's ter wereld vangen dan ook de meeste mensen op. We moeten solidair zijn met die buurlanden zodat ze ervoor kunnen zorgen dat mensen daar al goede opvang en bescherming kunnen vinden.

Daarom blijven wij een grote voorvechter van internationale solidariteit. Alleen zo pakken we de echte oorzaken van migratie aan. Internationale solidariteit is strijd voeren voor een eerlijk internationaal handels- en fiscaal systeem maar ook tegen de klimaatcrisis. Het is investeren in armere landen om hen economisch te versterken. Het is het ondersteunen van de opbouw van democratische welvaartsstaten die sociale basisvoorzieningen aanbieden aan hun bevolking, zoals gezondheidszorg en onderwijs. Zo hebben mensen minder reden om hun land te verlaten. En daar hebben zowel zij als wij baat bij.

Het tweede niveau waar we dringend moeten ingrijpen is op vlak van het rommelige en zwakke, Europese asielbeleid. Ten eerste ontbreekt een ambitieuze Europese strategie voor bescherming in de regio van herkomst - waardoor er geen duurzame oplossingen zijn voor vluchtelingen in die regio. Mensen die zonder perspectief op een beter leven vastzitten in tentenkampen vluchten door naar Europa. Daardoor komen landen aan de Europese buitengrenzen (zoals Griekenland en Italië) onder enorme druk te staan. Zij krijgen duizenden asielzoekers en migranten te verwerken, die soms heel plots en in grote aantallen aankomen. De controle en registratie kan niet altijd volgen en de mensen reizen dan gewoon verder naar andere EU-landen. Ze gaan meestal op zoek naar plaatsen waar al een netwerk van landgenoten bestaat, plaatsen waar ze verwachten snel een beschermingsstatuut te krijgen of gewoon plaatsen waar mensensmokkelaars beweren dat het goed is om te leven en te werken.

Dat zorgt ervoor dat de landen die migranten het aantrekkelijkst lijken, een onevenredig groot aantal asielaanvragen te verwerken krijgen. België is zo'n land. Afgelopen jaar hoorden we bij de Europese landen die het meeste asielzoekers per inwoner opvingen. Het gevolg is natuurlijk dat ons systeem overbelast raakt. De procedures duren te lang, mensen hebben geen dak boven het hoofd en slapen op straat: chaos alom. Ook al hebben we in vergelijking met andere EU-landen erg veel opvangplaatsen en sterke asieldiensten, het is niet genoeg. De inspanningen moeten EU-wijd zijn: een eerlijke en evenwichtige verdeling van asielzoekers over de landen van de Europese Unie is wat we nodig hebben.

Een derde groot mankement in het asielsysteem is dat mensen die een negatieve beslissing krijgen en dus geen recht hebben om te blijven, vaak niet terugkeren naar hun land van herkomst. Heel veel mensen blijven dus in ons land zonder papieren. Wat doen ze daarna? Velen wonen en werken hier illegaal met een ernstig risico op uitbuiting. Zo ontstond een grote groep onbeschermd illegale arbeidskrachten die veel goedkoper zijn dan wettige arbeidskrachten. Dat zorgt natuurlijk voor oneerlijke concurrentie op de arbeidsmarkt. Andere afgewezen asielzoekers blijven niet in België maar trekken door naar een ander land in de hoop daar wél papieren te krijgen. Dat laatste is niet eens uitgesloten aangezien alle EU-landen hun eigen wetten en procedures hebben.

Ook de Europese Unie heeft haar verantwoordelijkheid voor het falende terugkeerbeleid. Zij klopt niet hard genoeg op tafel tegenover de landen die weigeren hun illegaal verblijvende onderdanen terug te nemen. Nochtans profiteren veel van die landen wel van allerlei Europese voordelen. Dat is een hefboom die we moeten gebruiken. We moeten met deze landen onderhandelen als één Europees machtsblok: wie wil delen in de voordelen van goede handelsakkoorden en visumvrij reizen, kan dat niet zonder ook mensen die hier irregulier verblijven, terug te nemen. Je deel krijgen, je deel doen.

Tenslotte loopt ook het asielsysteem in België helemaal vast. Trage procedures zorgen ervoor dat mensen erg lang in de opvang blijven, waardoor ontzettend veel opvangplaatsen nodig zijn. Mensen die jaren in België zijn voor ze een beslissing krijgen, zijn ook veel moeilijker om terug te sturen naar hun land van herkomst. Een gebrek aan aanklampende terugkeer en aan data over wie in ons land verblijft zorgt er dan weer voor dat dat terugkeren helemaal een utopie wordt. Dat moet anders.

Het is een enorme uitdaging om die verschillende systeemfouten recht te trekken. Voor een complex probleem als migratie bestaat geen simpele oplossing. Maar er bestaan wel oplossingen. En die moeten er snél komen, want de stilstand heeft lang genoeg geduurd. Wij willen met Vooruit migratie eindelijk onder controle brengen. En eens migratie goed georganiseerd is, zal iedereen daar baat bij hebben. Zowel de mensen die hierheen komen als onze hele samenleving. Van eerlijke en goed gecontroleerde migratie kunnen we een win-win maken.

Resoluties:

- 1155.** We organiseren een daadkrachtig Europees asielbeleid. Dat begint bij investeringen die zorgen voor veiligheid, stabiliteit en gelijkheid in de regio's van herkomst. Het bestaat bovendien uit een ambitieus plan om samen te werken met andere landen, om tot echte bescherming in de regio te komen, om goede terugkeerakkoorden te sluiten en een win-win strategie te ontwikkelen voor legale migratie.
- 1156.** Bescherming in de regio wil zeggen dat we investeren zodat vluchtelingen in de regio van herkomst kunnen rekenen op gezondheidszorg, onderwijs, werk en een eerlijk asielsysteem. Om de druk in deze landen te verlichten, ondersteunen we ze niet alleen financieel, maar zetten we ook een transparant hervestigingsbeleid op.
- 1157.** Terugkeerakkoorden onderhandelen we op Europees niveau. Irregulier verblijvende onderdanen terugnemen, wordt de voorwaarde om van legale migratiekanalen gebruik te kunnen maken: geen arbeids- of studiemigratie en geen visumvrijstellingen meer als niet wordt meegewerkt met terugkeer. Ook omvattende handelsakkoorden zetten we in als hefboom voor terugkeerverdragen.
- 1158.** Een goede controle aan de buitengrenzen zorgt ervoor dat mensen meteen de juiste hulp krijgen en de juiste procedure kunnen volgen. Ook aan de buitengrenzen is het respecteren van mensenrechten, inclusief het recht om asiel aan te vragen, van bijzonder groot belang. Pushbacks die mensen het recht ontzeggen om asiel aan te vragen kunnen niet.
- 1159.** In Europa zelf zorgen we voor een eengemaakte Europese asielprocedure en voor verplichte solidariteit tussen de lidstaten. Het VN vluchtelingenverdrag en de toepasselijke mensenrechtenverdragen worden daarbij gerespecteerd.
- 1160.** Nadat asielzoekers aan de buitengrenzen de Europese procedure door het Europees asielagentschap doorlopen hebben, worden de erkende vluchtelingen over heel de Unie evenredig gespreid. De toewijzing aan een lidstaat gebeurt op basis van het individuele profiel, de mogelijke band tussen de vluchteling en de lidstaat, talenkennis, familie, netwerk en eventuele kwetsbaarheid van de vluchteling (zeker als het om een kind gaat), zodat het proces van integratie zo goed en snel mogelijk kan beginnen. Mensen die afgewezen worden kunnen geen nieuwe aanvraag starten in andere lidstaten. Zo stopt de praktijk dat mensen doortrekken van lidstaat naar lidstaat en verdwijnen mensen niet in de illegaliteit.

-
- 1161.** In afwachting daarvan zoeken we oplossingen in eigen land. We vereenvoudigen en versnellen de asielprocedure: alle beslissingen komen samen in één versterkte dienst.
- 1162.** Deze nieuwe dienst waarborgt nog steeds de onafhankelijkheid van de beslissingen inzake internationale bescherming. Zij zorgt er bovendien voor dat ook de andere humanitaire vormen van bescherming grondig worden onderzocht op basis van hetzelfde dossier. Zo verhelpen we de huidige situatie waarin een wirwar van procedures bij verschillende diensten tot vertragingen leidt.
- 1163.** De asiel- en migratiediensten hervormen we grondig. Er komt één overkoepelende cel, die de hele migratieketen secuur monitort en flexibel inspeelt op de veranderende noden. Een cel die ook plannen voor de toekomst maakt, om schokken in de keten zo goed mogelijk te anticiperen en op te vangen.
- 1164.** We creëren een aparte dienst ter bescherming van niet-begeleide minderjarigen op de vlucht, om zo het huidige probleem van de versnippering over verschillende beleidsdomeinen heen, tegen te gaan. We integreren de Dienst Voogdij in deze dienst.
- 1165.** Verder beschermen we kinderen op de vlucht beter door in te zetten op een warm onthaal, continuïteit in de opvolging en uitbreiding van hun netwerk. Dat doen we onder andere door de onmiddellijke aanstelling van een gespecialiseerde voogd voor iedere jongere mogelijk te maken. Daarnaast zorgen we voor een nationaal protocol om verdwijningen van kinderen en jongeren te bestrijden. De samenwerking met jeugdhulp wordt versterkt, zodat jongeren gepaste hulp kunnen krijgen.
- 1166.** Om de procedure meteen vlot van start te laten gaan, richten we drie nieuwe aanmeldcentra op. Hierin zijn alle diensten verzameld, zodat iedereen meteen naar de juiste procedure en de gepaste opvang doorverwezen wordt. Die drie centra zorgen ook voor een spreiding van de aankomsten doorheen het hele land en zorgen voor de nodige flexibiliteit als één van de centra overbelast dreigt te geraken.
- 1167.** We doen geen beslissingen van Europese buurlanden over, maar respecteren hun terugkeerbeslissingen. We versnellen de procedure voor mensen uit veilige landen: asiel is voorbehouden aan mensen die bescherming nodig hebben. Op deze manier is er voldoende opvang voor mensen in de asielprocedure.
- 1168.** De opvang wordt aangevuld met verschillende uitstroomprojecten. Zo voeren we naar Nederlands voorbeeld Take Care B&B in, waarbij gastvrije gezinnen erkende vluchtelingen die de opvang moeten verlaten, een tijdje opvangen en hen helpen bij de zoektocht naar een eigen woning en integratie in de samenleving.

-
- 1169.** Negatieve beslissingen moeten daadwerkelijk uitgevoerd worden. Als mensen na een negatieve beslissing gewoon blijven, heeft de beslissing in de asielprocedure geen enkele zin. Integendeel: zo creëren we zelf illegaliteit en ondergraven we het hele asielsysteem. Zonder stevige terugkeer moedigen we mensen bovendien aan om via illegale circuits en gevaarlijke overtochten naar hier te komen. Ook om die reden is een kordaat terugkeerbeleid onmisbaar.
- 1170.** We werken aan een consequent en aanklampend terugkeerbeleid. We laten mensen niet van de radar verdwijnen en volgen iedereen die moet terugkeren, intensief op. Wie meewerkt met zijn terugkeer kan, zolang de terugkeer niet kan worden uitgevoerd, hier werken. Dit moet ervoor zorgen dat negatieve beslissingen echt leiden tot terugkeer: vrijwillig als het kan, gedwongen als het moet.
- 1171.** We houden nauwgezet bij wie het land moet verlaten, en kruisen deze informatie met alle beschikbare informatie van onder andere justitie en de veiligheidsdiensten. De terugkeer van mensen die een gevaar vormen voor de openbare orde is prioritair.
- 1172.** We investeren in aangepaste terugkeerbegeleiding voor mensen in onwettig verblijf, waaronder ook gezinnen met kinderen, om zo tot duurzame oplossingen (waaronder terugkeer) te komen. Zo'n aangepaste begeleiding kan ook op een alternatieve manier gebeuren via het middenveld. We zetten de pilootprojecten die al lopen verder en bouwen ze verder uit.
- 1173.** Woonstbetredingen en detentie kunnen het sluitstuk zijn van een terugkeertraject als blijkt dat iemand niet bereid is tot vrijwillige terugkeer. Dat moet gebeuren onder controle van een rechter, bij voorkeur de raad voor vreemdelingenbetwistingen, die kan nagaan of het hele terugkeertraject correct werd doorlopen en iemand al dan niet aan zijn medewerkingsplicht voldeed. Een woonstbetreding kan enkel gebeuren na machtiging door een rechter, die voor en na de woonstbetreding toeziet op naleving van de fundamentele rechten. Hij oefent ook een legitimiteits- en proportionaliteitscontrole uit op detentie.
- 1174.** We richten een wetenschappelijke raad voor migratie op naar Nederlands voorbeeld, die het asiel, migratie- en terugkeerbeleid permanent monitort zodat het tot onderbouwde suggesties voor beleidsverbetering kan komen. Een goed migratiebeleid is gebaseerd op feiten. De reeds opgebouwde expertise, zoals die bestaat bij Myria, moet hierbij ten volle benut worden.

7.4.2. Strijd tegen uitbuiting en mensenhandel

Een bijzonder groot pijnpunt in het migratiebeleid, naast het vastlopen van het asielsysteem, is de aantrekkingskracht die de grote illegale arbeidsmarkt hier uitoefent. Het is bij ons gewoon te makkelijk voor werkgevers met slechte intenties om mensen zonder papieren aan het werk te stellen. Vaak werken dat soort malafide werkgevers samen met mensensmokkelaars: de smokkelaars leveren migranten rechtstreeks af bij die werkgevers. Dat systeem van illegale tewerkstelling is een vorm van moderne slavernij.

Het is een vicieuze cirkel, want het aanbod van illegale tewerkstelling zwengelt de illegale migratie verder aan. Een land waar je tóch kan werken, of je nu papieren hebt of niet, is alleen al daardoor een aantrekkelijke bestemming. De welig tierende illegale economie, is een directe aanval op onze welvaartsstaat. Zij vervalst de concurrentie tussen eerlijke en oneerlijke bedrijven. Zij zet bovendien druk op de laagste lonen én ondergraaft de sociale zekerheid (geen enkele werkkraacht uit de illegale economie betaalt immers belastingen of sociale bijdragen).

Het gebeurt soms zelf volkomen legaal, met dank aan de Europese regels over detachering van werknemers. Hoe gebeurt dat? Landen als Hongarije geven werkvergunningen aan migranten die dan via detachering wettig in ons land mogen komen werken - zonder te hoeven bijdragen aan onze sociale zekerheid. Ze vallen ook onder de zwakke sociale bescherming van dat land. Dat heet sociale dumping. Bedrijven die gebruikmaken van dergelijke, uit Hongarije of andere landen gedetacheerde werknemers, kunnen goedkoper werken dan hun concurrenten die dat niet doen. Dat is oneerlijke concurrentie.

Wie hier illegaal werkt, is niet beschermd en niet verzekerd, bouwt geen pensioen op en draagt niet bij aan de welvaartsstaat. Het feit dat migratie in België te vaak uitdraait op illegaal werk en uitbuiting, is iets waar we met Vooruit tegen strijden.

Precies uit de verontwaardiging over dat soort sociale wantoestanden is het socialisme geboren. Die uitbuiting is trouwens slecht voor ons allemaal: in de eerste plaats voor de slachtoffers, maar ook voor onze lonen en voor andere bedrijven die het spel wel eerlijk spelen.

Daarom drijven we de strijd tegen mensenhandel op.

Resoluties:

- 1175.** We blijven investeren in de versterking van de sociale inspectie, de politiediensten en justitie. We voorzien daartoe gespecialiseerde onderzoeksrechters, referentiemagistraten en inspecteurs om mensenhandel en economische uitbuiting op te sporen en te bestraffen. We investeren ook in opleidingen over mensenhandel, een grotere rol voor het federale parket en hogere straffen.
- 1176.** Er is een paradigmashift nodig, met een sterke overheid die uitbuiting op de radar brengt en de achterliggende netwerken ontmantelt. Op risicosites zorgen we aanvullend op opgedreven inspectie voor doelgerichte grootschalige sensibiliseringscampagnes die verwijzen naar het centrale aanmeldpunt voor slachtoffers van mensenhandel.
- 1177.** Slachtoffers van mensenhandel hebben recht op kosteloze rechtsbijstand. Zo zorgen we ervoor dat slachtoffers sneller aangifte durven doen, waardoor uitbuiters sneller worden gevat en de criminele netwerken beter kunnen worden ontmanteld. We besteden hierbij ook specifieke aandacht aan minderjarige slachtoffers van pooiers en/of mensenhandel bij de overheveling van hun dossier vanuit de minder naar de meerjarigheid.
- 1178.** We voeren de aanbevelingen uit van de bijzondere kamercommissie mensenhandel en mensensmokkel. Zo maken we o.a. werk van de oprichting van een Nationaal Coördinatiecentrum dat fungeert als centraal aanmeldpunt voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel. Dat zorgt ervoor dat alle vormen van uitbuiting op de radar komen en dat ook preventief kan worden ingegrepen.
- 1179.** Om de grote internationale netwerken te ontmantelen, focussen we op Europese en internationale ketenaanpak, samenwerking en informatie-uitwisseling. Onderzoeksteams passen ook hier het principe “follow the money” toe. Binnen de federale politie richten we daartoe een centrale dienst op die de geïntegreerde politie en internationale partners ondersteunt.
- 1180.** We waarborgen een duurzame financiering van de gespecialiseerde centra voor de opvang en begeleiding van slachtoffers van mensenhandel. We voorzien ook bufferplaatsen voor wanneer het opvangnetwerk verzadigd dreigt te worden. Goede opvang van slachtoffers is immers ook cruciaal om tot veroordeling te kunnen komen van de daders. Geldstromen en administratieve sporen kunnen uitgewist worden, maar verklaringen niet.

1181. Naast slachtoffers van mensenhandel krijgen ook arbeidsmigranten die slachtoffer zijn van economische uitbuiting een jaar begeleiding naar een nieuwe job als ze klacht neerleggen tegen hun werkgever, naar het Finse voorbeeld. Op die manier maken we het aantrekkelijker om uitbuiters aan te geven en halen we malafide werkgevers eruit die de eerlijke concurrentie verzieken. Bovendien versterken we zo de legale arbeidsmigratie waar onze arbeidsmarkt nood aan heeft. We waken erover dat dit traject bestaat naast het mensenhandelstatuut maar op geen enkele manier dat laatste statuut uitholt. Om goede begeleiding te verzekeren, zorgen we voor financiering van een veilig loket waar slachtoffers socio-juridische begeleiding krijgen.

7.4.3. Legale migratie als win-win

Als we echt weer controle willen over ons migratiebeleid, moet de illegale migratie sterk dalen en de legale migratie toenemen. Onze extreem krappe arbeidsmarkt heeft nood aan gerichte wettelijke migratie. Zo maken we van migratie pas echt een win-win.

Dat er nood is aan legale migratie staat vast . De tekorten op onze arbeidsmarkt zijn zo groot, dat zelfs als àlle werklozen en àlle inactieven aan de slag waren, we er nog steeds niet zouden geraken.

Daarom kiezen we voor gerichte legale arbeidsmigratie op maat van de acute noden van onze arbeidsmarkt. Maar liefst 234 beroepen staan ondertussen op de knelpuntenlijst. Alle sectoren worden erdoor getroffen: van de bouwsector tot de horeca, van transport tot landbouw. We versterken dus het systeem van arbeidsmigratie voor knelpuntberoepen. Daarbij wordt de lijst van knelpuntberoepen kritisch doorgelicht. Waarom? Zodat we alleen mensen aantrekken om jobs in te vullen waarvoor er echt te weinig mensen zijn. En dus niet om de huidige werknemers te vervangen of hun lonen te verlagen.

Om te zorgen dat die legale arbeidsmigratie ook werkt, voorzien we voor deze werkende mensen het volgende. Ten eerste, een hoger loon dan het minimumloon en anciënniteit die verplicht verloond wordt. Ten tweede, een goede omkadering die arbeidsmigranten begeleidt, hen wijst op hun rechten en plichten en hen integreert in onze arbeidsmarkt en samenleving. We zorgen ook voor een strenge controle zodat misbruik geen kans krijgt.

Daarnaast gaan we over tot actieve rekrutering voor beroepen waar de nood het hoogst is - bijvoorbeeld in de zorg. De overheid moet een sterke partner zijn voor werkgevers die nood hebben aan arbeidsmigranten: zij moet een echte trekkersrol op zich nemen om partnerschappen op poten te zetten. De sociale partners vragen daar met recht en reden om. Ethische rekrutering waarbij braindrain (de slimste mensen wegplukken uit hun land) vermeden wordt, is hier de leidraad. We zetten volop in op Europese partnerschappen, waar in opleiding voorzien wordt in de regio's van herkomst.

Dit moet een absolute prioriteit worden op Europees niveau, want dit is migratie die echt voor een win-win zorgt: onze arbeidsmarkt wordt versterkt door precies die arbeidskrachten waar we nood aan hebben. De opleiding en het taalbad (in het land van herkomst) zorgen voor een vlotte inschakeling op het werk en in onze samenleving. Ook van werkgevers verwachten we inspanningen om de arbeidskrachten op een goede manier te begeleiden naar integratie en huisvesting. En jonge mensen krijgen zo de kans om legaal in het buitenland te gaan werken - met goede kansen voor zichzelf en hun familie. Landen van herkomst plukken er dus ook mee de vruchten van: in eigen land wordt geïnvesteerd in menselijk kapitaal doordat er meer mensen worden opgeleid. Zo worden niet alleen de opgeleide profielen weggeplukt. Het pad van legale migratie zorgt ervoor dat er een echt alternatief komt voor de smokkel- en uitbuitingsindustrie. De landen met wie we legale migratie op poten zetten, moeten ook meewerken aan terugkeer: zo wordt dit een cruciale hefboom.

De andere vorm van legale migratie - gezinshereniging - houden we kritisch tegen het licht. Ook deze procedure is complex, loopt vast en levert slechte resultaten: de integratie na gezinshereniging verloopt moeizaam. Weinig mensen die langs deze weg naar België komen zijn aan het werk. Dat is slecht voor de taalkennis, integratie en de welvaartsstaat. Een belangrijk deel van de inactieve mensen die niet werkzoekend zijn, zijn afkomstig uit gezinshereniging. Dat moet anders.

We moeten naar een efficiënte procedure voor gezinshereniging die een motor is voor goede inburgering. Onze buurlanden, zoals Duitsland en Nederland, hebben dit beter geregeld. Zij dienen ons dan ook tot inspiratie. De procedure om naar België te komen duurt nu te lang: die tijd laten we niet meer verloren gaan. Net zoals in Nederland, laten we mensen nog voor ze naar hier komen, starten met lessen Nederlands. Zo nemen we niet alleen een voorsprong in de integratie, maar zorgen we ook dat mensen die niet bereid blijken zich in te spannen voor hun integratie, geweerd worden. Daarnaast zullen we strenger beoordelen of mensen hier voldoende inkomsten hebben om hun gezin te onderhouden zodat nieuwe gezinsleden niet in armoede terechtkomen. Het recht om gezinsleden naar hier te laten komen, brengt dus ook de plicht met zich mee om dat gezin op een goede manier te kunnen onderhouden. Gezinshereniging kan alleen slagen als nieuwkomers hier echt een deftige toekomst kunnen uitbouwen. Een toekomst waarin ze volwaardig deelnemen aan onze samenleving. We zorgen er ten slotte voor dat de procedure niet kan gebruikt worden als verdragingsmechanisme voor mensen die eigenlijk het land moeten verlaten.

Resoluties:

- 1182.** We kiezen voor legale en gerichte arbeidsmigratie op maat van de noden van onze economie en arbeidsmarkt. We maken het mogelijk dat knelpuntberoepen opnieuw worden ingevuld en we rekruteren actief geschoolde profielen waar grote nood aan is. Hoe? Door partnerschappen te sluiten met landen van herkomst, waar we mensen opleiden en voorbereiden voor onze arbeidsmarkt.
- 1183.** Naar Duits voorbeeld richten we centra op in landen van herkomst die zorgen voor de ethische rekrutering van legale arbeidsmigranten en die tegelijk instaan voor de begeleiding van terugkerende irreguliere migranten. Rekruteringskantoren in België onderwerpen we aan strikte controles.
- 1184.** Om de uitbuitingsindustrie tegen te gaan, zorgen we ervoor dat arbeidsmigranten vlot hun weg vinden in onze samenleving. We stellen hen op de hoogte van hun rechten én plichten. Lonen moeten hoger zijn dan het minimumloon en zij moeten volgens anciënniteit betaald worden. We verplichten werkgevers om kwalitatieve huisvesting te voorzien. We streven naar een duidelijk Europees kader rond detachering om sociale bescherming te garanderen en oneerlijke concurrentie tegen te gaan.
- 1185.** Om het legale migratieproces zo vlot mogelijk te laten verlopen, zorgen we ervoor dat buitenlandse diploma's sneller beoordeeld en erkend worden. Werkgevers moeten instaan voor de kosten die verbonden zijn aan het migratieproces. We investeren hiervoor in NARIC en zorgen voor efficiëntere procedures.
- 1186.** We pakken resoluut het probleem van schijnzelfstandigheid aan. Het gebeurt te vaak dat EU werknemers als actieve vennoot worden ingeschreven, terwijl ze eigenlijk als werknemer functioneren. De werkgever is zo van alle verplichtingen verlost en sociale dumping wordt zo massaal een feit.
- 1187.** Wie zijn deel doet, moet zijn deel krijgen. Mensen die hier bijgedragen hebben aan de sociale zekerheid, maar opnieuw vertrekken uit België naar een land dat geen akkoord heeft om de sociale rechten over te dragen, krijgen niet waar ze recht op hebben. Voor hen werken we een regeling uit dat wie zijn deel doet, ook zijn deel krijgt.
- 1188.** Bij gezinsmigratie maken we integratie prioritair. We laten geen tijd meer verloren gaan: inburgeren wordt al tijdens de procedure en in het land van herkomst verplicht. We zorgen voor kortere termijnen en een betere omkadering bij gezinshereniging. We verhogen de inkomensvereiste om gezinnen beter te beschermen tegen armoede, met respect voor de Europeesrechtelijke waarborgen.

1189. Deze waarborgen zorgen ervoor dat wanneer dat nodig is, de aanvraag tot gezinshereniging ook in België kan gebeuren, en dat vluchtelingen gedurende een periode vrijgesteld zijn van de integratievoorwaarden. Langs de andere kant moeten we gezinsherenigingsprocedures beter beschermen tegen misbruik. Personen die al een bevel kregen om het grondgebied te verlaten waarbij DVZ het afgelopen jaar een grondige evaluatie deed van het respect op hun familielevens zoals beschermd in artikel 8 van het EVRM, kunnen geen nieuwe aanvraag meer indienen met het oog op het verlengen op hun verblijf. Er komt ook een nieuw cascadeverbod voor personen die eerder gezinshereniging deden met een partner die het slachtoffer werd van intrafamiliaal geweld.

7.5. DEFENSIE: VOORBEREIDEN OP ALLE MODERNE BEDREIGINGEN

In de huidige tijden van complexe bedreigingen, internationale conflicten en zelfs een oorlog op Europese bodem staat defensie terecht opnieuw hoog op de politieke agenda. Ons lidmaatschap van de NAVO en de Europese Unie beschermt onze veiligheid, maar brengt ook internationale verantwoordelijkheden met zich mee. Zowel in België als op Europees niveau zijn deze legislatuur belangrijke beslissingen genomen voor onze buitenlandse veiligheid. In eigen land werd beslist om onze defensie-inspanning opnieuw af te stemmen op onze Europese niet-nucleaire NAVO bondgenoten. De Strategische Visie van Defensie werd bovendien geactualiseerd. Op Europees niveau werden op de top in Versailles afspraken gemaakt over de uitbouw van een Europese defensie.

Voor Vooruit is een sterke Europese militaire pijler binnen de NAVO essentieel. Onzekerheid rond de NAVO die in het verleden door figuren als Trump aangewakkerd werd, heeft ons doen inzien dat militaire samenwerking binnen Europa noodzakelijk is. Daarbij streven we naar coördinatie en sterke integratie van de militaire capaciteiten van de 27 EU-lidstaten. Elke lidstaat moet inzetten op zijn specifieke sterktes op vlak van defensie. Eenheid in diversiteit is waar het Europese defensieproject om draait.

We streven ernaar recente initiatieven zoals PESCO - waarbij landen in de EU ervoor kunnen kiezen om samen te werken rond zeer specifieke projecten binnen defensie - te versterken. De oorlog in Oekraïne heeft dit in een stroomversnelling gebracht. De Europese Unie koopt via de European Peace Facility gezamenlijk munitie aan voor Oekraïne, waar dat voordien enkel op niveau van de lidstaten gebeurde.

Defensie heeft niet alleen als taak te zorgen voor landsverdediging, maar ook om zijn rol te spelen in vredesoperaties. De hernieuwde aandacht voor collectieve verdediging mag niet ten koste gaan van vredesoperaties - dat is steeds een prioriteit voor ons land geweest. Daarom heeft de federale regering ook een groeipad voor het budget van Ontwikkelingssamenwerking afgesproken. Dat is voor Vooruit een belangrijke voorwaarde: extra investeringen voor defensie moeten gepaard gaan met extra investeringen in internationale solidariteit.

Een derde taak is de hulp aan de Natie. In tijden van crisis moet Defensie er ook zijn om de burgers in eigen land te beschermen en bij te staan. Zo was Defensie de voorbije jaren onder meer zichtbaar aanwezig na de terroristische aanslagen in Brussel, tijdens de covid-crisis en na de overstromingen in Luik.

Resoluties:

- 1190.** De komende jaren is de prioriteit voor onze Belgische Defensie de uitvoering van het STAR-plan, dat staat voor Security/Service – Technology – Ambition – Resilience. Het plan, dat een strategische visie tot 2030 voorstelt, legt de focus op een modern personeelsbeleid, nieuwe duale capaciteiten en internationale samenwerkingen.
- 1191.** Het STAR-plan wordt geëvalueerd en bijgestuurd aan de nieuwe geopolitieke realiteit, waarbij België op een geloofwaardige manier haar bijdrage levert aan een sterke Europese defensie en de collectieve veiligheid van de Euro-Atlantische regio.
- 1192.** Nieuwe investeringen in de Belgische Defensie zullen steeds gebeuren op basis van drie voorwaarden: (1) het moet kaderen binnen de Europese defensie-integratie en er moet een duidelijk aantoonbare (2) industriële én (3) maatschappelijke return zijn.
- 1193.** De legers van EU-landen moeten volledig geïntegreerd worden, zodat we beter kunnen samenwerken en ons gezamenlijk kunnen verdedigen tegen externe bedreigingen. Dit zou onze afhankelijkheid van de NAVO verminderen en de Europese Unie meer autonomie geven in militaire aangelegenheden. Bovendien kan dit helpen bij het bevorderen van stabiliteit en vrede in de regio. En bijdragen aan een gecoördineerd Europees buitenlands beleid.
- 1194.** Onze nationale veiligheid kan niet langer worden gewaarborgd met alleen traditionele militaire middelen. Daarom streven we naar een integrale aanpak waarin we investeren in militaire capaciteiten, cyberveiligheid en informatiedominantie om onze defensie te versterken en ons land te beschermen tegen diverse dreigingen. Alleen zo'n multidimensionale aanpak zal onze digitale en informatieve belangen beschermen.

-
- 1195.** Specifieke aandacht moet gaan naar het beschermen van onze kritieke binnenlandse infrastructuur tegen buitenlandse, vijandige inmenging.
- 1196.** We maken een toetsingskader voor militaire missies dat de informatiedoorstroom naar het parlement garandeert. En dat zowel voor, tijdens als na militaire operaties. Het parlement moet voorafgaand aan buitenlandse operaties toestemming geven om op die manier haar controlerende functie maximaal te kunnen uitoefenen. Artikel 167 van de Grondwet moet in die zin aangepast worden.
- 1197.** We voeren een juridisch bindend verbod in op de ontwikkeling, het bezit en gebruik van volledig autonome wapensystemen (zogenaamde 'killerrobots').
- 1198.** Ons land moet pleiten voor een wereldwijde nucleaire ontwapening. Binnen multilaterale fora zal ons land pleiten voor bindende afspraken over non-proliferatie en het ontmantelen van bestaande kernwapens. We ondertekenen het VN-Verdrag inzake het verbod op kernwapens.
- 1199.** Via een toetsingskader voor wapenleveringen verstrengen we de controle op de tussenhandel en het effectieve eindgebruik van wapens vanuit ons land. Landen die op systematische wijze het internationaal recht schenden, sluiten we uit van wapenleveringen.

ONGELIJKHEID TERUGDRINGEN!

De ongelijkheid bestrijden en terugdringen, is voor Vooruit een belangrijke taak van de politiek. Deels lukt dat ook in ons land: dankzij de automatische indexerings van lonen, onze progressieve belastingen en onze sociale zekerheid, verdelen we de welvaart een stuk beter dan in onze buurlanden. Dat heeft de ongelijkheid bij ons binnen de perken gehouden, terwijl zij in andere landen de pan uitrees. Maar het werk is niet af om ongelijkheid terug te dringen. Dat werk is eigenlijk nooit af.

Om de ongelijkheid terug te dringen, komen we terug waar we begonnen waren met dit verkiezingsprogramma: ons globaal plan voor de toekomst. Een globaal plan om de begroting gezond te maken, meer en betere groei te realiseren én de ongelijkheid verder terug te dringen.

Hoe ziet dat plan eruit?

Eerst en vooral door volop te investeren in onderwijs, onderzoek en innovatie om zo onze kenniseconomie toekomstbestendig te maken. We moeten onze economie productiever en competitiever maken en een context creëren waarbinnen we meer duurzame groei kunnen realiseren. Groei die niet ten koste gaat van werkende mensen of de planeet.

Via een betere loonpolitiek kunnen de inkomens die uit deze bijkomende groei voortvloeien beter verdeeld worden, zodat de lonen kunnen stijgen. Faire, progressieve en duurzame fiscaliteit op arbeid en vermogen (gekoppeld aan een robuuste sociale bescherming) zorgen voor een eerlijke herverdeling. We hervormen de belastingen zodat de belastingen op werken dalen, en we laten de (minimum)lonen verder stijgen.

Bovendien zullen we via een gekruist vermogens- en inkomenskadaster mensen die het nodig hebben veel beter en vooral veel gericht kunnen ondersteunen. De middelen die we zo uitsparen zetten we in om de strijd tegen armoede op te voeren en iedereen een menswaardig inkomen te garanderen.

Vervolgens zorgen we voor betere en goedkopere kinderopvang, zodat alle kinderen eerlijke kansen krijgen en ouders met een geruster hart kunnen (blijven) werken. We zorgen dat de factuur voor kinderopvang voor iedereen betaalbaar is, om zo te vermijden dat het amper de moeite loont om als ouder te gaan werken. Ook andere facturen verlagen we om de ongelijkheid terug te dringen.

Hoe doen we dat? Door de concurrentie tussen bedrijven aan te zwengelen (en dus hun marktmacht te breken) zorgen wij dat zij gewone mensen niet meer met zo'n hoge facturen opzadelen. Bijvoorbeeld voor energie, wat een basisrecht is. En dat is belangrijk, want die te hoge facturen hebben de zwaarste impact op mensen met lagere inkomens.

Ons globaal plan combineert dus tal van maatregelen die allemaal samen een forse tik uitdelen aan de ongelijkheid. En dat is ook logisch, want voor Vooruit is één van de kerntaken van een sterke én sociale welvaartsstaat het blijven terugdringen van ongelijkheid.

VOORUIT

The background of the page is a solid dark red color. Overlaid on this are several large, semi-transparent geometric shapes in a lighter shade of red/pink. These shapes include several triangles of various sizes and orientations, and one square. The shapes are arranged in a way that creates a sense of depth and movement, with some shapes appearing to be in the foreground and others receding into the background. The overall effect is modern and dynamic.